

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM ANA BİLİM DALI**

**ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN
ŞİİRLERİNDE DİNÎ VE TASAVVUFÎ
TEMALAR**

Orhan ERTÜRKMEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
HAZİRAN-2019**

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM ANA BİLİM DALI**

**ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN
ŞİİRLERİNDE DİNÎ VE TASAVVUFÎ
TEMALAR**

**DANIŞMAN
JÜRİ
JÜRİ**

**: Dr. Öğr. Üyesi M. Salim GÜVEN
: Prof. Dr. Nuri KAHVECİ
: Dr. Öğr. Üyesi Alimcan BUĞDA**

Orhan ERTÜRKMEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
HAZİRAN-2019**

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM ANA BİLİM DALI

ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE
DİNÎ VE TASAVVUFÎ TEMALAR

Orhan, ERTÜRKMEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kod No :

Bu Tez/...../..... Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından
Oy Birliği / Oy Çokluğu ile Kabul Edilmiştir.

.....
Dr. Öğr. Üyesi M. Salim GÜVEN
BAŞKAN

.....
Prof. Dr. Nuri KAHVECİ
ÜYE

.....
Dr. Öğr. Üyesi Alimcan BUĞDA
ÜYE

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof.Dr. Ahmet EYİCİL
Enstitü Müdürü

Bu çalışma.....tarafından desteklenmiştir.
Proje No:.....

Not: Bu tez ve projede kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ABDURRAHİM KARAKOÇ’UN ŞİİRLERİNDE
DİNÎ VE TASAVVUFÎ TEMALAR**

Orhan, ERTÜRKMEN

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi M. Salim GÜVEN

Yıl : 2019, Sayfa: 140+VI

Jüri : Dr. Öğr. Üyesi M. Salim GÜVEN (Başkan)
: Prof. Dr. Nuri KAHVECİ (Üye)
: Dr. Öğr. Üyesi Alimcan BUĞDA (Üye)

Bu çalışmada Kahramanmaraş’ın yetiştirdiği değerli şahsiyetlerden şair Abddurrahim Karakoç’un kişiliği, şiirlerinde dinî-tasavvufî öğeler ve genç nesillere örnek hayatı ele alınmıştır. Şair Karakoç’un doğup büyüdüğü, yaşayıp yetiştiği, gönül ırmağının beslendiği Kahramanmaraş – Elbistan’da öne çıkan dinî değerlerin ve Karakoç’un hayatında yer eden kişilerin O’un şiirlerine etkisi ve yansımaları belirtilmiştir. Ayrıca şairin şiirlerinde ele aldığı temalar tespit edilerek din ve tasavvuf konusu vurgulanmıştır. O; şiirinde, inancı ve ideal düşünceleri temsil etme, haksızlığa haykırış, gerçek dost ve doğruya âşık duruş, ortak ve toplumcu yaklaşım, gerçekçi kişilik gibi hususları ortaya koymuştur. Hayalî tekkenin “Modern Küçük Yunus’u” diyebileceğimiz Abburrahim Karakoç, yazdıkları ile gönüllerde iz bırakmış, verdiği eserlerde Türkiye’de değişik antolojilerde yer aldığı gibi dinî ve tasavvufî şiirler antolojisinde de yer almayı hak etmiştir.

Abdurrahim Karakoç; en etkili ifade biçimlerinden biri sayılabilecek şiiri vesile yaparak kendi inancını, derdini, davasını, düşünüyü, düşüncesini gönül diliyle geniş çevrelere aktarmayı başarabilmiş, adeta beyan nimetinin şükrünü –en güzelin davasını güzel bir şekilde- etmeye çalışmıştır.

Anahtar Kelimeler: Abdurrahim Karakoç, Din, Tasavvuf, Tema, Şiir, Şair.

**DEPARTMENT OF ISLAMIC SCIENCES
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM UNIVERSITY**

ABSTRACT

MA THESIS

**RELIGIOUS AND SUFISTIC THEMES IN
ABDURRAHİM KARAKOÇ’S POEMS**

Orhan, ERTÜRKMEN

Supervisor : Assist. Prof. Dr. M. Salim GÜVEN

Year : 2019, Pages: 140+VI

**Jury : Assist. Prof. Dr. M. Salim GÜVEN (Chairperson)
: Prof. Dr. Nuri KAHVECİ (Member)
: Assist. Prof. Dr. Alimcan BUĞDA (Member)**

In this study, the character of Abdurrahim Karakoç, one of the most valuable figures of Kahramanmaraş, religious and sufistic elements in his poetry and his exemplary life for the youth are studied. We point out the prominent religious values in his hometown Kahramanmaraş, Elbistan, where he was born and grew up and the effects of the people from whom he was deeply affected on his poetry. Moreover, we emphasize religion and Sufism by analyzing the themes he used in his poetry. He manifested such subjects as belief, representing, ideal thinking way, challenging inequality, being in favour of true friendship and the truth, participative and socialist approach and realistic personality. Being regarded as “Modern Younger Yunus”, Abdurrahim Karakoç was able to impress the feelings with his poetry and therefore not only took part in many different anthologies in Turkey but he deserves to take part in religious and sufistic poetry anthologies as well.

He was able to pass his beliefs, ideas, causes, dreams and thoughts to large masses by means of poetry which can be regarded as one of the most influential expressing ways and therefore, tried to give his thanks for blessing of expression.

Key Words: Abdurrahim Karakoç, Religion, Sufi, Theme, Poetry, Poet

ÖNSÖZ

Allah insanı sosyal bir varlık olarak yaratmış ve ona nice nimetler bahşetmiştir. Rahmanın en baş nimetlerinden birisi de hiç kuşkusuz insana verdiği beyan nimetidir. Bu sayede insan kendinden hareketle, muhatap aldığı herkesle ve her şeyle iletişim kurabilmiş, hatta Rabbine yakarıшта bulunmak için çeşitli münacat tarzları bile geliştirmiştir. İnsanlar düşüncelerini, duygularını, meramlarını ifade ederken çoğunlukla dil aracını kullanmışlardır. Onu kullanırken de ya nesir ya da nazım şekllinden birisine başvurmuşlardır. Sözlerini daha tesirli ve daha estetik hale getirmek isteyenler, genellikle şiiri tercih etmişlerdir. Tarihî süreç bunun şahididir.

İslam tarihine bakılınca şiirin meşru olup olmadığı ile ilgili bazı tartışmalar mevcuttur. Bu konuda ayet ve hadislerden hareketle verilen hükümler; şairin niyetine ve şiirdeki ifadelerle bağılı olarak değişmiştir. Bir şiirin ne amaçla kullanıldığı hükmünün belirlenmesinde etkili olmuştur. Hakkı haykıran, hakikati dile getiren, ahlâkî ve dinî telkinlerde bulunan şiirler makbul sayılmış; küfrü ve batılı terennüm eden, haksızlığa alkış tutan ve şehveti tahrik eden şiirler ise yerilmiştir. Diğer taraftan, asr-ı saadette şiiri batılla mücadelede kullanan sahâbi Kutlu Nebi tarafından övülmüş ve duaya mazhar olmuştur. Bir hadiste “Beyanda sihir vardır” buyrulurak şiirin hayra da şerre de vesile olabileceğı belirtilmiştir. Bundan dolayı şiir; tefsir ilminde, hadis şerhlerinde, fikhî sorulara verilen fetvalarda ve hatta Arapça dilbilgisi alanında bile istişhad ve ifadeye kalıcılık kazandırmak amacıyla kullanılmıştır. Kısaca Müslümanların tarihinde şiir, israf edilmemesi, basite alınmaması gereken önemli bir irşad, tebliğ ve ilim vasıtası olarak görülmüştür.

İslâm, ilim ve tasavvuf tarihine bakılınca, belli bir bilgi ve terbiye seviyesine ulaşmış pek çok zatın dinî, tasavvufî ve ahlâkî nitelikte edebî söz söyleyerek nâzımlık-şairlik vasfını yakaladığını ve şiir yazdığını görmek mümkündür. İmam Şafi, Ahmed Yesevî, Mevlana Celâleddîn Rûmî, Yunus Emre, Niyazi Mısırî ve Şeyh galip gibi şahıslar bunun örneklerindendir.

Dinî ve tasavvufî temaların işlendiğı şiir geleneğı geçmişte kalmış edebî bir tür değildir; günümüze de taşınmıştır. Onun temsilcilerinden biri Abdurrahim Karakoç’tur. Bu nedenle biz, Türkiye’de dinî hakikatları güncel dille anlatan idealist bir söz ustasını tanımak ve onun konuyla ilgili manzumelerini tespit eden bir çalışma ortaya koymak istedik.

Çalışmamız altısı araştırma ve biri sonuç olmak üzere yedi bölümden oluşmaktadır. Giriş olan ilk bölümde konunun önemi, amacı, çerçevesi ve bazı tanımlar verilmiştir. Yine bu bölümde araştırmanın ana kaynaklarına değinilmiştir. İkinci bölümde önceki çalışmalara ve konu ile ilgili geçmiş yayınlara temas edilmiştir. Üçüncü bölümde Karakoç’un hayatı ve kişiliğı ele alınmış, dördüncü bölümde şiirlerinde işlenen ana temalara değinilmiştir. Beşinci bölümde Karakoç’un şiirlerinde ele alınan temel dinî konular belirlenmiş, altıncı bölümde ise onun şiirlerinde geçen tasavvufî temalar ortaya konmuştur. Son olarak da bu çalışmada ulaşılan sonuç ve tespitlere yer verilmiştir.

Çalışmalarım sırasında yardımda bulunan ve katkı sağlayan herkese teşekkürü borç bilirim. Fedakalıklarından dolayı ailemin her bir ferdine de minnet ve şükranlarımı sunarım. Gayret bizden başarı Allah’tandır.

Orhan ERTÜRKMEN
Kahramanmaraş – 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
KISALTMALAR	VI
1. GİRİŞ	1
1.1. Konunun Önemi ve Amacı	1
1.2. Konunun Kapsamı ve Çalışma Yöntemi	2
1.3. Konunun Kaynakları	3
1.4. Konunun Temel Kavramları	3
1.4.1. Şiir	3
1.4.2. Tema	3
1.4.3. Din	3
1.4.4. Tasavvuf	4
2. KONU İLE İLGİLİ ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	7
3. ABDURAHİM KARAKOÇ'UN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ	9
3.1. Hayatı	9
3.1.1. Ailesi	9
3.1.2. Çocukluğu ve Tahsil Hayatı	10
3.1.3. Okuma Sevgisi	11
3.2. Edebi Kişiliği	12
3.2.1. Kendini Yetiştirme Yılları ve Şiirle Tanışması	12
3.2.2. Şiir Dünyasıyla Tanışma ve Görücüye Çıkan İlk Şiirler	13
3.2.3. Bir Şair Olarak Kendini ve Şiirini Tanımlaması, Edebiyatla İlgili Düşünceleri	13
3.2.3.1. Şairin Kendi Olma Çabası	14
3.2.3.2. Dinî ve Tasavvufî Kişiliği	14
3.2.3.3. Şiir ve Konu	18
3.2.3.4. Şiir, İlham ve İnziva	19
3.2.4. Şiir ve Şair	20
3.2.5. Döneminin Yazar ve Şairlerine Bakışı	23
3.2.6. Şair ve Ödül	24
3.3. Bilinen Eserleri	25
4. KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNİN TEMA/KONU BAKIMINDAN İNCELENMESİ ..	28
4.1. Şiirlerde İşlenen Belli Başlı Temalar	28
4.1.1. Toplumsal Temalı Şiirler	28
4.1.2. Milli Duyarlılık Temalı Şiirler	29
4.1.3. Tabiat Temalı Şiirler	31
4.1.4. Aşk ve Gurbet Temalı Şiirler	32
5. KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE İŞLENEN DİNÎ TEMALAR	33
5.1. İman	33
5.1.1. Allah'a İman	35
5.1.2. Meleklerle İman	37
5.1.3. Kitaplara İman	37
5.1.4. Peygamberlere İman	38
5.1.5. Ahirete İman	40
5.1.6. Kaza ve Kadere İman	41

5.2. İslâm.....	42
5.2.1. Şehadet.....	45
5.2.2. Namaz	46
5.2.3. Oruç.....	47
5.2.4. Zekât.....	48
5.2.5. Hac	48
5.2.6. Selâm.....	49
6. KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE İŞLENEN TASAVVUFÎ TEMALAR	52
6.1. Tasavvuf Şiir İlişkisi	52
6.2. Tasavvufî Kavramlar.....	53
6.2.1. Nazarî Tasavvuf.....	54
6.2.1.1. Varlık (Vahdet-i Vücûd ve Vahdet-i Şuhûd).....	54
6.2.1.2. Aşk (Muhabbetullah).....	57
6.2.1.3. Ma'rifet ve İlim	58
6.2.1.4. Tefekkür	61
6.2.1.5. Dünya Hayatı.....	69
6.2.1.6. Vakit ve Zaman	74
6.2.1.7. Gaflet	77
6.2.1.8. İdealizm ve Ümit	78
6.2.1.9. Vefa	82
6.2.1.10. Mevt.....	84
6.2.2. Amelî Tasavvuf.....	90
6.2.2.1. Zikir	92
6.2.2.2. Niyet	95
6.2.2.3. Şükür.....	95
6.2.2.4. Doğruluk.....	97
6.2.2.5. İstikamet	100
6.2.2.6. Muhasebe.....	102
6.2.2.7. Tövbe.....	105
6.2.2.8. Adalet	108
6.2.2.9. Uhuvvet, Beraberlik ve Vahdet	110
6.2.2.10. İhlas	114
6.2.2.11. Zühd.....	115
6.2.2.12. Sabır.....	118
6.2.2.13. Dua	120
6.2.2.14. Rıza.....	127
6.2.3. Diğer Tasavvufî Kavramlar	128
7. SONUÇ.....	134
KAYNAKLAR	137
ÖZ GEÇMİŞ	

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
y.k.y.	: Yapı kredi yayınları
s.a.v.	: Sellallahu aleyhi vesellem
t.d.v.	: Türkiye diyanet vakfı
t.d.k.	: Türkiye dil kurumu
Yay.	: yayınları
Trdav	: Türkiye kalkınma ve dayanışma vakfı
a.s.	: aleyhisSelam
s.	: sayfa
v.d.	: ve diğeri

1. GİRİŞ

İnanmak insanın temel ihtiyaçlarından biridir. İnancına uygun yaşamak da onu mutluluk ve huzura götüren en güçlü etkenler arasında sayılır. İnsanın inancına uygun yaşamasını sağlayan kurallar bütününe din denir (Aydın, 2018: 24) . İlk insan Hz. Âdem aynı zamanda bir peygamberdir. Bu nedenle yeryüzündeki ilk kurumsal müessesenin de din olduğu söylenebilir. Allah tarafından gönderilen son peygamber ise Hz. Muhammed'dir (el-Ahzâb, 33/40). O'nun Allah katından insanlara bildirdiği din İslâm'dır. İslâm dininin derûnî boyutlarıyla yaşanması da tasavvuf olarak isimlendirilmiştir.

İslâmî literatürde tasavvufî hayatın ne zaman ve nasıl başladığı konusunda bazı tartışmalar bulunmakla birlikte kabul edilen asıl görüş, tüm diğer İslâmî ilimler gibi tasavvufun kaynağının da Kur'ân ve sünnet olduğudur (Yılmaz, 2014: 17-19). İslâm maneviyatı, tüm uygulamalarını, Hz. Muhammed'in (sav) Kur'ân-ı Kerîm temelli zühd, ihlas ve takvaya dayalı örnek ahlakından alır.

Tasavvufun temelini yaratılış nazariyesi oluşturmaktadır. Buna göre vücudu, yani varlığı mutlak olan Allah, her şeyden yüce olmakla birlikte hiçbir şeyden uzak değildir. Tüm mahlukatı yaratmış ve her an yaratmaktadır. Ayrıca kâinat üzerindeki tecellileriyle kemal-i mutlak, cemal-i mutlak ve hüsn-i mutlak sahibi olduğunu gösterir. İşte tasavvuf, insanın bütün bu mertebeleri keşfetmesi ve aradaki perdeleri aşarak Allah'ın rızasına ulaşmasıdır (Pala, 1995: 522).

Din ve tasavvufu ilgilendiren konular birçok şairin eserinde, gerek bizzat, gerekse kavram olarak ele alınmıştır. Bu şairlerden biri de Abdurrahim Karakoç'tur. Halk şairimiz Karakoç'un şiirlerinde din ve tasavvuf etkisini açık olarak görmek mümkündür. Şair Karakoç, yetiştiği sosyal ortamın ikliminden beslenerek ele aldığı bu dinî-tasavvufî temaları kendi üslubunca halkın anlayacağı şekilde işlemiştir.

Bir şair, eserlerini oluştururken kendi kimliğini yansıtan hislerini, yaşam felsefesini, görüşlerini mısralara dökmektedir. Okurlarıyla paylaştığı dünyası her ne kadar şiirlerinde hayat bulsa da okur, o şairin gözüyle bakıp iç dünyasıyla düşünemediği için eserleri, layık olduğu şekliyle algılayamamaktadır. Karakoç da tanınmış diğer şairler gibi kendine özgü yaşayış biçimiyle her zaman takdir edilmiş içten, duygusal ve didaktik eserler vermiş bir halk şairidir.

Bu çalışmada, Abdurrahim Karakoç'un kâinatı nasıl duyduğu, anladığı, yorumladığı, dünya hayatını değerlendirirken hangi pencereden baktığı, sevgi ve aşk muhtevalı şiirlerinde hangi konulara değindiği öğrenilmeye gayret edilmiştir. Ayrıca onun şiirleri incelenerek içeriklerindeki dinî ve tasavvufî tema ve kavramlar ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

1.1. Konunun Önemi ve Amacı

Edebî manzumeler genellikle din, kültür ve medeniyet temelinden beslenen tedâî ve ilham mahsulü eserlerdir. Nihat Sami Banarlı, bu hususu dilin raks edişi olarak tanımlamıştır. Konuya Hacı Bayram Velî'nin mısralarını örnek göstermiştir. Bu Hak dostunun “sade ve samimi bir vecdle söz söyleyebilmek için” önce devran meydanında coşkun bir Tanrı aşkıyla döndüğünü belirtmiş, arkasından da bu etkili sözleri söylediğini ve bir başkasının onun iç dünyasında yaşadıklarını bilmesinin mümkün

olmadığını vurgulamıştır. Ancak böylesi çilelerden sonra tesir gücü yüksek sözler söylenebileceğini dile getirmiştir (Banarlı, 1998: 87-93).

İslami Türk edebiyatının doğuş, gelişme ve olgunlaşmasını borçlu olduğu temel zemin din ve tasavvufudur (Yılmaz, 2014: 69). Dinî ve tasavvufî içerikli Türkçe şiirler söz gücüne sahip olmanın yanı sıra, Türk kültür ve medeniyetinin beslendiği ana kaynakları göstermeleri açısından da önemlidir. Zira Türk edebiyat ve şiirinden tasavvuf çıkarılıp atılacak olsa geriye kayda değer pek bir şey kalmayacaktır. Öneminden dolayı geçmiş asırlardan buyana Mevlânâ, Yunus, Şeyh Galip ve Ziya Paşa gibi pek çok şairin şiirlerdeki dinî ve tasavvufî temalar, ahlâkî prensipler tespit edilip vecizeler halinde dilden dile aktararak gelmiştir. Duyuş ve deyiş gücüne sahip bu sözler halkın eğitiminde kitlelere hitap eden veciz mısralar olarak kullanılmıştır.

İslâm'ı kabulden sonra Türk millî değerlerinin temel taşı haline gelen din ve tasavvuf, pek çok şairin duygu dünyasını beslemiştir (Necdet, 1997: 11). Bugünü etkileyen yakın dönem Türk şairleri arasında dindar ve millî duruşuyla öne çıkanlardan birisi de merhum Abdurrahim Karakoç'tur. Bu nedenle onun şiirlerinde geçen din kültürü ve tasavvuf ahlakına dayalı temaların ortaya çıkarılmasının faydalı olacağı düşünülmüştür. Böylece asırlardır süregelen bir geleneğe cüz'î de olsa katkı sağlanması hedeflenmiştir. Çalışmamızda, Abdurrahim Karakoç'un şiirlerindeki dinî ve tasavvufî temaları belirleyip bu temaların şiirlerine nasıl yansıdığını tespit etmek amaçlanmıştır.

1.2. Konunun Kapsamı ve Çalışma Yöntemi

Çalışmamız, Abdurrahim Karakoç'un şiirlerinde geçen dinî ve tasavvufî temaları kapsamaktadır. Bu nedenle temelini de onun şiir kitapları oluşturmaktadır. Bunun yanında kendisinin mensur eserleri ile hakkında yapılmış olan akademik çalışmalardan yararlanılmıştır. Gereken yerlerde Kur'ân-ı Kerîm âyetlerine, Hz. Peygamber'in hadislerine ve tasavvuf kitaplarına başvurulmuştur. Abdurrahim Karakoç'un edebî yönü ve sosyal etkileri gibi konular çalışmamızın sınırları içerisine dahil edilmemiştir.

Bilimsel ve ilmî araştırmaların objektif ve güvenilir olması için öncelikle uygun bir yöntem ve usule ihtiyaç vardır. İlmî araştırmalar yapan her araştırmacının, bilimsel, sistematik, yansız ve güvenilir olması gerekmektedir (Üstdal ve Schulze, 2007: 4). Araştırmalar yapılırken ve yazıya geçirilirken objektif olunması şarttır. Çalışmada bu kural göz önünde bulundurulmuş, verilere ve delillere bağlı, objektif davranmaya azamî ölçüde dikkat edilmiştir.

Çalışmamızda nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ve betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Bu incelenen dokümanların başında Karakoç'un kendi eserleri ile onun hakkında yazılmış kitap ve makaleler yer almaktadır. Araştırmaya kolaylık sağlaması için önce Karakoç'un şiirleri bulunup okunmuştur. Arkasından ulaşılabildiği kadarıyla onun hakkında yapılmış akademik veya edebî nitelikli dokümanlar incelenmeye çalışılmıştır. Araştırma safhası tamamlandıktan sonra tezin yazım aşamasına geçilmiştir.

Yazım yöntemi olarak, Karakoç'un şiirlerinde geçtiği tespit edilen belli başlı dinî ve tasavvufî temaların önce kavram bazında belirlenip tasnife tabi tutulması, arkasından da bu kavramların açıklanması yoluna gidilmiştir. Kavramlar açıklanırken genellikle ilk olarak sözlük manaları zikredilmiş, arkasından da dinî ve tasavvufî eserlerden yararlanılarak ıstılah manaları belirtilmiştir. Son olarak da bir kavram ve

konunun Karakoç'un şiirlerinde nasıl ele alındığını gösteren manzum metin veya mısralar verilmiştir.

Çalışmamızda atıf ve alıntılar genel olarak parantez içinde yan not şeklinde APA sistemi ile gösterilmiştir. Ancak ihtiyaç durumunda dipnot kullanımına da başvurulmuştur. Ayrıca metnin arasında geçen ayet ve hadislerin Türkçe manaları verilip kaynakları gösterilmiştir.

1.3. Konunun Kaynakları

Tezimizin ana kaynakları bizzat Abdurrahim Karakoç'un kendine ait olan manzum ve mensur eserlerdir. Bunlar hakkında ilerde eserleri başlığı altında detaylı bilgi verilecektir.

Çalışmada Karakoç'un şiirleri din ve tasavvuf açısından incelendiği için konuların tasnifinde akait ve ilmiyal kitaplarından yararlanılmış, yeri geldiğinde Kur'ân âyetleri ile Hz. Peygamber'in hadislerine başvurulmuştur. Ayrıca tasavvuf hakkında genel geçer bilgiler veren eserlerden ve tasavvuf lügatlarından istifade edilmiştir.

1.4. Konunun Temel Kavramları

1.4.1. Şiir

Edebî anlatım şekli olarak karşımıza çıkan şiir, mısralar halinde yazılan, zengin sembollerin kullanıldığı, seslerin ahenk içerisinde işlenmesiyle meydana gelen, hece ve durak yönüyle denk, bir metin türüdür (TDK, 2005: 1867). Arapça kökenli bir kavram olan şiir; Türkçede koşuk, nazım, manzume kavramlarıyla da ifade edilmektedir.

1.4.2. Tema

İtalyanca bir kavram olan tema ise edebî bir eseri oluştururken ele alınan konu, his, görüş şeklinde açıklanmakta olup öğretici özelliği de vurgulanmaktadır (TDK, 2005: 1945).

1.4.3. Din

Din kelimesinin lügat bakımından Arapça deyn kökünden masdar veya isim olduğu kabul edilir. Râgıb el-İsfahânî bu kelimenin sadece "itaat" ve "ceza" (karşılık) anlamları üzerinde durmuştur (Râgıb el-İsfahânî, 2009: 323). İbn Manzûr ise bu manalara ayrıca "hesap" ve "İslam" anlamlarını da eklemiştir İbn Manzûr, ts: XIII, 166-171. Semantik bakımdan "belirli bir zamanda ödenmesi gereken borç" anlamındaki deyn, giderek "örf, âdet" karşılığında din şeklini almış, daha sonra da "Allah'ın hükmü ve yönetimi" anlamını kazanmıştır (Tümer, 1994: IX, 312).

Diyanet İslam Ansiklopedisi'nin ilgili maddesinde Kur'ân-ı Kerîm âyetlerinde dinin zül, yönetme-yönetilme, itaat, hüküm, tapınma, tevhid, İslam, şeriat, hudûd, âdet, ceza, hesap, millet anlamlarında kullanıldığı belirtilir. Buna göre din, Allah tarafından konulan ve insanları O'na ulaştıran yoldur. "Muhlisîne lehü'd-dîn" ifadesinde vurgulanan ihlâs, kişinin bütün hayatını yüce Allah'a vakfetmesi, bütün samimiyetiyle O'na bağlanıp teslim olmasıdır. Sadece sıkıntı ve üzüntü anında Allah'a yönelmek değil, her zaman O'nu hatırlamak ve koyduğu ilkelerden ayrılmamaktır (Tümer, 1994: IX, 312).

Bu çalışmada din denilince kast edilen Hz. Muhammed (sav) vasıtasıyla Kur'ân-ı Kerîm'de bildirilen İslâm'dır.

1.4.4. Tasavvuf

Tasavvuf kelimesinin kökeni ve sözlük anlamı üzerinde çok farklı görüşler ileri sürülmüştür. Tasavvufu ele alan eserlerde; sûfi kavramının, bir unvan olarak ne şekilde yer aldığı ve köken itibarıyla nasıl değerlendirildiği konularına değinilmiş ve tasavvuf kavramının türetilme şekliyle alakalı birçok müellifin görüşlerine yer verilmiştir (Yılmaz, 2014: 23-26). Sûfi müelliflerden Kuşeyri Peygamberimizin sohbet ettiği has dairede yer alanların sahâbe, sahâbenin sohbetine iştirak edenlerin tâbiîn, tâbiînin sohbetine katılanların tebeu't-tâbiîn unvanlarıyla belirtildiğini, bundan sonraki zaman diliminde dinî hükümleri hassasiyetle yerine getirenlere “âbid” ve “zâhid” denildiğini belirtmiştir (Kuşeyri, 2005: 63). Uygulamalar sırasında ortaya çıkan bid'atlara karşı Ehl-i sünnete tabi kişilerin sürekli Allah'a yakın olmak ve gaflete düşmemek için gösterdikleri çabalar II. (VIII.) yüzyıl itibarıyla tasavvuf olarak adlandırılmıştır (Yılmaz, 2014: 23).

Diğer taraftan âbid ve zâhidlerin bir tevazu işareti olarak bilinen yün elbise kullanmaları, toplum içinde onların sûfi ünvanıyla anılmalarına sebep olmuştur. Sûf kavramından hareketle bu kişilerin yaşama şeklini yansıtan “tasavvefe” (yün giydi) fiilinin kullanılması, tasavvuf kavramının bu fiilin mastarı şeklinde işlev görmesini sağlamıştır (Serrâc, 1960: 40-41). Ortaya atılan bu düşünce, anlam ve dil bilgisi yönüyle açıklanabilir özellik gösterdiğinden yerinde bir değerlendirme olarak kabul edilmektedir. Nitekim tefsirle ilgilenenlere müfessir, hadis ile ilgilenenlere muhaddis denilmiştir. Bu sebeple tasavvuf ehli olan kimseler için de mutasavvıf, ehl-i tasavvuf ya da sûfi ünvanları kullanılmıştır (Yılmaz, 2014: 26).

Bir ıstılah olarak tasavvufun tek bir anlam ve tarifinin bulunduğunu da söylemek mümkün değildir.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'ne göre tasavvuf, Kur'ân'ın öğrettikleri doğrultusunda belirlenen bir yaşama biçimi ya da peygamberin örnek hayatını ölçü kabul edip bu çizgide yaşama gayreti olarak gelişen İslam gizemciliğidir (TDK, 2005: 1911).

Tasavvuf, İslâmî ölçülerin hayata geçirilmesi ve Hz. Muhammed'in İslâmiyet adına temsilci olarak ifade edildiği manevî otoritenin, müesseseleşmiş ve bugüne kadar gelmiş şeklidir (Yılmaz, 2014: 17). Ayrıca tasavvuf için zühd, güzel ahlak, tasfiye, kalp temizliği, tezkiye, nefis ile mücadele, kitap ve sünnete ittiba, Allah'a teslimiyet, Hakk'a vuslat, İslâm'ın ruh hayatı, bâtın ilmi ve havassa ait ilm-i ledündür gibi tanım ve tarifler yapılmıştır (Yılmaz, 2014: 28-29).

Tanımlardan çıkan sonuca göre tasavvuf, İslamiyet'in taşıdığı tüm hükümleri kapsayan manevî ve derunî bir yaşam biçimidir. O yola girmiş mü'min bireyin yaşadığı sübjektif bir haldir ve tek bir tanım ve tarife sığdırılması mümkün değildir.

XX. yüzyılın meşhur mütefekkirlerinden olan Bediüzzaman tasavvufu; hakiki imanı keşfederek, yüce yaratıcıyı layıkıyla bilmeyi esas gaye edinen, Efendimiz'e (sav) Mi'raçla açılan yolun takipçisi olan, kalbi esas sahibi için hazırlayan ve bu yolla rûhâniler arasına karışarak seyr-u sülûk etme eğiliminde bulunan, dünya nimetlerine bağlanmamayı, iman ve Kur'ân hakikatlerine gönül bağlamayı maharet haline getiren, insanı kemale erdiren hikmetli, tatlı bir yol şeklinde açıklar (Nursi, 2016: 569).

Beşerî tutum davranışlar bakımından tasavvuf insan-ı kâmil olma yolculuğu ya da sanatı olarak görülebileceği gibi, incinmemek ve incitmemek olarak da değerlendirilebilir. Kulluk açısından ise Allah'ı görüyormuş gibi ibadet etme yolunu öğreten ilmî bir disiplindir. Bu bakımdan Cibril hadisinde geçen ihsan kavramı tasavvufî hayat tarzı ile ilişkilendirilmiştir (Yılmaz, 2014: 18).

Batılı anlayışa göre tasavvuf, evrenin gizemini, işleyiş kurallarını ve bu bahsedilenler üzerinde tasarruf sağlama şekillerini öğreten akım olarak “theosophy” kavramıyla karşılanmakta ya da herhangi bir dinî inanıştaki derunîliği, ruhanîliği ifade eden “mistisizm” (mysticism) biçiminde algılanarak İslam mistisizmi olarak bilinmektedir. Fakat zaman ilerledikçe konuya dair ileri sürülen yaklaşımlar belirginleşmiş ve tasavvufla mistisizm alanlarının birbirlerinden oldukça farklı taraflarının bulunduğu anlaşılmıştır. Çünkü ilk sûfiler gerçekte “mistik olmaktan çok zühd ve takva ehli” idiler (Nicholson, 1978: 2-3). Bu gelişme üzerine kavramlara yüklenen anlamlardaki nüans farklılıklarını gören batılılar vasıtasıyla “sufizm” kavramı kullanıma girmiştir.

René Guénon, tasavvufta aktif olarak bir usulün icra edildiğini, mürşit ve şeyh gibi bir yol göstericiyle ilerlendiğini, yol göstericilerin Hz. Muhammed'e (a.s) dayanan silsilelerinin bulunduğunu, adına tarikat denen farklı tasavvufî yolların olduğunu ve isteyen bireylerin talep, görüş ve kavrama düzeyine uygun gördüğü bir tarikata girdiğini, her tarikatın kendine has ezkâr, erkân ve adabının bulunduğunu belirtmiş ve bu niteliklerinden ötürü tasavvufun mistisizmden tümüyle farklı bir yaşam biçimi sayıldığını ifade etmiştir (Tahralı, 1981: 28-35). Bu bağlamda Batı literatüründe de tasavvuf kavramına yer verilip dikkat çekilmiştir (Öngören, 2011: XL, 119).

Tasavvuf en basit şekliyle, gönlünü Allah'a adanmak olarak ifade edilmektedir. Konu itibarıyla tasavvuf, kâinat, insan ve Tanrı ilişkisini bir bütün halinde ele almaya çalışır (Yılmaz, 2014: 57) İnsanın yaratıcısını tanımasını ve O'nda bulunan vasıfları yansıtmayı gaye edinir. Tasavvuf yoluna girmiş kişilerden, “Allah âdil, sen de âdil ol” örneğindeki gibi esmâ tecellisi sergilemelerini ister. Böylece tasavvuf kendine has irfânî ve dinsel düşünce yapısı inşa eder.

İlk asırlarda tasavvuf gûnahtan uzak durmak, dünyaya sinek kanadı kadar kıymet vermemek ve dünyevî zevklerden nefsi alıkoymak gibi uygulamalar üzerine bina edilmiş, kişinin her an Allah'la kaim olduğunun farkında olması istenmiş, kalpteki temizliğin bu yolla korunacağına inanılmıştır. Bunun için de yerine göre bazen halveti bazen de celveti tercih eden yaklaşımlar ve uygulamalarla ortaya çıkmıştır. Milâdî XII. yüzyıldan itibaren de tarikatlar şeklinde örgütlenme sağlanarak güçlü bir harekete dönüşmüştür.

İnsanın varlık olarak anlam kazanmasının maksadı “insan-ı kâmil” vasfını elde etmektir. Tasavvufî yönden bakıldığında “insan-ı kâmil” özelliği, “bekabillah” ile başlar. Bekabillah, her an Allah'a yakın olduğu şuurunun kazanıldığı mertebedir. Bekabillâh mertebesine “fenafillâh” yoluyla ulaşılır. Fenafillah da Allah Teâlâ'nın istek ve arzuları karşısında nefsin istek ve arzularına engel olmayla elde edilen bir mertebedir. Nefsin isteklerini ve kötü sıfatları yok etmeye fena, mukabilinde Rabbin isteklerini gerçekleştirmeye ve iyi sıfatlar kazanmaya da beka denir (Yılmaz, 2014: 215). Basit bir örnek verecek olursak, nefis sabah namazına kalkmak istemez, yatmayı ister. İşte bu isteği yok edip yataktan kalkmak fenafillahtır. Arkasından Allah'ın isteği olan abdesti alıp namazı kılmak bekabillahtır.

Tasavvuftaki en derin konulardan biri aşktır. Zira aşk, kulu Allah'a yaklaştıran en hızlı ve en kısa yol olarak kabul edilir. Tasavvufta Allah'a yaklaşmanın emir ve yasaklara riayet, Allah korkusu ve farzlara ilaveten nafil ibadetlere devam gibi farklı yolları vardır. Bunlardan biri de yalın ve temiz bir Allah aşkı ve sevgisidir. Buna şüttâr tariki ya da aşk ve cezbe tariki gibi isimler verilmiştir (Yılmaz, 2014: 230).

Rabia Adeviyye ile başlayan aşk ve sevgi yolu (Yılmaz, 2014: 105-106), Türk tasavvuf tarihinde Mevlânâ Celâleddîn Rûmî ve Yunus Emre ile temsil edilmiştir. Ülkemizde tasavvuf denildiğinde akla gelen ilk isim olan ve evrenselliğiyle de ön plana çıkan Mevlana, eserlerini oluştururken ilahi aşk anlayışına göre hareket etmiştir. O, İslâm'ın derunî ahlak boyutunu bizzat yaşayarak lezzetini alan ve mahlukata şefkat, merhamet nazarıyla bakanlardandır.

İslâmî Türk Edebiyatında tasavvufun etkisi her dönem değişmekle beraber milâdî XI. yüzyıldan itibaren, günümüze kadar hep devam etmiştir. Tasavvuf, tekke edebiyatıyla birlikte divan edebiyatının oluşumuna da katkı sağlamıştır. Yunus Emre'den buyana halk şairleri de Türk İslâm kültürünün temelini oluşturan tasavvuftan her zaman yararlanmışlardır. İslâm dininden ve onun manevî yönü olan tasavvuftan istifade eden şairlerden birisi de Abdurrahim Karakoç'tur.

2. KONU İLE İLGİLİ ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Tezimizin ikinci derece kaynakları ise Abdurrahim Karakoç üzerine yapılmış olan akademik çalışmalardır. Bunun yanı sıra akademik camianın dışında onun ile ilgili yazılmış çeşitli türdeki yazılardan da faydalanılmaya geyret ettik.

Abdurrahim Karakoç hakkında daha önce yapılmış olan belli başlı çalışmalar şunlardır:

Doğuş Edebiyet Dergisi, (1983). *Abdurrahim Karakoç Özel Sayısı*. 20, Kasım, Bu çalışma şairin daha çok edebi yönü konusunda bilgiler vermektedir.

Paksoy, A. (1984). *Abdurrahim Karakoç Şiirlerinden İzlenimler-Yorumlar*. Bu çalışma da bir mezuniyet tezidir. İçeriğinde şairin şiirleri üzerine yapılan yorumlar ele alınmış, şiirler yorumlanmaya çalışılmıştır. Akademik olarak ilk çalışma sayılabilir.(Yayınlanmamış)

Avcı, R. (1986). *Halk Şairi Abdurrahim Karakoç, Hayatı, Sanatı ve Şiirleri*. Bu çalışma Karakoç hayatta iken yapılmış bir lisans bitirme tezidir. İçeriğinde şairin eserleri edebî yönden incelenmeye çalışılmıştır. Yazarı, şairi iyi tanıyan birisidir. Avcı bu çalışmasıyla Abdurrahim Karakoç hakkında önemli bilgiler vermiş, onun tanınmasına önemli bir katkıda bulunmuştur. Yayınlanmamış Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum.

Öztürk, T. (1995). *Abdurrahim Karakoç'un Şiirlerinde Mahalli Değişler*. Bu çalışma bir lisans tezidir. İçeriğinde şairin yaşadığı bölgenin ağız özelliklerinin şiirlerine yansımaları incelenmiştir.

Saldere, G. (2001). *Abdurrahim Karakoç'un Lirik Şiirlerinde Kelime Dünyası*. Saldere'nin bu akademik çalışması da bir yüksek lisans tezidir. Çalışmada Abdurrahim Karakoç'un hayatı, sanatı ve edebî şahsiyeti hakkında bilgiler verilerek onun Türk Edebiyatı'ndaki yeri ve önemi üzerinde durulmuştur,195 sayfadır.

Filiz, M. (2010). *Abdurrahim Karakoç'un Şiirlerinin Tematik Açından İncelenmesi*. Bu çalışma bir yüksek lisans tezidir. Abdurrahim Karakoç'un hayatını, edebi kişiliğini, eserlerini, şiirinde yoğunlaştığı temaları, şiirlerini oluşturan yapı unsurlarını, sembol ve imge dünyasını, dil ve üslup özelliklerini incelemiştir. M. Filiz bir edebiyatçı gözüyle Karakoç'u incelemiştir; dinî ve tasavvufî yönüne pek değinmemiştir, 179 sayfadır.

Alkış Dergisi, (2012). *Abdurrahim Karakoç Özel Sayısı*. Bu çalışma şairin vefat ettiği yıl basılmış özel bir sayıdır. Şairin hayatı, eserleri, edebi yönü ele alınmıştır, 32 sayfadır.

Boz, D. (2013) *Kaleminde sevdâ yükü biriktiren şair Abdurrahim Karakoç. bu kitapçık* şair anısına yazılmış, daha çok şairin hayatı hakkında bilgi sunulmaktadır,15 sayfadır .

Kurt, İ. (2013). *Dünyayı Dünyada Boşayan Şair: Abdurrahim Karakoç*. Bu eser, şair hakkında ve eserleri üzerinde bazı araştırma, inceleme ve tahlilleri kapsamaktadır. Eser şairle yapılan röportajları da içermektedir ,256 sayfadır.

Kaçar, B. (2016). *Bir Ülkü Adamı Olarak Abdurrahim Karakoç*. Bu çalışma Kahramanmaraş Sempozyumu'nda sunulmuş olan bir bildiridir. 181-190 sayfaları arasında verilmektedir Karakoç'un idealleri hakkında bilgiler sunmaktadır.

Ertürkmen, O. (2018). *Abdurrahim Karakoç'un Şiirlerinde Tefekkür-i Mevt*. Bu çalışma hakemli bir dergide olarak yayınlanmış (Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi Cilt; 2, Sayı: 10, ss.30-48) bilimsel bir makaledir. İçeriğinde şairin ölümü nasıl bir tefekkür vesilesi olarak kullandığı şiirlerinden örneklerle anlatılmıştır,16 sayfadır.

3. ABDURAHİM KARAKOÇ'UN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

3.1. Hayatı

Abdurrahim Karakoç, Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesine bağlı, yeni adıyla Ekinözü eski adıyla Celâ Köyü'nde 7 Nisan 1932'de doğmuştur. Abdurrahim Karakoç kendisi doğumunu, “Ebedi kudretin tek sahibinin emri üzerine 1932'de dünyaya gelmişim” sözüyle ifade etmektedir (Kurt, 2013: 15). Hayatta her varışın ecele doğru olduğunu söyleyen şair, ölümü bu hayatın sonunda gerçek hayata açılan bir kapı olarak görmektedir. Bu nedenle de yaşarken ölümden korkmamış ve “Beri gel güzel ölüm, beri gel halis niyet!” diyerek ona çağrıda bulunmuştur. 2012 yılı 7 Haziran günü ebedi kudretin sahibinin davetine icabet ederek dünyadan ahirete göçmüştür (Kurt, 2013: 239).

Şair Cemali onun ölümü ile ilgili şöyle bir tarih düşer:

“07 Haziran 2012 Perşembe, 18.820

Şi'r ile ünsiyyet etmiş bir hâkim,

Hak eriydi tuttu bir yol müstakim.

Düş usulen yaz dedim tarihini:

Gitti halkın şairi Abdurrahim.”

2140 كيتدي خلق شاعري عبد لرقيم

اصولا 128

2012

07.06.2012 tarihinde Ankara'da vefat eder. (Cemali, 2012: 5).

3.1.1. Ailesi

Şairin dedesi, Karakoçoğulları sülalesindendir. Dedesi Mehmet Efendi, “Balcı Fakı” olarak bilinen ve aynı zamanda da şair olan bir zattır. Fakı unvanından din ilimleriyle ilgilendiği, balcı unvanından da maişet için balcılık ve arıcılık yaptığı anlaşılmaktadır.

Abdurrahim Karakoç'un babası Ümmet Karakoç'tur. Çevresinde “Ümmet Hoca” diye tanınan, İslamî ilimlerle meşgul olan, halk şiirleri yazan, devrine göre aydın sayılabilecek bir insandır. Ümmet Hoca, okuma-yazmayı çok seven, Arapça ve Farsça bilen, Kur'an'ı Kerim'i anlayabilecek düzeyde ilim sahibi biridir. Ümmet Karakoç, İstiklal harbine ve Maraş harbine katılmış bir gazidir. Bu sebeple kendisine madalya verilmiş ancak o bu madalyayı kabul etmemiştir. Daha sonra bu asil davranış neslinden gelenleri de etkilemiş ve hayatının ilerleyen dönemlerinde oğlu, kendisine verilen şiir ödülleri kabul etmemiştir (Avcı, 2014: 91).

Abdurrahim Karakoç'un annesi ise Fatma Hanım'dır. Fatma Hanım okuma yazması olmayan, ömrünü çocuklarına adanmış bir köy hanımıdır (Avcı, 2014: 91).

Abdurrahim Karakoç, Karakoç ailesinin beş erkek çocuğundan ikincisidir. Ailenin de en büyüğü olan ağabeyi “Türk Şirinin Ak Saçlı Beyaz Kartalı” namı ile ün yapmış, Bahaeddin Karakoç, kendisi gibi ünlü bir şairdir. Ertuğrul Karakoç ise Milli Eğitim Bakanlığı'ndan bakanlık müfettişi olarak emekli olmuş aynı zamanda çeşitli

konularda kitapları olan bir yazardır. Diğer kardeşi Osman Naci, yazarlığa meyletmış ama onun gölgesinde kalmamak için yazmamayı tercih etmiştir. En küçükleri olan Nafiz ise ağabeylerinin yolundan giden, basılmış kitapları olan, Devlet Demiryollarından emekli bir memurdur (Filiz, 2010: 1).

Karakoç ailesi Allah'ın yazma yeteneği bahşettiği bir ailedir. Ailenin erkek fertlerinin hemen hepsi yazı ile haşır neşir olmuş, yazmayı kendi isteği ile bırakan Osman Karakoç dışındaki dört kardeş de kendisini edebiyat dünyasına kabul ettirmiş yazarlardır. Şiire yönelmelerinde, aydın bir kişi olan babaları Ümmet Karakoç'un önemli bir etkisi vardır. Ümmet Karakoç tabi ki kendisi de şiir yazan biridir. Onun evinde divan şairlerinden şiirler okunur, şiir rüzgârları eser, ruhlardaki şairlik istidatları sulanırdı. Bu nedenle, "Ümmet Karakoç, çocuklarının şiiri sevmesinde ve şiire yönelmesinde büyük rol üstlenmiştir" denilebilir (Avcı, 1983: 7).

3.1.2. Çocukluğu ve Tahsil Hayatı

Abdurrahim Karakoç, ilkokulu köylerindeki Cela İlkokulunda dört yılda tamamlamıştır. İlkokuldan sonra başka bir okula gitmeyen Karakoç, okula gitmeme sebebini şu şekilde ifade eder: "Okumadım çünkü ben okumadan da insanlara adam olunabileceğini göstermek istedim" (Filiz, 2010: 2). Başka bir röportajda ise tahsil hayatına devam edememe sebeplerine değinmektedir. Sebeplerden bir kısmını zahiri, bir kısmını da hakiki olarak görmektedir. Zahirde bilinen sebepler; yakın çevrede okulun bulunmayışı, köy enstitülerinden de ağabeyinin memnun kalmaması, başka bir şehre gitme fikrinin ekonomik yetersizlikten dolayı gündem olmaması, annesinin gurbetlik duygusundan çok çektiğini, bu duygunun ağırlığından dolayı da bir kez daha aynı şeyleri yaşamamak için kendisini göndermek istemediğini belirtmiştir. Ayrıca köyde adama ihtiyaç olduğunu, kuzuların yayılması, bağın bakımı gibi gerekçeleri öne sürdüğünü de konuşmasına eklemiştir. O, bütün bu saydığı hususları zahiri sebep olarak ifade etmiş; ancak işin aslını ise kısmet ve kadere bağlamıştır (Saldere, 2001: 4).

Karakoç'un şiirle tanışması ilkokul yıllarına rastlar. İlk Kur'an eğitimini babasından aldığı gibi ilk şiir talimlerini de babasıyla yapar. Kendisine şiir aşkını küçük yaşlarda aşıl原因 Ümmet Bey, bu aşkı diğer çocuklarına da aşıl原因 ve Seyrani Dede, Koroğlu, Dadaloğlu, Aşık Ömer, Ruhsatı, Karacaoğlu, Yunus Emre gibi birçok şairden şiirler öğretmiştir (Boz, 2013: 4). Şair dedesinin ve babasının şiirlerini okuyup dinlemesiyle şiire başlayan Abdurrahim Karakoç, ilk şiirini de ilkokul sıralarında okurken kavga ettiği bir arkadaşını hicvederek yazar.

On yaşında ilkokulu bitiren Karakoç, ilkokul sonrası mevcut şartların bir neticesi olarak herhangi bir okula kaydını yaptırmaz. Tavrı ve davranışlarıyla adeta okula gitmeden okunulabileceğini adam olunabileceğini ima eder. Baba Ümmet Karakoç; Fuzuli, Nefi, Baki, Nedim gibi divan şairlerini de ihmal etmez, Karakoç kardeşleri erken yaşlardan itibaren her yönüyle geleneğin kültürel dokusuyla tanıştırır. Battal Gazi Destanı, Hazreti Ali Cenkları, Kerem ile Aslı ve Leyla ile Mecnun gibi geleneksel hikâyeleri çocuklarına yeni bir anlatımla okur ve yorumlar. Abdurrahim Karakoç 23.01.1985 tarihinde yazmış olduğu mektupta okul ve çocukluk yılları hakkında önemli ayrıntıları paylaşmaktadır. Mektupta ilkokulu köyünde okuduğunu ve iyi derecelerle dört yılda tamamladığını yazmıştır. Birinci sınıfın başlangıcında maarif memuru, müfettiş, kaymakam gibi önemli kişilerin okulu ziyaret ettiğini ve çocuklara sorular sorduğunu; ancak kimsenin cevap veremediği soruların hepsini kendisinin cevaplaması üzerine sınıf atladığını da mektubundan öğrenmekteyiz. İlkokuldan sonra kuzu

yaydığını, bağ bahçe işleriyle meşgul olduğunu, kursa giderek marangozluk öğrendiğini, bütün bunları yaparken sürekli olarak okumaya da zaman ayırdığını yazmış ve okuma merakının hiç geçmediğini de eklemiştir. Kitap temininde zorlanmadığını, başlarda kitapları babasının temin ettiğini, daha sonra kendisinin de almaya başladığını ve ağabeyinin getirdiğini belirtmiştir (Avcı, 1986: 3).

3.1.3. Okuma Sevgisi

Abdurrahim Karakoç, yetişmesi üzerinde babasının tesirleri olduğunu, bir evlat olmanın yanında bir talebe olarak da babasına çok şeyler borçlu olduğunu ifade etmekten de geri durmamıştır. Babasının Kur'an'ı çok iyi okumasının yanında, tefsirini de yapabilecek bilgi birikimine sahip olduğunu, ayrıca çok okuyan, edebiyata da vakıf olan biri olduğunu ifade etmiştir (Kurt, 2013: 19).

Yaşadığı çevrenin elbette Karakoç üzerinde büyük tesirler meydana getirdiği söylenebilir. Gelenekten beslenerek hayatın içinde gerçekleşen yaygın sistemle yetişmeye ve kendini geliştirmeye örnek alarak, Abdurrahim Karakoç'u göstermek mümkündür. Zira o ömür boyu bir talebe gibi yaşamıştır.

Şair Abdurrahim Karakoç'un "okuma aşkı", onun bütün hayat seyrinde hocası olmuştur. Okuma sevdası onu ömür boyu takip etmiş, vefatına kadar da bırakmamıştır. Son günlerinde hasta yatağında hastanede yatarken bile elinde ya bir dergi ya bir kitap ya da bir gazete bulunurdu. Kendisini ziyaret edenler bu duruma şahit olmuşlardır. Okuma aşkı Abdurrahim Karakoç'un çocukluğunda başlayan bir sevgi, bir tutku ve kazanılan bir meraktır. Öyle ki, bu merak ve sevgi onu farklı alanlarda bile araştırma ve okumalar yapmaya yönlendirmiştir (Kurt, 2013: 19).

Hayat pratiği örgün eğitimin dışında farklı düzlemlerde seyretmesine rağmen Abdurrahim Karakoç okumayla, kitaplarla ilgisini hiçbir zaman koparmamıştır. Okuma merakı, Abdurrahim Karakoç'ta alışkanlıktan öte hastalık halini almıştır. Okumak için bahaneye ihtiyaç duymayan şair, tür ayırt etmediğini de belirtmiştir. J. J. Rousseau'ya ait *Emile* isimli eseri, 18 yaşındayken okuduğunu, bununla birlikte Karl Marx'ın *Kapital* adlı eserini de aynı yıllarda okuduğunu ifade etmektedir. Eğitim seviyesi kendisinden çok yukarda olan insanlardan daha fazla kitap okumuş, kendini iyi yetiştirmiş ve sahip olduğu donanımını arı Türkçe kullanarak şiirlerine aktarmıştır. Böylelikle Türk edebiyatının unutulmayan ve öncü kabul edilen şairleri ve yazarları arasındaki yerini almıştır (Avcı, 2012: 90-102).

Yapılan bir röportajda okuma ile ilgili sorulan bir soru karşısında babasıyla ilgili anılarını paylaşan şair, babasının şiire tutkun olduğu kadar okumaya da meraklı olduğunu dile getirmiştir. Henüz on yaş gibi bir çocuk için erken sayılacak bir dönemde, Fuzuli'yi, Yunus Emre'yi, Eflatun'u, Sokrat'ı, İmam-ı Âzam'ı, İbni Sina'yı öğrendiğini söylemiştir. Özellikle babasının tüm oğullarına geceleri çok değerli kitapları üşenmeden okuduğunu belirtmiştir. Çok yetenekli olan Karakoç, ilkokula giderken aynı zamanda 40 günde Kur'an-ı Kerim'i hatmetmiş, eski yazının kullanıldığı eserleri de okumaya başlamıştır. Okumadan zaman geçirmeyen şair, pencere önünde ay ışığında çok kitap bitirdiğini de belirtmiştir. Kitap okurken sevip sevmemesine göre ayırt etmeden hepsini okumaya gayret ettiğini söylemiştir. Okuduğu eserlerde üslup, ilim ve içtenlik aradığını vurgulamıştır (Kurt, 2013: 89).

O, gündüzleri çok okuyan bir insandır. Gündüzleri yetmez, geceleri de kitap okumayı sürdürür. Elektriğin olmadığı o dönemlerde sönük gaz lambasının ışığında

gece yarılarına kadar okur. Hatta bazen babasının yanına gelerek kendisini “Yeter oğlum, şimdi gözlerin bozulacak” diye kaç defa uyardığından bahseder. O da babasını kırmamak için “Peki baba, lambayı şimdi söndürüyorum” demesine rağmen o gidince pencerenin kenarına yaklaşıp, çoğu defa ay ışığında okumasına devam ettiğini tatlı bir hatıra olarak anlatırdı (Kurt, 2013: 19). Karakoç kendi ifadesiyle din, edebiyat, sosyoloji, siyaset konularında her türlü kitabı okurdu. Hatta bu konudaki bir konuşmada *Das Kapital*'i gençlik döneminde okuduğunu söylemişti. Niçin buna ihtiyaç duyduğu sorulduğunda ise, “Benim karşımda olduğunu söyledikleri düşünceleri, fikirleri de bilmem lazımdı da ondan” diye cevap vermiştir. Karakoç, sadece kendi tabiriyle “yeni yazıyla” yazılmış kitapları değil, eski yazıyla yazılmış kitapları okuduğunu da birçok defa ifade etmiştir. Çünkü Karakoç küçüklükten beri okumasını, rahmetli babasının da okuyan bir insan olmasına bağlar. O, babasında cönkler bulunduğunu, Baki'den, Nedim'den şiirlerin yanında Kerbela şiirleri de okuduğunu ve bunların çok hoşuna gittiğini, sanki o günleri yaşıyormuş gibi coşkuyla anlatırdı. Sohbetlerinin birinde Türk şairleri Fuzuli, Dadaloğlu, Köroğlu, Yunus'un yanında bazı Fars ve Avrupalı şairleri okumuş olduğundan da bahsetmiştir. Edgar Allen Poe'yu da örnek olarak vermiştir. Askerde bile okumasını sürdüren Karakoç'a komutanları sırf bu davranışı sebebiyle ona, “Profesör Çavuş” lakabını takmışlar (Kurt, 2013: 20).

Okuma her şey olmasa da onun hayatında sanki her şeye götüren ilk şeydir. İkra emrinin gerçekleşmesi, tıpkı nebevi yolun başlangıcının işareti gibi hayatı okumakla başlar, okumakla devam eder. Karakoç'un bu okuma alışkanlığı ve sevgisi hayatı boyunca devam etmiştir. Evinin odasının birinin tamamı kitaplarla kaplıdır. Karakoç'un bu okuma alışkanlığını daha sonraki yıllarda da sürdürdüğü bir gerçektir. Çünkü “Daha güzel yarınlara ulaşmak istiyorsak okuyacağız. Okuduğumuz eserleri iyi seçeceğiz.” düşüncesi onun okuma felsefesine yer etmiştir (Kurt, 2013: 1).

3.2. Edebi Kişiliği

3.2.1. Kendini Yetiştirme Yılları ve Şiirle Tanışması

Şairin köyünde ilkokul dışında başka okul olmaması eğitim serüveninin her ne kadar şeklen bitmesine sebep olsa da bu, onun içindeki okuma ateşini söndürememiş, bilâkis bu alev günden güne çoğalmıştır. Bu sırada ailesinin geçim yükünü hafifletmek ve evlerine faydalı olabilmek için sanat okulu kurslarında marangozluk mesleğini öğrenir ve öğrendiklerini severek uygulamaya baslar. Ancak asıl ilgi alanı şiirdir.

Şairin şiir gücünü ailesinden aldığını söyleyebiliriz. Çünkü dedesi, babası ve kardeşlerinin şiirleri arasında büyümüştür. Dedesinden bölük pörçük mısralar, babasından ise şiirlerinin tamamı olmasa da dörtlükleri hayatının sonuna kadar hep hatırladadır. Karakoç'un şiir mecrasında onu besleyen en büyük ırmak babası olmuştur. Babasının, Nefi'den Baki ve Fuzuli'ye, oradan da Nedim'e uzanan zengin kütüphanesi, şairin düşünce ve duygu dünyasında ilk ve hayatı boyunca sürecek kıvılcımların parlamasını sağlamıştır (Filiz, 2010: 5).

Abdurrahim Karakoç'un en önemli özelliklerinden biride Türkçe sözlük hâkimiyetidir. Kütüphanesinde bulunan Türkçe sözlüğü günde defalarca açar bakardı. Öyle ki oğlu kelime dağarcığına hayran kalırdı. Gerek Türkçe hâkimiyeti, gerekse Osmanlıca, Arapça, kelime dağarcığına gıpta ile bakılırdı (Kurt, 2013: 28).

3.2.2. Şiir Dünyasıyla Tanışma ve Görücüye Çıkan İlk Şiirler

Her şairin ilk şiirinin nerede ve ne zaman yayınlandığı merak konusudur. Abdurrahim Karakoç'un "ilk şiiri" 1950'li yıllarda Elbistan Kaymakamlığı'nın çıkardığı "*Engizek*" adlı dergide yayımlanan bir taşlamadır. O, tanınmak için bir dergiye şiirlerini hiçbir zaman gönderme ihtiyacı duymamıştır. Bir kaç şiiri Fethi Gemuhluoğlu'nun¹ eline geçince kendisini arayıp, "Ben bu şiirleri yayımlayacağım ama sen devamını gönderebilecek misin?" diye sormuştur. Bunun üzerine Karakoç Gemuhluoğlu'na: "Evet, gönderirim" cevabını vermiştir. Budan sonra "Hasan'a Mektuplar" serisindeki bazı şiirleri 1960 yılında Fedai Dergisi'nde yayımlanmış, dergi o gün için çok iyi bir rakam olan 60.000 tirajına ulaşmıştır. Sonrasındaysa 1965 yılında çıkan ilk şiir kitabı "Hasan'a Mektuplar" ilk etapta 10.000 adet basılmış ve kısa sürede tükenmiştir. Şair bunu; "Ben yaparsam en iyisini yaparım, güzel şiire düşünerek varılır" şeklinde ifade etmiştir (Filiz, 2010: 6).

3.2.3. Bir Şair Olarak Kendini ve Şiirini Tanımlaması, Edebiyatla İlgili Düşünceleri

Abdurrahim Karakoç da çeşitli mülakat ve yazılarında şiir ve edebiyatla ilgili görüşlerini ifade etmiştir. Ancak "Halk edebiyatı şairiyim" demesine rağmen onu en çok etkileyen şairlerden biri, klasik edebiyatın en önemli şairlerinden sayılan Fuzulî olmuştur. Öyle ki şair Abdurrahim Karakoç bir görüşmesinde, "Fuzulî'yi tanımayan Türk şiirini tanıyamaz" diyerek bu konudaki fikrini belirtmiştir (Filiz, 2010: 12). Düşünce dünyasında farklı yönelimlerin peşinde olduğunu dile getirmiştir. Sadece halk edebiyatı ile kendini sınırlandırmamıştır.

Şair Karakoç, XX. yüzyıl neslinin karşılaştığı sosyal sarsıntıları depreme, bu dönemde yaşamayı da deprem kuşağında yaşamaya benzetmektedir. Bu nedenle art arda meydana gelen sosyal sarsıntı sayısının karıştıracak kadar çok olduğunu ifade etmektedir. Toplumun yaşadığı bu zorlukları gidermek için eski seslerden çok yeni dokunuşların, mesaj içeren yeni seslerin, temaların ve estetik ölçülerin kullanılması gerektiğine inanmaktadır. Yüksekten dökülen bir su olmak yerine, yükseklikleri kucaklayan, çok öteleri tahayyül eden bir derin su olmanın gerekliliğini vurgulamaktadır. Zamanın ilerlemesine bağlı olarak şartların değiştiğini ve bu durumun da anlayış ve bakışlarda farklılık oluşturduğunu belirtmektedir (Filiz, 2010: 6).

Karakoç ahir ömründe, son iki yıldır çıkan edebiyat dergilerini de gerçekçi bulmadığı için takip etmediğini ve hiçbir zaman popüler yazarları okumadığını ifade eden şair, edebiyatımızın şu anda geldiği noktayı içler acısı bulmaktadır. Bunun sebebini ise internete bağlamakta, "İnsanlar internetten sonra düşünmüyor, tartışmıyor" demektedir. Şaire göre şu anki edebiyatımızın bir misyonu yoktur ve misyonu olmayan edebiyat yaşayamaz. Yine ona göre, "Yazar- şair sorumluluk hissedecek, kendi içindeki volkanı da sevgisini de dışarıya taşıracaktır." Şair bize, Günümüzde şair ya da yazar var mı bilemem ama 20 milyon kendini şair ya da yazar sanan adam vardır" diyerek edebiyat dünyasındaki kirliliğin de onu düşündüren, dertlendiren konulardan biri olduğunu vurgulamaktadır (Filiz, 2010: 6).

1 Fethi Gemuhluoğlu, XX. yüzyılın ikinci yarısında Türkiye'de millî ve manevî değerlerin yükselmesi için çaba harcamış aydın bir kişidir. Anadolu'dan büyük şehirlere ve özellikle de İstanbul'a yüksek tahsil için gelmiş gençlere sahip çıkma çabasıyla tanınmıştır. Kendisi Halvetiyye tarikatının Şa'baniyye kolunun İbrâhimiyye (Kuşadaviyye) şubesine mensup bir dervişdir. Şeyhi ise Maraşlı Ahmed Tâhir Memiş Efendi'dir (Güven, 2016: 129-131).

3.2.3.1. Şairin Kendi Olma Çabası

Her şairin kendine has birtakım özellikleri vardır. Bu özellikler zaman içerisinde doğup birikerek gelişir ve şiirine yansır. Bu durum Karakoç tarafından şöyle ifade edilmiştir:

“Her şiir şairin aşk denizidir.
Her mısra şairin parmak izidir” (Karakoç, 2002: 1).

O, ilk şiirini daha ilkökul sıralarındayken yazmış ve gördüğü yanlışlıklar sebebiyle arkadaşlarını hicvederek işe başlamıştır. Zamanla eleştiri ve hiciv türü şiir yazma konusunda kendine has bir üslup geliştirmiştir. *Gerdanlık* isimli üç seriden oluşan eserinde hiciv türünün pek çok örneğine rastlamak mümkündür. Kendisi bu seriye *Gerdanlık* adını verme sebebini, “Kim için ne tür bir gerdanlık gerekiyorsa onu söz ustalığı ile yazdım, boynuna asılması icap edenlerin boynuna astım” (Karakoç, 2005: 1). sözleriyle dile getirmiştir:

Ağabeyi Bahaeddin Karakoç, onun şiir yazma merakını şöyle anlatır: “Abdurrahim de şiir yazardı. Ama şiir yazdığını hiç belli etmez, saklardı. Askerden döndüğünde çantasında bir tomar şiir vardı” (Filiz, 2010: 7).

Abdurrahim Karakoç 1958 yılına kadarki şiirlerini “hamlık döneminin ürünleri” olarak görür. Yaptığı işlerde mükemmele ulaşma ve özgünlük gayreti içindedir. Bu nedenle bir söyleşisinde “Yunus’u çok severim ama ben, Yunus’a değil de bana benzemek isterim” demiştir (Filiz, 2010: 7).

Şair sanatta özgün olmak gerektiğine dair düşüncelerini *Parmak İzi* kitabının ön sözünde şöyle açıklar:

“Biz insanlar telif ettiğimiz eserlere parmak izimizi vururuz. Söz olarak, fikir olarak, iddia olarak, öfke olarak, iman olarak, inkâr olarak... Eser sahibini parmak izi tanıtır. Zaten eserin kendisi başlı başına müellifinin parmak izidir. İçinde geçen fikirler parmak izinden kesitlerdir. Onun içindir ki bu kitabıma “Parmak İzi” ismini uygun gördüm” (Karakoç, 2002: 1).

Karakoç mensur olarak ifade ettiği bu fikirlerini manzum olarak da şöyle dile getirmiştir:

“Göz izi, gönül izi, parmak izi...
Gösteren bunlardır kimliğimizi...” (Karakoç, 2002: 1).

Böylece şair kendisini anlamak isteyenlere yazılarını ve şiirlerini işaret etmektedir. Bu nedenle eserlerini parmak izine benzetmektedir. Eserlerini dikkatlice okuyanların onun hakkında kolay kolay hataya düşmeyeceğini de belirtmektedir.

Abdurrahim Karakoç’un ifadelerinden, onun, kendisine has usulü olan bir şair olmayı hedeflediği anlaşılmaktadır. Okuyucunun mısralardan şairi tanıyabilmesi amacıyla *Parmak İzi* isimli çalışmada hem düşünce ve duygularını, hem de inandığı ve yaşadığı hayatı eserine yoğun bir şekilde yansıtmayı başarmıştır (Filiz, 2010: 7).

3.2.3.2. Dinî ve Tasavvufî Kişiliği

Dünyadaki bütün din ve ideolojiler pek çok yönleriyle birbirinden farklıdır. Bu nedenle de birbirleriyle mukayese edilmeleri gayet normaldir. Hatta her inanç sisteminin ve ideolojinin dışa yansıyan yönünün yanında bir de iç boyutu ve deruni yönü vardır. Tasavvuf İslâm’ın özü ve derunî boyutudur. İslâm dininin tasavvufî yönü

göz önüne alınınca, dünyadaki bütün din ve ideolojilerin üzerinde bir yere sahip olduğu anlaşılır.

Tasavvuf bir yandan bireyin sosyal, milli ve sınıfsal tarafını; bir yandan da kişinin, toplumun ve tüm insanların değerlerini, hayat tarzlarını kuşatan ve kucaklayan yorumlar ortaya koyar. Sünnî olsun Alevî olsun, sağcı olsun solcu olsun özellikle Türk toplumu için tasavvuf, birleştirici bir üst şemsiyedir. Böylesi bir engin bakıştan etkilenen Abdurrahim Karakoç'un hayatında tasavvufî unsurlar ağır basmıştır. Eserlerinde öncelikle genel olarak İslâm dininden ve buna bağlı olarak da onun ruhî yönünü teşkil eden tasavvuftan yararlanmışır. Yer yer bireysel ve sosyal konulara İslam ve tasavvuf penceresinden bakmış, hayatı böyle anlamaya çalışmıştır.

Karakoç, İslâmî bakış açısını daha çocukluk yıllarında aile ortamında kazanmaya başlamıştır. Zira dedesi ve babası başta olmak üzere tüm aile çevresi samimi birer Müslüman olarak yaşamaya çalışan kimselerden oluşuyordu. Dedesinin ve babasının içinde doğdukları Osmanlı devleti ve toplumunda yaşayan Müslümanın pek çoğunun bir tarikata mensup olması gayet normaldi. Böylesi bir durum o tarihlerde günümüzdeki gibi garip karşılanmıyordu. Abdurrahim Karakoç'un aile büyüklerinin herhangi bir tarikata mensup olup olmadıkları hakkında kayıtlı bir bilgi mevcut değildir. Buna rağmen onların sûfiyâne bir hayat sürdükleri anlaşılmaktadır.²

İlk defa Abdurrahim Karakoç'un şiirlerini yayınlayarak onun kamuya mal olmasını sağlayan kişi bir Halvetî dervîşi olan Fethi Gemuhluoğlu'dur. Fethi Gemuhluoğlu, Halvetiyye tarikatından Şabânî İbrâhimî şeyhi Maraşlı Ahmed Tâhir Memiş Efendi'nin mürididir (Güven, 2016: 129- 131). Karakoç'un böyle bir insanla temas kurup zamanla samimiyetini geliştirmesi, onun tasavvufla ilişkisini göstermektedir.

Tasavvuf seyr u sülûk itibarıyla bir çile olduğu gibi edebiyat, şiir ve güzel sanatlar da insanın iç dünyasında yaşadığı çilenin bir çeşit tezahürüdür (Yılmaz, 2014: 71). İç dünyasında sabır ve teslimiyeti öğrenmeyen, tefekküre dalmayan ve seyr u sülûk benzeri bir iç görü ve derunî duyuş hali yaşamayan kimsenin, fikirlerini veciz bir şekilde söze aktarması pek mümkün değildir. Bu açıdan Abdurrahim Karakoç'un da iç dünyasında sûfiler gibi bir tekâmül evresi geçirdiği anlaşılmaktadır.

Nitekim o, ancak bir sûfiden sadır olacak şu etkili sözlerle kendini tanıtmış, ehl-i tevhîd olduğunu, İslâm dinine bağlılığını ve beşerî sistemlerden uzak durduğunu açıkça beyan etmiştir:

“İman kaynağımdır, Tevhit havuzum;

İslam'ın dışında arama beni.

Muhammed'ül-Emin tek kılavuzum

Putların peşinde arama beni.

Hak kelam duyduğum kitap Kur'an'dır,

Başka yok! Uyduğum kitap Kur'an'dır.

Dolduğum, doyduğum kitap Kur'an'dır,

Beşerin “boş”unda arama beni ‘’ (Karakoç, 1997: 6).

2 Tarikatsız tasavvuf mümkündür ama tasavvufsuz tarikat mümkün değildir. Zira tarikatlar tasavvufun alt kurumlarıdır. Tarikatlar tasavvufî hayatın bir ürünü olarak daha sonra ortaya çıkmışlardır (Yılmaz, 2014 81).

Abdurrahim Karakoç, İslâm dinine ve onun tevhit anlayışına sarsılmaz ve sağlam bir itikatla bağlıdır. Dinî hassasiyetlerini ve inancını canından üstün tutmuştur. Yeri geldiğinde tam bir din savaşçısı ve bir mücahit olmaya hazır olacağını ifade etmekten çekinmemiştir. Onun için din bireysel yaşanan bir aşktan da öte topluma yansımaları gereken bir ideoloji haline gelmiştir. Nitekim o, bu konudaki düşüncelerini şu dizeleriyle dile getirmektedir:

*Ne diyorsa İslam dini,
Uyacağız suç olsa da.
Gerçeği örten kefeni,
Soyacağız suç olsa da* (Karakoç, 1997: 17).

Müslüman bir kimse Kur'ânî bir yaklaşımla hayatın her anını imtihan olarak algılar (el-Mülk, 67/2). Yaşadığı sıkıntılara ise İslâm'da daha özel olan tasavvufî bakış açısı ile yaklaşır. İnancı ve aşkıyla "Allah belki beni sınıyor" diyerek sıkıntıları aşmaya çalışır.

Abdurrahim Karakoç'un şahsiyetinin teşekkül dönemlerinde din gerileme sebebi olarak görülüyordu. Dindarlara da gerici deniyordu. O, bu duruma aldırmamış ve sabretmiştir. Devrin tüm resmî ve ideolojik baskılarına rağmen dine hiçbir zaman gericilik olarak bakmamıştır. Onda din anlayışı gericilikten çok uzak bir anlayıştır. Ona göre asıl gericilik, yüce olan İslâm dinini doğru bir şekilde tanımamaktır. Dini hakkıyla bilmeden ve gereken değeri vermeden insanları sömürmek için dini kullananlar gerici olduğu gibi, İslâm'a karşı doğrudan önyargılı davranan din düşmanları da bunlardan farksızdırlar ve aynen diğerleri gibi gerici sayılırlar. O, gerçek dindarların gerici olamayacağını belirtir; bu tür asılsız yakıştırmalara karşı çıkar. Ona göre hata dinde değil, insanlardadır. Araştırıp öğrenmeden ve üzerinde düşünmeden dine saldıran kimseler de köpekten farksızdır. Çünkü gerçeği bilmeme, yüceliği kavramama ve düşünmeme, hayvanî bir özelliktir. Saldırganlık da adı geçen hayvanın vasfıdır. Nitekim o, şu dizeleriyle İslâm'ı savunurken, ona saldıranları da şiir diliyle hicvetmektedir:

*Dinim gerçek, dinim ulu...
Düşmanıma kinim ulu...
Gerici' derse bir sulu,
Ben buradan oşt, oşt derim* (Karakoç, 1997: 124).

İslam inancı onun öne çıkan yönlerinden ve şiirlerinin temel konularından biridir.

*Muhammed Resuldür, Allah bir dedik,
Beş vakit dilimiz Mevlâ'ya gider.
Hazreti Kuran'ı rehber eyledik,
İnşallah yolumuz Mevlâ'ya gider* (Karakoç, 1997: 43).

Bu dizelerinde İslam dinine olan bağlılığını belirtmekte olan şair, çoğu zaman bir tefekkür içindedir. Tefekkürü onu İslam tasavvufuna ve onun felsefesine yöneltmiş, sûfilerin zaman ve varlık konusundaki anlayışlarına ulaştırmıştır. Zaman, varlık, vahdet-i vücûd³ ve vahdet-i şuhûd⁴ mevzuları tasavvufun temel konularıdır.

3 Vahdet-i vücûd, varlığın birliği demektir. Allah'tan başka varlık olmadığının idrak ve şuuru ermeğidir. Vahdet-i vücûddaki birlik bilgidir. Bu bilgi nazar ve istidlal yoluyla elde edilemez, bu yolla edilse de bir kıymeti yoktur. Zira sahibine fayda sağlamaz. Ancak yaşayarak ve manevî tecrübe ile elde edilirse

Zaman, insanlar tarafından önce ve sonra gibi fasıllarla birbirinden ayrılarak tanımlansa da, sûfilere göre Hak katında ân'dan ibarettir. Allah'ın indinde önce ve sonra birdir ve Allah Teâlâ hem evvel, hem âhirdir; hem batın, hem zâhirdir (el-Hadîd, 57/3). Zaman, ân'ın devrinden ve görünümünden ibarettir. Ân'ın devri ile saatler, günler, haftalar, aylar ve yıllar; önce ve sonra oluşmaktadır (Ateş, 2004: 558). Kâinata gördüğümüz varlıklar da gerçekte kendi kendi kendilerine vücut bulmuş değillerdir; onları Allah var etmiştir. Allah'ın tecelli etmesiyle ortaya çıkmışlardır. Bu yönüyle zaman, varlık ve eşya, aynada zuhur edip beliren görüntüler gibidir. Tüm gizliliğine rağmen zâhir olan Allah'tır. Her şeyin varlığı O'na bağlıdır. O'nun vücudu yanında diğer varlıklar, eşyaların gölgelerine benzer. Eşya ve ışık gidince nasıl aynadaki görüntü ve gölge yok oluyorsa, aynen bunun gibi Allah'ın varlığı karşısında her şey yok hükmündedir. Yani keenlem-yekündür (Yılmaz, 2014: 285). Abdurrahim Karakoç, hayat tecrübesi ile ulaştığı bu tasavvufi bilgiyi bize şu dizeleriyle gayet veciz bir şekilde anlatmaktadır:

*Ölçtüm ve düşündüm inceden ince,
Sıyrıldı kılıftan “son” ile “önce”.
Manalar zihnimde şekillenince,
Ben beni aynada yitirdim anam* (Karakoç, 1997: 119).

“Dönüş” isimli şiirinde onun beşerî aşktan İlahî aşka geçiş süreci anlatılmaktadır.

*Bunca yıldır bir hiçliğe
Gittim sana geliyorum
Yeter artık döne döne
Bittim sana geliyorum* (Karakoç, 1997: 68)

Aşkın kaynağının ‘Mutlak Hakikat’te olduğunu bilen şair, “önce” ile “son”u birbirine bağlayarak her şeyin Allah’a dayandığını ifade etmekte, kendisinin O'na olan bağlılığını ve aşkını dile getirmektedir:

*Önce kökü dalda, dalı çiçekte,
Çiçeği meyvede, meyveyi renkte,
Var olan her şeyi bir çekirdekte,
Onu da Mevlâ'da yitirdim anam* (Karakoç, 1997: 119).

Karakoç'un dinî konuları ele aldığı şiirlerinde öğretici vaaz ve nasihat tarzından ziyade, okurların din üzerinde düşünmelerini sağlamak, onların dini sevmelerine vesile olmak amacı ağır basmaktadır. Ona göre her şey büyük bir kudretin, yani Allah'ın kontrolündedir. Bir şey O istediği için vardır; hiçbir şey tesadüf değildir. Nitekim Karakoç, doğum ve ölüm hadisesini dillendirerek muhataplarını düşünmeye ve tefekküre davet etmektedir:

*Ana, baba vesiledir ortada,
Kim gönderdi, nasıl geldin, de hele.*

bir kıymet ifade eder ve süreklilik kazanır; sahibini de daima Hakk'a yönlendirir (Uludağ, 2012: 371-372).

4 Vahdet-i şühûd, bir görme demektir. Allah'tan başkasını görmeme halidir. Bu hal sahibi nefsinden fani olduğu için kendini de görmez. Hallâc gibi “Ene'l-Hak”, Bâyezîd Bistamî gibi “Sübhanî mâ a'zame şânî”, ya da Yûnus gibi “Ete kemiğe büründüm, Yûnus diye göründüm” der. Fakat bu hal geçicidir; bittikten sonra Hak'la halkı, yaratana yaratılanı ayırır ve söylediklerine tevbe eder (Uludağ, 2012: 371-372).

*Et, kemik, kan mevcut durur mevtada,
Eksilen ne? Niye öldün? De hele* (Karakoç, 1997: 103).

Yaşadığı dönemde insanların dinden uzak ve günlük fani arzular için yaşamaları Karakoç'un en büyük üzüntülerinden biridir.

*İnancı yok "çağdışı" der kibleye,
Secde yapar dolar ile rubleye* (Karakoç, 1997: 106).

Karakoç, bütün olumsuzluklara rağmen Allah'a sığınır, af ve mağfiret diler; tüm ümidi Allah'tadır; O'nun sayesinde doğru yola girilecek, O'nun sayesinde kurtuluşa ulaşılacaktır. Bu sebeple Allah'tan yardım ister ve O'na dua eder:

*Şer mülküne açtık hasır,
Sırtımızda günah, kusur.
Nefsimize olduk esir,
Bizi sen kurtar Allah'ım!* (Karakoç, 1997: 166).

*Beşeriz şaşarız, sen şaşırtma bizi!
Gurur kibir verip de şişirme bizi!
Nefsimizin peşine düşürme bizi!
İlim, irfan ver sanat ver Allah'ım!* (Karakoç, 1997: 38).

Bu anlatılan hususlar, Abdurrahim Karakoç'un mü'min, muvahhid bir Müslüman olduğunu, sufi meşrep ve dindar bir kişiliğe sahip bulunduğunu göstermektedir. Aynı zamanda öyle dizeleri varki, şeklen bağlı olmasada mutasavvurlara bir gönül bağının olduğu açıktır:

*Gönlümü aşkınla mest eyle Allah'ım
Bana dostlarını dost eyle Allah'ım
Sevenlerini insanlıktan çıkartıp
Ne bir heykel ne de büst eyle Allah'ım* (Karakoç, 2005b: 62).

*Alimlere erenlere dost eyle
Nefsi yola serenlere dost eyle
Sana gönül verenlere dost eyle
Kibir kürkü giyenlerden uzak tut* (Karakoç, 2005c: 55).

Şu dizelerde ise yolunu tarif ederken şu ifadeleri kullanır:

*Ülküm aşk çölünde Veysel Karani
Ulubatlı Hasan eyler göreni
Fatih, Ak Şemsettin, Molla Gürani
Susarsam, hakkını helâl etmesin!*

*Bu yol bahadırlar, ermişler yolu;
Kendini davaya vermişler yolu!
Şeyh Mevlana, Derviş Yunus, Köroğlu,
Susarsam, hakkını helâl etmesin!* (Karakoç, 1997b: 35).

3.2.3.3. Şiir ve Konu

Abdurrahim Karakoç'a göre şiir, şairinin bile tam olarak onu tarif edemeyeceği derin ve sırlı bir dünyadır. Bu gizemli dünyanın kapılarını şair, inanç, doğruluk, güzellik ve geçmişe olan bağlılıkla aralar. Hayata dair her şey bu kavramlarla bütünleştiği sürece şairin şiirinin konusu olur. Şiir onun için ülkesine, ülkesinin insanına hizmet ettiği

sürece anlam kazanabilir. Abdurrahim Karakoç, şiir hakkındaki düşüncelerini ifade ederken tabiatın kendisine en büyük esin kaynağı olduğunu belirtmektedir (Karakoç, 1997: 1).

Suların akışından, çiçeklerin kokusundan şiiri yakalar. Varlık onun için adeta okunacak canlı kitaptır. Şiiri ne edebiyatçı kimliği taşıyan birinin ne de bir şiir ustasının tam anlamıyla tarif edemeyeceğini söylerken, tatlı bir düş olarak ifade etmektedir. Şiiri, bazen bebekçe bir gülüş, bazen kabaran bir öfke, bazen de uyuyan bir deniz şeklinde somutlaştırmıştır. Şiiri bazen derde derman, bazen başa taç olarak görmektedir. Şiir onun tarifine göre imanla, edeple ve has hislerle bir ağ gibi örüldüğünde miraca benzemektedir. Tıpkı N.Fazıl'da olduğu gibi sanat Allahı aramak, bulmak, O'nun rızasına sanatı miraç yapmaktır (Kısakürek, 2004: 40). İçine edep dışı söz, menfaat, şehvet ve dalkavukluk girdiğinde ise bulamaca dönmektedir (Karakoç, 1997g: 9). Abdurrahim Karakoç'ta şiire bir çerçeve çizmek istendiğinde seçilen ifadeler; millilik, saflık, Hakk'a bağlılık, halka saygılı olmaktır. Aynı zamanda ağacın köküyle arasındaki güçlü bağı vurgulayarak şiirin belirlediği temalarda ait olduğu milleti ve inandığı Hakk'ı yansıması açısından şiir ve tema arasında da güçlü bir bağ olduğunu belirtmek mümkündür (Karakoç, 1997e: 48). Bu yönüyle o; şiirini değerlerini dile getirmeye adanmış, vatanına, milletine ve İslam'a bu yönde hizmet eden bir sanatçı olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.2.3.4. Şiir, İlham ve İnziva

Bir yazarın ve bir şairin zuhurunda, bir yazının oluşmasında büyük bir yeri bulunan yalnızlık, inziva Karakoç için de geçerlidir. O, ilhamını hazırlayan unsurların başında sessizliğin, gecenin geç saatlerinin ve yalnızlığın geldiğini ifade eder. Yazar, kâğıtla kalemın dost olmasıyla başlayan sürecin nihayet şiirin doğuşuyla noktalandığını anlatmaktadır (Karakoç, 1997e: 22-41).

Dünün hangi geceye ait olduğunu belli olmadığını, zaman ve mekân kavramlarının düşünce yağmurunda eriyip bir günün sonunda beklediğine kavuşacağını ifade etmektedir. İlhamın nasıl geldiğini anlatırken şiir dilini kullanarak: "Kâğıt beni çağırdı, ben kalemi çağırdım; üçümüz birlikte şiir yazdık" ifadesini kullanmaktadır (Karakoç, 1997e: 15). Diğer bir ifadesinde de kimi zaman aynanın ön tarafından baktığını, kimi zaman da arka tarafından bakarak hislerini aktardığını açıklamaktadır. Oldukça farklı tabirler kullanarak şiirin kendince olağanüstülüğünü ifade ederken; üç kefeli teraziyle tarttığını, üç uçlu metreyle ölçtüğünü söylemektedir (Karakoç, 1997e: 15). Bunun için duygularının sesi olan eserlerinin eksikliğinin olabileceği gibi fazlasının da olabileceğini belirtirken büyük bir söz ustası olduğunu da gözler önüne sermektedir.

Karakoç, daktiloda yazdığı şiirlerini düzeltmeye gerek duymadan o haliyle basıma gönderdiğini belirtmektedir, şiiri ilham orak görür. Şiirin üzerinde değişiklik yapmayı ve düzeltmeyi doğru bulmaz. Şiiri doğuma benzetir, tıpkı bir bebek gibi şiirin vaktini beklediğini ne zaman yazılması gerekiyorsa o anda yazılacağını ifade ederken; kâğıdın daktiloya takıldığını belki günlerce sancısının devam ettiğini, heyecanlı bekleyişlerin yaşandığını ve bu sürecin ardından doğumun gerçekleştiğini söyler. Bu anlatımıyla şair, şiirin kendiliğinden müdahalesiz bir ilham (Saldere 2001:9) olduğunu ortaya koymaktadır.

Yine şu dörtlükte bunları dile getirir;

*Susayan toprağı gökler emzirir,
Acıkan ağacı kökler emzirir.
Dost ilhamlar beni, yoklar emzirir,
Oturur yazarım; nimet bu derim* (Karakoç, 1997e: 22).

3.2.4. Şiir ve Şair

Şiirin ne olduğu konusunda farklı tanımlar yapılsa da, hikmetli söz söyleme denilse de daha sonraları; dakik ince bilgiyi vezin ve kafiyeyle buluşturmak anlamı kazanmıştır (Bursevi, 2012: 402). Buradan yola çıkarak; vezin ve kafiyeyle şereflenen manzum söze şiir denir. Yahya Kemal'e göre şiir her şeyden önce nağme, dil musikisidir, derûnî ahenktir, aksi takdirde düzyazıdan farkı kalmayacağını ifade eder (Kaplan, 1987: 272). Bütün bunlarla bereber, insanı bir ruh halinden alıp başkasına götüren, ses uyumlu, vezinli, güzel söz objeli düz ve düzenli yazı (Karaalioglu, 1969: 678).

Kuran'da şairlerle ilgili ayetlerin toplu geçtiği yerlerden birinde, “*Şairlere gelince, onlara sapkınlar uyarlar. Görmez misin onlar her vadide şaşkın şaşkın dolaşır ve yapmadıkları şeyi söylerler, Ancak Allah'a inananlar, yararlı işler yapanlar, Allah'ı çokça anıp haksızlığa karşı kendilerini savunanlar müstesna*” (eş-Şûara, 26/224-227) buyrulmaktadır. Açıkça görülür ki; buradaki yergi tüm şairleri kapsamamaktadır. Allah'a inanıp yararlı işler yapanlar yerilmemiş, istisna tutulmuştur (Karaman ve Dönmez v.d, 2017: 179-180).

Nebevî uygulamalara bakınca, beyanın sihir gibi etkili olduğu belirtilerek sözün gücüne dikkat çekilmiş; Kâb b. Mâlik'e düşman olan bir topluluğa, “*Onları hicvet, bu onlara oktan daha tesirlidir*” (Müslim, Fedâilu's-sahâbe, 157) buyrulmuştur. Bir başka sahâbi olan Abdullah bin Sabit'e (R.A) Cibril seninle beraberdir demiş (Buhari, Megazi: 30). Yine Hassan b. Sabite (r.a)'e mescide şiir okutmak için minber koydurduğu ifade edilmektedir (Bursevi, 2012: 407).

Fıkıh uleması ise şiiri söze benzetmiş; güzeli aynen, sözün güzeli gibi, çirkini sözün çirkini gibi demişlerdir (Bursevi, 2010: 178). Hükmü de buna göre vermişlerdir. Bir fakih olan İmam-ı Şafi'in şiir yazdığı bilinmektedir. O'nun yazdığı şiirler kitap halinde Türkçe'ye tercüme edilmiştir. (Ural, 2013: 5). Dahası; Yunus Emre ise olası itirazlara hoş bir beyitle sınır belirleyici bir cevap vermiştir: “Yunus'un sözü şiirden amma aslı Kitap'tan Hadis ile dinene key bil sadık olmak gerek” (Kılıç, 2004: 80).

Hikemi boyuta gelince; varlığın aslında ahenkli bir akışı vardır. Âlemde tanzim edilmemiş, hikmetsiz hiçbir şey yoktur. “*Şüphesiz biz her şeyi bir ölçüye göre yarattık*” (el-Kamer, 54/49) buyrulmuştur. İnsanın bu ritmi duyarak dile getirdiği söz, varlık aleminin ritmiyle uyum içindedir. Varlık alemindeki her şeyin nazm-ı hakikisi ise Allah'tır (fazlıoğlu, 2001: 5), bu açıdan dan şiire nazm da denir.

Dini hizmetlerde hemen her alanda şiir'in kullanıldığı görülmektedir. Tasavvufi sahada ise divan edebiyatı ve tekke edebiyatına bakmak, burada tasavvufu bulmak mümkündür (Kurnaz ,1990: 45-48). Tasavvufun genelde hitap ederken şiir dilini kullandığını ifade edebiliriz (Tarlan, 1936: 68). Bunu ise Türk tasavvuf şiirleri antolojisi adlı Abdalbaki Gölpınarlı ve benzeri eserlere bakarak açıkça görebiliriz.

N. Fazıl: “Şiir nedir?” sorusunun oldukça eski olduğunu ve çok zor açıklandığını ifade etmektedir. Hatta Aristo'dan günümüze kadar geçen meselelerin gerçek yanını

tespit etmek kadar zor olduğunu vurgularken kendisine göre şiirin, mutlak gerçeği arama işi olduğunu söylemektedir (Kısakürek, 1974: 282).

Karakoç'a göre söz ustası bir şair, içinde bulunduğu çağı yorumlayan ve yaşanacak çağlara mesajlar ileten söz sanatçısı olma özelliklerini taşıması gerekmektedir. Bu neden le o, şiiri tarif ederken zamanla bağlantısına dikkat çeker. Şiiri gönüller için ilaç, bedenler için gıda ve su olarak tanımlar, hükümdarların başlarında taşıdıkları zümrüt tâc ile ilişkilendirir ve şöyle der:

*Tarih de içindedir şiirin gelecek de,
Yaralı gönüllere ilaç deseniz olur.
Su da deseniz doğrudur, ekmek de,
Zümrütten yapılmış taç deseniz olur* (Karakoç, 1997f: 28).

Bu nitelemelere ilave olarak Karakoç şiir yazmayı arının çiçek özü toplamasına benzetir; hâli aydınlatan bu özün geçmişten ve gelecekte beslenmesi gerektiğinin altını çizer. Bu fikrini şu dizeleriyle ifade eder:

*Her şair bir arıdır, şiir derer çiçekten,
Acı-tatlı bal yapar geçmişten, gelecekte.
Altmış yıla yakındır şiir yazarım, fakat,
Şiir nedir dersiniz anlatamam gerçekten* (Karakoç, 2005a: 203).

Karakoç'a göre şiir hayatın tamamını içine alan dünyaya ait tüm unsurların toplamıdır. Şair de toplumun gönlüdür, hissidir:

*Hastaya şifadır, dermandır şiir,
Şairden herkese fermanıdır şiir.
Bir yerde bağ-bahçe, bir yerde ırmak,
Bir yerde kuş, çiçek, ormandır şiir* (Karakoç, 2005b: 163).

*Nerde bir yangın çıksa şair yanar içinde.
Nerde çiçekler açsa bir şiir var içinde.
Şiirin girmediği hiçbir yapı-kapı yok,
Şiirin tohumları yeşerir kar içinde* (Karakoç, 2005b: 226).

Karakoç'a göre şairler insanları hayra veya şerre götüren söz sanatçılarıdır. Şiir de gönül kapılarını madde veya mana iklimlerine açan sırlı bir anahtardır. Bu yönüyle ona göre şair ve şiir madde ile mana arasında bir köprü, insanı Allah'a ulaştıran bir araç, Hakk ve hakikati gösteren bir vesiledir. Onun bu fikirlerini dile getirdiği mısraları ise şunlardır:

*Allah yardım yaparken kulu vesile kılar,
Parkın güzelliğine gülü vesile kılar.
Söz var cellat satırı-söz var hayat iksiri,
Hayra-şerre çok yerde dili vesile kılar* (Karakoç, 2002a: 54).

Karakoç'ta şiir bir bakıma Hakk'a yönelince açan hitap çiçeğidir. Aksi bir durum söz konusu olup Allah'tan uzaklaşma gerçekleşirse yöneticilerde despotluk, halkta dalkavukluk zuhur eder ve farkında olmadan isyan tohumları yeşerir:

*Kasım'lar yaprak döker – Nisanlar çiçeklenir,
Şiir Hakk'a yönelir – lisanlar çiçeklenir.
Despotluk dalkavukluk sarınca dört tarafı,
Susayan topraklarda isyanlar çiçeklenir* (Karakoç, 2002a: 30).

Şiirin makbul olup olmamasını, yapılması imkânsız olanları başarak okuyucuyu farklı dünyalara taşımasına ve dar kalıplar içerisinde kurtarmasına bağlamaktadır. Yaşanan ve yaşanılacak tüm çağlar için kalıcı ve önemli olan şiir, Karakoç'a göre, güzellikleri dile getiren sevdâyı vecd haline dönüştürmektedir. Şiiri şairin olgun ruhuyla özdeşleştirmektedir. Ancak bu şekilde olgunlaşmış şairin şiiri ve şiirin gösterdiği hedefi sevdirebileceğini ifade etmektedir. Şiirden bıktıran, nefret ettiren şairlerin de bulunduğunu söylerken bu duruma çok üzüldüğünü de belirtmektedir:

*Duygudur, heyecandır, tefekkürdür, aşktır,
En makbul yazıdır şiir.*

*Cevapların hasadından geriye kalan o ki,
Çok söz, yüksek ses, cilalı kelimelerden ziyade
Sükûtin fırtınasından doğan,
Kuru gürültüleri kovan,
Samimi olduğu nispette sade,
İnsanlık ekmeğinin tuzu,
İfadelerin özüdür şiir (Gök çekimi, 1997: 28).*

Şiir hürriyettir. Serazat duyguların rengarenk çiçeklenmesidir. Bir yerde sabah meltemi, bir yerde keskin poyraz şeklinde tezahür eyler. Bu yönüyle Karakoç'ta şiir zamana ve şartlara göre kanat vurur. Nitekim kendisi "Yazdığım dörtlükler yaşanan çağın yorumudur, tenkididir, tefekkürüdür" der (Karakoç, 2005a: 1).

Karakoç şiiri anlamak için ise hayatı anlamak dolayısıyla da yaratıcıyı anlamak, kâmil insan olmak gerektiğini söyler (Karakoç, 1997e: 48), Şairin de bu manada bunu anlatmakla görevli kişi olduğunu "Mevlâ'yı zikretmek kulun borcudur"(Karakoç, 1997e: 45) sözlerinden anlayabiliriz.

*İne gönül, kalka gönül,
Hep doğruya baka gönül.
Hak vergisi, Hakk'a gönül,
Vermeyene anlatılmaz.*

*Şiir toprak kokusudur,
Şiir damla damla sudur.
Ermişlerin duygusudur,
Ermeyene anlatılmaz.*

*Şairler sultanı Yunus,
Her sözü yüz defa yumuş.
Aşk bağına dergâh kurmuş,
Varmayana anlatılmaz (Karakoç, 1997e: 49).*

Etkileme gücü yüksek müspet veya menfi olaylar şiir için ilk muharrik unsurudur. Nitekim Karakoç'a göre şiir, hadiselerin zihindeki kelimelere, zihindeki kelimelerin duyguya, duygunun da dile vurmasıdır:

*Bazen beni beynimden bir çift kelime vurur,
Zapt edemem öfkemi, duygum dilime vurur.
Ölçüyü kaçıırırsam, bakmayın kusuruma
Gaddar mazhuma vurur, yiğit zalime vurur (Karakoç, 2005b: 52).*

Yaşadığımız hadiselerin, tecrübelerimizin; duygu ve düşüncelerimizin şekillenmesinde muharrik unsuru olduğu bakış açısıyla şiire yaklaşan şairimiz Hz. Muhammed (SAV)'in hadisinde işaret ettiği gerçekle örtüşmektedir. Hadiste, şairlerin kullandığı en doğru sözün Lebid'in belirttiği söz olduğu bahsedilmekte ve bilinmesi gereken en büyük gerçeğin Allah'tan başka her şeyin geçici olduğu yaşadıklarımızla anlaşılmaktadır (Buhârî, Menâkibü'l-ensâr, 26) der Baki selamlar... (Karakoç, 2005c: 1)

Şiir Mazluma Ses Çıkarmak Zalimin Zulmünü Haykırmaktır, tenkit ediyorsun kötülükleri teşhir ediyorsun diyenlere ;onlarda halklı bende derim ‘‘Hakka sevdâ haksızlıklara isyanı gerektirir, güzele muhabbet çirkine nefreti gerektirir, doğruluk sevdası yalana hasım olma sebebidir’’ Şairi doktora benzetir ,doktor nasıl ki ;mikropları öldürüp rahatça yaşama konusunda yardımcı oluyorsa hastalara , kendisinin de kötü zihniyetle mücadele edip ,dünyayı ,haysiyet ve şerefle yaşanabilir bile hale getirmek istediğini ifade eder (Karakoç, 1997e: 117).

Öyle bir zamanda yaşıyoruz ki, ya dalkavuk olup eğileceksin veya doğru bildiklerini edebi bir tenkit üslubu ile ilgililere, ilgisizlere duyuracaksın.

Övgücülerin işleri kolay. Hatta kazançlı... halbuki adamlar ve adamların meydana getirdiği adaletsizlikler çekilir gibi değil. İşte bu sebeplerle çok şair küfretmeye sığıyor. Ne yapsın zavallılar?

İnsanları karşısına almak, onlarla kötü olmayı göze almak, ‘‘Mazur görün, şairlik kolay değil’’ (Karakoç, 1997f: 111).

3.2.5. Döneminin Yazar ve Şairlerine Bakışı

Şair, beğendiği sanatçılar arasında Fuzulî başta olmak üzere özellikle klasik edebiyatımızın yapı taşlarını sayar. Bununla birlikte halk edebiyatımızdan Dadaloğlu'nu ve Köroğlu'nu şiirlerindeki hamasi duygulardan dolayı sevdiğini belirtir. Ermeniler tarafından katledilen Kağızmanlı Hıfzı'nın yaşasaydı yirminci yüzyılın en iyi Türk şairlerinden biri olacağını ifade eder (Filiz, 2010: 13).

Karakoç, kendisi ile aynı çağda yaşayan şairlerden ise en çok Arif Nihat Asya, Yavuz Bülent Bakiler, Niyazi Yıldırım Genç osmanoğlu, Dilaver Cebeci ve Necip Fazıl Kısakürek'i beğendiğini ve onlarla vakit geçirmenin kendisine çok şey kattığını da dile getirmiştir. Bir söyleşi sırasında Necip Fazıl'la aynı memleketten olduğunun söylenmesi üzerine; asıl önemli olanın Necip Fazıl'la aynı iman merkezinde yer almak olduğunu belirterek aynı zamanda takdir ettiği şairlerin fikir dünyasını da dikkate aldığını belirtmiştir (Filiz, 2010: 15).

Kendisi ile yapılan bir görüşmede Sabahattin Ali'yi Nazım Hikmet'le karşılaştırır ve Sabahattin Ali'yle aynı ideolojik fikirde olmasa bile onu Nazım'dan çok daha samimi bulduğunu ve ‘‘Anadolu çocuğu, kendisinden biri olarak gördüğü için daha çok okuyup sevdiğini’’ söyler. Biz de bundan, şairin okuyucu olarak edebi zevkini oluşturma noktasında yalnızca ideolojik bir bakış açısıyla seçimlerini yapmadığını aynı zamanda bir duygu ve üslup endişesi de taşıdığını anlıyoruz. Nazım Hikmet'i ise aslında gençlik yıllarında severek okuduğunu fakat vatanını bırakıp Rusya'ya kaçmasıyla okumayı bıraktığını söyler. ‘‘Ben, ‘beni Stalin yarattı’ diyen birini okumam’’ diyerek şiir ve ideoloji karşısındaki tavrını da belirtmiş olur (Filiz, 2010: 15).

Türkiye’de yukarıda belirttiğimiz üzere okumaya değer hiçbir sanatçı bulamadığını belirten şairi, Kafkas sahası edebiyatı oldukça tatmin edici bulur. Şehriyar, Vahapzâde, Hüseyin Cavit beğendiği şairler arasındadır. Beğendiği romancılar arasında Cengiz Aytmatov’u da zikreder (Filiz, 2010: 15).

3.2.6. Şair ve Ödül

Şair gösterişi, riyaı, gençlik yıllarından beri sevmez, yazdığı şiirleri saklardı. Askerden geldiğinde çantasında şiirler tomardı (Saldere,2001:2). Şair kendisini değerlendirirken şu ölçüyle itidale davet eder: ‘‘Ne dostlarımız, kabul ettiğimiz kadar iyi ne de dost olmayanlar tahmin ettiğimizden kötü, beni olduğum gibi değerlendiriniz’’ (Karakoç, 1197f: 9). Ödül davetlerine katılmayı kabul etmeyen şair, gösterişten kaçınırdı. Bu yönüyle tam bir sûfi meşrep tavrı sergiler. Şairin ödül karşısında gösterdiği tutum, başından beri verilen ödülleri kabul etmemektir.

Dünyanın en prestijli edebiyat ödülü kabul edilen Nobel Ödülü’nü alan ünlü yazar Orhan Pamuk’a ödül verilmesi konusunda ve diğer ödül verilen Müslüman yazarlar hakkında şöyle der:

Orhan Pamuk benim memleketimin çocuğu olsaydı ona zırnık koklatmazlardı. Kim ki Türkiye’ye, Müslüman’ a söver, ona ödül verirler. Salman Rüştî’ye (Booker ödülünü alan Hint asıllı Britanyalı yazar) de İslam düşmanı olduğu için ödül verdiler. Teslime Nesrin’e (Ananda ve UNESCO Hoşgörü Ödülünü 2004 yılında alan Bangladeşli yazar) de Allah’ı inkâr ettiği için ödül vermişlerdir (Filiz, 2010: 15).

Bu sözlerinden onun ödül karşısındaki tutumunun altında dinî ve tasavvufî kişiliğinin yanı sıra milliyetçi kimliğinin de etkili olduğu anlaşılmaktadır. Tasavvufî yönü, onu, dostlarından gelen ödül tekliflerine karşı istigna duygusuyla hareket etmeye sevk etmiştir. Müslüman Türk milliyetçiliği yönü de ideolojik bir tavır sergilemesine ve hoşlanmadığı çevrelerden kendisine ödül verme teklifi gelse bile baştan reddedeceğinin bilinmesine sebep olmuştur. Dolayısıyla Abdurrahim Karakoç hayatında hiçbir ödülü kabul etmemiş ve ödül almamıştır.

Karakoç bu müstağni tutumunu maddi kazanca karşı da sürdürmüştür. Mütevazî bir hayat yaşamıştır. Mehmet Akif Ersoy gibi milli, sosyal bir sorumluluk olsa dahi, neticesinde bir ödül olan yarışmaya veya sorumluluğa asla girmeyeceğini ifade etmiştir. Onun için en büyük ödül ‘‘Türk-İslam’’ güneşinin parladığını görmektir.’’ (Filiz, 2010: 16).Karakoç’a göre ödül en büyük sevinç, şairinin yazdıklarının anlaşılması bir kişi bile olsa, mesajın ihtiyacı olana ulaşmasıdır (Doguş 1984:23-24).

Şairin yerini millet tayin eder, mertebesini Allah belirler, vazifesi rızayı baridir bu vazife sırasında kendini de sorgulamalıdır, tenkit etmelidir, yoksa bana göre şöhret için yazana şair değildir der (Kurt, 2013: 51).

*Çıkar için laf davulu çalmadım
Hiçbir yerden makam rütbe almadım
Bildimse söyledim korkak olmadım
Bilmediğim yerde sutum gelde gör* (Karakoç, 1997c: 29).

*Talipli değilim şöhrete şana
Makamı, rütbeyi size bıraktım* (Karakoç, 1997c: 54).

*Ne payem oldu ne sayem
En doğruya ulaşmak tek gayem* (Karakoç, 1997c: 19)

3.3. Bilinen Eserleri

Şairin kitapları Alperen, Günalp, Yenisey, Düşünce, Yeni, Ocak, Töre-Devlet, Serdengeçti, Kadim yayınlarından okuyucuya ulaşmıştır. İlk eserlerinden günümüze dek uzanan yayımlanmış eserleri şunlardır:

1. *Hasan'a Mektuplar* (1965-İzmir Fedai Dergisi, 96 sayfadır):

İlk yayınlanan şiir kitabıdır. Daha önce Fedai Dergisi'nde yazdığı şiirlerin bir araya getirilmiş halidir. Hasan'ın Türklük asaletiyle yetişmiş, İslam inancıyla şekillenmiş, ilim dergâhında pismiş gariban bir genç yiğidi simgelediğini belirtmektedir. Hayallerinde yaşattığı Hasan'ının Türk milleti için devamlı olarak hizmet ettiğini vurgulamak adına onun hayat boyu asker olarak kalacağını ifade etmektedir. Hasan'ın asker doğması ve askerce yaşamasından kastedilen anlam, ondaki hizmet etme ruhudur. Mektuplarını bu asker Hasan'a değil de başka kime yazabileceğini sorar. Ortaya çıkan bu Hasan sembolü bir sınıfı, bir grubu değil, Türk milletinin tamamını sembolize eden bir karakter olarak tanıtılmaktadır. Dahası, "Mektup yazdım Hasan'a, ha Hasan'a ha sana" der (Karakoç, 1997a: 41). Karakoç'un mektuplarında muhatap memleket sevdalısı tüm gençlerdir.

2. *Haber Bülteni Hasan'a Mektuplar* (1969-İzmir Fedai Dergisi, Serdengeçti Neşriyat):

İlk yayınlanan *Hasan'a Mektuplar* isimli şiir kitabının ikincisi ve devamı niteliğindedir.

3. *El Kulakta* (1969, Ankara, Maya Yayınları, 63 sayfadır):

Şairin yayınlanan üçüncü şiir kitabıdır. Türkiye'nin başkentinde yayınlanmış olması önemlidir. Yazarın yayınladığı ilk üç kitabın orijinalini bugün eski kütüphanelerin dışında piyasada bulmak pek mümkün değildir. Belki sahaflarda denk getirilebilir.

4. *Vur Emri* (1975-İstanbul, Ötüken Yayınevi, 332 sayfadır):

Şairin en hacimli, en çok baskısı yapılan şiir kitabıdır. Daha önce basılan kitaplarındaki şiirlerinin de bu kitaba dâhil edilmesiyle kitabın hacmi oldukça genişlemiştir. İçeriğinde 174 şiir bulunan eser şairin sanat anlayışının adeta bir aynasıdır. "Dava Şiirleri", "Hasan'a Mektuplar", "Taşlamalar" adlı başlıkları taşıyan kitapta ayrıca "Haberler Bülteni", "Masal" ve "Vatandaş Türküsü" bölümlerinin serisi vardır. Elimizde bu kitabın Ocak yayınları 240 sayfa bulunmaktadır.

5. *Kan Yazısı* (1978-Ankara, Ocak Yayınları 127 sayfadır)

Çeşitli konularda şiirler içeren kitapta ağırlık daha çok; "Türk-İslam ülküsü", "toplumdaki bozukluklar", "siyasi istismarlar", "Türk coğrafyasının içinde bulunduğu esaret" ve "şairin din inancı" konularındadır. Şair Karakoç bu şiir kitabını, "Mübarek Fermanıdır. Bu Kan Yazısı" diyerek tanıtır.

Abdurrahim Karakoç bu eserdeki hicivleriyle "yergi şairi" olarak tanımlanmasını daha da kuvvetlendirmiştir.

6. *Suları İslatamadım* (1983-Ankara, Ocak Yayınları, 102 sayfadır).

İçeriğindeki şiirlerde geçmiş, özlenen gelecek, bozulan toplum, Avrupa, siyaset, dinî ve hamasî konular ele alınmaktadır.

7. *Dosta Doğru* (1984-Ankara, Ocak Yayınları 86 sayfadır):

Bu şiir kitabı şairin asıl şairlik gücünü aldığı hicivden uzaktır. Daha çok aşk, Anadolu, edebiyat konuları işlenmiştir. Şairin lirizminin ve samimiyetinin duygularıyla en güzel şiirlerini bulabileceğimiz kitaplarından biridir. Şairin en çok sevilen ve bestelenmiş şiirlerinden biri olan “Mihriban”, “Unutursun Mihriban’ım” bu kitapta yer alır. Şair kitabın söz başı kısmında şiire ait düşüncelerini açıklar. Bu eserde bulunan “Geleceğim” ve “Dağ ile Sohbet” şiirleri Yusuf Mardin tarafından İngilizceye çevrilmiştir (Filiz, 2010:30).

8. *Beşinci Mevsim* (1987-Ankara, Bizim Ocak Yayınları 140 sayfadır):

Bu kitap diğerlerinden farklı olarak nazım ve nesrin bir arada kullanıldığı bir kitaptır. Beşinci Mevsim’ in ayrı bir özelliği var. Bazen şiirin yorumu bazen de başka konular olmak üzere nesirle şiir karıştırılarak yazılmış bir eserdir.

140 sayfalık bu şiir kitabında önce konu hakkında şair fikirlerini söylemiş sonrasında ise aynı konuyu şiirlerinde işleyerek pekiştirmiştir.

Karakoç, şiir kitabına verdiği bu isim hakkında, kitabının başlangıcında açıklama yapmaktadır.

Mevsimin beş olmasının çoğunu şaşırtacak bir durum olduğunu bildiğini belirtmektedir. Alışık olunmayan bu durumu çok farklı ifadelerle karşılayanların da olabileceğini söyler. Bu kitabın isminin rastgele konulmadığını ifade ederken okuyucuyu derinlemesine düşündürmek için bunu yaptığını belirtmektedir. ‘Besinci Mevsim’i gereksiz, hatta saçmalık telakki edenlerden herhangi birisine “Kaç tane başın var?” deseniz, düşünmeden “Bir” der ve sizin aklınızdan şüpheye düşer. “Öyle ya adamın bedeni üstünde bir baş var. Başını idare eden, yönlendiren başları hesaba katmaz. Yazık ki ‘Bir’ dediği de doğrudur...” (Karakoç, 1997e: 6).

9. *Gökçekimi* (1991-Ankara, Ocak Yayınları, 168 sayfadır):

Eser’in Elimizde bulunan Alperen Yayınları, Ankara 2000 tarihli basımıdır. Eserin içeriği daha çok “felsefe, sevgi, tabiat, toplum, şairin kendisiyle hesaplaşması” gibi konulardan oluşmaktadır. Şair okuyucularını kitabı okumadan önce kitabın başlangıcında söyle bilgilendirir:

Aklınızdan geçen soruyu tahmin edebiliyorum: ‘Ne demek Gökçekimi?’ Aslında hiçbir şey demek değil. Sadece ‘Yer çekimi’ne inat olsun diye kitabıma bu ismi verdim. İnanmadınız galiba? Haklısınız, inanılacak gibi değil ki. Peki, değilse esas gerçeği nasıl anlatayım size? Esas gerçeğin esas sahibi hepimize dilediği kadar akıl vermiş. Ben anlatmaktan acizim, siz anlamaktan... Yer denilen kütlenin insanoğlunun ağırlığını çektiği gibi, çöpleri kirleri de içine aldığı, aynı zamanda sevdiklerimizi koynunda sakladığı ve o gün geldiğinde cansız bedenimizi de en derine çekeceğini hepimiz biliyoruz. Tabi, aklımız ve ruhumuz bundan müstesna. Bu anlatılanları kim nasıl anlayacak? Uyduların doldurduğu uzay, serçenin bile kafasına sığmazken bırakalım yerinde kalsın. Saraylarınızın, köşklerinizin mi olmasını istiyorsunuz? Yeryüzü insanlara yeter de artar bile. (Karakoç, 1997f: 1).

10. *Akl Karaya Vurdu* (2000-Ankara, Alperen Yayınları, 118 sayfadır):

Karakoç’un kitaptaki şiirlerinde sosyal meselelerden aşka, ülkü şiirlerinden tabiata kadar her çeşit konu işlenmiştir. Bu kitapta Karakoç’un sık sık geçmişe daldığı ve kendiyi hesaplaştığı görülür. Şair, kitabın “Düz Kelam” bölümünde şiir, şair ve okuyucu arasındaki bağı irdeler.

11. *Gerdanlık I* (2000-Ankara, Alperen Yayınları, 304 sayfadır):

Bu kitap 1995 ve 1999 yılları arasında muhtelif konularda yazılmıştır. Şair bu kitabın adını neden Gerdanlık koyduğunu ise şu şekilde anlatır:

Kıymetli madenleri, kıymetli taşları emek vererek sanat harikası haline getiren kuyumcular, hanımların boyunlarına taktıkları takıya Gerdanlık adını vermişler... Elimde ne madenim mevcut, ne değerli bir taş, ne de kıymetli gerdanlıklar yapacak meslek erbabıyım. Ancak şiiri kuyumcu hassasiyetiyle işlemek en önemli görevimdir. Kim için ne tür gerdanlık gerekiyorsa onu söz ustalığıyla yazdım, boynuna asılması icap edenlerin boynuna astım... Siz de dilediğiniz boyunlara asınız. Siyasetin, zamanın, geçmişin ve içinde bulunduğumuz gerçeklerin kristalize olmuş şeklidir okunan dörtlükler. Güzel sözcükleri çirkinleştirenlerle mücadelenin kitabıdır elinizdeki kitap. (Karakoç, 2005: 0).

12. *Gerdanlık II* (2002, Ankara, Alperen Yayınları, 233 sayfadır):

Bu kitap 2000 ve 2002 yılları arasında çeşitli konularda yazılmış olan *Gerdanlık I*'in devamı niteliğindedir.

13. *Parmak İzi* (2002-Ankara, Alperen Yayınları, 137 sayfadır):

Şair kitaba neden bu ismi koyduğunu şöyle anlatır:

“Eser sahibini parmak izi tanıtır. Zaten eserin kendisi başlı başına müellifinin parmak izidir. İçinde geçen fikirler parmak izinden kesitlerdir. Onun içindir ki bu kitabıma *Parmak İzi* ismini uygun gördüm” (Karakoç, 2002: 1).

14. *Yasaklı Rüyalar* (2005.c- Ankara, Alperen Yayınları, 269 sayfadır):

Şair eserinde şiir hakkındaki düşüncelerini anlatır. Kitabın yazılma süreciyle alakalı açıklamalarında “Yasaklı Rüyalar” adındaki eserin altı ya da yedi yıllık birikimin mahsulü olduğunu belirtmektedir. Bu eserin aşk, öfke, ironi dolu bir eser tarzında olduğunu ve yaşanan 90’lı yılların ifadeye bürünmüş ahvali olarak karşımıza çıktığını söylenebilir (Karakoç, 2005: 6).

15. *Gerdanlık III* (2005-b Ankara, Alperen Yayınları, 228 sayfadır):

2002 ve 2004 yılları arasında çeşitli konularda yazılmış olup *Gerdanlık I* ve *Gerdanlık II*'nin devamı niteliğindedir.

16.Çobandan Mektuplar (1997, Ankara, Ocak Yayınları, 119 sayfadır): Şair bu eserinde düzyazı ve şiirlere yer vermiştir. Genelde öğüt içerikli şiirler vardır.

4.KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNİN TEMA/KONU BAKIMINDAN İNCELENMESİ

4.1. Şiirlerde İşlenen Belli Başlı Temalar

Abdurrahim Karakoç'un şiirleri, sosyal temalı şiirler, milli duyarlılık temalı şiirler, tabiat temalı şiirler, aşk ve gurbet temalı şiirler ile dinî ve tasavvufî temalı şiirler olmak üzere beş gruba ayrılabilir. Asıl konumuz olan "Dinî-tasavvufî temalar" farklı başlık altında daha derinlemesine işlenecektir.

4.1.1. Toplumsal Temalı Şiirler

Abdurrahim Karakoç'un toplumsal temalı şiirlerinde haksızlıklara haykırış, toplumsal vebal ve duyarlılık ön plana çıkmaktadır. Karakoç, edebiyat tarihimizde köklü geçmişi bulunan hiciv, yani yergi ve taşlama şiirini yaşadığı dönemde temsil eden önemli bir şair olmuştur. Toplumun aksayan yanlarının, baş edilemeyen haksızlıkların ve eşitsizliklerin dile getirilmesinde Karakoç kalemini silah gibi kullanmıştır. Şiirlerinin temalarını belirlerken çoğunlukla sosyal hicivlere geniş yer ayıran şairin şiirlerine kaynak olarak; darbecileri, demokrasi adı altında sergilenen maskaralıkları, adaleti yok sayan hukukçuları, görevini yerine getirmeyen siyasetçileri, işini baştan savan görevlileri, her çeşit yolsuzluk ve haksızlıkları seçtiği görülmektedir. Bir röportajında sosyal taşlamalarından ötürü hakkında 30 civarında dava açıldığını, bu davalarda kendi avukatlığını kendisinin yaptığını ve tüm davalardan da beraat ettiğini açıklamıştır (Avcı, 2012: 14).

Karakoç, şiirin edebî çizgisinden ayrılmadan kullandığı mizahî üslupla kimsesizlerin sesi olmuş, onlar adına hak ve hukuk arayışlarını sürdürmüştür. Anadolu insanının dertlerini ve aşkını anlatırken şiirlerini yine onlara ait olan temiz Türkçeyle oluşturmuştur. Özellikle "Mebus Beğ, Hakim Beğ, Tohdur Beğ, İsyanlı Sükût" isimli şiirleriyle halkın sıkıntılarını, onların diliyle yorumlayarak gariban halkın sesi olmuş ve yazdıklarıyla halkın gönlünde taht kurmuştur (Avcı, 1996: 5). Bu tip şiirlerinin belli başlı örnekleri şunlardır:

*Varmıştı makama arz-ı hâl için,
"Bey" dedi, yutkundu, eğdi başını.
Bir azar yedi ki oldu o biçim,
"Şey" dedi yutkundu, eğdi başını* (Karakoç, 1997a: 190).

"İsyanlı Sükût" isimli şiirinden alınan yukarıdaki mısralar, halkı küçük gören ve ezen kamu görevlilerini konu edinmektedir. "Tohdur Beğ" adını verdiği şiirinde ise, vatandaşın önce parasını alıp sonra muayene eden doktorlar yerilmiştir:

*Yedi baş horanta yıkık hanede,
Tüm kazancım bini bulmaz senede.
Yüz pangunut helal olsun gene de,
Ben nereyim, beş yüz nere tohdur beğ* (Karakoç, 1997a: 345).

Bir başka şiirinde davaları sonuçlanamadığı için sürekli eziyet çeken vatandaşın adalet mekanizmasından çektiklerine tercüman olmuştur:

*Gene tehir etme üç ay öteye,
Bu dava dedemden kaldı Hâkim Beğ.
Otuz yıl da babam düştü peşine,
Siz sağ olun o da öldü Hâkim Beğ* (Karakoç, 1997a: 347).

Aşağıdaki dörtlükte de vazifesini icra edemeyen siyasîlerin vatandaşın gözüyle nasıl görüldüğü hicvedilerek işlenmiştir:

*Çalışa çalışa kuruyor kanım,
Vergi şeleginden çıkıyor canım.
Sen insansın amma ben de insanım,
Yolunacak kaz belleme mebus beğ* (Karakoç, 1997a: 349).

Yine şair, *Hasan'a Mektuplar* isimli ilk eserinde mektup üslubuyla şiir yazmış ve bu şiirlerinde, içinde bulunduğu dönemin fikir yapısını aktarıp, betimlemiştir. Karakoç'un şiirlerinde Türkiye'nin bugüne kadarki geçirdiği süreçte iktisadî, sanatsal, sosyal, kültürel, siyasî alanlarda meydana gelen değişimin hikâyelerini ve bu süreçte milletin çektiği çileleri bulmak mümkündür:

*"Sabrın sonu selamettir" diyerek,
Sabırları dalda çürüttük tek tek.
Yeter yüreklerde sızı beklemek!
Bu çilekeş millet gülmeli Hasan* (Karakoç, 1997a: 143).

Karakoç'un yaşam nazariyesinde bencillikten uzak, kendine halkın dertlerini dert edinen bir duruş söz konusudur:

*Düşündü kış yakın, evde odun yok.
Tenekede tuz yok, çuvalda un yok.
Yok yoka karışmış, tuz yok, sabun yok.
Avrat "Bayram" dedi, eğdi başını,
Adam "evet" dedi, sıktı dişini* (Karakoç, 1997c: 57).

Karakoç, sosyal hicivlere başvurma sebebini yine şiirlerinde şöyle ifade eder:

*Karışmamak var ya, kuruya-yaşa,
İndimde şeytana dostluktur, haşa.
Vaktinde zalimi tutmazsam taşa,
Mazlumun hayâli yakamdan tutar* (Karakoç, 1997f: 150).

Ramazan Avcı'nın Karakoç'la yaptığı bir görüşmede şiirlerinin çoğunlukla neden hiciv türünde yazıldığını sorması üzerine şu cevabı vermiştir:

Efendim, aşktan, şafaktan, aydan, yıldızdan, geceden, tabiattan, gülden, bülbülden bahsetseydin daha iyi olmaz mıydı diyenler çıkıyor. Ben bu denilenleri anlatmak için imkan bulamadım ki. O bahsedilen dünyayı bulabilmek için yaşanan bu kötülüklerin ortadan kaldırılması gerekir. Benim yaptığım da bundan farklı değil zaten. Kötülükleri ortadan kaldırayım ki o güzellikleri elde edebileyim. Etrafta yılan taşlamaktan bülbül sesi işitmeye zaman bulamadım (Avcı, 1986: 10).

4.1.2. Milli Duyarlılık Temalı Şiirler

Abdurahim Karakoç, kendini inandığı, gönülden bağlandığı davasına adanmış bir şairdir. İnandığı dava uğruna yaşamış, bu yolda kimseye eğilmemiş, kimsenin karşısında bükülmemiş, ne söylemek istiyorsa evirip çevirmeden, doğrudan söylemeyi seçmiştir. Kendisi bu tutumunu şu sözlerle ifade etmektedir:

*Ben milletim uğruna adamışım kendimi,
Bir doğrunun imanı, bin eğriyi düzeltir.
Zulüm Azrail olsa, hep Hakk'ı tutacağım,
Mukaddes davalarda ölüm bile güzeldir* (Karakoç, 1997a: 10).

Onun savunduğu dava, yukarıdaki mısralarda da dile getirildiği gibi Müslüman Türk milletinin bütünlüğü ve devamlılığının daim olması adına çalışmak, hakkın üstünlüğünü sağlamak, bu konularda devletin güçlenmesine katkıda bulunmak, garibanların sesi, soluğu ve nefesi olmaktır. Karakoç, millî şuurla yazdığı şiirlerinde Türk gençliğine yol gösteren ender millî şairlerimizden biridir. Gençlerimizin kültürel değerlerinin bilincinde olmalarını, geçmişleriyle gurur duymalarını, devamlı olarak üretken olmalarını istemiş ve bu konuda tavsiyelerde bulunmuş bir şairdir.

*Vaktiyken çadır kur aşk diyarına,
Her şeyin sahibi sensin yarına.
Yumruğu Türklüğün düşmanlarına,
Vuracak güçtesin, zayıfım sanma* (Karakoç, 1997b: 26).

*Uyuşukluk şifa bulmaz illettir,
Korkaklık en adi, en pis zilletir.
Adalet ne güzel, ne hoş nimettir,
Hep doğruyu bulacaksın tamam mı?* (Karakoç, 1997a: 37).

Abdurrahim Karakoç, Türkiye’de yaşayan insanların Türk, Kürt, Laz, Çerkez gibi ayrımlarla birbirlerinden uzaklaştırılmalarını istemez. Onun milliyetçilik anlayışının temelini din oluşturur. Diğer unsurlar büyütülecek bir farklılık değildir. Bu vatan topraklarında yaşayan aynı inanca sahip kimselerin kardeş ve tek millet olduklarını belirtir. Milliyetçiliği kan bağına indirgemez. Bu nedenle Türkiye’de yaşayan tüm Müslümanları şiirleriyle birlik ve beraberliğe davet eder:

*Allah bir, vatan bir, bayrak bir beden,
Yanlış yola sapmayalım bilmeden.
Doğu, batı diye ayırmak neden,
Kardeşiz, tek vücut, tek bir milletiz* (Karakoç, 1997c: 50).

Millet oluşumunda dinin ana temel kabul edilmesi bir Osmanlı geleneğidir. Nitekim 1275 (1858) yılında Padişah Abdülmecîd tarafından hazırlatılan ve Takvîmhâne-i Âmire’de Mehmed Lebîb Efendi’nin (ö. 1284/1867) nezaretinde bastırılarak halka dağıtılan *İlm-i Hâl Risâlesi*’nde geçen şu ifadeler, Osmanlı Devlet geleneği ve halk kültüründe din ile millet kavramının birbirine denk sayıldığını göstermektedir:

“Ve dahî din ve millet ikisi dahî birdir. Peygamberimiz Muhammed Aleyhi’s-selâtü ve’s-selâm Hak Teâlâ’dan i’tikâda, yanî inanmaya müteallik getirdiği şeylere din ve millet derler” (Lebîb, 1275: 2).

Abdurrahim Karakoç da dini millet olmanın temeli sayan bu Osmanlı geleneğine uymuştur. Bu nedenle İslâmiyet’i Türk milletinin temel ögesi saymış ve dinsiz bir Türk milliyetçiliği anlayışına karşı çıkmıştır.

*Bilmeyen öğrensın, duymayan duysun!
Kardeşiz, tek vücut, tek milletiz.
Çerkez’i yok Kürd’ü yok, Türk’ü yok,
Kardeşiz, tek vücut, tek milletiz* (Karakoç, 1997c: 30).

4.1.3. Tabiat Temalı Şiirler

Doğa pek çok şaire ilham kaynağı olmuştur. Bu nedenle Karakoç'un bazı şiirleri tabiat temalıdır. Klasik halk şiirinin değişmez temalarından olan dağların şairin gönlünde de özel bir yeri ve manası bulunmaktadır:

*Dağ adamı derler cahil olana,
İsyân et Karakoç sen bu yalana.
Ölen öldü, sıra geldi kalana,
Hak için hakkını ara dağların* (Karakoç, 1997a: 112).

Karakoç, dağlara bakarken onları taş, toprak ve ağaç yığını olarak görmez. Tıpkı kutlu nebinin tarzı üzere 'uhud bir dağdır biz onu severiz' sözü gibi Ağaçsız ve çıplak kaya olduğu yönü ile ilgilenmez. Onun şiirinde dağ, güven veren dosttur, arkadaş sıcaklığıdır, sırrını saklayabilecek dilsiz bir gönüldür. Bu sebeple kimi zaman Karakoç dağ ile sohbet eder, onunla konuşup ona sorular sorar (Avcı, 1996: 7). Dağ ile dertleşme örneklerinden birisi şudur:

*Hiç başın ağrır mı, yoruldu mu hiç?
Birine küstün mü, darıldın mı hiç?
Sevdin mi, öptün mü, sarıldın mı hiç?
Hasret nedir, ne değildir, de hele* (Karakoç, 1997c: 96).

Bu mısralardan Karakoç'un tüm kâinatı bir kitap olarak gördüğü ve doğayı Hz. Peygamber'e (sav) ilk inen "Yaratan Rabbinin adıyla oku!" (el-Alak, 96/1) ayetine uygun olarak okumaya çalıştığı anlaşılmaktadır.

Bir Anadolu insanı olan Karakoç'un kaleminden dökülen sözcükler, gönlü ile birleşerek Anadolu'yu şehir şehir, yöre yöre gezer ve tüm güzelliklerini şiire döker:

*İlkbaharı geldi Anadolu'nun,
Silifke'de çiçek açtı nar şimdi.
Her tarafı yeşillendi Bolu'nun,
Sultandağı benek benek kar şimdi* (Karakoç, 1997a: 108).

Şiirlerinden anlaşıldığına göre Karakoç, doğa tutkunu bir insandır. Tabiatın hor kullanılmasından ve katledilmesinden rahatsızdır. Ona göre insanların birbirleriyle uğraşması da doğanın katli ile denktir. Halbuki doğa da insan da değerlidir ve her ikisi de korunmalıdır. Yaşananlar ise olması gerekenin tam tersidir. Allah'ın yarattığı tüm güzellikler birer birer yok edilmektedir. Vicdan sahiplerini üzmesi gereken bu durumu Karakoç şiirlerinde şöyle dile getirmektedir:

*Suyumuzda mikrop, havamızda kir,
Ülkeden kaldırdık güzellikleri.
Çıplak dağlar utancından eğilir,
Kökünden yoldurduk güzellikleri.*

*İnce hesaplarla biz bizi yerken,
Ya sabah geç geldi, ya akşam erken.
Saksı, vitrin, kafes, akvaryum derken,
Zindana doldurduk güzellikleri* (Karakoç, 1997e: 33).

4.1.4. Aşk ve Gurbet Temalı Şiirler

Karakoç, dava şiirleri yazdığı kadar duygusal yönünü ortaya koyan aşk temalı şiirler de kaleme alan bir şairdir. Aşk temasını işlediği şiirlerde yoğun bir duygu yükü dikkat çekmektedir. Bu şiirler arasında en tanınmış ve en çok sevileni kuşkusuz “Mihriban” şiiridir. Mihriban, Karakoç’un şiirlerinde bu dönemin Leyla’sı olmuştur.

*Sarı saçlarına deli gönlümü,
Bağlamışlar çözülmüyor Mihriban.
Ayrılıktan zor belleme ölümü,
Görmeyince sezilmiyor Mihriban* (Karakoç, 1997a: 80).

Karakoç aşk’a dair derin duygularını dile getirirken, aşkın tükenmeyen bir sevgi olduğunu belirtir. Mihriban şiirinde bedenî istek taşıyan sevgi görünümlü heveslerin ise geçiciliğini vurgulayan şair, onların karşısında olacağını ifade eder. Maddî arzulardan uzak, ölümün uğramadığı, ahirette de geçerli olacak olan, başı ve sonu bulunmayan temiz bir sevgi hakkında duygularını güzel ve içten geldiği şeklinde belirtmiştir. Şiirinde adı geçen Mihriban’ın kim olduğu sorulduğunda da Mihriban adında kimseyi tanımadığını ifade etmiş, sembol olarak geçtiğini belirterek, Jan Jak Rousseau’nun Emil’ine benzetmiştir (Avcı, 1986: 10). Şair, aşkı yazarken oldukça duru, içten, saf bir Türkçe kullanmaktadır:

*Aşk deyince anlattığı her şeydir,
Öldürdükçe tadı gelen bir şeydir.
Azrail’e can vermesi zor şeydir,
Sen istersen sana vermek ne güzel* (Karakoç, 1997a: 100).

Sevgilisini başak ile sembolleştiren şair, onun kendi üzerinde bıraktığı tesirleri çiçek, su, duruluk ve saflık gibi güzelliği simgeleyen tabiattaki müşahhas varlıklarla anlatmaktadır:

*Sen çamlı dağlarda ağaran başak,
Sen duru göllerin nilüferisin.
Sen engin ovada sararan başak,
Sen umut kaynağı, alın terisin* (Karakoç, 1997a: 60).

Gurbet temalı şiirler, belki de en iyi onun şiirlerinde hayat bulmaktadır:

*Yıldızlar birer sal, gök derya gibi.
Renk başka, gölgeler ejderha gibi,
Kalbimin içinde bir yara gibi,
Çekilmez dert olur gurbet akşamı* (Karakoç, 1997a: 111).

Karakoç’a göre gurbetin en önemli yönü ayrılıktır. Ayrılığın en zoru da ölümle gelen ayrılıktır:

*Ardıçlı dağlardan sökerken şafak,
Nasıl ki dalından düşer bir yaprak,
Senin de son göçün öyle olacak.
Ölürsen kimseler duymaz Mehmed’im* (Karakoç, 1997a: 36).

5. KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE İŞLENEN DİNÎ TEMALAR

Din, akıl sahiplerini en iyi, en doğru ve en güzel olana ulaştırmak için Allah tarafından konulmuş olan kanun ve kurallar bütünüdür. Dinin kurucusu Allah, muhatabı ise akıl sahibi olan insanlardır. Amacı, insanları dünya ve ahiret mutluluğuna ulaştırmaktır. Dinin hükümleri ve uygulanışı peygamberler vasıtasıyla insanlara bildirilmiştir (Şentürk ve Yazıcı, 2003: 9).

Halk şiirinin büyük üstatlarından olan Abdürrahim Karakoç kulağa hoş gelen üslubu, durağan olamayan, hareketli ve aksiyoner bir yapıda olan şiirleriyle halkın duygu ve düşüncesinin sesi olmuştur. Zira o, ekseriyeti İslam dinine mensup bir toplum içerisinde doğmuş ve büyümüş, halkının değerleriyle yetişmiştir. Bundan dolayı da varlığı, eşya ve olayları okumada İslâmiyet'e bağlı kalmış, temel bakış açısı olarak belirlediği Türk İslam sentezini birçok şiirinde konu yapmıştır. Her zaman bir dava adamı olmuş, baktığı perspektiften devrin bozukluğunu görmüş, bu nedenle de sık sık siyaset ve devlet adamlarını eleştirmiştir. Karakoç'un konumunu ve durduğu yeri açıkça belirttiği dörtlüklerden birisi şudur:

*Muhammed Resuldür, Allah bir dedik,
Beş vakit dilimiz Mevlâ'ya gider,
Hazreti Kuran'ı rehber eyledik,
İnşallah yolumuz Mevlâ'ya gider* (Karakoç, 1997a: 43).

Din olarak İslâmiyet'e bağlılığını dile getiren Abdurrahim Karakoç, şiirlerinde İslâm'ın iman ve amel boyutuna da yer vermiştir.

5.1. İman

Arapça emn (emân) kökünden türetilen îmân kelimesi sözlükte güven hissetmek, korkusuz olmak, güven hissiyle onaylamak, tasdik etmek, herhangi bir şeye kesin olarak inanmak anlamlarına gelmektedir. Dini bir terim olarak ise iman, Peygamberlerin Allah tarafından getirip haber verdiği kesin olarak bilinen şeylerin doğruluğuna içten ve yürekten inanmak demektir. Net olarak değişmeyecek bir şekilde karar vermek, onaylamak anlamındaki akd kökünden türetilen i'tikâd da "iman" karşılığında kullanılmaktadır. Kısaca iman kalbin onaylayıp dilin ikrar ile beyan etmesidir. Ümitsizlik durumunda inanmayı seçmek merdud, taklîdi haldeki iman ise makbul sayılmıştır (Şentürk ve Yazıcı, 2003: 25-27).

İman tasavvufî bakımdan değerlendirildiğinde birkaç yönü karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki "îmân-ı istidlâlî" olanıdır ve ilmî ispatlar ortaya konularak oluşan imandır. İkincisi "îmân-ı yakînî"dir. İnanmayı seçen kişide kuvvetli inanç oluştursa oluşan imandır. Üçüncüsü "îmân-ı şuhûdî" olarak belirtilen imandır; kalbin zevk içinde şuhûda ermesi yani görüyor gibi olmasıdır. Dördüncüsü ise, "îmân-ı huzûrî"dir ve Hakk yoluyla Hakk'a ulaşmadır. Bahsi geçen son üç iman şekline sulûk yoluyla erişilir. Birincisinde bahsedilen iman kitap okuyarak, akli delil bularak, öteki üç iman şekli ise yaşantı yoluyla kalben öğrenilir. Ameller önemlidir. İnanmak sırf söz ile gerçekleşmez. Ankebut suresinde imtihandan geçmeden sadece inandım diyerek insanların kurtulamayacağı belirtilmiştir. Ayetin devamında önceki topluluğun inancında ne kadar sahici olduğunu görmek için Allah'ın onları imtihandan geçirdiği belirtilmiştir (el-Ankebut/2-3). Sufilere göre, velilerin imanı, kavuşma anı, yalnızca tek olanı görmek biçiminde ifade edilirken, imanın üst basamaklarını aşk ve gerçek olarak adlandırırlar. Tasavvuf yönüyle iman; lisan-ı hal ile söyleme, İslam'ı soluma, kalp

yoluyla marifeti yakalamanın bir terkibi olarak ifade edilmektedir. Allah'ın esmalarından biri de el-Mü'min'dir (Cebecioğlu, 2009: 308-309).

Abdurrahim Karakoç şiirlerinde Allah inancına sahip mü'min ve muvahhit bir kimse olduğunu açıkça ifade etmiştir. Şu sözler, onun, fikirlerini sağlam bir inanç temeline dayanarak dile getirdiğini göstermektedir:

*İman kaynağımdır tevhit havuzum,
İslam dışında arama beni.
Muhammedü 'l-emîn tek kılavuzum,
Putların peşinde arama beni* (Karakoç, 1997f: 42).

Allah'a imana dair ilk sözü ezelde verdiğini belirten Karakoç, verdiği bu sözünden hiç dönmeyeceğini üstüne basa basa şöyle belirtmektedir.

*Evet, verdim söz bezm-i eleste,
Şüphem yok ayrılmam en son nefeste* (Karakoç, 1997f: 2).

İman, bütün nimetleri sonsuz edecek en üst ve en sevgili nimettir. Bu sebeple Şair Abdurrahim Karakoç, ülkü ile iman arasında bir bağ kurar ve imanı korunması gereken yüce bir ülkü olarak tanımlar. Ona göre iman bir davadır, bir ülküdür, İslâm'ın gerçeğidir, en vazgeçilmez doğrudur Karşısındakiler ise yalandan ibarettir:

*Ülkü bir iman çiçeği,
Sevdaların en gökçeği!
Doğsun İslam'ın gerçeği.
Yalanın kökü kurusun* (Karakoç, 1997b: 15).

İtikatta iman dinin aslıdır. Onsuz mü'min olmak mümkün değildir. Amel ise imanı güzelleştirip pekiştiren ferdur (Şentürk ve Yazıcı, 2003: 26). Karakoç'a göre de iman o kadar önemlidir ki, sonsuz kurtuluşa ve mutlu hedefe onsuz kesinlikle varılamaz. O, bu fikirlerini şu dizelerle açıklar:

*İşte bir terazi, bir yığın kefe,
Uşak beye bağlı, bey büyük şefe...
İmansız, ülküsüz mutlu hedefe,
Varılır diyen var, varılmaz bacım* (Karakoç, 1997e: 76).

İmanın maddî ve manevî olarak hem dünyada hem de ahirette kazandırdığı şeyler çoktur. Saymakla bitmez. Öncelikle iman daha dünyada iken sahibini pek çok sıkıntıdan kurtarır. Ahirette de cennete ulaştırır. Karakoç buna ateşin Hz. İbrahim'i (as) ateşin yakmamasını örnek olarak gösterir ve bu mucizeden hareketle işi daha da ileri götürerek cehennemin alevlerinin iman silahından korktuğunu ileri sürer. Bu konudaki ifadeleri şöyledir:

*Yakmadı İbrahim'i Nemrut'un cehennemi,
İman silahlarıyla korkutun cehennemi.
Kur'an ile sünnetse yolunuz-düsturunuz,
Cennet sizi bekliyor...* (Karakoç, 2005b: 117).

Karakoç'a her şey imanı hatırlatır. İman, kâinata hakikate uyanışı sağlayan en büyük güçtür. Sessiz gibi görülen tüm varlık âlemi, iman ile hareketlenir ve adeta canlanır. Karakoç'a göre kötülüklerin kaynağı imansızlıktır; dünyanın düzelmesi ve sapkınlıkların ortadan kalkması ancak iman ile mümkündür:

*Her sabah insan, nebat, su Ezan 'la uyanır,
Düşmanlık; nifak, fesat, suizanla uyanır.
Sapkınlık girdabında komaya giren dünya,
İmanla vücut bulur ve ızanla uyanır (Karakoç, 2005b: 43).*

5.1.1. Allah'a İman

İman esaslarının ilki, Allah'a imandır. Allah'ın varlığını bilip kabul etmek ve O'na inanmak, ergenlik çağına gelmiş aklı olan her insana farzdır. Allah'ın varlığını anlamak ve bilmek için akl-ı selim ile ön yargısız olarak kendimize ve diğer varlıklara bakmak yeterlidir. Zira kâinattaki yaratılış incelikleri ve her şeyin yerli yerine konması onları yaratan yüce Allah'ın varlığını göstermektedir (Şentürk ve Yazıcı, 2003: 29).

Abdurrahim Karakoç Allah'a inanan ve O'nun varlığını şiirlerinde açıkça dilendiren bir şairdir. Şiirlerinde sadece Allah'ın varlığını dillendirmekle yetinmemiş, O'nun sıfat ve isimlerine de değinerek muhataplarına Cenâb-ı Hakk'ı tanıtmaya çalışmıştır. Bu konudaki dizelerinden biri şudur:

*“Yok” diyenler halt etmiş, varsın, birsin Allah 'ım!
Hem Rezzak 'sın , hem rahim, hem gadirsın Allah 'ım!
Hâkimiyet senindir, tasarruf sana ait,
Elbette sen bilirsın, sen bilirsın Allah 'ım (Karakoç, 2005a: 280).*

Esmâ-i İlâhî'den bahsetmek Kur'ânî bir üsluptur. Zira Kur'ân-ı Kerîm inananları Allah Teâlâ'nın isim ve sıfatlarından haberdar etmektedir. Buna bir örnek olarak, “Şüphesiz O, hakkıyla işiten ve hakkıyla bilendir” (eş-Şuarâ, 26/220) ayeti gösterilebilir. Bu ayetten başka Allah'ın her şeye gücünün yettiğini belirten ve O'nun pek çok özelliğinin bulunduğunu açıklayan Kur'ân ayetleri mevcuttur. Bir ayette de konu sonuca bağlanmış ve açıkça “Sizi de, sizin amellerinizi de yaratan Allah 'tır” (es-Saffât, 37/96) buyrulmuştur. Bu ayetlerdeki işaretler, şairi adeta “duyuran duymaz mı, gördüren görmez mi? Adil olanın yanlışları cezalandıracak bir günü bulunmaz mı?” mısralarına ulaşmıştır.

Karakoç yukarıdaki dizelerde bir taraftan Allah'a imanı vurgularken diğer taraftan da inkarcılara “biliniyorsunuz” uyarısını yapmaktadır. Şair başka bir ifadesinde ise kudret-i İlahiye dikkat çekmekte ve O'na hayran olunması gerektiğini belirtmektedir:

*Allah 'ım, kudretine, sırrına ermez akıl,
Musa 'yı Firavun 'un hanesinde saklarsın.
Her şerri, her belayı bir hayra vesile kıl,
Dilersen bini birde, biri binde saklarsın (Karakoç, 2005b: 160).*

Şairin, yer yer Kur'an ayetlerinden esinlendiği görülmektedir. Bir dördlüğünde “Allah 'la beraber başka bir ilaha tapma. O 'ndan başka ilah yoktur. O 'nun zatı dışında her şey yok olacaktır.” (el-Kasas, 28/88) ayetine işaret ederek Allah'tan başka bir yaratıcıya tapılmamasını, yalvarılmamasını ve tek yaratıcının Allah olduğunu belirtmiş, O'ndan başka her şeyin yok olacağını, ebedî olanın Allah olduğunu dile getirmiştir. Söz konusu dördlük şöyledir:

*Zaman nasıl başladı, söyle nasıl bitecek?
Bitmez sanma her sohbet ve her fasıl bitecek.*

*Hiç yoktan halk eyleyen ebedidir şüphesiz,
Sor kendine, cevap ver, kimdir asıl bitecek?* (Karakoç, 2005b: 119).

Nur suresinde “Göklerin ve yerin mülkü Allah’ındır ve dönüş yalnız O’nadır.” (en-Nûr, 24/42) buyrulmaktadır. Karakoç bu ayetten aldığı ilhamı dizelerine aktarmış, her şeyin sahibinin Allah ve insanoğlu için gerçek sılanın ahiret yurdu olduğunu belirtmiştir:

*Tek ve gerçek sılanın gerçek sahibi O’dur,
Bizler dünya mülkünün gurbet dilencisiyiz.
O’na giden yollarda aklımız bizden bodur,
Günahlarla yoğrulmuş rahmet dilencisiyiz* (Karakoç, 2005b: 184).

Bir ayette, “Ey mülkün sahibi! Sen mülkü dilediğine verir, dilediğinden alırsın. Dilediğini azîz, dilediğini rezil edersin. Hayır senin elindedir. Şüphesiz sen her şeye kâdirsin” (Âl-i İmrân, 3/26) buyrulmaktadır. Buna göre mülkünde kimlerin tasarrufta bulunacağını Allah Teâlâ belirler. Bu ayetten hareket eden Karakoç, mülk sahibini tanımayanların kendilerini ev sahibi zannetmelerini belirtir ve onları hayretle karşılar. Ayrıca gerçekte insanın dünyada bir kiracıdan farksız olduğunu söyler:

*Sağa baksan tinerci, sola baksan biracı,
Mülkün tek sahibini tanımıyor kiracı.
Her şartta rahmetini esirgeme Allah’ım,
Müminlerin hayrına vesile kıl Miracı* (Karakoç, 2005b: 20).

Şair Karakoç’ta Allah’a iman adeta güçtür, müjdedir, umuttur. Bu nedenle Allah’ın en güzel isim ve sıfatlarını hemen hemen birçok şiirinde kullanır. Allah a güzel isimleriyle hitap etmeyi kendine düstur edinir. O her şeyi yoktan var etmiştir ve mutlak hâkimdir:

*Yerleri ve gökleri yaratan Mevlâm!
Sana, senden şikâyetim var benim.
Hâkim-i mutlaksın haktır kararın,
Anlatayım hallerimi gör benim* (Karakoç, 1997d: 21).

O rezzaktır, her şeye rızk verir:

*Gör meyvenin lezzetini,
Bul Rezzak’ın hükmünü.
Toprak hakkın rahmetini,
İçtikçe kanar yorulan* (Karakoç, 1997b: 76).

O settârdır, bütün ayıpları ve gizli kalmış sırları örter.

*Ayıpları örter settar,
Amelleri örter tartar* (Karakoç, 1997b: 76).

Karakoç dizelerinde Yüce Allah’ın daha birçok özelliğini sayar ve farklı isimlerini zikreder. Kısaca O habîrdir, her şeyden haberi vardır; O kadîrdır, her şeye gücü yeter; O rahmandır, her şeye rahmet ve merhameti eder, O rahîmdir, inananları kayırıp esirger ve bağışlar; O kerimdir, bol bol ikram eder. Dolayısıyla Cenâb-ı Allah karşısında hiçbir zaman umutsuzluğa düşmemek lazımdır. Bu konudaki fikirlerini Karakoç şöyle dile getirmiştir:

*Her nereye baksam karşımda duran,
Ya yıkanmış sevap ya kirli günah.*

*Bir müjdeli haber kalbimde vuran,
Kadir'dir, rahimdir, kerimdir Allah* (Karakoç, 1997c: 10).

5.1.2. Meleklerle İman

İmanın şartlarından birisi Allah'ın meleklerine inanmaktır. Melekler Allah'ın nurdan yarattığı manevî varlıklardır. Maddeden soyutlanmışlardır. Yemezler içmezler, yatıp uyumazlar, yorulup hastalanmazlar, erkek ve dişilikleri yoktur, sadece Allah tarafından kendilerine verilen görevleri yaparlar ve O'nun emirlerine tam itaat içindedirler (Şentürk ve Yazıcı, 2003: 35).

Melek kelimesi Arapça bir isimdir; çoğulu “melâike”dir. Kelime olarak “Haberci, elçi; güçlü kuvvetli, tasarrufta bulunan, yöneten” manalarına gelmektedir.

Karakoç meleklerin varlığına inanan bir şairdir. Bu sebeple şiirlerinde meleklerden bahsetmiş ve bazen isim vererek bazen de vermeyerek onların vazifelerine değinmiştir. Konuya örnek olarak şu mısraları zikredebiliriz:

*Selam Azrail'e, doğan bebeğe,
Selam tadlı sona, acı gerçeğe* (Karakoç, 1997c: 7).

*Can alan melek!
Gök hala eski gök, yer hala eski yer,
Kimi yer benim der, kimi gök benim der.
Kimi ne yerlere sığar ne göklere,
Ey can alıcı melek kararı sen ver* (Karakoç, 2002a: 120).

*İsrafil çalmadan Sür'u,
Eksilmez Rab'bimin nuru.
Yıldızlar ıstık yağmuru,
Milyarca fener, yorulmaz* (Karakoç, 1997b: 76).

5.1.3. Kitaplara İman

İmanın şartlarından bir diğeri, insanlara doğru yolu bildirmek için Allah'ın vahiy yoluyla kitaplar gönderdiğine inanmaktır. Cenâb-ı Hak vahyini elçileri vasıtasıyla insanlara ulaştırır. Bu konuda Allah'ın iki tür elçisi vardır. İlki melekler arasından görevlendirilmiş olan Cebrail, diğeri de insanlar arasından seçilmiş olan peygamberlerdir (Şentürk ve Yazıcı, 2003: 39). Peygamberlerin sayısı çoktur ve onlardan bazılarını kitap indirilmiş, bazılarını suhuf verilmiş, bazılarını da sadece sözlü vahiyde bulunulmuştur. Son peygamber “Hâteme'n-nebiyyîn” (el-Ahzâb, 33/40) olarak isimlendirilen Hz. Muhammed'dir (sav). O'na indirilen kitap da Kur'ân-ı Kerîm'dir.

İslam dininin temel ilkelerini içeren Kur'ân-ı Kerîm'e Kelâm-ı Kadîm, Mushaf, Mushaf-ı Şerîf gibi isimler de verilmiştir (T.D.K Güncel Türkçe Sözlük 2017).

Şair Abdurrahim Karakoç'a göre beşerî her fikir ve her inanış tek mevsimlidir; vakti bitince hükmü kalmaz, değişir. Yerine bir başkası gelir. Değişmez hakikatler ise İlâhî kaynaklıdır. Bugün İlâhî kaynaklı değişmez hakikatlerin temsilcisi Ku'ân'dır. Karakoç Kur'ân-ı Kerîm'in önem ve değerini, değişmeyen ezeli ve ebedî kelimeleri şöyle anlatır:

*Ne söylesem hava, ne yazsam yalan,
İlahî kaynaktır tek makbul olan.
Hazreti Kur'an'ın dışında kalan,
Hangi söz yerinde kaldı bilmem ki ? (Karakoç, 1997f: 16).*

İnsanın doğruları çoğu zaman değişir, bugün doğru dediği yarın yanlış olabilir. Zira insan aciz ve sınırlı bir varlıktır. Bu nedenle ürettiği çözümler de geçicidir. Sınırsız bir güç tarafından inzal olunan Kur'an ise öyle değildir; değişmez bir hakikat olduğu gibi kendisine uyanları da hakikate götüren bir araçtır. Karakoç bu gerçeği şu dizeleriyle açıklamaktadır:

*Takip ettiğiniz her ayak izi,
Hakka, hakikate götürmez sizi.
Korkmayın, korkmayın vahyin nurundan,
İdrak edin artık hiçliğinizi (Karakoç, 2005a: 282).*

Rahman suresinde sık sık Allah'ın lütfettiği nimetler sayılmıştır. Kur'an'ın öğretilmesi, insanın yaratılması ve ona beyân, yani konuşmanın öğretilmesi (er-Rahman, 55/4), diğer tüm nimetlerden önce zikredilmiştir. Bu durum, Cenâb-ı Allah'ın Rahman sıfatı ve merhameti ile irtibatlandırılmıştır. Bu nedenle Karakoç, Kur'an'a, Rahman'ın nimetlerinin en başı olarak bakmıştır ve bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

*Kim ne derse desin sen cana bedelsin!
İçi boş binlerce insana bedelsin.
Ey tevhidi tebliğ eden Rahmanî söz,
Sen benim indimde cihana bedelsin (Karakoç, 2002a: 207).*

Karakoç imanın ne kazandırdığı konusunda ise şu dizeleri sunar;

*Yıl, Beşyüz Yetmiş Bir, Bir Mübarek An
Arza Teşrif Eder En Yüce Sultan
Elinde Allah'ın Kelamı Kur'an
Faniden Ukbaya Rahmet Dağıtır (Karakoç, 1997c: 52).*

5.1.4. Peygamberlere İman

İslâm dininde iman sahibi olmanın şartlarından birisi de peygamberlere inanmaktır. Farsça bir kelime olan peygamber, lügatta haberci anlamına gelmektedir. Eski Türkçe karşılığı yalavaç ve yalvaçtır. Kur'an ve hadislerde peygamber karşılığında daha çok Arapça olan nebî ve resûl kelimeleri ile bunların türeyen kavramlar kullanılmıştır. İstilahta ise, insanlara doğru yolu göstermeleri için Allah'ın görevlendirdiği seçkin kullarına verilen ada peygamber denmiştir. İlk peygamber aynı zamanda Allah'ın yarattığı ilk insan olan Hz. Âdemdir. Hz. Âdem ile son peygamber Hz. Muhammed (sav) arasında pek çok peygamber gelmiş ve geçmiştir. Ancak Kur'an-ı Kerîm'de bunlardan 25 tanesinin ismi belirtilmiştir; hepsini bilmek mümkün değildir (Şentürk ve Yazıcı, 2003: 46-78).

Abdurrahim Karakoç, Kur'an-ı Kerîm'de ismi geçen tüm peygamberlerin peygamberliğini kabul eder. Zira Karakoç'a göre Hz. Muhammed (sav) başta olmak üzere tüm peygamberler ışığa benzer. Onlar kendilerine inananları karanlıklardan aydınlığa çıkaran nurdur. O bu düşüncelerini şöyle dillendirmektedir:

*Pervaneler aşkı ziyadan alırlar,
Pespayeler gücü riyadan alırlar,*

*Münkirler debelenirler karanlıkta
Mü'minler nuru enbiyadan alırlar* (Karakoç, 2005a: 182).

Karakoç'un şiirlerinde, Nemrut'un ateşinin yakmaması sebebiyle Hz. İbrahim'in, Allah'ın kudretiyle Firavunun sarayında saklaması sebebiyle Hz. Musa'nın ismi geçer (Karakoç, 2005b: 117-160). Tüm bunların yanı sıra bir Müslüman olması hasebiyle de Hz. Muhammed'e (sav) sonsuz sevgi ve bağlılığını açıkça ortaya koyar.

Karakoç, dünyadaki en önemli emelinin Allah rızasını kazanmak olduğunu belirtir. Ona göre böyle bir kazanca ulaşmak, ancak aktif sosyal hayatı olan temiz bir toplum ve Allah'a yöneltecek gerçek bir rehber ile mümkündür. Bu yolda Karakoç'un ihtiyacını hissettiği temiz toplum, necip Türk-İslam milleti ve gerçek rehber de Hz. Muhammed'dir. Bu sebeple o, Hz. Peygamber'e bağlılığını şu dizelerle dile getirmiştir:

*Allah rızasıdır arzum emelim,
Bu necip milleti ondan severim,
Hazreti Muhammet (asm) gerçek rehberim,
Susarsam, hakkını helâl etmesin* (Karakoç, 1997b: 35-36-37).

Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de Hz. Muhammed (sav) için “Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik” (el-Enbiyâ, 21/107) buyrulmaktadır. Abdurrahim Karakoç da bu ayetten esinlenerek onu, tebliğ vazifesini yapan ve rahmet dağıtan peygamber olarak niteler. Karakoç'a göre Hz. Muhammed (sav) sadece dünya ile değil, âlemlerle irtibatlı bir peygamberdir. Hem geçici dünya hayatı için hem de ukba hayatı için rahmet vesilesidir. Rahmet de öyle bir şeydir ki, kazandıracağı değer çok büyüktür. Karakoç bu konudaki düşüncelerini şu dizeleriyle seslendirmektedir:

*Yıl, beşyüz yetmiş bir, bir mübarek an,
Arza teşrif eder en yüce sultan.
Elinde Allah'ın kelamı Kur'an,
Fanîden ukbâya rahmet dağıtır* (Karakoç, 1997c: 52).

Şair Karakoç, Hz. Peygamber'in yaşadığı çevrede bulunan kötülükleri düzeltmesini gülün hoş koku yayarak etrafını güzelleştirmesine benzetmiştir. Bu nedenle de asr-ı saadet olarak isimlendirilen Hz. Peygamber'in yaşadığı çağa, o, gül çağı adını vermiştir:

*Aydınlanma çağı" ha? Çağa bak, gel çağı gör!
Beyni-yüreği ziftli, kapkara alçağı gör!
Cehlin karanlığından gözlerin yorulursa,
Haşmetli tarihleri oku da Gülçağı gör* (Karakoç, 2005b: 32).

Karakoç herkesi ilgilendiren bir tenbihte bulunur. Fani dünyaya gelen herkes bir gün buradan gidecektir. Bu gidişin vakti belli değildir. Dünyadan göçmenin bir sakıncası yoktur; çünkü bu Allah'ın değişmez kanunudur. Kötü olan, oduna dönüşecek yanlışlar yaparak cehenneme gitmektir. Böylesi bir kötü akıbetten kurtulmak için yüce bir rehber ihtiyacı vardır. Dünyada rehberimiz Hz. Muhammed olarak öteye gitmeye bakmalıyız. Zira kurtuluşun yolu ondan geçmektedir. Karakoç konuyla ilgili uyarısını şu dizeleriyle yapmıştır:

*Ne sonraya kalır, ne de önce gideriz,
Gideriz, sıramız gelince gideriz.
Ya odun taşırız cehennem mülküne,
Ya âlî rehberin kavlince gideriz* (Karakoç, 2005b: 37).

5.1.5. Ahirete İman

İslâm dininin getirdiği itikat esaslarından biri, dünya hayatının sonlu olduğuna ve arkasından yeni bir hayatın başlayacağına iman etmektir. Buna göre ölüm bir yok oluş değildir. Nasıl anne karnında iken gerçekleşen doğum daha sonraki dünya hayatının başlangıcı ise, ölüm de arkasından gelecek yeni hayata açılan bir kapıdır. Dünyanın sonu gelince Allah'ın emriyle İsrâfil Sûr'a üfleyecek, kıyamet kopacak ve bütün canlılar ölecektir. Sadece Allah baki kalacaktır. Bir süre sonra Allah tarafından İsrâfil yeniden yaratılacak ve tekrar Sûr'a üfleyince bütün mahlukat dirilecektir. Hepsi mahşer yerinde toplanacak ve arkasından sırayla hesap, sual, mizan, sırat, ve sonsuz olan cennet, cehennem, araf hayatları başlayacaktır. Kıyametten sonra dirilme ile başlayacak bu yeni hayata, daha sonra gelecek anlamına Arapça ahiret denilmiştir (Şentürk ve Yazıcı, 2003: 52-53).

Ahiret anlam yönüyle dünyanın zıddıdır. Arapçada dünya, yakın anlamında kullanılırken, ahiret, dünyaya kıyasla arkaya kalan, ertelenen, geciktirilen anlamlarında kullanılmaktadır (Mutçalı, 2012: 281). Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de, “*Senin için ahiret evvelkinden daha hayırlıdır*” (ed-Duhâ, 93/4) ayetiyle, hem söz konusu anlama işaret edilmekte, hem de ahiretin insan için dünyadan daha hayırlı olduğu belirtilmektedir.

Ölüm kıyametten önce herkesin başına gelecek bir hadisedir ve “*Her canlı ölümü tadacaktır*” (el-Ankebût, 29/57). Karakoç bu gerçeği şu dizeleriyle haykırır:

*Bunca hırsı ne taşırsın sırtında,
Dünya dârü'l-beka değil be ahmak.
Azrail'le tanışırsın yakında,
Ölüm faslı şaka değil be ahmak* (Karakoç, 2002a: 229).

Ölümünden kaçmak mümkün değildir. Ölmeyeceği zannedilen nice güçlü kimseler ölmüştür:

*Firavun hiç ölmem dese de ölür,
Nemrut arısütü yerse de ölür.
Fâninin vadesi sona ermişse,
Milyonlar kanını verse de ölür* (Karakoç, 2005a: 18).

Her Müslüman bilir ki, dünya hayatının sonu mezardır. Karakoç bu hakikati şu şekilde anlatmaktadır.

*Ölüm bizi çağıran sessizliğin sesidir
Dünyadaki koşunun mezarda bitmesidir* (Karakoç, 2002a.: 6).

Dünyada mutlak adalet olmadığı için burada sürekli mutlu ve huzurlu olmak da mümkün değildir. Sonsuz gülüş yeri ahirettir. Ancak bu sonsuz gülüşe ulaşmak dünyada iken işlenen fiillere bağlıdır. Hayattayken yolunu haktan ayıranlar ve güçsüzleri ezenler, önce cezalarını çekecektir. Onlar ahirette cezalarını çekmeden gülemezler. Karakoç'un bu konuyla ilgili dizeleri şöyledir:

*Dünyada yollarını bilerek ayıranlar,
Korkarım bir araya gelemez ahirette.
Garibi ve mazlumu döverek ağlatanlar,
Cezasını çekmeden gülemez ahirette* (Karakoç, 2002a: 127).

Ahirette hesaptan kaçış yoktur. Sorumluluk sahibi olan herkes dünyada yaptıklarından hesaba çekilecektir. Karakoç hesaba çekilme konusunda uyarıda bulunur

ve dünyada iken küllî bir hesap verilmemesini, bir anlamda ahirette vereceğine delil sayar:

*İki yerde hesap var; dünya ve ahirette,
Birisinden kurtulursan, biri tutar elbette.
Mevkiin de gidici, gayrimeşru servette* (Karakoç, 1997f: 122).

Karakoç aşağıdaki dizelerinde ise inkârcılara uyarıda bulunarak mezara konmakla işin bitmediğini, asıl işin ondan sonra başlayacağını belirtir. Hesabın varlığını anlatır ve İslâm'ın emirlerine uymanın onu kolaylaştıracağını vurgular:

*Ya İslam'da erirsin,
Ya inkârda çürürsün.
Yol mezarda bitmiyor.
Girdiğinde görürsün* (Karakoç, 1997f: 151).

5.1.6. Kaza ve Kadere İman

İslâm dininde imanın şartlarından birisi kader ve kazaya inanmaktır. Allah'ın ezelden ebede kadar olacak şeylerin yer ve zamanını, miktarını, özellik ve niteliklerini önceden bilip takdir etmesine kader denir. Kaza ise, Allah'ın ezelde takdir buyurduğu şeyleri zamanı gelince takdir ettiği şekilde yaratmasıdır. Buna göre Allah'ın kâinata koyduğu kanun ve ölçüler kader, bu kanun ve ölçülere uygun bir şekilde işleri gerçekleştirmesi ise kazadır (Şentürk ve Yazıcı, 2003: 59).

Karakoç şiirlerinde kaza ve kaderden bahsetmiştir. Kader gizlidir; insan başına ne geleceğini bilmez. Bu sebeple, Karakoç'a göre, hoş gitmeyecek bir şey olsa bile takdir edilen şeyin gerçekleşmesinden dolayı insan utanıp sıkıntıya girmemelidir. Neticede bir iş başa geldikten sonra zulüm bile olsa, bahtına katlanmak ve Hakk'a teslim gerekir. Karakoç bu düşüncelerini şöyle söze dökmüştür:

*Unutma! Tez geçer zulmün ezası,
Sabretmeyi bileceksin; tamam mı?
Yiğide ar değil bahtın kazası,
Hakk'a teslim olacaksın; tamam mı?* (Karakoç, 1997a: 32,).

Karakoç mutlak kadere gönülden teslim olmuş bir şairdir. Bunu şu dizelerinde açıkça ifade eder:

*Gönlüme sevdanın güneşi doğdu,
Şüphe iklimini ışığa boğdu,
İlk yağmurum kâlu belada yağdı,
Bulandım duruldum doğmadan önce* (Karakoç, 2005c: 100).

Karakoç, "Ne olsa her şey Allah tarafından takdir edilmiş bir alın yazısıdır; vakti gelince gerçekleşir. Öyleyse çalışmayayım" deyip tembellik yapmayı kader inancıyla bağdaştırmaz. Doğruya ulaşmak için çalışmak ve çalışırken de adil olmak gerektiğini düşünür. O'na göre böylesi bir tutum sergileyebilmek güzel bir nimettir. Çünkü dünya hayatı imtihandan ibarettir ve buranın bir de ötesi vardır. Hayat mücadelesini, bunu düşünerek vermek lazımdır. Karakoç konuyla alakalı şunları söylemektedir:

*Uyuşukluk şifa bulmaz illettir.
Korkaklık en adi en pis zillettir.
Adalet ne güzel ne hoş nimettir.
Hep doğruyu bulacaksın; tamam mı?*

*Yalana hayır de gerçeğe evet...
Mücadele şarttır, kalsan da tek fert.
Bir de ötesi var buranın elbet,
Nasıl olsa güleceksin; tamam mı? (Karakoç, 1997a: 32),*

Küllî iradenin, yani Allah'ın takdiri karşısında insanın yapabileceği bir şey yoktur. Ancak insan hayatında cüz'î iradeye ve ihtiyara (tercihe) bırakılan bir alan vardır. Bu alan insanın imtihan edildiği alandır. Ne ile karşılaşacağını bilemeyen insan, bazen aceleci davranır. Bu açıdan kader insanları elekten geçiren bir imtihan sırrıdır. Karakoç bu fikrini:

*Zaman kin savurdu, kadereledi,
Gelinler beşiğe yılan beledi (Karakoç, 1997c: 90) sözleriyle anlatmaktadır.*

Helal ve haram sınırları kitap ve sünnet ile belirtilmiştir. Bazı insanlar dünyada imtihan edildiğini görmezden gelip yaptığı zulmü kadere bağlarken, bazıları da tamamen umursamaz olup hiçbir faaliyette bulunmamaktadır. Karakoç imtihan esasına ters olduğu için bu davranışların her ikisini de şu sözlerle eleştirmiştir:

*Kimi kul, zulmüne “alın yazım” der,
Kimi dünya yansa “nemelâzım” der (Karakoç, 1997c: 91).*

5.2. İslâm

Kelime anlamı itibariyle İslâm; peygamberin getirdiklerine boyun eğme ve teslim olma gibi anlamlara gelmektedir. (Mecmaul Lugati'l-Arab iyye, Mektebetu' Ş-Şuruki'd-Devliyye, 2004: 446).

İstılahta İslâm, Kur'ân-ı Kerîm vasıtasıyla Allah katından insanlara bildirilen dinin adıdır (Âl-i İmrân, 3/19). Kur'ân-ı Kerîm'de yer alan inanç esasları ne ise Hz. Âdem'den itibaren diğer peygamberlerin tebliğ ettiği inanç esasları hep aynıdır. Mesela tahrif olmamış halleriyle tüm semavî dinlerde bulunan ortak özellik tevhihtir. Farklılık peygamberlere indirilen şeriatlardadır. Şeriatlar arasında en mükemmel olanı ise son peygamber Hz. Muhammed'e verilen şeriattır (Şentürk ve Yazıcı, 2003: 12-13).

Kur'ân-ı Kerîm'de dinin amele yansıyan ve dışa akseden yönüne İslâm denmiştir. Bir grup bedevî gelip Hz. Peygamber'e, “Biz iman ettik” deyince, Cenâb-ı Hak da Peygamber Efendimize hitaben, “(Ey Peygamber) Onlara ‘siz iman etmediniz, lakin İslâm oldunuz. Çünkü iman kalplerinize yerleşmedi’ de” buyurmuştur (el-Hucurât, 49/14). Bu ayetten anlaşıldığına göre iman daha çok kalp ile irtibatlıdır ve dinin içe bakan yönüdür. İslâm ise zâhirî organlara irtibatlıdır, kalpteki niyetin tesiriyle yapılan amelleri konu edinir ve dinin dışa bakan yönüdür.

Cibril hadisi diye bilinen meşhur hadiste Hz. Peygamber'in (sav) kendisine yöneltilen “iman nedir ?” ve “İslâm nedir?” sorularına verdiği cevap dikkat çekicidir. Hz. Peygamber, iman nedir sorusuna, “İman; Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe ve kadere –hayır ve şerrin Allah'ın takdiri ile olduğuna- inanmandır” cevabını vermiştir. Bu cevaba göre iman kalbe ait bir fiildir. İslâm nedir sorusu karşısında ise, “İslâm; Allah'tan başka hiçbir ilah ve mabut bulunmadığına, Muhammed'in de Allah'ın resûlü olduğuna inanarak şahadet etmen, namazı kılman, zekâtı vermen, Ramazan orucunu tutman ve şayet oraya yol bakımından

gücün yeterse beyti haccetmendir” buyurmuştur (Buhârî, 1999: İmân, 37; Müslim, 2009: İmân, 1)..

İslâm'ın esaslarını belirtmesi bakımından şu hadis de önemlidir:

“İslâm beş temel esas üzerine kurulmuştur: Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna şahitlik etmek, namaz kılmak, zekât vermek, Kâbe'yi ziyaret etmek ve Ramazan orucunu tutmaktır” (Buhârî, 1999: İmân, 2; Müslim, 2009: İmân, 5).

Bu veriler ışığında İslâm, daha çok organlarda dinin tezahürüdür ve dışa akseden kısmıdır. Kişinin kalbinde imânî bir düşüncenin doğması, ardından İslâmî davranışların gelmesini sağlar. Zira kalp istemedikçe beden harekete geçmez.

Abdurrahim Karakoç İslâm dinine son derece bağlılığı olan bir şairdir. O bu bağlılığını *“‘Hakyol İslâm’ diye yazdım ezelden;/Ayrılmam doğrudan, bıkmam güzelden”* (Karakoç, 1997b: 80) dizeleriyle dile getirmiştir.

Karakoç'a göre İslâmiyet'e bağlılık basit bir bağlılık değildir. Bu bağlılığın çok köklü ve vazgeçilmez bir geçmişi bulunmaktadır. O, İslâm dinine elest bezminde verilen en sağlam söz ile bağlanıldığını belirtir:

*Evran kussun, it havlasın... Din bakidir.
Müminde sabır, kafirde kin bakidir.
Bezm-i Elest'te yapmıştık biz yemini,
O meydan, o defter, o yemin bakidir”*(Karakoç, 2005b: 123) .

Karakoç, her fırsatta verdiği bu söze sadık kalarak kendisinin İslâm'a ve hükümlerine teslim olduğunu ifade etmiş, diğer Müslümanların da sözlerinden dönmeleri gerektiğini söylemiştir. İslâm'ın emirlerini yerine getirmenin kolay bir iş olmadığını, bu konuda baskı ve zulüm başta olmak üzere değişik zorluklarla karşılaşılabilceğini belirtmiştir. Ayrıca İslâm'ın yayılması ve yaşanması için elden ne geliyorsa yapılması gerektiğini vurgulayan Karakoç, İslâm için her türlü zorluğa katlanmak gerektiğini anlatmıştır:

*Ne diyorsa İslam dini,
Uyacağız suç olsa da.
Gerçeği örten kefeni,
Soyacağız suç olsa da.

Alnımız ak, yüziümüz ak,
İslam olan olmaz korkak.
Batıla batıl, hakka hak,
Diyeceğiz suç olsa da.

Çiçeklenir sevda serde,
Cihad düğün olur merde.
Nur-ı Kur'an'ı her yerde,
Yayacağız suç olsa da.

Baba ana bacı gardaş,
Ehl-i küfre açtık savaş.
İslamlık yoluna can baş,
Koyacağız suç olsa da.*

*Cihad bize bayram düğün,
Ta doğuştan haşre değin,
Her an Zikrullah gömleğin,
Giyeceğiz suç olsa da* (Karakoç, 1997a: 25-26).

Bir başka şiirinde Müslüman olmanın bedelini ve zorluğunu dile getiren Şair Karakoç, kendisi adına şunları söyler:

*Deseler ki, "İslam'ın pınarından içmek suç!"
O suçu kabullenir içerim avuç avuç* (Karakoç, 1997f: 11).

Şair Abdurrahim Karakoç İslâm'ı güzel ahlak diye tarif eder. Ancak pek çok insanın bunun farkında olmadığını belirtir. Bu nedenle yanlış yerlere tutunarak ellerini kirllettiklerini ve akıllarını ipotek ederek zehirlendiklerini düşünür:

*"İslam güzel ahlaktır" insanlar iflas etmiş,
Tuttuğumuz her sapta ellerimiz kirlendi.
İrademiz bizleri neden bırakıp gitmiş,
Aklımız ipotekte, beynimiz zehirlendi* (Karakoç, 2005a: 90).

Kirlenme bazılarında İslâm'a dil uzatacak ve hakaret edecek dereceye ulaşmıştır. Böyleleri kendi durumlarının farkında değildir. Mukaddesatına yapılan hakareti hazmedemeyen Karakoç, hem cevap hem de bu hakareti yapanların seviyesizliklerine işaret etmiştir: İslama hakaret edenlere hasan sabitçe bir dörtlük yazar;

*Sulusun-cıvıksın ve kaypaksın sen,
Ukalasın amma çok ahmaksın sen.
Ey İslam'ı tahkir eden hergele,
Deniz seviyesinden alçaksın sen* (Karakoç, 2002a: 19).

Karakoç'a göre Türkleri millet yapan aslî unsur İslâm dinidir. Bu milletin kökü de dalı da hep Cenâb-ı Mevlâ ile irtibatlıdır. Bunun sürmesi için millî ve manevî değerleri genç nesillere aktarmak ve tebliğde bulunmak şarttır. Bu iş zordur ve engeli çoktur; tıpkı çekirdekten meyveye durana kadar bir ağaç yetiştirmeye benzer. Bu sırada çekilen çileler de ahirette sevaba dönüşür:

*Baş eğmeyiz zalimlerin zoruna,
Çekirdekler meyve verir yarına.
Kara sevdalıyız Hakk'ın nuruna,
Kökümüz dalımız Mevlâ'ya gider.*

*Sevaba sebeptir çekilen çile,
Yoğrulmuş mayamız merhamet ile
İyilik dileriz, düşmana bile,
Duada elimiz Mevlâ'ya gider* (Karakoç, 1997a: 38-39).

Karakoç, İslâm'ı kurtuluş olarak görür ve bu nedenle de onu bilmeyenlere ulaştırmak gerektiği kanaatindedir. Bu nedenle ona göre tebliğ şarttır. Ancak bunu yaparken gerginliğe meydan vermeyecek bir üslup benimsenmelidir:

*Beyinsizler ne bilsin kurtuluş İslâm'dadır!
İslâm'a dil uzatan şirkte dir, isyandadır.
Sokalım zihinlere haram denin kavramı,
Gerginliğin sebebi üslub-ı lisandadır* (Karakoç, 2002a : 70).

Karakoç Müslüman bir dava adamıdır. Dava olarak umudu umut verenden alır. Zira kuşlar, ağaçlar, yağmur yüklü bulutlar ve tabiatta bulunan her şey Allah tarafından kendilerine verilen vazifelerini yapmakta ve kendi davalarını gerçekleştirmektedirler. İnsan kâinatı bir kitap okur gibi okuyabilirse her şeyde İslâm yazdığını görecektir. Kâinatı, dünya ve içindekileri Allah'ın bir kitabı ve ayeti değil de, tam aksine bağımsız varlıklar olarak görececek olursa yanılır; İslâm'dan uzaklaşır, küfre girer. Dünya, Allah'a götüren yönüyle aydınlık, kendine bağlayan yönüyle kör ve karanlıktır. Bu yönüyle kendine bakını da kör eder ve İslâm'dan alıkoyar. Karakoç'a göre Hak yolun İslâm olduğunu görmeyene göstermek gerekir. Bu bir vazifedir. Bu konudaki dörtlükleri şunlardır:

*Kör dünyanın göbeğine,
Hak yol İslam yazacağız.
Kuşların göz bebeğine,
Hak yol İslam yazacağız.*

*Yola, ağaca, pınara,
Esen yele, yağın kara ,
Yağmur yüklü bulutlara,
Hak yol İslam yazacağız.*

*Koç burcuna, yay burcuna,
Bebeklerin avucuna,
Minarelerin ucuna,
Hak yol İslam yazacağız.*

*Her kapının eşiğine,
Her sofranın kaşığına,
Balaların beşiğine,
Hak yol İslam yazacağız.*

*Herkes duyacak, bilecek,
Saklanmaz gayrı bu gerçek ,
Yaprak yaprak, çiçek çiçek,
Hak yol İslam yazacağız (Karakoç, 1997a : 14-15).*

5.2.1. Şehadet

Sözlükte kelime olarak gözle görmek, şahitlik etmek, tanık olmak, şehit olmak, alamet ve işaret gibi manaları bulunan şehadet, bizim ele aldığımız konu itibarıyla bir şeyin doğruluğuna inanmak, iman ikrarında bulunmak ve tasdik etmek anlamlarına gelmektedir (Mutçalı, 2012: 599-500). Yine konumuz itibarıyla ıstılahta şehadet, “*Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlühû*”⁵ cümlesini, İslâm'ın tüm itikadî ve amelî esaslarını kapsayacak genişlikte söylemektir. Bu cümleye İslâm literatüründe özel bir isim olarak önem verilmekte ve “Kelime-i Şehâdet” denmektedir (Şentürk ve Yazıcı, 2003: 26).

Kelime-i Şehâdet'i söylemek, İslâm'ın ilk şartıdır. Adına “Kelime-i tevhîd” denen “*Lâ ilâhe illallah Muhammeden resûlüllâh*”⁶ cümlesi de aynı işlevi görür. Her iki

5 Anlamı: Ben şahitlik ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur. Yine şahitlik ederim ki Muhammed (sav), O'nun kulu ve resulüdür.

6 Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur. Muhammed (sav), Allah'ın resulüdür.

cümle de kalpteki imanın dıştaki belirtisidir. Kelime-i Şehâdet veya Kelime-i Tevhîd'den birini diliyle söyleyen fıkhen Müslüman kabul edilir. İtikatta ise durum biraz daha farklıdır. Diliyle söylemenin yanında öncelikle kalbi ile tasdik eden kişi iman etmiş ve mü'min olma şerefine ulaşmış sayılır (Şentürk ve Yazıcı, 2003: 26).

Tevhîd lügatte, birleme ve Allah'tan başka ilah olmadığına inanma demektir (Mutçalı, 2012: 986).

Kişinin kalbinde îmânî bir düşünce doğunca, İslâmî davranışlar da ardından gelir. Zira gönül istemedikçe beden harekete geçmez ve iş yapmaz. Kelime-i Şehâdet ve Tevhîd'i dille söyleme işi, İslâmî bir davranıştır.

Abdurrahim Karakoç, İslâmî ölçüler içerisinde tevhîd ehli mü'min bir kimsedir. Cân-ı gönülden tevhid zikri yapmak gerektiğini söylemesi, bu durumu açıkça göstermektedir. Tevhîd zikri, Kelime-i Tevhîd'in "*Lâ ilâhe illallah*" kısmını hayat düsturu haline getirmek ve dilde sürekli tekrar etmektir. Buna "*tehlîl*" de denilir (Uludağ, 2012: 350). Karakoç bu konuda şunları söylemiştir:

*Yansın hüzmeye hüzmeye kandillerimiz,
Tevhid'i zikretsin can dillerimiz.
Aksın gözyaşları yağmur misali,
Bırakın ıslansın mendillerimiz* (Karakoç, 2002a : 153).

5.2.2. Namaz

İslâm'da imanın göstergesi olan şehadetten sonra gelen ikinci şart namaz kılmaktır. Namaz ibadetlerin en önemlisidir. Farsça bir sözcük olan namaz, Arapça "*salât*" kelimesinin karşılığıdır (Cebecioğlu, 2009: 357). Salât lügatte zikir, duâ, inkıyat ve boyun eğmek gibi anlamlara gelir (Hucvirî, 1996: 436). Namaz, belirli vakitlerde mü'minler üzerine farz kılınmıştır (en-Nisâ, 4/103). Müslümanlar için günde beş kez edası gereken, belirli hareketler ve okuyuşlarla yerine getirilen bir ibadettir (Şentürk ve Yazıcı, 2003: 116). Namazın içinde insanın dille söylenmesi ve okunması gereken iftitah tekbiri ve kıraat gibi şartların yanı sıra kıyam, rükû, secde ve oturmak gibi bedenî hareketler mevcuttur. Bu nedenle namaz, tüm varlıkların farklı ibadet şekillerini içine alan özel bir ibadet sayılmıştır. Dağların dik duruşları namazdaki kıyama, hayvanların yatay vaziyetleri rükûya, beslenmek için eğilmeleri secdeye ve toprakta bitkilerin duruşu ise ka'de-i ahîre haline benzetilmiştir (Hamidullah, 1996: 83).

Abdurrahim Karakoç namazı önemseyen ve kendisi günde beş vakit namaz kılan bir kimsedir. Şiirlerinde açıkça kendisinin ve onun gibi olan Müslümanların günde beş vakit namaz kıldığını belirtmiştir. Karakoç namazı günde beş kez Cenâb-ı Allah'a yönelmeye vesile olan manevî bir yolculuğa benzetmiştir ve bu durumu şöyle ifade etmiştir:

*Muhammed Resuldür, Allah bir dedik,
Beş vakit dilimiz Mevlâ'ya gider.
Hazreti Kuran'ı rehber eyledik,
İnşallah yolumuz Mevlâ'ya gider* (Karakoç, 1997a: 39).

*Muhammed Resul'dür, Allah bir dedik
Beş vakit dilimiz Mevlâ'ya gider* (Karakoç, 1997a: 39).

İnançsız kimselerin namaza, Kâbe'ye ve kibleye hakaret etmelerinden duyduğu rahatsızlığı dile getiren Karakoç, aslında onların paraya pula taptıklarını, maddeyi tanrı

kabul eden birer materyalist olduklarını belirtmiştir. İfadelerindeki manadan hakkıyla namaz kılmayanların da Karakoç'u üzdüğü anlaşılmaktadır. Namaz ve secdeden maddî menfaat beklentisinde olanları da zımnen eleştirdiği söylenebilir. Konuyla ilgili ifadesi şöyledir:

*“İnancı yok “çağdışı” der kibleye,
Secde yapar dolar ile rubleye* (Karakoç, 1997b: 10).

5.2.3. Oruç

İslâm'da bir mü'min için namazdan sonra gelen dinî görev, her yıl Ramazan ayı süresince oruç tutmaktır (Hamidullah, 1996: 91). Farsça bir sözcük olan oruç, Arapça “savm” kelimesinin karşılığıdır. Savm lügatte oruç, geri durma, kendini tutma, imsak, engel olma, kendini alıkoyma ve perhiz gibi anlamlara gelir (Mutçalı, 2012: 538-539). İstilahta ise, ibadet niyeti ile fecrin başlangıcından güneş batıncaya kadar yememek, içmemek ve cima yapmamak suretiyle gerçekleştirilen kulluk vazifesine oruç denir (Şentürk ve Yazıcı, 2003: 238). Orucun farziyeti “*Ey İman edenler! Sizden öncekilere olduğu gibi sizin üzerinize de oruç farz kılındı. Belki böylelikle siz korunursunuz*” (el-Bakara, 2/183) ayeti ile sabittir.

Oruç dıştan daha çok açlık ve susuzluk gibi görünse de hakikatte kendine hakim olma, nefsi zapt etme ve bayağı arzulara galip gelme anlamı içeren bir “imsak”tır. Yani kendini tutmadır. Zira oruç imsak vakti ile başlar (Şentürk ve Yazıcı, 2003: 238).

Orucu özel kılan sebeplerden birisi, onun Allah ile kul arasında bir ibadet olmasıdır. Bu durumu Hz. Peygamber Efendimiz, “*Oruç benim içindir, onun mükâfatını ben veririm*” kudsî hadisi ile bildirmiştir (Buhârî, 1999: Savm, 9; Müslim, 2009: Sıyâm, 30) . Zira bir kişinin oruçlu olup olmadığını kendisi söylemedikçe Allah'tan başka hiç kimsenin bilmesi mümkün değildir. Bu yönüyle oruç gizli bir ibadettir; içine ego ve rıyanın girmesi diğer ibadetlere nazaran daha zordur.

Ancak Abdurrahim Karakoç, günümüzde Müslümanların hatalarının arttığı, ibadetlerine enaniyet ve riya karıştırmama konusundaki hassasiyetlerinin azaldığı kanaatindedir. O, bu fikrini şu dörtlüğü ile dile getirmektedir:

*“Hakyol İslam” diye yazdım ezelden;
Ayrılmam doğrudan, bıkmam güzelden.
Yaptığın hatayı düzelt tez elden,
Sözünde benlik var, bildim, bilesin* (Karakoç, 1997b: 80).

Abdurrahim Karakoç, şiirlerinde diğer ibadetlerle birlikte oruçtan da bahsetmiştir. İslâmî yönden halimizi tarif etmiş ve rahatsız olduğu hususlara değinmiştir. Özellikle mirasyedi olduğumuzu, dinin ve ibadetlerin Allah'a has kılınması konusunda bir samimiyetsizlik bulunduğunu tespit etmiştir. Beklentili Müslümanlık anlayışının yaygınlaştığını, daha dünyada iken ibadetlerin karşılığının görülmek istendiğini söylemiştir. Öyle ki, diğer ibadetlerle birlikte oruç gibi gizli bir ibadete bile riya karıştırıldığını belirtmiştir. Şair bu kötü hal ve gidişi dile getirerek ümmetini şu dizeleri ile Hz. Peygamber'e şikâyet etmiştir:

*Paylaştık zahmet çekmeden İslamlık mirasını.
İbadet etmeyiz Hakk'a almadan kirasını.
Esiriz nefsin elinde, bilen yok çaresini.*

*Namaz, oruç, hac ve kurban hep riyadır, hep riya,
Bir acayıp ümmet olduk ey Resul-i Kibriya! (Karakoç, 1997c: 78).*

Şair; bazende sabırı oruca benzetir;

*Elimle muslugunu açtım sular yandı
Yüürüyerek içinden geçtiğim sular yandı
Boyu üç yılı aşan sabır orucu tuttum
İftar vakti olanda içtiğim sular yandı (Karakoç, 1997e: 24).*

5.2.4. Zekât

İslâm'ın beş esasından biri de zekâttır. Arapça z-k-y kökünden türeyen zekât kelimesi fazlalık, temizlik, her şeyin halis ve temiz olanı anlamlarında kullanılmaktadır (Cebecioğlu, 2014: 543). Nisap denilen belli ölçüde maddî varlığa sahip olan Müslüman'ın, malının bir kısmını, zekât alma hakkı bulunan ihtiyaç sahiplerine senede bir kere vermesi ile yapılan malî bir ibadettir (Şentürk ve Yazıcı, 2003: 266,269).

Kur'ân-ı Kerîm'deki “*Namazı kılınız ve zekâtı veriniz*” (el-Bakara, 2/43) ayet-i kerimesi ile farziyeti sabittir. Bu ayette olduğu gibi başka pek çok ayette zekât, hemen namazın peşi sıra anılmıştır.⁷ Bu nedenle İslâm'da namazdan sonra en önemli ibadetin zekât olduğu söylenebilir. Sûfilere göre de zekâttan kaçınmanın yolu yoktur; hatta nisabı ve yılı beklemeden vermek evladır. Zira eldeki malı bekletip infak etmemek cömertliğe terstir (Hucvirî, 1996: 453-455).

Karakoç cömertliği, infakın ve vermenin her türlüşünü övmüştür. “Veren el alan elden üstündür” (Buhârî, Zekât, 50) hadisini açıklarken; keşke hepimizin verecek bir şeyleri olsa der. Ne yazık ki olanlar, sefahata harcıyorlar eleştirisinde bulunur. Vermeyip de utanıyorum demenin içindeki utanmazlıklardan kurtulmaya davet eder (Karakoç, 1997: 36).

Yine bir başka yerde; “rahat mısınız?” sorusuna, yeryüzünde açlık çekenler varken rahat olamayacağını ifade eder. Öyle ki, açlık çekenler varken onlar için “rahatsız olmaktan rahatsız değilim” der (Karakoç, 1997: 53). Adeta zekât yardımlarının yapılmamasının, şahsi ve küresel anlamda rahatsızlıklar doğurduğuna işaret eder.

5.2.5. Hac

Arapça'da ziyaret kelimesi ile eş anlamlı olarak kullanılan hac (Uludağ, 2012:150), Allah'a doğru yönelme hareketi ve benliğe egemen olma çabası içeren bir ibadet sayılmıştır (Hamidullah, 1996: 94). Dinî bir terim olarak ise, belli bir zenginlik seviyesine ulaşan müslümanın zilhicce ayının belli gününde Arafat'ta bulunması ve Kâbe'yi ziyaret etmesidir (Şentürk ve Yazıcı, 2003: 280-282).

Hac, İslâm'da en son farz kılınan ibadettir. Hicretin 9. yılında nazil olan “*Gücü yetenlerin Kâbe'yi ziyaret etmeleri Allah'ın insanlar üzerindeki hakkıdır*” (Âl-i İmrân, 3/97) ayetiyle farz olmuştur (Şulul, 2013: 968). Hem malî hem de bedenî yönü bulunmaktadır.

Hac, rükünlerinde sembolik hareketlerin ve çok yönlü manaların bulunduğu bir ibadettir. Sûfiler, hac rükünlerinin sembolik anlamları konusunda çeşitli fikirler ileri

7 Bk. el-Bakara, 2/277; en-Nisâ, 4/162; et-Tevbe, 9/103, el-Ahzâb, 33/33; en-Neml, 27/3.

sürmüşlerdir (Hucvirî, 1996: 469-478). Şairler için de hac, kendilerine ilham veren tedâî ve metaforlar bakımından zengin bir ibadettir.

Hac ibadetinin vaciplerinden biri şeytan taşlamaktır (Şentürk ve Yazıcı, 2003: 296). Bu amele farklı anlamlar yüklenmiştir. Sûfiler cemre taşlarını atarken aynı zamanda hevâ-i nefsi taşlamaktan, nefsin istek ve arzularını fırlatıp atmaktan bahsetmişlerdir (Hucvirî, 1996: 473).

Abdurrahim Karakoç da şeytan taşlama fiilinden ilham alanlardan birisidir. O Mina'da bulunan ve şeytanı temsil eden cemrelerin sadece orada olmadığı kanaatindedir. Şeytanın temsilcilerinin her zaman her yerde bulunabileceği ve bir kere taşlamakla da işin bitmediği görüşündedir. Karakoç'a göre imanı korumak için şeytanın mümessilliğini yapan herkesi ve her şeyi, hacda şeytan taşlar gibi sürekli taşlamak lazımdır. Zira kendisi öyle yapmıştır. Konuyla ilgili sözleri şöyledir:

*Hac'ca giden bir defa şeytan taşılayıp döner,
Ben ülkemde elli yıl her gün şeytan taşladım.
Yolunda İlahî nur, ne kısılır, ne söner!
Karanlıktan korkmadım, inancımdan şaşmadım* (Karakoç, 2002a: 16).

Yaşadığı devirde insanların dine olan kayıtsızlıklarına üzülen Karakoç, bu üzüntüsünü ve inançsızların yaptıklarını, hac mekanlarından biri olan Kâbe ve kible metaforu üzerinden şöyle dile getirmiştir:

*İnancı yok "çağdışı" der kibleye
Secde yapar dolar ile rubleye* (Karakoç, 1997b: 10).

5.2.6. Selâm

Selâm (selâmet) “bedenî ve ruhî hastalık, eksiklik ve kusurlardan uzak olma” anlamında kullanılır. Allah'ın isimlerinden (esmâ-i hüsnâ) biri de olan selâm, Allah'a nispet edildiğinde “her türlü eksiklik, acz ve kusurdan, yaratılmışlara özgü değişikliklerden ve yok oluştan münezze olan, selâmetin kaynağı olup esenlik veren” şeklinde açıklanmıştır (Topaloğlu, 2009: XXXVI, 341). İstilah ve örfte ise selâm, bir kimseyle karşılaşıldığında, birinin yanına gidildiğinde veya yanından uzaklaşıldığında kendisine söz ve işaretle bir nezaket gösterisi yapma, esenleme, merhabada bulunmadır (T.D.K, Güncel Sözlük: 2019).

Hz. Peygamber (sav), selamlaşma adetinin bir örf olarak İslâm toplumda yerleşmesini istemiş ve “*Aranızda selâmı yayınız*” buyurmuştur (Müslim, İmân, 93). Zamanla bu emir yaygınlık kazanarak “şeâir-i İslâm” denilen Müslümanlığın sembollerinden sayılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'de de şeâire saygının kalplerdeki takvadan kaynaklandığı belirtilmiştir (el-Hac, 22/32). Bu nedenle Müslümanlar selamlaşmaya önem vermişlerdir.

Abdurrahim Karakoç da “önce selam, sonra kelam diyen Müslüman bir şairdir. Muhataplarını selamlamayı ihmal etmemiş ve okurlarını şiirsel bir üslupla şöyle selamlamıştır:

*Selâmla başlamak istedim söze,
Selâm eşe-dosta, yarana selâm!
Gelmedikse geleceğiz yüz yüze,
Bilene, duyana, sorana selâm!* (Karakoç, 1997f: 98).

Karakoç'a göre selâmın sırrı çok büyüktür. Zira Kur'ân'da belirtildiğine göre, cennetin görevli melekleri, cennet ehlini kapıda "Selâm size!" diyerek karşılayacaklardır (ez-Zümer, 39/73). Buna göre selâm, sonsuzluk alemine giriş daveti ve sonsuz kurtuluşun en değerli alametidir. Bu nedenle taşı-toprağı bile incitmemek ve onlara bile yerinde ve zamanında selametle davranmak lazım.

*Nesi çirkin desek güzel yanı var,
İncitme toprağın-taşın canı var.
Selâmın hem yeri hem zamanı var,
Selâmın sırrına erene selâm!* (Karakoç, 1997f: 98-100).

Toplumumuzda selam verme işi, ayette geçen "Selâmünaleyküm" (ez-Zümer, 22/39) lafzı ile icra edildiği gibi, "Merhaba" lafzı ile de yapılır. Karakoç yer yer "Merhaba" lafzını da kullanmıştır. O, kime selâm verilir merhaba denileceği konusunda şunları ifade eder:

*Güneşin gölgesinde yatıp, serinleyenler,
Yitirse üzülmeyen, bulsa sevinmeyenler,
Buzdan ateş yakanlar, taş pişirip yiyenler,
Mide saltanatına boş verenler merhaba!*

*Nefsi üçten dokuza boşayan er yiğitler,
Yüreği kardan beyaz, bahtı esmer yiğitler,
Batılın önünde set, hakka rehber yiğitler,
Fazilet kavgasında baş verenler merhaba!*

*Ey! Aşk gülü dikenler: nefret, kin ocağına,
Ey! Hak mührü vuranlar, haksızlıklar çağına,
Ya toprağın koynuna ya zindan kucağına,
Evlat, gardaş, arkadaş, eş verenler merhaba!* (Karakoç, 1997c: 17).

Karakoç sadece insanlara değil, meleklerle, doğuma, ölüme, ahirete ve manevî değerlere de selâm vermiştir:

*Selam Azrail'e, doğan bebeğe!
Selam tadlı sona, acı gerçeğe!
İmana, irfana, zindana selam!
Selam umut, sabır ve geleceğe* (Karakoç, 1997c: 7).

İslâm'ı dava kabul edip dine ve millete hizmet etme çabasında bulunanları över ve onlara selam vererek şöyle seslenir:

*Allah'ın izniyle, milli devleti,
Kuracak sizsiniz, selâm sizlere!
Mukaddes vatandan zulmü, zilleti,
Sürecek sizsiniz, selâm sizlere!*

*Sizdedir cesaret, iman, intizam;
Bâtıla, taklitle yoktur iltizam.
Herkesi adalet, âleme nizam,
Verecek, sizsiniz, selâm sizlere!*

*Zalimin, hainin, korkağın, körün,
Açtığı yaralar derindir, derin!*

*Bu giünkü hesabı inşallah yarın,
Soracak sizsiniz, selâm sizlere!* (Karakoç, 1997b: 13).

6. KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE İŞLENEN TASAVVUFÎ TEMALAR

6.1. Tasavvuf Şiir İlişkisi

Tasavvuf ile Edebiyat ilişkisi nesir ve şiirde yer yer değişiklik arz etmekle beraber, milâdî XI. yüzyıldan itibaren günümüze kadar hep güçlü bir şekilde devam etmiştir. Özellikle tekke ve divan edebiyatı şiir türlerinin doğuş ve gelişmesinde tasavvufun ciddi katkısı söz konusudur. Tasavvufî nitelikli Türkçe ilk şiir yazarlardan birisi Ahmed Yesevî'dir. Ondan iki asır sonra gelen Yunus Emre'den buyana Türk şairleri İslâm kültürünün temelini oluşturan tasavvufî unsurlardan azami derecede yararlanmışlar, mutasavvuflarda aynı şekilde şairler ve şiirlerden faydalanmışlardır. Zaman içerisinde dua, tevhîd, vird, zikir, naat, münâcât ve ilâhilerin edebî birer tür olarak doğup gelişmesinde tasavvufun etkisi büyüktür. Tasavvufî neşve ile Türkçe şiir yazar tekke edebiyatı şairlerinin başında Hacı Bayram Velî, Eşrefoğlu Rûmî, Azîz Mahmûd Hüdâyî ve Erzurumlu İbrahim Hakkı gelir. Divan edebiyatında ise işlenen tasavvufî konular bakımından Şeyhî, Nâbî, Fuzûlî, Bâkî, Yenişehirli Avnî ve Şeyh Galip gibi isimler öne çıkmaktadır.

Sûfiler arasında şiiri en çok kullananlardan birisi Mevlânâ Celâleddîn er-Rûmî (ö. 672/1273) olmuştur. O, Konya'da yaşamasına rağmen Türkçe değil de devrinin bilim dili olan Farsça ile şiir yazmıştır. Mevlânâ, "*Sûfiler beyânın ve kelâmın talibi değillerdir; amelin talibidirler. Kelâmın müşterisi çok ama amelin müşterisi azdır. İnsanları amele yöneltmek için beyânın gücünden ve sözün tesirinden yararlanmak lazımdır*" sözleriyle tasavvufta şiirin yerini tespit etmektedir (Mevlânâ, 1994: 70-71).

Şairler şiiri bir sanat ve amaç olarak görürler. Sûfilerde ise durum farklıdır. Mevlânâ'nın sözlerinden anlaşıldığına göre sûfiler şiiri daha çok fikirlerini yaymak için bir araç olarak kullanmışlardır. Eczacıların acı ilaçları şeker ile karıştırıp şurup halinde hastalara vermeleri gibi, sûfiler de ulaştıkları hakikatleri sözün sihriyle ve beyanın gücünden yararlanarak şiir diliyle muhataplarına aktarmışlardır.

Tasavvuf seyr u sülûk itibarıyla bir çile olduğu gibi edebiyat, şiir ve güzel sanatlar da insanın iç dünyasında yaşadığı çilenin bir çeşit tezahürüdür (Yılmaz, 2014: 71). İç dünyasında sabır ve teslimiyeti öğrenmeyen, tefekküre dalmayan ve seyr u sülûk benzeri bir iç görü ve derunî duyuş hali yaşamayan kimsenin, fikirlerini veciz bir şekilde söze aktarması pek mümkün değildir. Şair olmak ve şiir yazmak, kişinin iç dünyasında sûfiler gibi bir tekâmül evresi geçirmesini gerektirir.

Şairler eserlerinde kullandıkları malzemeleri dış dünyadan alırlar. Ancak bu malzemeler iç gözle görülmeden ve iç kulakla duyulmadan şiire konu olamaz. Sûfilik de görünen âlemin arkasında var olan, ancak şiddet-i zuhurundan dolayı göremediğimiz yüce yaratıcıyı amel ve düşünce bakımından kalbe yerleştirmekle elde edilen bir haldir. Her ikisinde de aşılması gereken mertebeler ve çile yolu mevcuttur. Aralarındaki bu yakınlık göz önüne alınarak sûfilik ile şairlik birbirine akraba sayılmış, bazı sûfiler tarafından da şiir kerametinin ilk basamağı olarak görülmüştür (Kılıç, 2007: 71). Şiir ve nazmı evliyanın kerameti sayanlardan biri, Hacı Bayram Velî'dir (Vassâf, 2006: II, 445).

Tasavvuf ve şiirin buluştuğu başka bir nokta daha vardır. Hem tasavvufta hem de şiirde yerine göre sembolik dil ve kavramlar kullanılır. Sûfiler böyle bir yola iki sebepten dolayı başvurmuşlardır: İlk olarak, anlaşılması zor konuların ehli tarafından daha kolay anlaşılmasını sağlamak amaçlanmıştır. İkinci olarak da ehil olmayan yabancı

kimselerden hakikat sırları gizlenmiştir (Kuşeyrî, 1999: 147). Şairler de benzer sebeplerden dolayı sembolizm ve metafor kullanma yolunu seçmişlerdir.

İslâm dininden ve onun manevî yönü olan tasavvuftan istifade eden şairlerden birisi Abdurrahim Karakoç'un şiirlerinde baştan sona konu bütünlüğü içinde bir tasavvufî tema pek işlenmemiştir. O'nun şiirlerinde tasavvuf kendini daha ziyade dizelere ve dörtlüklere serpiştirilmiş şekilde gösterir. Konusu tasavvufu ilgilendirmeyen bir şiirinin içinde bile tasavvufî ahlak, imge ve terimlerle mutasavvıflara rastlanabilir. Şiirlerinin içeriğinde bazen kulluk, bazen vird ve zikir, bazen bir kâmil insan modeli, bazen akıl almaz bir peygamber sevgisi, bazen vahdet-i vücûd, bazen devrin bozukluğu ve nefis terbiyesi gibi tasavvufun ilgi alanına giren birçok tema ve kavramı görmek mümkündür.

Tasavvufî terimler Abdurrahim Karakoç'un şiirlerinde daha çok halk dilindeki anlam ve şekliyle vücut bulmuştur. Meselâ bir tasavvuf terimi olan “abd” sözcüğü “kulluk” olarak karşımıza çıkar; sözlük anlamı olan köle manasındaki kullanımına rastlanmaz. Yine “derviş” kavramı şairde çoğunlukla halkın anlayacağı manada karşımıza çıkmıştır. İstisnai olarak “deli” anlamında kullanılmıştır. Bunun gibi daha birçok terim Karakoç'un şiirlerinde halk dilindeki karşılıklarıyla yazılmıştır. Sözcüklerin mecazi anlamlarından çok ilk akla gelen ve kültürümüzde yaygın olan anlamları tercih edilmiştir. Şair şiirlerinde bunu yaparken ders vererek yapmıştır. Bazen bir bebeğe nasihat etmiş, bazen bir Mehmet'e seslenmiş, bazen de Hasan'a mektup yazmıştır.

Karakoç'un tüm eserlerinde dinî ve tasavvufî neşve mevcuttur. Ancak tespit edebildiğimiz kadarıyla *Suları İslatamadım* adlı eseri diğer eserlerine nazaran tasavvuf ve inanç açısından biraz daha farklı ve yoğundur. Bu eserinde bir inanç sistemi çerçevesinde tasavvufî temaları, farklı heyecanlarla kendi dilinde işlemiştir. Şair bunları yaparken tasavvufta örnek şahsiyetler olan Yunus Emre'den, Hacı Bektaş Veli'den ve Mevlana'dan bahsetmiştir. Yer yer kendine dönüp imanlı, kâmil, olgun insan olma derdini ve nefsin terbiyesindeki zorlukları dile getirmiştir. Özellikle yaşadığı çağın bozukluğundan, şahsiyet yoksunu insanlardan, dünyaya meyletmış gönüllerden sıkça şikayet etmiştir.

6.2. Tasavvufî Kavramlar

İlim tasniftir. Bu nedenle inanan insanlardan yerine getirmesi istenen dini amelleri zâhirî ve bâtinî olmak üzere iki kısma ayırarak incelemek mümkündür. Yine zâhirî ameller de kendi içinde emir ve nehiy olmak üzere iki kısımdır. Namaz kılmak, oruç tutmak, zekat vermek ve hacca gitmek, yapılması emredilen amellerdendir. İnsan öldürmek, hırsızlık yapmak, içki içmek, domuz eti yemek gibi fiiller de yapılması yasak olan işlerdendir.

Bâtinî olan ameller ise kalp ve vicdanla ilgilidir ve onların da kendi içinde emir ve nehiyleri vardır. İmân, ihlas, rıza, huşu' ve tevekkül gibi davranışlar kalbi ilgilendiren bâtinî emirlerdir. Diğer taraftan küfür, nifak, riyâ, gurur ve haset gibi davranışlar da kalbi ilgilendiren yasaklardır.

Dikkat edilirse ilmî bir tasnifin hep kavramlar üzerinden yapıldığı görülmektedir. Buradan hareketle, bir alanın ilim kabul edilebilmesi için kendine has usulünün, terminoloji ve kavramlarının, kaynak eser ve şahısları bulunması gerektiği

söylenbilir. Bir ilim olarak tasavvufta bunların hepsi mevcuttur ve kavramlarının sayısını binlerle ifade etmek mümkündür.

Abdurrahim Karakoç, şiirlerinde pek çok tasavvufî kavram kullanmıştır. Bunların hepsini tek tek ele almak mümkün değildir ve böyle bir şeye gerek de yoktur. Zira Karakoç tasavvuftan etkilenen birisidir. Bu ilme katkı sağlamaktan çok, ondan faydalanmıştır. Karakoç'un tasavvuftan nasıl faydalandığını, en çok kullandığı kavramlar göstermektedir. Bu nedenle de çalışmamızda onun şiirlerinde geçen kavramlardan bir kısmı tasavvufî bir yaklaşımla tasnif edilerek açıklanmaya çalışılacaktır.

Tasavvuf kavramlarını farklı boyutlarıyla ele alıp çeşitli şekillerde tasnif etmek mümkündür.⁸ Ancak tasavvufun temelde biri nazarî diğeri de amelî olmak üzere iki yönü bulunmaktadır (Yılmaz, 2014: 283). Çalışmamızda kavramlar bu ikili temel tasnife göre ele alınacaktır. Arkasından kavramların anlamları verilip Karakoç'un şiirlerinde nasıl ve nerede kullanıldıkları belirtilecektir.

6.2.1. Nazarî Tasavvuf

Nazarî tasavvuf, tasavvufî düşüncenin doğuş ve gelişmesiyle ilgilenen bir alt sahadır; konuları daha çok tefekküre dairdir. Bu nedenle bazı kimseler tarafından müstakil olarak tasavvuf felsefesi şeklinde isimlendirilmiştir. Ancak tasavvufî düşüncenin felsefeden farklı tarafları çoktur ve ondan daha öte yönleri mevcuttur. Bir kere felsefede akıl ve duyu organları temel referans noktasıdır. Tasavvufî düşüncenin temel kaynağı ise Kur'ân ve sünnettir. Ayrıca keşf, ilham ve rüya da nazarî tasavvufun bilgi kaynakları arasındadır. Felsefedeki aklın yerini tasavvufta kalb ve akıl ikilisi alır. Felsefede filozof ulaştığı bilgi ile amel edip etmemekte serbesttir. Sûfiler ise ulaştıkları bilgilerle amel ederek kendi hayat tarzlarını ve terbiye biçimlerini oluşturmuşlar ve sosyal hayatta ilgi odağı haline gelmişlerdir (Yılmaz, 2014: 9). “Tasavvufta nazariye ile ameliye, düşünce ile fiil birleştiği için onu diğer felsefeler gibi sırf bir metod ve nazarî doktrin olarak görmemek lazımdır. Onda kâl (konuşmak) değil, hâl (yaşamak) esastır” (Bolay, 1990: 266). Özellikleri bakımından tasavvuf ve onun düşünce sistemine “tamamen İslâmîdir, felsefî değildir” denilebilir (Bolay, 1990: 263).

Tasavvufun düşünce sistemi, dışa yansıyan tezahürlerinden daha önemlidir. Abdurrahim Karakoç'un ilgi alanı her ne kadar doğrudan tasavvuf değilse de bir şair olarak şiirlerinde onun düşünce sisteminden etkilendiği görülmekte, nazarî ve amelî tasavvufun konu ve kavramlarına değindiği anlaşılmaktadır.

6.2.1.1. Varlık (Vahdet-i Vücûd ve Vahdet-i Şuhûd)

Abdurrahim Karakoç'un şiirlerinde varlık konusu pek çok şiirinin içerisine serpiştirilmiştir ama müstakil bir başlık olarak varlık meselesi işlenmemiştir. O bu konuyu ele alırken vahdet-i vücûd ve vahdet-i şuhûd kavramlarını da kullanmamıştır. Ancak vahdet-i vücûd ve vahdet-i şuhûd anlayışını çağrıştıran ifadeleri bulunmaktadır.

İslâm'ın en temel meselesi tevhîddir. Tevhîd, Allah'ın varlığına, O'ndan başka ilah olmadığına, O'nun her şeye gücü yettiğine, her şeyi O'nun yarattığına ve O'nun tarafından gönderilen her şeyin hak olduğuna inanmaktır (Şentürk ve Yazıcı, 2003: 26).

8 Nitekim tahalluk ve tahakkuk kavramları, İbadet ve ahlak kavramları, seyr u sülûk kavramları, kalbî ve vicdânî olan kavramlar, marifet ve bilgi kavramları, hal ve makam kavramları ve varlık konusu ile ilgili kavramlar gibi tasnifler yapılmıştır (Yılmaz, 2014: 154-155; Özköse, 2015: 6-8).

Tasavvufî bakış açısı İslâm dininin tevhid ve birlik düşüncesini hayatın her alanına teşmil etmiştir. Buna göre tüm varlık “Bir” olan Allah’ın eseridir. Buna Allah’ın vahiy olarak peygamberlerle gönderdiği ayetleri de kâinât kitabındaki ayetleri de dahildir. Bunların hepsi çok farklı dil ve yöntemlerle hep Allah’ın birliğini, sınırsız güç kudret ve egemenliğini anlatmaktadırlar. Her şeyin Allah’a dayandığını ve varlıkta birlik bulunduğunu vurgulamaktadırlar. Dağınık ve değişik düşünceler ile şu çoluk aleminde olup biten şeyler dikkat dağınıklığına sebep olmakta ve “Bir”e giden yolda insanın önüne engeller çıkarmaktadır. Böylece, Allah’ın rızasını kazanmaya yönelmesi gereken insanın yolu maddî sebeplerle sarpa sarmaktadır (Yılmaz, 2014: 283-284).

Hz. Peygamber’den itibaren bugüne kadar hep Allah ile kul arasındaki engellerin kaldırılması için farklı farklı mücadeleler verilmiştir. Tasavvufta bu konuda insanları belli bir bilinç seviyesine ulaştırmak için iki doktrin geliştirilmiştir. Bunlardan biri İbn Arabî’ye nispet edilen “vahdet-i vücûd”, diğeri de İmâm-ı Rabbânî’ye izafe edilen “vahdet-i şühûd” düşüncesidir. Bu her iki düşüncede de asıl amaç “Bir”e ulaşmaktır.

Vahdet-i vücûd, “varlığın birliği” demektir. Allah’tan başka varlık olmadığının idrak ve şuuruna ermektir. Bir tümünden gelimdir. Vahdet-i vücûddaki birlik, bilgidedir. Bu bilgi nazar ve istidlal yoluyla elde edilemez, bu yolla edilse de bir kıymeti yoktur. Zira sahibine fayda sağlamaz. Ancak yaşayarak ve manevî tecrübe ile elde edilirse bir kıymet ifade eder ve süreklilik kazanır; sahibini de daima Hakk’a yönlendirir. Diğer varlıklar bağımlı ve gölge varlıklardır, yetkin değildirler. Bu nedenle gerçekte tek varlık vardır; o da Hz. Allah’tır (Uludağ, 2012: 371-372; Yılmaz, 2014: 285, 299).

Vahdet-i şühûd ise, “Bir”i görme demektir. Allah’tan başkasını görmeme halidir. Varlık ve eşya üzerinden onların yaratıcısına ulaşmaktır. Bir tüme varımdır. Hattan hattata ulaşmak gibidir. Bu hal sahibi nefsinden fani olduğu için kendini de görmez. Hallâc gibi “*Ene’l-Hak*”, Bâyezîd Bistamî gibi “*Sübânî mâ a’zame şânî*”, ya da Yûnus gibi “*Ete kemiğe büründüm, Yûnus diye göründüm*” der. Fakat bu hal geçicidir; bittikten sonra Hak’la halkı, yaratanla yaratılanı ayırır, söylediklerine tevbe eder ve her iki tarafın da hakkını eda etmeye çalışır (Uludağ, 2012: 371-372; Yılmaz, 2014: 298-299).

Abdurrahim Karakoç’un tefekkürü kendisini İslam tasavvufuna ve onun düşünce sistemine yöneltmiş, sûfîlerin zaman ve varlık konusundaki anlayışlarına ulaştırmıştır. Zaman, varlık, vahdet-i vücûd ve vahdet-i şühûd mevzuları tasavvufun temel konularıdır.

İslam inancını mısralarında yansıtan Karakoç, bazen yaratıcı ve evren üzerine düşüncelerini şiirlerinde ifade etmiştir. Yaşadığı yoğun düşünce ve tefekkür atmosferi, onu, zamandan ve mekândan münezzeh olan Allah’ın varlığı karşısında kendisi dahil her şeyin yok olduğu fikrine götürmüştür. Sonuçta da vahdet-i vücûd anlayışı taşıyan şu dörtlüğü söylemiştir:

*Ölçtüm ve düşündüm inceden ince,
Sıyrıldı kılıftan “son” ile “önce”
Manalar zihnimde şekillenince,
Ben beni aynada yitirdim anam* (Karakoç, 1997d: 59).

Evvel ve ahir ile ilgili sürekli olarak düşünen şair, hakikat arayışını silsile halinde sürdürdüğünü söylemiş ve bu arayışta, buldum dediği her şeyin sonuçta Yüce Mevlâ’nın varlığı karşısında yitildiğini belirtmiştir. Mahlûkatın varlığını doğuran teselsül ve zincirleme sebeplerin gerçekte Cenâb-ı Allah’ta toplandığını ve ondan ötesini akılla

izah emenin mümkün olmadığını, sadece teslimiyet gerektiğini şu sözlerle dile getirmiştir:

*Önce kökü dalda, dalı çiçekte,
Çiçeği meyvede, meyveyi renkte,
Var olan her şeyi bir çekirdekte,
Onu da Mevlâ'da yitirdim anam* (Karakoç, 1997: 119).

“Dönüş” isimli şiirinde de Allah’tan başka her şeyin hiç olduğunu, onlara ümit edip bel bağlamanın kendisine bir şey kazandırmadığını dikkat çekici bir dörtlülle anlatmıştır:

*Bunca yıldır bir hiçliğe,
Gittim sana geliyorum.
Yeter artık döne döne,
Bittim sana geliyorum!* (Karakoç, 1997d: 23).

Karakoç’a göre insan sağlıklı bir bakış açısına sahip ise, tıpkı “*Her nerede olursanız olun; O sizinle beraberdir*” (el-Hadîd, 57/4) ayetinde belirtildiği gibi her yerde ve her şeyde Allah Teâlâ’yı görür. Tasavvuftaki vahdet-i şühûd anlayışını çağrıştıran bu düşüncesini o, şöyle dile getirmektedir:

*Gönül tezgahında şiir dokudum,
İplik iplik nakışında sen varsın.
Aşk yolunun kanununu okudum,
Madde madde yokuşunda sen varsın.*

*Fikir vadisinden bir ırmak geçer,
Eğilir serviler, suyundan içer.
Bağrında ay doğar, zambaklar açar,
Sessiz sessiz akışında sen varsın.*

*Öz suyusun hayat denen şişenin,
Nedenisin keder ile neşenin.
Sevda cephesinde şehit düşenin,
Donuk donuk bakışında sen varsın.*

*Hep senin renginde görünür bahar,
Yaprakta yeşilin, gülde kokun var.
Yama yama kalbimdeki yaralar,
Sıra sıra dikişinde sen varsın.*

*Gidip de yorulma çok uzaklara,
Sen, “sen”i gel benim içimde ara.
Umut güneşimin mor bulutlara,
Girip girip çıkışında sen varsın* (Karakoç, 1997d: 12).

Her şeyde Allah’ın varlığını gösteren bir delil bulunduğunu söyleyen Karakoç, bu nedenle hiçbir varlığa kötü nazarla bakmamak ve Allah’ın yaratıklarını hoş görmek gerektiği kanaatindedir. O’na göre Allah’ın yaratmasına konu olan her şeyin güzel bir yanı vardır. Zira Cenâb-ı Hak, boş ve abes bir şey yaratmaz; lüzumsuz bir şeye can vermez. Bu konudaki ifadesi şöyledir:

*Nesi çirkin desek güzel yanı var,
İncitme toprağın-taşın canı var* (Karakoç, 1997f: 100).

6.2.1.2. Aşk (Muhabbetullah)

Aşk ve muhabbetullah tasavvufun önemli konuları arasında sayılır. Aşk sarmaşık anlamına gelen “ışk” kelimesinden alınmıştır. Sarmaşığın sarıldığı yeri ve ağacı kaplayıp sarmalaması gibi aşk da girdiği kalbi ve vücudu kaplayıp ele geçirir. Aşk sahibi sevdiğinden başkasını görmez olur. Aşk, hakiki ve mecazi olmak üzere ikiye ayrılır. Süflî arzulardan uzak olan iki insan arasındaki aşk, mecazî aşktır. Allah ile kul arasındaki aşk ise hakiki aşktır (Uludağ, 2012: 153). Aşk kelimesi Kur’ân’da geçmemekle birlikte sûfiler Bakara suresinin 165. ayeti ile Yusuf suresinin 50. ayetlerinde aşka işaret bulunduğunu belirtmişlerdir (Eraydın, 1990: 236-238). Özellikle Bakara suresinin 165. ayetinde muhabbetullahtan, yani Allah sevgisinden bahsedilmiş ve “İman edenlerin Allah’a olan sevgisi daha şiddetlidir” buyrulmuştur. Ayette geçen şiddetli ve aşırı sevgi manasındaki “eşeddü hub” tabiri, aşk olarak kabul edilmiştir.

Karakoç’un şiirlerinde kullandığı terim ve temalardan biri de “aşk”tır. Onun şiirlerinde işlenen aşk teması daha çok İlahî aşktır; beşerî aşka az yer verilmiştir. Şair Karakoç neredeyse tüm şiirlerinde yüce yaratana seslenir. Allah sevgisi onda zirvededir. Kâinattaki her şeyi O’ndan bilir ve O’nun namına sever. Allah aşkı Karakoç’un kendisini adeta dünyaya kapatmasına sebep olmuştur. Aşk kelimesinin ondaki karşılığı Allah’tır. Aşağıda geçen dizeler onun aşk konusunu nasıl ele aldığını gösteren örneklerdendir:

*Aşktan yana söz duyunca,
Ben hep seni düşünürüm.
Uçsuz bucaksız hayaller boyunca,
Ben hep seni düşünürüm ...*

*Aklın ucu değer hiçe,
Yol ararım içten içe.
Kâinat uyur sessizce,
Ben hep seni düşünürüm (Karakoç, 1997d: 34).*

Bu dizelerindeki aşk, Karakoç’un bir kadına olan aşkı değildir. Gece karanlığında kendisi hep Allah’ı düşünmektedir. Hayallerinde hep O vardır. Bu şiirinin Allah aşkı ile yazıldığını söyleyebiliriz.

Abdurrahim Karakoç, Allah aşkı ve muhabbetullah ile dolu olduğunu üstüne basa basa vurgulamış, dünyevî hiçbir gücün kendisini bu yoldan vazgeçiremeyeceğini şu dizeleriyle dile getirmiştir:

*Baş eğmeyiz zalimlerin zoruna,
Çekirdekler meyve verir yarına.
Kara sevdalıyız Hakk’ın nuruna,
Kökümüz dalımız Mevlâ’ya gider.*

*Bulanmaz gönlümüz rahmet denizi,
Silinmez dünyadan bu aşkın izi,
Nemrutlar ateşte yaksalar bizi
Savrulsa külümüz Mevlâ’ya gider (Karakoç, 1997a: 38-39).*

Allah’a olan aşkı neredeyse bütün şiirlerinde Allah’ın en güzel isimlerini kullanarak kendini gösterir. O, rızk verendir; O, gizli sırları örtendir; O, her şeye gücü yetendir; O, güzeldir ve güzeli yaratandır. Bu nedenle Karakoç’un dünyadaki tüm canlıları Allah için sevdiği söylenebilir.

Şairimiz her ne kadar Mihriban şairi olarak bilinse de o gerçekte sadece Allah a âşıktır. Gönlü daima Allah aşkı ile doludur. Nitekim kendisi, düşünceli halinin aşkına delil olduğunu belirtir ama bunun kadına yönelik bir aşk olmadığını, gönlünün daha başka birine aşık olduğunu söyler:

*Gösterir gün gibi düşüncelerim,
Derinden derine âşıksın gönül.
Çıkla kadın desem yalan söylerim,
Sen başka birine âşıksın gönül* (Karakoç, 1997d: 65).

Karakoç, bir başka şiirinde, içindeki Allah aşkının bitmeyeceğini, onu, durmadan yanan güneşe ve sürekli dönen Mevlevî dervişlerine benzeterek şöyle dile getirmiştir:

*Güneşte Allah sevdası,
Yanar ha yanar yorulmaz.
Dünyada Mevlana aşkı,
Döner ha döner yorulmaz* (Karakoç, 1997b: 76).

Karakoç'a göre Allah'tan gelen her şey güzel ve yerli yerindedir. Çok ve az, kış ve yaz gibi zıtlıklar bile içinde nice güzellikler barındırmaktadır. Bu tür güzelliği herkes anlayamaz; ancak O'nu mü'min bir kalp fark edip alabilir. Zira Allah da mü'min kuluna âşıktır ve onu sever. Bu nedenle güzellikleri ve kuluna olan aşkını zıtlıklar arasına gizleyerek kuluna ulaştırır. O bu durumu şu dördlüğü ile anlatmaktadır:

*Kışın da güzel, yazın da güzel ya Rab!
Aşkın müminin özünde güzel ya Rab!
Yerli yerinde her ne yarattınsa
Çoğunda güzel azında güzel ya Rab* (Karakoç, 1997d: 65).

Aşk, Karakoç'ta bir dava ve mukaddes hayaldir. Onun sadece kendisinde kalmasını istemez. Başkalarına da davasını ve Allah aşkını bulaştırmak ister. Bu nedenle mukaddes ve yüce hayalinin herkesin derdi haline gelmesi için şöyle dua eder:

*Aşk diyorlar en mukaddes hayale,
Ve sen de düşesin o sonsuz hale* (Karakoç, 1997d: 24).

6.2.1.3. Ma'rifet ve İlim

Ma'rifet Arapçada bilgi anlamına bir sözdür. Kuru bilgiden ziyade kabiliyet ve maharetle tatbik edilen ve uygulama sahasına aktarılan tecrübeye dayalı bilgi demektir. Tasavvufta vukuf, derin bilgi ve bilgelik anlamında kullanılır (Mutçalı, 2012: 611). İlim de lügatte bilmek manasına gelir; öğrenme ve anlamayı ifade eder (Mutçalı, 2012: 636-637). Ancak dinî ve tasavvufî açıdan ilim ile ma'rifet arasında ince bir fark vardır. "İlmin zıddı cehil iken ma'rifetin zıddı inkârdır" (Cebecioğlu, 2014:237). Arapçada ma'rifet sahibi kimselere ârif, ilim sahibi kimselere ise âlim denir. Buna göre ârif kelimesinin Türkçe karşılığı bilge, âlim kelimesinin Türkçe karşılığı ise bilgindir. Ârif'in bilgisi hem öğrenme hem de yaşayıp tecrübe etmeye dayalı bir bilgidir ve âliminkine göre daha özel ve daha sağlamdır. Tasavvufta ma'rifet kavramı ile kastedilen asıl mana ve amaç, Allah'ı bilmektir. Allah'ın isimleri, sıfatları, fiilleri ve gayb âlemi hakkında bazı bilgilere ulaşmayı ifade etmesi yönüyle buna ma'rifet-i ilâhiyye veya ma'rifetullah denilir. Ma'rifetullah ibadet ve kulluğa bağlı olarak gelişir (Yılmaz, 2014: 200-221; Cebecioğlu, 2014: 237).

Abdurrahim Karakoç şiirlerinde î mân, irfân ve ilim kavramlarını Allah'ı bilme ve tanıma ile bağlantılı olarak kullanmıştır. Öncelikle Karakoç, yaşamı boyunca çevresini gözlemleyerek elde ettiği tecrübi bilgisine dayanarak bu devirde Allah'ı bilme ve O'nu tanıma oranının çok düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu konudaki fikrini mülk sahibi ve kiracı benzetmesinden hareketle dile getirmiştir. Dünyada bir kiracıdan farksız olan insanoğlunun pek çok ferdinin kendisini mülk sahibi zannettiğini belirtmiş ve Allah'ı tanımadığını söylemiştir. Bu durumu da gayet veciz şekilde şöyle ifade etmiştir:

*Sağ a baksan tinerci, sola baksan biracı,
Mülkün tek sahibini tanı mıyor kiracı* (Karakoç, 2005b: 20).

Şair Karakoç'a göre iman, irfan ve ma'rifetten yoksun bir hayat, kupkuru bir bahçeye benzer. Bu tip insanlar günahattan ve şeytana uymaktan kurtulamazlar; küçük menfaatlerin peşinde koşarak hayatlarını bitirirler. O, î mân ve irfandan nasipsiz bir insanın vefatıyla arkasından şu sözlerin söyleneceğini belirtmiştir:

*Rahmetlik(!) sağ iken günah çukuruydu,
Yaşarken her amelde şeytana uydu.
Menfaat kanalında dolaşır da hep,
İman-irfan bahçeleri kupkuru ydu* (Karakoç, 2002a: 143).

Karakoç'a göre ma'rifetten yoksun olmanın sadece bireysel değil, sosyal sonuçları da vardır. İlim ve irfandan uzaklaşmış fertlerin meydana getirdiği toplumlarda Allah'a î mânın ve O'na kul olmanın yolu kapanır; kula kul olmanın yolu açılır. Nitekim o, bu konuda şunları söylemiştir:

*Geçer akçe kula kulluk yapmaktır,
İlmin ve irfanın yolu kapandı...
Beylerin mesleği güce tapmaktır,
Allah'a imanın yolu kapandı* (Karakoç, 2002a: 152).

Karakoç böylesi bir hazin vaziyetten kurtulmak için aklına gelen tek yolun aşk, vecd ve adalet ile ilim ve irfana sarılmak olduğunu belirtmiş, zaafalarının esiri olan insanın hakikatlere ulaşamayacağını söylemiştir. İnsandaki en kötü zaafın nefret duygusunu körüklemek olduğunu, bu nedenle nefret sarayında sultan olmaktansa ilim ocağında çirak olmayı tercih etmek gerektiğini dile getirmiştir. Bu durumda Karakoç'a göre ma'rifete engel olan en büyük beşerî zaafardan birisi nefrettir. Nitekim Cenâb-ı Allah, insanları bir erkek ve diğiden yarattığını, sonra "teâruf" yani tanışma ve bilişme için kabile ve toplumlara ayırdığını belirtmiştir (el-Hucurât, 49/13). Âyete göre şube ve kabilelere intisap "teâruf" içindir, "tefâhur" için değildir. Zira tefâhur nefret sebebidir. Teâruf ile bilişme ve tanışma, nefreti yok eder; Allah'ı bilme ve ma'rifetullahı ulaşma işini kolaylaştırır. Tefâhur ise rezâildendir ve ma'rifet-i ilâhiyyeye hicâbtır (Kâşânî, 1987: III,113). Teâruf hicabları kaldırmaya yardımcıdır. Bu nedenle Abdurrahim Karakoç ilim, irfan ve ma'rifetin önünün açılmasını, nefret başta olmak üzere beşerî zaafaların giderilmesini istemiş ve şunları söylemiştir:

*Aşk ile, vecd ile, adalet ile,
İlim düşer, İrfan düşer aklıma.
...
Ben zaafıları da sevmem ey can!
Hakikatleri sarıp sarmalayan
Zaafılardan ırak ol!*

*Geri dur, geri dur ey can!
Nefret sarayındaki sultanlıktan
İlim ocağında çırak ol! (Karakoç, 2005c: 90).*

Karakoç'a göre nefretten kurtulmanın yollarından birisi aşk ile dolmak, bir diğeri de Kur'an'dan feyizlenen bilgi ve marifete sahip olmaktır. Bu fikrini veciz olarak şöyle ifade etmiştir:

*Nefret boşta kalsın, aşk ile dol da,
Işık, kılavuz ol gittiğin yolda.
Kurandan feyz alan bir mektup ol da,
Yazdığın kitaplar seni okusun (Karakoç, 2018: 26).*

İlim iyiyi kötünden ayırmayı sağlayan bir araçtır; amaç ise Allah'tır. Bu nedenle Kur'an-ı Kerim'de "Kulları içinde Allah'tan hakkıyla korkanlar ancak âlimlerdir" (Fâtır, 35/28) buyrulmuştur. Ayrıca Kur'an'ın ilk inen âyetinde de "Allah'ın adıyla okunması" (el-Alak, 96/1) istenmiş, ilim ve ma'rifet birlikte zikredilmiştir. İslam'da maksadı Allah'ı bilmek ve tanımak olan dinî ve dünyevî her türlü ilim teşvik edilmiştir. Ancak eşyanın görünen kısmında kalıp hakikatine intikal edemeyen yarım ilimin ise sahibini gurur, kibir ve küfre götürme ihtimali gözden uzak tutulmamıştır. Bu nedenle ilimdeki hikmeti okuyup keşfetmek, hakikate ve kemale ulaşmak için önemlidir. Karakoç yoz bir şekilde okumayı mudilerinin parasını çalan bankacıya benzetir. Zira böyle bir ilim sahibini kötü yollara sürükleyebilir. Yanlıştan kurtulmak için ilim tahsil ederken onun arkasındaki hikmeti de okumak lazımdır. Bu durumu Karakoç şöyle dillendirmiştir:

*Sen zirvede donmuşsun, vadilerin suçu ne?
Bankacı banka soymuş muadilerin suçu ne?
Gülistan'ı, Bostan'ı piknik yeri zannettin,
Hikmet okumamışsan Sadi'lerin suçu ne? (Karakoç, 2005b: 196).*

Karakoç'a göre dinî ve dünyevî her türlü ilmin engellerinden birisi, ilmin hızlı bir şekilde dünyalık bir şey kazandırmamasıdır. Kısa yoldan dünyalık vermediği için ilmin rağbet görmediğini belirten Karakoç, bu durumu şöyle ifade etmiştir:

*İlim alıcısı neden az deme!
İlim kısa yoldan zengin etmiyor,
Tok gözlü razıdır bir küçük eve,
Açgözlüye üç beş şehir yetmiyor (Karakoç, 2005b: 77).*

Karakoç'a göre ilmin kapısı kitaptır ve kitap ekmek gibi, su gibi bir nimettir. Okudukça da kitap insana pek çok şey kazandırır. En başta da beynin pasını siler. Ancak kitabı bu kadar öven Karakoç'a göre önüne gelen her kitap okunmamalıdır. Bir kısım kitaplar ehli olmayan için tehlikelidir. Bu nedenle dikkat edilmesi gereken bir hususu hatırlatır ve "Hangi kitap okunmalıdır?" sorusuna, "İçinde hak, hakikat ve güzel ahlak bulunan kitap" cevabını verir. O'nun kitapla ilgili açıklamaları şunlardır:

*Kitap ilmin kapısı, kitap aşkın mayası,
Ekmek gibi, su gibi kitap nimetin hası.
İçinde hak, hakikat, güzel ahlak bulunan
Kitabı okudukça silinir beyin pası (Karakoç, 2005b: 113).*

Pek çok şair gibi Ahdurrahim Karakoç'un da yetiştirmek istediği ideal neslin simge bir ismi vardır. O'nun simge ismi "Hasan" dır. Bu nedenle *Hasan'a Mektuplar*

ismiyle şiirler yazmış ve Hasan başta olmak üzere tüm gençlere tavsiyelerde bulunmuştur. Yazdığı şiirlerinin birisinde o, Hasan'dan çok okumasını istemiş, düşünmek ve anlamak için okumak gerektiğini belirtmiştir. Kendisinin Hasan'a yazdığı o mektubunda bile kalın kelimelerin arkasında ince manaların bulunduğunu söyleyerek onları anlamak için düşünmenin lüzumunu vurgulamıştır.

*Çok oku, çok düşün, çok şeyler anla,
Aha bu mektubu alınca Hasan.
Manalar iplikten incedir amma,
Kelimeler biraz kalınca Hasan* (Karakoç, 1997a: 52).

6.2.1.4. Tefekkür

Tefekkür, Arapçadan Türkçeye geçmiş bir kelimedir. Düşünme, düşünüş anlamına gelmektedir (T.D.K, Güncel: 2019). İstilah bakımından tefekküre her ilmi saha farklı anlam yüklemiş olmakla birlikte onun bir “muhakeme” faaliyeti olduğu konusunda hepsi birleşmiştir. Felsefede aklî muhakeme, tasavvufta kalbî muhakeme, kelâmîde ise istidlâlî muhakeme öne çıkmaktadır. Tasavvufta tefekkürü, hikmet kuşunu avlamaya yarayan ağ, hayrı ve şerri görmeyi sağlayan kalpteki ışık ve vicdan olarak tanımlayanlar olmuştur. Benzer manaları ifade etmek için tedebbür, teemmül ve tezekkür kavramları da kullanılmıştır (Uludağ, 2012: 248-349). Gafletin izalesi, nimetlerin ve hikmetlerin fark edilmesi için tefekkür bir araçtır.

Kur'ân-ı Kerîm'de tefekkür, tezekkür ve tedebbürü teşvik eden çeşitli âyetler mevcuttur. “*Böylece Allah size âyetlerini açıklar; umulur ki düşünürsünüz*” (el-Bakara, 2/ 219, 266) buyrularak tefekkürün ilâhî bir delil üzerinden yürütülmesi gerektiği vurgulanmıştır. “*Onlar Kur'ân'ı iyice düşünmüyorlar mı? Yoksa kalpleri üzerinde kilitler mi var?*” (Muhammed, 47/24) ayeti ile tefekkürde derinleşme olan tedebbür mahallinin kalp olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, “*Bu, âyetlerini iyice düşünsünler ve lüb sahipleri tezekkürde bulunsunlar diye sana indirdiğimiz mübarek bir kitaptır*” (Sâd, 38/29) ayeti ile de kalbin daha özel bir merkezi olan lübden ve orasının da tezekkür mahalli olduğundan bahsedilmiştir. “*Allah hikmeti dilediğine verir. Kime hikmet verilmişse ona çok hayır verilmiş demektir. Ve ulûl elbattan başkası tezekkür edemez*” (el-Bakara, 2/269) âyetiyle de tezekkürün lüble ilişkisi açıkça vurgulanmıştır.

Bu verilerden hareket ederek rahatlıkla şu söylenebilir:

Nüans farklarıyla birbirine yakın düşünme faaliyetlerini ifade eden tefekkür, tedebbür, teemmül ve tezekkür, yapılması nas ile istenen fiillerdir. Ancak bunların namaz ve oruç gibi şekli ve yapılış zamanı belirtilmemiştir. Tam aksine “*Onlar ayakta, otururken ve yanları üzerine yatarken Allah'ı anarlar. Göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde tefekkür ederler*” (Âl-i İmrân, 3/191) ayeti ile her zaman ve her şekilde yapılabilecekleri açıklanmıştır. Tefekkür ehlinin tefekkürleri neticesinde, “*Rabbimiz, bunu boş yere yaratmadın, seni eksikliklerden uzak tutarız. Bizi ateş azabından koru!*” (Âl-i İmrân, 3/191) dedikleri belirtilmiştir. Bu durumda tefekkürden beklenen amaç, Allah'a ve O'nun yüceliğine ulaştırmasıdır.

Abdurrahim Karakoç, tefekkürü önemseyen bir şairdir. O, âlem ve içindekileri, ön yargısız kimseler için gerçeğe götürecek işaretler olarak görür. Tefekkürü gerçeklere davetiye ve ma'rifet-i ilâhiyyeye vesile sayar. Bu durumu şu dörtlüğü ile açıklar:

*Allah'ı arayan dürüst yolcuya,
Kılavuzluk yapar renk renk çiçekler.*

*Böcekler susuzu götürür suya,
Ve bir gün kapıya gelir gerçekler (Karakoç, 1997d: 2).*

“Doğu da, batı da (tüm yeryüzü) Allah’ındır. Nereye dönerseniz Allah’ın yüzü işte oradadır. Şüphesiz Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir” (el-Bakara, 2/115) âyetinden ilham alarak, bir şiirinde adeta “Bana her şey seni hatırlatıyor Ey Rabbim!” der. Sonuçta varlığın insanı ontolojik olarak Allah’a ulaştırıp bağladığını veciz bir şekilde şöyle dile getirir:

*Gönül tezgâhında şiir dokudum,
İplik iplik nakışında sen varsın.
Aşk yolunun kanununu okudum,
Madde madde yokuşunda sen varsın.*

*Fikir vadisinden bir ırmak geçer,
Eğilir serviler, suyundan içer.
Bağrında ay doğar, zambaklar açar,
Sessiz sessiz akışında sen varsın.*

*Öz suyusun hayat denen şişenin,
Nedenisin keder ile neşenin,
Sevda cephesinde şehit düşenin,
Donuk donuk bakışında sen varsın.*

*Hep senin renginde görünür bahar,
Yaprakta yeşilin, gülde kokun var.
Yama yama kalbimdeki yaralar,
Sıra sıra dikişinde sen varsın.*

*Gidip de yorulma çok uzaklara,
Sen, “sen”i gel benim içimde ara...
Umut güneşimin mor bulutlara,
Girip girip çıkışında sen varsın (Karakoç, 1997d: 12).*

Karakoç, “Yaratan Rabbinin adıyla oku!” (el-Alak, 96/1) âyetinden yola çıkarak, kâinâtı, düzgün bir şekilde ve anlayarak okununca Allah’ı ispat eden bir kitaba benzetir ve şunları söyler:

*Sen “var” de, onlar “yok” ta inat etsinler.
Küfrü kendilerine kanat etsinler.
Gör-oku kâinat denilen sanatı,
Onlar varsın inkarı sanat etsinler (Karakoç, 2005b: 115).*

Ancak kâinatta uzağa bakmak ve önündeki perdenin ötesini görmek kolay değildir. Bu nedenle Karakoç, Alametleriyle görmek her göze mahsus değildir. Basiret ister, ızan ister. Anlamadınızsa bana ne (Karakoç, 1997e: 74) der.

Zorluğuna rağmen sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilen tefekkürün sahibine kazandıracağı şeyler çoktur. Tefekkürün kazandıracağı şeylerin neler olduğu sorusuna Karakoç şu cevabı verir:

*Şekilde mana görür idrakte birleşen göz.
Alır Hak’ka götürür ufku derinleşen söz.
Bir irtibat doğarsa kalb/beyin arasında,
İman merdiveniyle miraca yükselir öz (Karakoç, 2002a: 223).*

Karakoç'a göre tefekkür süreklilik kazanmalı ve dâimî olmalıdır. Sürekli Allah düşünölmelidir:

*Aşktan yana söz duyunca,
Ben hep seni düşünürüm.
Uçsuz hayaller boyunca,
Ben hep seni düşünürüm.*

*Yıldızlar kayar yüceden;
Renkler sıyrılır geceden;
Yüreğim sızlar inceden;
Ben hep seni düşünürüm.*

*Aklın ucu değer hiçe;
Yol ararım içten içe.
Kâinat uyur sessizce,
Ben hep seni düşünürüm.*

*Korkunun bittiği yerde
Haz duyarım perde perde.
Bir mezar görsem bir yerde,
Ben hep seni düşünürüm.*

*Zaman hep sonsuza akar
Meyve dökölür, dal kalkar.
Çiçeklere bakar bakar,
Ben hep seni düşünürüm.*

*Rüzğar eser ilden il'e
Sağlıkta bitmez bu çile.
'Var'dan öte 'Yok'ta bile,
Ben hep seni düşünürüm (Karakoç, 1997d: 34).*

Karakoç tefekkürü her zerresinde bir umman gizli olan varlığı anlama gayreti olarak görür. Bu nedenle tefekkür, nihayetsize açılan pencere ile başlayan sonsuz yolculuktur:

*Her zerrede bir umman var,
Yüzdüm, yüzdüm tükenmiyor.
Akıl aşka düğüm çalar,
Çözdüm, çözdüm tükenmiyor (Karakoç, 1997: 36-37).*

Karakoç tefekkürü doğruyu bulma ve hakikate ulaşma arayışı olarak görür. Tıpkı Âşık Veysel'in dediğı gibi, uzun ince bir yolda gündüz gece gitmek ve ne halde olduğunu bilmemek gibi bir şeydir tefekkür:

*Uykuları harman ettim, savurdum,
Bir mübarek düş aradım kırk sene.
Ne usandım ne yoruldum, ne durdum,
İçi doğru dış aradım kırk sene.
Çıktım dağ boş, indim baktım ova boş.
Toprak garip, su tedirgin, hava boş.
Nere gitsem dallar kırık, yuva boş.
Yumurtada kuş aradım kırk sene.*

*Gönül penceremi dünyaya açtım,
Baktım manzaraya, ben benden geçtim...
Ucuzdan tiksindim, kolaydan kaçtım,
Belâsı çok, iş aradım kırk sene... (Karakoç, 1997b: 74- 75).*

*Hakikatin sırrı: hükmü hakikat...
Makam söze sığmaz, mekân iki kat...
Dalıp tefekküre eyle tahkikat,
Yağdı ab-ı rahmet, doldum, bilesin (Karakoç, 1997b: 81).*

Şair Karakoç'un tefekkürü arayış olarak gördüğünü söylemiştik. Aradığında bulmak istediği şey, "Ey Allah'ım seni bulmam için beni uzağa attın, /Alemi benim, beni kendin için yarattın" ifadesinde belirtildiği gibi, Allah'tır (Kısakürek, 2004: 47). O, bu arayışını şöyle dillendirmiştir:

*Omuzumda sevda yükü,
Yollarda Seni aradım.
Beste beste, türkü türkü,
Tellerde Seni aradım.*

*Girdim yeşilden sarıya,
Sordum ölüye, diriye.
Çiçeği verdim arıya,
Ballarda Seni aradım.*

*Aşk yalımı girdi cana,
Gönülüm döndü gülistana.
Gece-gündüz yana yana,
Küllerde Seni aradım.*

*Yorulup demedim, yeter,
Hasretin gözümde tüter!
Keremden, Mecnundan beter,
Çöllerde Seni aradım.*

*Bahçem çiçek, bağım gazel,
Birleşir ebedle, ezel.
Ayırmadım çirkin, güzel,
Kullarda Seni aradım.*

*Ulaşmak için rahmete,
Katlandım binbir zahmete.
Karışıp söze, sohbete,
Dillerde Seni aradım (Karakoç, 1997c: 40).*

Karakoç'un ifadelerinden kendisinin tefekkür faaliyeti içinde bulunduğu ve bunun çilesini çektiği anlaşılmaktadır. O sadece kendi tefekkür etmekle kalmamış, muhataplarını da yazdıklarını okurken tefekküre sevk etmeye çalışmıştır. Eserlerinde, gayet net bir şekilde "manevi yol açık, sen de yola çık" mesajı vermektedir. Karakoç'un şiirlerinde tasavvufî nitelik arz eden bir tefekkür mevcuttur. Manzumelerinde hem vahdet-i vücûd, hem de vahdet-i şuhûd terennümüne rastlamak mümkündür. Hem tündengelim, hem de tüme varım metodunu kullanarak yaratan ile yaratılan arasında kopmaz bir bağ bulunduğunu vurgulamıştır. Zira her şey Allah'tan gelir ve yine O'na döner. Kur'ân-ı Kerîm'de bu durumu anlatan âyetler bulunmaktadır.

“O evvel ve ahirdir” (el-Hadîd 57/3), “Göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin mülkü Allah’ındır. Dönüş de yine O’nadır” (el-Mâide, 5/18; en-Nûr, 24/42) ve “Biz Allâh (Esmâ’sının açığa çıkması) içiniz ve O’na dönüciyüz, derler” (el-Bakara, 2/156) âyetleri bunlardan bazılarıdır.

Karakoç’un ifadelerine göre adeta mahlûkatın içine yüce yaratıcının koyduğu manevî bir mîknatıs vardır. Her şey, sağlıklı düşünen bir insanı Allah’a doğru yönlendirir ve O’na doğru çekip götürür. Bu nedenle de şiir kitaplarından birisine *Dosta Doğru* adını koymuştur. Tefekkürünün Karakoç’a vahdet-i şühûd terennüm ettirdiğini gösteren ifadeleri şunlardır:

*İçimde uzayan her yol,
Çıkar gider dosta doğru.
Nergis, ıtır, menekşe, gül,
Kokar gider dosta doğru.*

*Zamanım yoğrulur gamla,
Birleşir sabah akşamla.
Ilık kanım damla damla,
Akar gider dosta doğru.*

*Gel bende gör, sen gel beni,
Durduramaz engel beni.
Görmediğim bir el beni,
Çeker gider dosta doğru.*

*Beynim fırın, bağrım tandır,
Yanarım hayli zamandır,
Sevgim bir yavru ceylandır,
Seker gider dosta doğru.*

*Ne saklarım, ne gizlerim,
Yalnızca O’nu özlerim,
Tabutta bile gözlerim,
Bakar gider dosta doğru (Karakoç, 1997d: 7).*

Karakoç’un bazı ifadelerini, tasavvufî bir yaklaşımla, “fânî bâkîde yiter” şeklinde anlamak mümkündür. Tefekküründe ulaştığı neticeyi dillendiren bu tip manzumeleri, Karakoç’un vahdet-i vücûd terennümünde bulunduğunu göstermektedir. Allah’ı bulmuş ama kendisini kaybetmiştir. Nitekim Karakoç’un, Allah’ın varlığı içinde kendisi dahil her şeyin yok olduğunu gösteren ifadeleri şunlardır:

*“Sılaya dön” diye mektubun geldi;
Sılayı sılada yitirdim anam.
Biten takvimlere sattım gençliği,
Uykuyu rüyada yitirdim anam.*

*Özü bulmak için indim derine;
Geç değdi ellerim dost ellerine.
Salınca gönlümü mahşer yerine,
Dünyayı dünyada yitirdim anam.*

*Kapattım kapımı “of” ile ah’a,
Açtım penceremi sonsuz sabaha.*

*Ağrımı, sızımı sorma bir daha,
Onları orada yitirdim anam.*

*Bu hiç, O her şeyden verince müjde,
Silindi hayâller kalmadı gözde.
Aşkım çiçek açtı yandığım közde,
Aklımı, sevdada yitirdim anam.*

*Ölçtüm ve düşündüm inceden ince;
Styırıldı kılıftan “son” ile “önce”.
Mânâlar zihnimde şekillenince,
Ben beni aynada yitirdim anam.*

*Önce kökü dalda, dalı çiçekte;
Çiçeği meyvede, meyveyi renkte;
Var olan herşeyi bir çekirdekte,
Onu da Mevlâ'da yitirdim anam (Karakoç, 1997: 58-59).*

Şair Karakoç bir şiirinde, “O Allah ki, yarattığı her şeyi en güzel yapandır” (es-Secde, 32/7) âyetine atıfta bulunarak hikmetle bakana her şeyin güzel olduğunu belirtmiştir:

*Gururlanma sen ey güzel,
Yaratılan her şey güzel.
Bir tarafta süslü gitar,
Bir yerde sade ney güzel.*

Yaratılan her şey güzel.

*Kartalda pençe mi çirkin?
Ağaçta serçe mi çirkin?
Baharda gece mi çirkin?
Semada yıldız, ay güzel.*

Yaratılan her şey güzel.

*Ot, orman, bulut, taş, toprak,
Ağız, burun, göz, kaş, kulak,
Yerli yerinde muhakkak.
Ana at, yavru tay güzel.*

Yaratılan her şey güzel.

*Her varlık Allah eseri,
İnsan onun şaheseri..*

*İlimdir salâh eseri,
Şehir: şehir, Köy: köy güzel*

Yaratılan her şey güzel (Karakoç, 1997d: 77).

Karakoç, tecrübelerinden hareketle, varlığa önyargısız ve sağduyulu bir şekilde bakmanın, insanı olumlu düşüncelere sevk ettiği ve tevhide yaklaştırdığı kanaatine ulaşmıştır. Ancak insanlara bakıldığında ise kâinattaki ahengi bozduklarını, birbirlerini olumsuz etkilediklerini ve benlik tutkusuyla kavgaya tutuştuklarını görmüştür:

*Bakarım kâinatta yaratılmış her şeye,
İntizam, ahengi ve sevdayı görürüm.*

*Dönerim insanların buluştukları yere,
Ya putlaşan benliği, ya kavgayı görürüm* (Karakoç, 2005b: 8).

Tefekkürün kâinatı ve sırlarını keşfetmeye yardımcı olduğunu belirten Karakoç, hikmet tahsilinin yollarından birisinin aleme ibret nazarıyla bakmak olduğu görüşündedir. Bunun için de kendisinin yoğun bir tefekkür neticesinde ulaştığı sonuçları tefekkür örneği olarak verir:

*İlâhi nizamdır yorulmaz, şaşmaz,
Bulutlar dünyaya rahmet dağıtır.
Zerreden kürreye haddini aşmaz,
Yıldızlar semaya rahmet dağıtır.*

*Seyreyle âlemi ibret içinde,
Görene hikmet var hikmet içinde.
Türlü renk, sayısız lezzet içinde,
Topraklar meyveye rahmet dağıtır* (Karakoç, 1997c: 52).

Şair Karakoç'a göre kuruyan gönüllerin ıslatılması ve yeşertilmesi için tefekkür gereklidir. Sık sık yağmurların yağdığı ve tabiatın süslenmeye başladığı bahar mevsimi, ıslanma zamanı, yani tefekkür vaktidir:

*Bu zaman kâinatın süslenme zamanıdır,
Dağların bulutlara yaslanma zamanıdır.
Kutlu doğum rahmeti yağacaktır süresiz,
Kuruyan gönüllerin ıslanma zamanıdır...*

*Ardıçlar sabırda, çamlar zikirde,
Laleler boynunu eğmiş fikirde.
Yağmur şifa serper, otlar şükürde,
Sevgimizi ektiğimiz dağlar oy!* (Karakoç, 1997f: 74).

Tefekkür kolay bir iş değildir; her zihin bunu beceremez. Yapabilenleri tebrik, yapma istidadı olanları da teşvik etmek gerekir. Karakoç dua ederek tefekkür ehline tebrik ve teşekkürde bulunmuştur:

*Senin ak alnından gök gözlerinden,
Önce dallar, sonra yapraklar öpsün.
Eğilsin yıldızlar, tutsun elinden,
Gecelerden sonra şafaklar öpsün.*

*Aşk diyorlar en mukaddes hayale,
Ve sen de düşesin o sonsuz hale.
Hazdan dudakların olsun bir lale,
Güller, karanfiller, zambaklar öpsün.*

*Sende kemal bulmuş renk, şekil, biçim,
Yaşamanın öz suyusun bir içim.
Olanca suların sağlığı için,
Seni her gün göller, ırmaklar öpsün.*

*Kumral saçlarında nisan yağmuru,
Yazın ak yüzünden gölgenin moru,
Ağzından en serin, hem de en duru,
Kayalardan akan kaynaklar öpsün.*

*Çimenler okşasın ayaklarını,
Çiçekler koklasın parmaklarını.
Ben öpmeden önce yanaklarını,
Varsın teller, tüller, duvaklar öpsün.*

*Kıskançlık çakılı kazıktır serde,
Bölünsün bu rüya en tatlı yerde.
Seni canlı kullar öpmesinler de,
Kefenler sarılsın, topraklar öpsün (Karakoç, 1997d: 24).*

Şair, tefekkürü varlıklarla konuşma ve zihnen temizlenip arınma aracı kabul eder. Bu fikrine örnek olarak şu dörtlük gösterilebilir:

*Dün dağlara yükseldim, ormanlarla konuştum,
Tabiat kitabını okudum boydan boya.
Şehrin tenbelliğine kirine gark olmuştum,
Tefekkür ırmağında yıkandım doya doya (Karakoç, 2005b: 101).*

Şair, tefekkürün güzelden güzelin sahibine yolculuk olduğunu şöyle ifade eder.

*Toprak, ağacın her hali güzel,
Gölgesi, meyvesi hem dalı güzel,
Nerede, ne zaman faydalı, güzel,
Bir iş görsem sen gelirsin aklıma (Karakoç, 1997e: 113).*

Kâinat her şeyiyle üstünde düşünölmeye değerdir. Ancak üzerinde düşünölməsi gereken daha özel bir varlık vardır. Karakoç'a göre üzerinde tefekkür edilmesi gereken en değerli varlık insandır. Zira her bir âdem, müstakil bir âlem gibidir. İnsanı, okunması gereken canlı bir kitaba benzeten Karakoç, bu konuda şunları söylemiştir:

*Canlı bir kitapsın, yazarı Mevlâ,
Açık dur, kitaplar seni okusun.
Yüzünde şavklansın nazar-ı Mevlâ,
Eğilsin mehtaplar seni okusun.*

*Kasırga ol, döne döne zikir et,
Her nefese on bin misli şükür et.
Şüphe burgacında Hakk'ı fikir et,
Uyansın girdaplar seni okusun.*

*Erisin geceler gündüze gel ki,
Kalmasın tek engel bir düze gel ki.
Secdede Rabb'inle yüz yüze gel ki,
Minberler, mihraplar seni okusun.*

*'Ezel'in, 'ebet'in şifresi sende,
Menfinin, müspetin şifresi sende.
Çözölsen de olur, çözölmesen de
Sorular, cevaplar seni okusun.*

*Aştan, estetikten, ahenkten yana,
Şiir, resim, müzik imrensin sana.
Camiler, sebiller gelsin lisana,
Hayırlar, sevaplar seni okusun.*

*Bedenin coğrafya, tarihtir dünün,
Ayrı ayrı sayfa saatin, günün.
Dört kapısı açık dursun gönlünün,
Âlimler, erbablar seni okusun.*

*Nefret boşta kalsın, aşk ile dol da
Işık, kılavuz ol gittiğin yolda.
Kurandan feyz alan bir mektup ol da
Yazdığın kitaplar seni okusun (Karakoç, 2018: 25).*

6.2.1.5. Dünya Hayatı

Dünya sözlükte daha aşağı anlamına gelen “ednâ” kelimesinin müennesidir. Türkçedeki dünya hayatı kelimesinin Arapça karşılığı, sıfat tamlaması olan “el-hayâtü’-d-dünyâ” terkididir. Düşük, alçak hayat mekânı; nakıs hayat, geçici hayat demektir. Daha sonra gelecek olan uzaktaki ahiret hayatının aksine “yakın hayat” manasına gelmektedir. “el-hayâtü’-d-dünyâ” terkidibi, ahiretin gerçekliği karşısında dünyanın basit, değersiz, düşük ve önemsiz bir hayat olduğunu vurgulamak için Kur’ân-ı Kerîm’de 60 dan fazla yerde geçmektedir (el-Bakara, 2/85, 86; el-En’âm, 6/32; er-Ra’d, 13/26).

Tasavvufta, dünya kavramı farklı anlayışlarla karşımıza çıkmaktadır. Kişiyi Allah’tan ayıran her türlü şey, imtihan meydanı, Âhiretin tarlası, geçici olan, fani mekan, açıklamalarıyla ele alınmaktadır. Dünya hayatıyla alakalı dervişler: “Dünya nimeti dünyaya aittir”, “Aldatan dünya”, “Yalan dünya” ifadelerini kullanmışlardır (Cebecioglu , 2014: 135).

Dünya insanlar için bir imtihan yeridir. İnkrıcıların heva ve heveslerini tatmin etme mekânı, inananların ise Allah’a olan sevgilerini ispat etme mahallidir. Bu yönüyle dünya hayatı, ahirette özellikle inkârcıların itirazlarına bahane bırakmayacak şekilde delillerin oluştuğu yerdir. Nitekim bir âyette, amel yönüyle insanların hangisinin daha iyi olduğunun anlaşılması için Allah’ın ölümü ve hayatı yarattığı belirtilmiştir (el-Mülk, 67/2).

Dinine bağlı Müslüman bir şair olan Abdurrahim Karakoç, bu özelliğini dünya hayatının mahiyeti ve değeri konusunda da göstermiştir. Ona göre Allah kullarını sınamak için bu hayatı yaratmış ve insanları dünyaya gelip geçici olarak yerleştirmiştir. Son hüküm dünya hayatında karşılaştığımız olaylar karşısında nasıl tepkiler vereceğimize bağlıdır. İnkar edenlerin ortaya çıkması, iman edenlerin kötülüklerden temizlenmesi ve cennete layık olması için dünya hayatı bir vesiledir. Kısaca şairimize göre dünya, Allah’ın sevgisini kazanabilmek için bir imtihan ve eğitim alanıdır. Bu nedenle dünya hayatını ahirete yönelik olarak değerlendirmek gerekir. O bu fikrini şu dörtlülle belirtmektedir:

*Bilirim, doğmuşum ölmek üzere;
Görevim, doğruyu bulmak üzere...
Mahşerde imtihan olmak üzere,
Dünyaya ders için geldim, bilesin (Karakoç, 1997b: 80-81).*

Yine başka bir dizesinde Karakoç, dünyanın imtihan salonu olduğuna, imtihanı bitenin ödül ya da ceza için ahirete geçeceğine işaret eder:

*Ağlayan bebek ne diyor?
Gidenler nere gidiyor?
Allah imtihan ediyor,
Kulunun derdi bir başka* (Karakoç, 1997a: 103).

Herkes dünyadan gidecek ama Müslüman olarak gitmek önemlidir. Bu nedenle Cenâb-ı Hak, “*Ey inananlar, Allah'tan, O'na yaraşır biçimde korkun ve ancak Müslümanlar olarak ölin*” (Âli İmrân, 3/102) buyurmuştur. Şair Karakoç da dünya hayatının geçiciliğine dikkat çekmiş, buradan eninde sonunda gidileceğini belirtmiştir. Ancak ne halde gidileceğinin, nasıl uğurlanılacağına ve uğurlayanların kimlerden oluştuğunun önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu durumu belirtmek için de şunları söylemiştir:

*Dünyaya gelen ya doğru ya yanlışla gider,
Kimi Fatiha ile kimi alkışla gider.
Kış sonunda ilkbahar çiçekle gelir fakat,
Baharın sıcaklığı soğuk bir kışla gider* (Karakoç, 2005b: 152).

Karakoç bir bir başka şirinde dünyadan gidileceğini vurguladıktan sonra ne götürüleceği konusuna da değinmiştir. Bu konuda Hz. Peygamber'in (sav) “*Cenazeyi, (mezara kadar) üç şey takip eder: Ailesi, malı ve ameli. Bunlardan ikisi geri döner, biri kendisiyle kalır: Ailesi ve malı geri döner, ameli kendisiyle kalır*” (Buhârî, Rikâk, 42) hadisine işarette bulunmuştur. Bir sonraki hayata “yalan ve gerçek” tabiriyle ifade ettiği amellerin günah ve sevap nitelikli manevî sîretlerinin taşınacağını belirtmiştir. Mal-mülk cinsinden maddî ne varsa hepsi dünyada kalacak, sadece amel ve sorumlulukların hesabı öteye taşınacaktır. Şair bu durumu şöyle dile getirir:

*Dün gelen yarın gidecek öteye,
Taşınır yalan ve gerçek öteye.
Kim ne kazanmışsa hep burada kalır,
Kim malını götürecek öteye?* (Karakoç, 2005b: 138).

Şair Abdurrahim Karakoç dünya hayatının değerini tespitte ayet ve hadislerden yararlanmış. Kur'ân'da “*Siz dünyanın gelip geçici menfaatini istiyorsunuz; Allah ise ahireti istiyor. Allah hikmet sahibi mutlak galiptir*” (el-Enfâl, 8/67) buyrulmuş ahiretin dünyaya tercih edilmesi istenilir. Bu nedenle Karakoç dünya sevgisi konusunda uyarıda bulunur. Dünya hayatının geçici ve rüya gibi sanal olduğunu belirtir. Ahireti unutarak sırf dünya için yaşamanın yanlış bir sevda olduğunu, akla ters geldiğini vurgular:

*Gördüğünüz hakikat değil rü'yadır,
Sevdiğiniz ahiret değil dünyadır.
Sizler nefsinizin gölgesi misiniz?
Bu ne biçim akıl ne biçim sevda* (Karakoç, 2002a: 61).

Karakoç'a göre insan dünyada bir yolcudur. Nitekim Peygamber Efendimiz (sav) bir hadislerinde “*Benim dünya rahatlığı ile işim yok. Ben dünyada, bir ağacın altında bir süre gölgelenen ve sonra oradan ayrılarak yoluna devam eden bir yolcu gibiyim*” (Tirmizî, Zühd, 44) buyurarak bu duruma işaret etmiştir. İnsanın dünyada bir yolcuya benzetildiği bu hadis-i şeriften etkilenen Karakoç, farklı manzumelerinde konuya şöyle işaret etmiştir:

*Dünya: gölgeliktir oturduğumuz,
Ya bir su içimi ya da daha az.
Her kim istese de fazla kalamaz* (Karakoç, 1997c: 45).

*Batan güneş doğacak mı bir daha?
Kim göçecek kim çıkacak sabaha?
Kimi gider kimi gelir boş kalmaz,
Bir kısacık konak yeri şu vaha* (Karakoç, 2002a: 79).

Karakoç, asıl mülk sahibinin Allah olduğunu, insanın dünya denilen handa konaklayan misafirlere ve gelip giden yolculara benzediğini belirtir. “Bu dünya kimin, mülk sahibi kim?” düşünülmesini ister. Eğer bu soruya doğru cevap verilmezse dünyanın insanı can evinden vurup tutsak edeceğini söyler. Hakikatte kişinin mezarının bile kendisine ait olmadığına dair uyarıda bulunur:

*Yol üstünde biten çalı,
Bu dünya kimin dünyası?
Ak çiçekli ayva dalı,
Bu dünya kimin dünyası?

Her gün eski, her gün yeni,
Tükenmez gidip geleni.
Can evimden vurdu beni,
Bu dünya kimin dünyası?

Kar yağar kaybolur izler,
Her nakış binbir sır gizler.
Ufuklara dalan gözler,
Bu dünya kimin dünyası?* (Karakoç, 1997d: 67).

*Ne ilkbahar ne sonbahar senindir,
Ne doğan ay, ne yağan kar senindir.
Öyle fakirsin ki hiçbir şeyin yok,
Ne bu dünya, ne de mezar senindir* (Karakoç, 2005c: 103).

Kur’ân-ı Kerîm’de, insanların dünyadaki çalışmalarının farklı amaçlara dönük olduğu üstüne basa basa vurgulanır (el-Leyl, 92/44). Karakoç da insanların dünyada farklı uğraşlarının olduğuna işarete eder. Ancak bir gün gelip bu uğraşların biteceğini ve dünyadan gidileceğini söyler. Ona göre dünyaya herkes insanca gelir ama mühim olan, insanca yaşayıp, insanca gitmektir. Karakoç’un şiirlerinde bu durum şöyle ifade edilmiştir:

*Gün gelir ki, şevk söner derman gider,
Gün gelir ki, at kaçır meydan gider.
İnsanca gelip giden var dünyaya,
Kimi de insan gelir hayvan gider* (Karakoç, 2005b: 70).

Şair, bir başka şiirinde yine dünya hayatının kısıtlılığını ve ahirete hazırlamanın dışında fazla bir değerinin olmadığını söylemiş, hesabın yakın olduğunu ve kötü davranışlardan uzak durmak gerektiğini gayet veciz bir şekilde şöyle belirtmiştir:

*Dünya kısa, hesap yakın,
Edepsizliği bırakın* (Karakoç, 1997e: 63).

Şair benzer uyarılarını farklı şiirlerinde sürdürmüştür. Ona göre insan yanlış bir iş yaparak batıp boğulabilir; bundan sakınması lazımdır. Zira bir haram lokma, bir isyankâr kelime, yanlış bir dane, namahreme bir bakış, kötü bir işaret, bir yanlış öpme bile bazen insanın manen batmasına sebep olabilir. Dünyayı yutup içine alan göz, idrak, hafıza, akıl, zekâ ve şuur gibi insanın kıymetli latifeleri bir anda sönüp değersizleşebilir.

İnsanın kabiliyetleri yanlış ve hatalı işlere yönelebilir. Bu nedenle dikkatli olmak gerekir. Çok güzel işler yapabilecek donanıma sahip olan insan bu dünyada bazen küçük bir damlada bile boğulabilir. Bu nedenle Karakoç bu dünyanın bir batma ve boğulma dünyası olduğunu şöyle vurgulamıştır:

*Kimi deryada kimi damlada boğulur.
Kimi nefrette kimi sevdada boğulur.
Bu dünya boğulma dünyasıdır azizim,
Kimi barışta kimi kavgada boğulur* (Karakoç, 2002a: 212).

Kur'ân-ı Kerîm, dünyada kimilerinin çoklukta övündüğünü ve biriktirme yarışına girdiğini belirterek böylelerini kınar (et-Tekâsür, 102/1- 2). Alternatif olarak da “Yarışanlar sonu misk olan bir hayat için yarışsınlar” (el-Mutaffifin, 83/26) buyurarak doğru hedefi gösterir. Hayırda yarışmayı ister (el-Bakara, 2/148; el-Mâide, 5/48) Şair Karakoç da dünya hayatının bir “yarış” olduğunu, ancak bu yarışa takılıp kalınmaması gerektiğini belirtir. Bu yarışa aldırmamak ve kendini kaptırmak lazımdır. Zira neticede bu yarış bitecektir. O’nun bu konudaki sözleri şudur:

*Sonbahar da geçer, kış da geçer aldırma,
İnsanın ömrü yarışta geçer aldırma.
Neşesi, kederi şu yalancı dünyanın,
Hepsi menzile varışta geçer aldırma* (Karakoç, 2005b: 4).

İrfan geleneğinde dünyanın üç yüzü zikredilir:

Birinci yüzü, Cenâb-ı Hakk’ın esmasına bakar; onların nakışlarını gösterir. Allah’ın varlığına birliğine ve her şeye gücünün yettiğine delil olur. Bu yönüyle dünya değerlidir ve güzeldir; nefrete değil, aşka lâyıktır. Çünkü içinde Cenâb-ı Hakkın sınırsız mektuplarını barındırmaktadır; okunması gereken sonsuz sayfalı ilâhî bir kitaptır. Dünyanın ikinci yüzü, ahirete bakar. Dünya ahiretin tarlasıdır; cennetin mezarasıdır, rahmetin çiçek açtığı topraktır. Dünya bu yönüyle de güzeldir ve değerlidir tahkire değil, muhabbete lâyıktır. Dünyanın üçüncü yüzü nefis ve hevâya bakar; insan için gaflet perdesi olur, aldattıcıdır. İnsanı Rabbinden uzaklaştırır ve ahiretini berbat eder. Bu yönüyle dünya çirkindir, önemsiz ve değersizdir. Çünkü fânîdir, zâildir, elemlidir; aldattıcı ve oyalayıcıdır (Nursî, 1996: 649).

Dünyanın oyalayıcı fani yönüne dikkat çekmek için irfân şairlerinden Hâfız Şirazî, “Dünyâ ne metâ’istî ki er zed be-nizâ’î/ Dünya nizâa (kavgaya, çekişmeye) degecek bir metâ değildir” demiştir (Nursî, 2014: 339).

Dünyanın değerli ve değersiz olan yönlerini belirtmek için Hz. Peygamber Efendimiz (sav) ise şöyle buyurmuştur: “Dünya melundur; içindekiler de melundur. Ancak Allah’ı zikir ve bu zikre yardımcı olan şeylerle âlimler ve müteallimler (öğrenme ve öğretme işi ile meşgul olanlar) budan hariçtir” (İbn Mâce, Zühd, 3).

Karakoç da dünyanın fani ve değersiz yönüne dikkat çeker. İnsanın aldatıp ona bağlanmaması gerektiğini örnekendirerek şöyle anlatır:

*Bırak deli Haydar-bırak be gardaş,
Kafayı bozmaya değmez bu dünya.
İsterse hızlı dönsün isterse yavaş,
Sen seni üzmeye değmez bu dünya.
Fani diyen varsın desin sana ne.
Gönül veren gitsin versin sana ne.*

Haydut vursun hırsız yesin sana ne.
Gücenip kızmaya değmez bu dünya,

Nerde kan akıtıp kavga verenler?
Nerde şimdi sefasını sürenler?
Ne götürdü kucağına girenler?
Bir yırtık çizmeye değmez bu dünya.

Hayaller kur tesbih tanesi farzet,
Hepsi de senindir otuz üç adet.
Bırak kalsın orda hiç çekme zahmet,
İpliğe dizmeye değmez bu dünya.

Kulpu yok ki neresinden tutasın?
Sana göre lokma değil yutasın.
İçine gireni Allah kurtarsın,
Üstünde gezmeye değmez bu dünya.

Gel gitme kal desem kalamazsın ki.
Ortadan böl desem bölemezsin ki.
Git tekrar gel desem gelemezsin ki.
Aldanıp azmaya değmez bu dünya.

Almak-satmak, tapu-senet nafile.
Toplayıp yığdığın servet nafile.
Sıla nafiledir, gurbet nafile,
Yağmaya tozmaya değmez bu dünya.

Senin benim ne ki? Küçük mü dar mı?
Hani kimin dostu, kimseye yar mı?
İnsan öldürmenin manası var mı?
Karinca ezmeye değmez bu dünya.

Misafirsin, misafirlik suç değil,
Bakacaksan uzaktan bak, güç değil.
Eti yenmez, koyun değil koç değil,
Derisini yüzmeye değmez bu dünya.

Kabuktur, manayı unutturmasın.
Babayı, anayı unutturmasın.
Boş hayal Mevlâyı unutturmasın.
Tırnakla kazmaya değmez bu dünya.

Arkası karanlık önü karanlık,
Yarını karanlık, dünü karanlık.
Kendine çağırır seni karanlık,
Bir küçük hüzmeye değmez bu dünya.

Cazibesi özelliği yok demem,
Nakış nakış güzelliği yok demem.
İki günde kaçır gider çok demem,
Anlayıp sezmeye değmez bu dünya.

Unutma ki yolcu yolunda gerek,
Yolcunun azığı belinde gerek.

*İnsanlar insanlık halinde gerek,
Mestolup sızmaya değmez bu dünya.*

*Bilesin ha canım Haydar bilesin,
Seni bekler soğuk mezar bilesin.
Ebediyet ötede var bilesin,
Tek satır yazmaya değmez bu dünya* (Karakoç, 2005c: 103-106).

Üstat Abdürrahim Karakoç dünyayı dünyada boşayan adam olarak bilinir. Taş Yazısı şiiri onun yaşadıklarının kısa bir özeti gibidir:

*Uyuz öküzlerin adam güttüğü
Bir çarpık devirde yaşadı gitti
Çoğunun putlara secde ettiği
Dünyayı dünyada boşadı gitti* (Karakoç, 1997c: 95).

Karakoç, sûfiler gibi daha henüz hayattayken dünyayı terk etmiş ve zahidâne yaşamış bir kimsedir. Dünya nimetlerinden zaruret ve ihtiyaç miktarınca yararlanmış fazlasını istememiştir. O kendisinin bu durumunu şu dörtlülle dile getirmektedir:

*Bana Mevlânâ'yı Yûnus'u verin,
Mecnûn'u Leylâ'yı size bıraktım.
Kırk yıldır susuzum bir tas su verin,
Irmağı deryayı size bıraktım* (Karakoç, 1997c: 54).

Dünya hayatını ahiret hayatından daha üstün tutmak müminlerin vasfı olamaz. Cenâb-ı Allah Kur'an'da ahirete mukabil dünyayı önemsemeyi kâfirlerin vasfı olarak nitelemiş ve “Onlar dünya hayatını seve seve ahirete tercih ederler; (insanları) Allah'ın yolundan çevirirler” (İbrâhim,14/3) buyurmuştur. Böylesi bir hataya düşen Müslümanların en sonunda, “Eyvah, aldandık! Şu dünya hayatını sabit zannettik. O zan sebebiyle bütün bütün zayi ettik” diyecekleri söylenebilir (Nursî, 1996:212). Karakoç da henüz yaşarken, son noktaya gelmeden ve dönülmez bir pişmanlığa düşmeden önce bir pişmanlık muhasebesi yapmış, ahireti dünya için harcamamak gerektiğini söylemiştir. Aksi halde elde hiçbir şeyin kalmayacağını belirtmiştir:

*Nereye baktıksa hoş bakamadık,
Bir düştük bir daha hiç çıkamadık.
Sarıldık dünyaya bırakamadık,
Ahireti harcadık daha ne kaldı?* (Karakoç, 2005c: 79).

Siyâsî ve politik tercihlerin de bazen dinin ve ahiretin önüne geçebileceğini belirten Karakoç, dünyevî iktidarların geçici olduğunu vurgulamıştır. Siyasî parti temsilcilerinin iktidar için dünyada yalan söyleyerek kitleleri kandırabileceklerini, ancak ahirette böyle bir şeyin imkânsız olduğunu belirtmiştir. Bu konuda muhataplarını şu sözlerle uyarmıştır:

*Dün geldiniz ihtimal yarın gideceksiniz,
“Partiküm-lideriküm” demezler ahirette.
Vallahi ve billahi sökmez mazeretiniz,
Dünyadaki yalanı yemezler ahirette* (Karakoç, 2005a: 9).

6.2.1.6. Vakit ve Zaman

Vakit, zamandan bir miktardır; zamanın tespit edilebilen belli bir bölümüdür. Zaman ise daha genel bir kavramdır. Belirlenebilen vakit zamandan bir parça olduğu

gibi, belirlenemeyen vaktin azına veya çoğuna, öncesine ya da sonrasına da zaman denmiştir. Pek çok yönüyle zaman, kıymeti bilinmeyen bir nimettir (Gudde, 2017: 43).

Kur'ân-ı Kerîm'de kesintisiz vakit dilimi olan dehrden (Gudde, 2017: 43) bahsedilmiştir (el-Câsiye, 45/24; el-İnsân, 76/1). Ayrıca asra yemin edilmiş ve zamanın kıymetini bilip onu değerlendiremediği için insanın hüsranda olduğu belirtilmiştir (el-Asr, 103/1-2). Yine Kur'ân'da geçen pek çok ayette gece ve gündüze dikkat çekilmiş, kuşluk örneğinde olduğu gibi (ed-Duhâ, 93/1-2) zamanın farklı dilimlerine yemin edilmiştir. Zira sınırlı ömür sermayesi ile büyük bir alışveriş yaparak sonsuz saadeti kazanmak ya da kaybetmek zamana bağlıdır. O iyi değerlendirilirse kazanmak, aksi takdirde kaybetmek söz konusudur.

Nitekim Peygamber Efendimiz bir hadis-i şeriflerinde beş şeyin kıymetinin gelmeden önce bilinmesi gerektiğini tavsiye etmiştir. İhtiyarlık uğramadan önce gençliğin, hastalanmadan önce sağlığın, fakirlik görmeden önce zenginliğin, meşguliyet artmadan evvel boş zamanın ve ölümden önce hayatın değerinin bilinmesinin kişi hayatı için önemli olduğunu buyurmuştur (Hâkim, Müstedrek, IV, 341).

Başka bir hadiste de insanın elinde iki kıymetin bulunduğu ve çoğunun bu nimetleri değerlendirme konusunda aldandığı belirtilmiştir. Bu nimetler; sağlık ve boş zamandır (Buhârî, Rikâk, 1).

Önem ve gizeminden dolayı mefhum olarak zaman ve zaman ile bağlantılı meseleler tasavvufun ilgi alanına girmiştir (Kâşânî, 2004: 282). İçinde bulunduğu zaman dilimi için en uygun olanı tespit edip yapan kimseye tasavvufta “ibnü'l-vakt” denmiştir (Yılmaz, 2014: 155). Ayrıca şeriat, tarikat ve hakikatta tam olan, iyi söz, iyi hareket, iyi ahlak ve iyi bilgide kemale ulaşan kimseler için verilen adlardan biri de “sâhibü'z-zamân” olmuştur (Yılmaz, 2014: 310).

Zaman, insanlar tarafından önce ve sonra gibi fasıllarla birbirinden ayrılarak tanımlansa da, sûfilere göre Hak katında ân'dan ibarettir. Allah'ın indinde önce ve sonra birdir ve Allah Teâlâ hem evvel hem âhirdir, hem batın, hem zâhirdir (el-Hadîd, 57/3). Zaman, ân'ın devrinden ve görünümünden ibarettir. Ân'ın devri ile saatler, günler, haftalar, aylar ve yıllar; önce ve sonra oluşmaktadır (Ateş, 2004: 558). Bu nedenle deveran ederek uzayıp giden zaman, sûfilere göre hakikatte, ind-i İlâhîye izafe edilen ân-ı dâimdir (Kâşânî, 2004: 282; Uludağ, 2012: 390). Rabbin indinde ise sabah ve akşam yoktur, daimî ân vardır. Bu da zaman üstü zaman, daha doğrusu zamansızlık anlamına gelir (Uludağ, 2012: 41, 390). Böylesine hassas ve girift bir mevzu olduğu için zamanın sırrını ve onun ile ilgili meseleleri çözmek zordur. Özellikle Nakşilikte giriftliği dikkate alınarak zamana vakıf olmak ve onu iyi değerlendirmek gerektiği vurgulanmış, “vukûf-i zamânî” prensibi tarikatın on bir esasından biri haline gelmiştir (Yılmaz, 2014: 257-258).

Şair Abdurrahim Karakoç da zamanı anlayamadığını ve sırrını çözemediğini belirtmiş, bu bilmeceyi sırrını çözenin bulunup bulunmadığını sormuştur. Konuyla ilgili sözleri şunlardır:

*Çevremizi saran hava mı zaman?
Yoksa üstümüzden esen rüzgâr mı?
Dert mi, yoksa derde deva mı zaman?
Nedir, ne değildir; bir bilen var mı?*

*İlk demişler, son demişler,
Harcamışlar, dün demişler.*

*Sıra sıra gün demişler,
Zaman genç mi, ihtiyar mı?
"Zamanım yok" demek, söz müdür, hani?
Zamanı olanlar gösterebilir hani?
İnsan mı fanidir, zaman mı fani?
Zaman dünya mıdır, zaman mezar mı?*

*Yıl demişler, ay demişler,
Saat saat say demişler.
Oh demişler, vay demişler,
Zaman dinler mi? Duyar mı?*

*Ölçüye tartıya sığar mı zaman?
Yaşar mı, ölür mü, doğar mı zaman?
Günahkar bir ömre değer mi zaman?
Zaman, zaman-zaman bizi sınar mı?*

*Bölmüş, dört mevsim demişler,
Yüzyıl bir kesim demişler.
Zaman bin kısım demişler,
Zaman aşk mı, intihar mı?*

*"Zaman gerçek, zaman ciddi" diyenler,
"Zaman geldi, zaman gitti" diyenler,
Sonunda "zamanım bitti" diyenler,
Boşa geçen boş zamana yanar mı? (Karakoç, 1997c: 49-50).*

Vakit kıymetlidir; giden zaman geri gelmiyor. Bu nedenle Karakoç'a göre vakit kayda değer şeyler için harcanmalıdır. Geçici şeyler için zamanı heba etmemelidir. Şair bu nasihatini şu sözlerle dile getirmektedir:

*Ey bahçenin tasarruf sahibi bahçevanlar,
Armutlar sizin olsun-bize çiçeği verin.
Dönüp geri gelmiyor kaybedilen zamanlar
Masallar sizin olsun-bize gerçeği verin (Karakoç, 2002a: 200).*

Yine zamanın kıymetini belirlemek ve onu hoyratça harcamamak için şunları söylemiştir:

*Menfilikler içinde müsbet ara-bulursun.
Yalancıda cahilde hüccet ara-bulursun.
Delice hovardaca boşa harca zamanı,
Son nefeste silkinip mühlet ara-bulursun (Karakoç, 2002a: 18).*

Karakoç, vaktin gerçek sahibinin kim olduğunu sorgulayarak tevhid vurgusuna ve vahdet-i vücud anlayışına ulaşmıştır. Her şeyin Allah'a bağlı olduğunu belirtmiştir. Bu konudaki sözleri şöyledir:

*Vakti israf edersen, vakit senin değil ki.
Nakit biriktirirsin, nakit senin değil ki.
İpotek altındadır imanın, aklın, ruhun,
Yaptığın-yapacağın akit senin değil ki (Karakoç, 2005a: 32).*

6.2.1.7. Gaflet

Gaflet mana itibariyle, uyanık olmama, fark edememe, habersiz bulunma, anlamlarıyla karşılanan Arapça mastar bir sözcüktür. Kulun Allah'la irtibatının az olması durumudur. Fail kipi gafildir. Dünyayı ya da tüm kâinatı Allah'ın var ettiği ve O'nun sıfatlarının görüldüğü bir yer şeklinde algılamaksızın yaşamını devam ettiren, yaratılmış her şeye nazar denilen tefekkür boyutuyla yaklaşmayan; onda gerçekleşen ince ve hikmet dolu işleri fark edemeyen insana da gafil denir. Özetle, enfüs ve afakta Allah'ın ayetlerinden haberdar olmayan kişi, gaflette bulunuyor anlamına gelmektedir (Cebecioglu, 2006: 279).

Allaha itaat, emir ve yasaklarını gözetmemek, bir diğer deyişle ahirette faydası olmayacak hayat içinde bulunmak, ibadetin aksi anlamdadır (Kuşeyri, 2005: 399).

Büyük sûfilerden Hamdun Kassar'a (ö.271/884) göre gafletin temel sebeplerinden birisi, "Kulun, Rabbinin işini bırakıp nefsinin idâresine düşmesidir" (Yılmaz, 2002:206).

Cenâb-ı Allah, "*İnsanların hesaba çekilmeleri yaklaştı. Hâlbuki onlar gaflet içinde yüz çevirmekteler*" (el-Enbiyâ, 21/1) ayetiyle insanların gaflet içinde yaşadıklarını haber vermektedir.

Karakoç'un şiirlerinde dikkat çektiği hususlardan birisi gaflettir. Gaflet bir bakıma rahmeti fark edememektir. İnsanlar ya rahmetten gerçekten habersiz ya da habersizmiş gibi davranış sergilemektedirler. Bu nedenle Karakoç'a göre her adımımız gaflet, her nefesimiz mihnetle yüklüdür. Cehalet, benlik ve gafletin birleşmesi, insanların kendilerinden uzaklaşmalarına, hakikate yabancılaşmalarına ve çeşitli zahmetlere düşmelerine sebeptir:

Dünler var muazzez/Bugün var zahmettir.

Hayat var işkence/Ölüm var rahmettir.

Bizi bizden alıp uzaklaştıran şey,

Cehalet-benlik ve gaflettir gaflettir (Karakoç, 2002a: 9).

Karakoç'a göre günümüzde iman başta olmak üzere dinin pek çok aslı erkânı saldırılara maruz kalmakta ve zarar görmektedir. Ancak Müslümanlar dinin aslını bir tarafa bırakıp fer'î yönü ile meşgul olmaktadır. Örnek olarak sema dönmeyi dinî bir ritüel olarak önemsemektedirler. Dinin şekli ve fer'î yönünün aslın önüne geçmesi Karakoç'a göre büyük bir gaflettir. O, bu fikirlerini şöyle dile getirmiştir:

Saray yanıyor! Uşak gafil, bey gafil!

Neyzen gaflette; kudüm gafil, ney gafil.

Bir düşün, iki düşün, cevap ver bana,

Sema dönmenin vakti midir ey gafil? (Karakoç, 2005a: 120).

Tasavvufun ele aldığı konulardan biri ayrılıktır. Mevlânâ Mesnevî'nin hemen başında insanın Cenâb-ı Hak'tan ayrı düşüp dünyada gurbet hayatı yaşadığını belirtmekte ve ney üzerinden ayrılık konusunu işlemektedir.⁹ Mevlânâ'ya göre insan Hak'tan ayrı düştüğü için muzdariptir. Karakoç'a göre de insanın gaflet içinde bocalama sebeplerinden birisi, kendini bilememesi ve gurbetini fark edememesidir. O'na göre insan Allah'ı özlemek bir yana kendisini özleyecek derecede gurbetin de

9 Mesnevî'nin ilk beyti, "Dinle ney neden hikâyet ediyor/Ayrılıktan şikâyet ediyor" mısralarıdır (Mevlânâ, 1997:13).

gurbetine düşebilir. Bu durumdaki kişi, kendine yabancısıdır; caddede ve kalabalıklar içinde olsa bile yalnızdır ve gaflettedir. Bu nedenle hayata bakıp ibret almak, bu hayatın sonlu ve ölümlü olduğunu düşünmek gafleti izale eder. Gafletin giderilmesi de bir rahmettir:

*Yalnızlık... caddede, sokakta, evde,
Ben beni özlerim; gurbet bu derim.
Mezarlıkta güler yaşlı bir dede,
Yaşarır gözlerim; gaflet bu derim.*

*Sevgi gürül gürül içime akar,
Gönlüm dalgalanır ayağa kalkar.
Özüm dost kucaklar, gözüme dost bakar,
Bağlarım, çözerim; rahmet bu derim.*

*Kendi yavrusunu yemez kurt soyu,
Gül açtı sayarım düşünüyü, toyu.
Derde denk olursa sabırın boyu,
Göğsüme dizerim; servet bu derim.*

*Zulüm tez doyurur, adalet aç kor,
Yazık! . Arkasında intikam, aç kor.
Toprak beş-on kemik, bir tutam saç kor,
Düşünür gezerim; ibret bu derim.*

*Susayan toprağı gökler emzirir,
Acıkan ağacı kökler emzirir.
Dost ilhamlar beni, yoklar emzirir,
Oturur yazarım; nimet bu derim (Karakoç, 1997e: 22).*

6.2.1.8. İdealizm ve Ümit

Düşünce tarihinin nazarî konularından birisi idealizmdir. İdealizm realizmin zıddıdır. İdealizm, dışarda yaşanan reel hayat kişiyi huzura ulaştırmadığı zaman düşünce bazında her yönüyle ideal bir yaşam arzulamak ve hedefine ulaşmak için gayret sarf etmektir. İdealizme fikircilik, mefkûrecilik ve ülkücülük de denilmiştir (Bolay, 1990: 109). Osmanlı Türkçesinde, hayalde tasavvur edilerek ulaşılacak istenen hedef ve maksat için “gaye-i hayâl” terimi kullanılmıştır. İki ayrı kelimenin bir araya getirilmesi ile yapılmış bir tamlama olan gaye-i hayâl terimi, mukadddes hayal, ideal ve ülkü anlamlarına gelmektedir (Türdâv, 1986: 286).

Abdurrahim Karakoç ülkü sahibi bir insan, ideali ve gayesi olan bir şairdir. Şiirlerinde ideallerini açıkça beyan etmiştir. Türk İslâm ülküsüne bağlı bir milliyetçi olarak gaye-i hayâlini şöyle açıklamıştır:

*Yunus 'leyin ete kemiğe bürünen
Selim ruhta Yavuz, Serdar görünen
Şems misali cümle kirden arınan
Bir güzel ülküdür gönül verdiğim
Nizam-ı Alemdir, Hakk'ın sözü bu
Söylediğim cümle sözün özü bu
Te damlada umman eyler bizi bu
Bir güzel ülküdür gönül verdiğim*

*Ülkü demek makem, mevki, taç değil
Ülkü demek totem, sembol, haç değil
Kul icadı kof ilkeler hiç değil
Bir güzel ülküdür gönül verdiğim*

*Ne yazdımsa, inanç, ahlak, örf ile
Postaladım gönül denen zarf ile
Anlatılmaz yirmi dokuz harf ile
Air güzel ülküdür gönül verdiğim*

Ve bu ideali gerçekleştirecek genç kadroya şöyle seslenir:

*Allah'ın izniyle, milli devleti,
Kuracak sizsiniz, selâm sizlere!
Mukaddes vatandan zulmü, zilleti
Sürecek sizsiniz, selâm sizlere!*

*Sizdedir cesaret, iman, intizam;
Bâtıla, taklîte yoktur iltizam.
Herkesi adalet, âleme nizam,
Verecek, sizsiniz, selâm sizlere!*

*Soyunuz neciptir, dâvânız gerçek;
Aydınlık yarınlara, geldi-gelecek...
Türk-İslam mührünü kalplere tek, tek
Vuracak sizsiniz, selâm sizlere!*

*Zalimin, hainin, korkağın, körün,
Açtığı yaralar derindir, derin!
Bu günkü hesabı inşallah yarın,
Soracak sizsiniz, selâm sizlere! (Karakoç, 1997b: 13).*

İdealizmi besleyen insânî duygulardan birisi ümittir. Ümit, olumlu beklenti demektir (TDK. Güncel 2017). Türkçede umut olarak da telaffuz edilen bu kelimenin Arapça karşılığı, recadır. Ümit ve reca kalbî bir haldir; daha doğrusu kalbde bir halin doğmasına vesiledir. Hoşlandığı şeyi beklemekten ve onun gerçekleşeceğini ummaktan dolayı kalb ferahlar ve rahatlık hali duyar. Bu nedenle ümit, kalbin istikbale yönelik bir hissi sayılmıştır (Cebecioğlu, 2014: 396). Ümit sahibi, geleceği güzel ve aydınlık olarak tahayyül eder; istikbale endişe ile bakmaz.

Ümidin îmân ile de bağlantısı vardır. Her şeye gücü yeten lütuf ve ihsan hazinelerinin sahibi Hz. Allah'a inanan bir kimse, O'nun yardımını umarak rahatlar. Bu hususu açıklamak için Cenâb-ı Allah inanan günahkâr kullarına, “*Ey kendi aleyhlerine haddi aşmış kullarım, Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin!*” (ez-Zümer, 39/53) buyurmuştur.

Ümidin zıddı ümitsizlik manasına gelen yeistir (Cebecioğlu, 2014: 536). Ümitsizlik, yani yeis ise içinde küfürden bir parça taşır. Bu nedenle Cenâb-ı Allah bir önceki ayette müminlere ye'si yasaklarken, “*Allah'ın rahmetinden kâfirlere başkası ye'se düşüp ümidini kesmez*” (Yûsuf, 12/87) buyurarak ümitsizliğin kâfirlere ait bir özellik olduğunu belirtmiştir.

Karakoç, yoksulların hayatlarını ümit sayesinde sürdürdükleri kanaatindedir. Ona göre ümit, toprağa düşen bir damla suyun bin cana hayat vermesi gibi bir şeydir. O,

iç dünyasına hep ümit depolamış, dışa ve çevresine de hep ümitle bakmıştır. Karakoç bu durumu şu mısralarla ifade etmiştir:

*Umudu yoksula bol verir Hudâ;
Bin tohuma can var bir damla suda.
Gerek uyanık ol, gerek uykuda,
Benden bakıp seni görmek ne güzel* (Karakoç, 1997d: 46).

Karakoç, şanlı bir geçmişe sahip Müslüman Türk milletin tarih içindeki onurlu yürüyüşünün birkaç asırdır sekteye uğratıldığı kanaatindedir. Ancak ümitsiz de değildir. Kendisi ümitsiz olmadığı gibi muhataplarının da ümitsizliğe düşmemelerini istemiştir. En kötü şartlarda bile kurtuluş yollarının varlığından ve içine düşülen sıkıntılı durumdan çıkılacağından emindir. Geleceğe ait ümidini o şöyle dile getirmiştir:

*Gidiyoruz elden ele,
Bir gün geri geleceğiz...
Dolar vade biter çile,
Bir gün geri geleceğiz...
Yolumuz hak alınımız ak,
Binimiz yüz bin olacak.
Dilde türkü elde sancak,
Bir gün geri geleceğiz...
Yarına yolcuyuz dünden,
Korkumuz yok kul zulmünden.
Döner gibi toy düğünden,
Bir gün geri geleceğiz...
El mi yaman, bey mi yaman?
Yakında gösterir zaman.
Aynı ülkü aynı iman,
Bir gün geri geleceğiz...
Dönüşü var her gidişin,
Rütbemizi aldık peşin.
Azmindeyiz dişe dişin,
Bir gün geri geleceğiz...
İğneden ipliğe kadar,
Sorulacak çok hesap var.
Gönül üzmesin analar,
Bir gün geri geleceğiz...
Kurulduk çelik yay gibi,
Akarız deli çay gibi.
Buluttan çıkan ay gibi,
Bir gün geri geleceğiz* (Karakoç, 1997e: 19-20).

Hedefe giden yolda susmanın bir felaket olacağını belirten Karakoç, söylenecek çok söz bulunduğunun farkındadır. Ancak patavatsızca ulu orta konuşmanın da fayda getirmeyeceği kanaatindedir. Ayrıca umutsuzluğu, yorulmayı, gücenmeyi ve küsmeyi de hedefe giden yolun engelleri arasında saymıştır. Bunlardan sakınmak ve Allah'tan ümidi kesmemek gerektiğini şu mısralarla dile getirmiştir:

*Söz çok-söylemek zor-susmak felaket,
Yorulmak-gücenmek-küsmek felaket,
En zor bir zamanda-en kötü günde,
Allah'tan umudu kesmek felaket* (Karakoç, 2002a: 22).

Karakoç, vatanında garip duruma düşürülmenin ve değersiz kimseler tarafından hakarete uğramanın kötü bir durum olduğunu belirtir. Ancak bundan daha kötü bir durum vardır ki, o da insanın ümidini yitirip yarınları için mücadele azmini tamamen kaybetmesidir. O, bu konudaki düşüncelerini şu dizelerle açıklamıştır:

*Gariplik vatanda başlarsa kötü,
Kargalar kartalı taşlarsa kötü.
Umudu kaybedip ye'se kapılıp,
Bir insan kendini boşlarsa kötü* (Karakoç, 2002a: 22).

Kendisi hiçbir zaman umutsuz olmamıştır; yiğit gençlerden oluşan muhataplarının da umutsuzluk girdabına kapılmamalarını istemiş, istikbale yönelik hep umut aşılama çalışmıştır. Umutlu olmak için de sabır, sebat, Hakk'a teslimiyet, sözden dönmeme, gerekirse ölümü göze alma ve adaletli davranma gibi ilkelere uymanın öneminden bahsetmiştir. Sonuçta zulmün sürekli abat olmayacağını, er geç biteceğini belirtmiş; Türk İslam ülküsüne sahip bir gencin bunu bilmesi gerektiğini söylemiş, ideallerini başarıya ulaştırması için ona şu nasihatlerde bulunmuştur:

*Unutma, tez geçer zulmün ezası
Sabretmeyi bileceksin; tamam mı?
Yiğide ar değil bahtın kazası
Hakk'a teslim olacaksın; tamam mı?*

*Geri dönmek yoktur güneş doğmadan
Rahmet nuru karanlığı boğmadan
Hakikat yolunda boyun eğmeden
Gerekirse öleceksin; tamam mı?*

*Yenilir mi inanmışın imanı?
Böyle bir gerçeğin olmaz gümanı.
İnşallah başlarsa hesap zamanı
Haklarından geleceksin; tamam mı?*

*Yolumuz her zaman Allah yoludur
Bu yoldaki ölüm oğul balıdır
Hak, haklının en mukaddes malıdır
Vermezlerse alacaksın; tamam mı?*

*Çevirmez âhını Allah öksüzün
Pek basittir devrilmesi köksüzün
Her kim olsa haksızlığı haksızın
Suratına çalacaksın; tamam mı?*

*Uyuşukluk şifa bulmaz illettir
Korkaklık en adi en pis zillettir
Adalet ne güzel ne hoş nimettir
Hep doğruyu bulacaksın; tamam mı?*

*Yalana hayır de gerçeğe evet...
Mücadele şarttır, kalsan da tek fert*

*Bir de ötesi var buranın elbet
Nasıl olsa güleceksin; tamam mı? (Karakoç, 1997a: 32).*

Karakoç her zaman ümitvardır. Nitekim Karakoç, ümitle gayet edip çalışan ideal sahibi iman yüklü genç nesilleri mutlu sona ulaşmakla müjdelemiştir. Dünyanın ufkunun karardığını ve bunalımların arttığını artığını belirten Karakoç, aranan huzurun Kur'ân'da bulunacağını ve ülke ülke, kıta kıta herkesin ona koşacağını söylemiştir. Bunun emarelerinin belirdiğini, “Su değdi çekirdeğe, sevda doldu yeşile” mısrası ile dile getirem Karakoç, bu konudaki görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

*Su değdi çekirdeğe, sevda doldu yeşile,
Filizlenen mânâlar arza destur diyecek.*

*Seksenlik ihtiyarlar nursuz geberse bile,
Yeni doğan bebekler doğarken nur diyecek.*

*Bu akışı durdurmak gayri kimin haddine,
Denizler gel edecek, göller buyur diyecek.*

*Devrim yobazlarının çırpınması nafîle,
İman yüklü genç nesil dinsize dur diyecek.*

*Putları devirecek İslam'ın sesi yine,
Görenler gitti zulmet-geldi huzur diyecek.*

*Dolaşacak Kuran'ın müjdesi dilden dile,
İnsanlar istisnasız gerçek budur diyecek.*

*Ülkeler ve kıtalar koşacak bu hak dine,
İslamiyet mührünü bana da vur diyecek.*

*Her takvim altun harfle yazacak sinesine,
Vakti namaz” diyecek, ”vakti sahur diyecek.*

*Sevgi, kardeşlik hissi çıkacak zirvesine,
Kâinat hiç dinmese ah bu yağmur diyecek.*

*Ve herkes Lâilâhe İllallah zikri ile,
Muhammed Resulullah-şüphe yoktur diyecek (Karakoç, 1997a: 34).*

6.2.1.9. Vefa

Sevgiyi sürdürme, sevgi ve dostluk bağlarından kaynaklanan hatırı koruma, sözünü yerine getirme, dostluğu devam ettirme gibi anlamlara gelen ve Türkçede çok kullanıla vefa sözcüğü (TDK, Güncel: 2017) aslında Arapça bir kelimedir. Ayrıca vefa, insanın ruh haliyle bağlantısı olan Kur'ân kaynaklı bir tasavvufî ahlak terimidir (Uludağ, 2012: 377).

Allah Teâlâ, “Benim ahdime vefalı olun ki, ben de sizin ahdinize vefalı olayım” (el-Bakara, 2/40) buyurmuştur. Aslında bu âyet-i kerîme ile Cenâb-ı Hakk, “elest bezmi” denilen ruhlar âleminde sorduğu “Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” sorusuna, kullarının verdikleri “Evet sen bizim Rabbimizsin” cevabı hatırlatılmıştır (el-A'râf, 7/172). Böylece daha önce verilen sözün gereğinin dünyada yerine getirilmesini istemiştir. Kul olarak Allah'a verdiği sözü tutanlara karşı Cenâb-ı Allah, Rab olarak verdiği sözü haydi haydi yerine getireceğini belirtmiştir.

Mümin insanların en alt tabakasında bulunanların Allah'a karşı vefa anlayışı, başına geleceklerden korktuğu için ibadete yönelmekle sınırlı kalmıştır. Üst mertebelerde bulunanlarınki, korkudan ya da bir karşılık beklediği için değil, emiri yerine getirmek için, verdiği söze sadık olmak içindir. Havassü'l-havas dediğimiz en üst mertebede bulunanların vefası, hiçlik yoluyla yerine getirilirken, Aşkullah ile dolu muhibbinki ise kalbinde Allah'tan başkasına yer vermeme şeklindedir. Kulluktaki vefanın esaslarından biri de, vefadaki eksikliğin kendisinden kaynaklandığını ve Allah'tan başkasında kâmil vefanın bulunmadığını bilmektir (Cebecioglu, 2009: 695).

Allah Teâlâ, *“Hayır! (Gerçek, onların dediği gibi değil.) Kim vefalı olup sözünü yerine getirir ve sakınırsa, şüphesiz Allah da sakınanları sever”* (Âl-i İmrân, 3/76) buyurarak vefalı olanları sevdiğini belirtmiş ve vefalı olmaya teşvik etmiştir. Hz. Yûsuf (as), can emanetini Müslüman vefası ile teslim ettirmesi için Allah'a duada bulunmuştur (Yûsuf, 12/101). Vefa mümin, emin yani güvenilir bir kişi olmanın en önemli vasıflarından biridir.

Abdurrahim Karakoç vefalı olmayı önemseyen bir şairdir. Şiirlerinde özellikle ecdada vefayı öne çıkarmış ve onlara karşı vefa göstermede ihmalkâr davranıldığını söylemiştir. Vefayı hak ettikleri halde ihmal uğrayanlar arasında bazı devlet büyüklerinin yanı sıra Hoca Ahmed Yesevî, Mevlânâ Celâleddîn Rûmî, Hacı Bektaş Velî, Yunus Emre ve Ak Şemseddîn gibi mutasavvıf Hak dostları da bulunmaktadır. O'na göre bu değerli insanlara vefa göstermemenin ana sebebi millî ve dinî kültürümüzden uzaklaşmaktır. Eğlenceye dalmak, televizyon seyretmek, Avrupa hayranlığı, parti düzenlemek gibi iki arada bir derede kalmamıza neden olan davranışlar ecdattan daha fazla önemsenir hale gelmiştir. Eskisi gibi sohbetlerde ecdattan ve onların faziletli davranışlarından bahsedilmez olmuştur. Karakoç şiir diliyle şanlı ecdadımızın vasıflarını saymış, böylece onlara vefa gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir. Vefasızlığı ve sebeplerini de şöyle sıralamıştır:

*Alp-Eren Gaziler, ulu sultanlar,
Eğlenceye daldık, unuttuk sizi.
Bin yıldır toprakta uyuyan canlar,
Televizyon aldık, unuttuk sizi.*

*Ey Hazreti Ahmed Yesevi Hoca,
Dedem Korkut adlı mübarek koca,
Zemzemi lağıma eyledik boca,
Avrupa'lı olduk, unuttuk sizi.*

*Çağrı bey, Alpaslan, cümle erenler,
Cennet bahçesinde çiçek derenler,
Allah rızasına gönül verenler,
Arasat'da kaldık, unuttuk sizi.*

*Mevlâna çalgıda, oyunda gitti.
Hacıbektaş cemde, ayinde gitti.
Yunus her derenin suyunda gitti.
Partilere dolduk, unuttuk sizi.*

*Ak Şemsettin ak sevginin dışında.
Şanlı Fatih gök sevginin dışında.
Bizim sevgi hak sevginin dışında.
Küfrü nimet bildik, unuttuk sizi.*

*Lakabı muhteşem, adı Süleyman,
Yavuz Sultan Selim, ender kahraman!
Affet, ulu Hakan Abdulhamid Han,
Memleketi böldük, unuttuk sizi.*

*Tarihe taht kurup oturan canlar,
Aleme adalet götüren canlar,
Üç kıtayı dize getiren canlar,
Prensleri bulduk, unuttuk sizi (Karakoç, 2005c: 5).*

6.2.1.10. Mevt

Mevt, sözlükte ölüm manasına gelen Arapça bir kelimedir (Mutçalı, 2012: 879). Dinî ıstılahta ruhun bedeni terk etmesidir (Şentürk ve Yazıcı, 2003: 54). Tasavvufta mevt, nefsi arzuların sökülüp atılması ve bedenî lezzetlerle ilginin kesilmesidir. İnsanın hakiki hayatı ve canlılığı böyle bir ölümdedir. Nitekim Allah Teâlâ, “*Yaratanaıza tevbe edip nefislerinizi öldürün*” (el-Bakara, 2/54) buyurmuştur. Nefsin hazlarına karşı çıkmak birleştirici ve câmi’ bir ölümdür. Bunun gerçekleşmesi için de tasavvufta dört tip ölümden bahsedilmiştir. İlki nefse karşı gelmektir. Buna yeşil ölüm anlamında mevt-i ahdar denmiştir. İkincisi ibadete düşkünlüktür; kırmızı ölüm anlamında mevt-i ahmer adı verilmiştir. Üçüncüsü açlıkla terbiyedir; beyaz ölüm anlamındaki mevt-i ebyazdır. Dördüncüsü ise halkın eziyetine tahammülü gerektiren mevt-i esveddir (Kâşânî, 2004: 545-548).

Bazılarında ölüm Allah’a karşı sevgi ve muhabbet makamı anlamına gelir. Bundan dolayı Mevlânâ ölümü sevgiliye kavuşulan gerdek gecesine benzetmiş ve “*şeb-i arûs*” olarak isimlendirmiştir (Cebecioğlu, 2014: 454). Zira ölüm bir ayıraç gibidir. Nitekim Allah’ı seviyoruz diyen sahtekâr Yahudilere Allah Teâlâ: “*Madem Allah’ı seviyorsunuz, öyleyse O’na kavuşmak için ölümü arzulayınız*” demiş, ancak onlar da bu talebi kesinlikle yerine getirmemişlerdir (el-Bakara, 2/94-95). Nerede âşık varsa onda maşuka kavuşmak yani ölmek tutkusu vardır. Sahte âşıklar, ölüp Allah’a kavuşmayı asla istemezler. Mevlânâ Hazretleri, “*Tabutum giderken firkat, firkat (ayrılık, ayrılık) demeyin. Bilakis vuslat, vuslat (kavuşma, kavuşma) deyin!*” tarzında vasiyette bulunmasının sebebi işte bu ince espride gizlidir (Cebecioğlu, 2014: 334).

Ölüm bir mümin için korkulacak bir şey değildir; öteki âleme gitmiş eski dost ve ahabblarına kavuşmaktır, dünya zindanından cennet bahçesine dâvettir, hayatın vazife ve külfetlerinden kurtuluştur, imtihanının bitmesidir, aslî ve gerçek vatana, ebedî saadet yurduna seferdir ve Allah’tan kulluğun mükâfatını alma vaktidir (Sözler, Nursi s 39). Can emanetini Azaril’e teslim etmekle başlayan ölüm günahkârlar için dünya hayatının hesabını vermedir; inanmayanlar için ise bir felakettir. Dünya hayatının en acı gerçeği sonlu olmasıdır. Dünyaya gelen “*her insan mutlaka ölümü tadacaktır ve yaptıklarının karşılığını ahirette tastamam görecektir*” (Âl-i İmrân, 3/185; El-Enbiyâ, 21/35; el-Ankebût, 29/57). Önemli olan öldükten sonraki hayat için insanın ne hazırladığıdır. Bu nedenle de Hz. Peygamber (sav) ölüm üzerinde düşünülmesini istemiş, “*Lezzetleri yok edip acılaştıran ölümü çokça hatırlayıp anınız*” (Aclûnî, H. 1351: I, 165) buyurmuştur. Hz. Peygamberin bu uyarısı sebebiyle tasavvufta “*tefekür-i mevt*” önemli görülmüştür. Sadece tefekkürle yetinilmemiş, bazı mutasavvıflar “*rabita-i mevt*” uygulamalarını hayatlarının bir parçası haline getirmişlerdir. Bunlardan birisi Hoca Ahmed Yesevî’dir. O, Hz. Peygamber’in vefat yaşı olan altmış üçü aştıktan sonra bir kabir kazdırıp ömrünün geri kalan kısmını daha çok orada geçirmiştir (Eraslan, 1989: II, 160). Ahirete

hazırlık için bazı mutasavvıflar ölmeden evvel yer yer kendilerini ölmüş gibi farzedip farklı uygulamalar gerçekleştirmişlerdir (Aclûnî, H. 1352: II, 291). Pratiğe yönelik bu türden uygulamalar tasavvufta “*râbîta-i mevt*” kavramı ile ifade edilmiştir (Ertürkmen, 2018: 32).

Şair Abdurrahim Karakoç’un üzerinde durduğu konulardan biri de ölümdür. O, şiirlerinde tefekkür boyutu başta olmak üzere ölümü farklı yönleri ile ele almıştır. “Ölüm nedir ?) sorusuna da şu cevabı vermiştir:

*Ölüm bizi çağıran sessizliğin sesidir,
Dünyadaki koşunun mezarda bitmesidir* (Karakoç, 2002a: 6).

Tefekkür-i mevt ilgili olarak Karakoç, mezar taşlarının bile dile gelip ölümü hatırlattığını ifade ediyor:

*Yıldızlar ne kadar uzaksa bize
O kadar uzağız biz kendimize
Eğilmiş-yıkılmış mezar taşları
Sorun ki gerçeği anlatsın size* (Karakoç, 2005a: 18).

Zira Karakoç’a göre mezar taşları diri ve canlıdır. Mezardakiler de kazanma ve kaybetme endişesi ile heyecanlıdır. Bu nedenle kabirler ve mezar taşları anlayanlar için âdete konuşmaktadırlar. O bu görüşünü şu dizelerle dile getirmiştir:

*Mezar taşları diri, mezar taşları canlı
Mezardaki ölümler bizlerden heyecanlı* (Karakoç, 2002b: 37).

*Bir gün sen gidersin çok uzaklara,
Bir gün en uzaklar hep sana gelir.
Bir gün hiçbir diri ses vermez sana,
Bir gün mezar taşı lisana gelir* (Karakoç, 2005b: 213).

Mücadele yaşamın bir parçası ve alametidir; doğduğun gün başlar. Ancak bitmeyecek sanılan bu mücadele bir gün gelir biter. Sonuçta mezarın başucuna konulan taş, her şeyi özetleyip anlatan dünyadaki son arkadaştır:

*Ve işte dünyada en son arkadaş,
Başımın ucunda dikili bir taş.
Bitti, doğduğum gün başlayan savaş,
Kâinat benimle beraber öldü* (Karakoç, 1997d: 71) .

Ölüm bir emr-i İlahidir. Allah Teâlâ, “*Hiçbir kimse yok ki, ölümü Allah'ın iznine bağlı olmasın*” (Âli İmrân, 3/145) buyurmuştur. Allah tarafından herkes için belli bir ömür süresi takdir edilmiştir. Ölüm vakti ve ecel de yazılmıştır; yaşlı genç ayrımı yapmaz. Karakoç bu durumu şiirlerinde şöyle işlemiştir:

*Ölüm Allah emri, ona karışmam,
Sebep senden oldu, küsüm – barışmam.
Bin bir minnet etsen gelir görüşmem,
Muhannetsin boyun bükmem Salavan.*

*Hangi gündür, hangimizin matem,
Bilemeyiz yakın mıdır, öte mi?
Hoş görüle Karakoç'un sitemi* (Karakoç, 1997d: 80).

*Yirmisinde yığidi toprağa gömen gardaş,
Bu ayrılık çetindir, bu acı yaman gardaş.*

*Bize bizden yakındır ölüm dediğimiz şey,
Yaratan'ın gel emri dinlemez aman gardaş.*

*Bazen on bazen yirmi, bazen elli bazen yüz,
Bilinmedik bir yerde tükenir zaman gardaş.*

*Ne gençlik ne kocalık ne de yiğitlik söker,
Yanılır Azrail'den iltimas uman gardaş.*

*Gideni getirmeye kimsenin gücü yetmez,
Yükselir gönüllerden kara bir duman gardaş.*

*Mahşer günü gelmeden mümkün mü nasıl açar,
Dünyaya gözlerini ebedi yuman gardaş.*

*Dileğimiz Allah'tan Dilaver yolculara,
Her an yoldaşlık etsin rahmet ve iman gardaş (Karakoç, 1997e: 115).*

Güçlü-güçsüz, fakir-zengin, köle-sultan ve mü'min-kâfir ayrımı yapılmadan dünyaya gelen herkesin öleceğini Karakoç şu mısralarla dile getirmiştir:

*Firavun hiç ölmem dese de ölür,
Nemrut arısütü yerse de ölür.
Faninin vadesi sona ermişse,
Milyonlar kanını verse de ölür (Karakoç, 2005a: 18).*

Karakoç'a göre ölüm yok oluş değildir; Mevlâ'ya gidiştir. Bu yolda şehitlik ise en yüce mertebelerden biridir:

*Şehadet İslamda rütbe-i kebir,
Rahmetten kaçana yapılmaz cebir.
Ebedi hayata kapıdır kabir,
Ölürsek ölümüz Mevlâ'ya gider” (Karakoç, 1997a: 38-39).*

Şairde ölüm düşüncesi korkulacak bir olgu değildir; gerçek âleme gitmedir. Ayrıcasediklerine kavuşmadır ve kişiden uzak değildir, daima yanı başındadır. Bu nedenle “Bize bizden yakındır ölüm dediğimiz şey” (Karakoç, 1997e: 114) demiştir.

*Göç vakti gelince yüklenir göçler,
Gel emri olunca birleşir uçlar.
Hizaya dizildi toprak altında,
Büyükler küçükler toklar ve açlar (Karakoç, 1997e: 114).*

Karakoç “Karşı Kıyı” isimli şiirinde ölümün nasıl gerçekleştiğini sanki yaşamış gibi tasavvufî bir yaklaşımda şöyle anlatır:

*Ne kayık var ne köprü geçecek,
Yol bilmem bu berzahtan kaçacak.
Yiyecek ekmek yok su yok içecek,
Amma her şey hazır karşı kıyıda (Karakoç, 1997c: 20).*

Karakoç ölümün hak ve gerçek, dünyanın ise geçici olduğunu vurgulamıştır. Bu nedenle taparcasına dünya için çalışmanın yanlışlığını şu dizeleri ile anlatmıştır:

*Bunca hırsı ne taşırsın sırtında,
Dünya Dür-ül beka değil be ahmak.
Azrail'le tanışırsın yakında,
Ölüm faslı şaka değil be ahmak (Karakoç, 2002a: 229).*

Herkesin mutlaka bir gün musallada cenaze namazının kılınacağını edebî bir dille anlatan Karakoç, mezarın da önemini belirmiş, kabrin insanı sarıp sarmaladığını ve pek çok ayıbını örtüp gizlediğini belirtmiştir.

*Can alıcı can evinden gözetir-gözler seni,
En yakın dosttan ziyade musalla özler seni.
Rahmet midir, zulmet midir, orası belli değil,
Mezar denen bir muamma sarmalar-gizler seni* (Karakoç, 2005b: 7).

Tefekkür ehli için ölüm güzel şeydir; halis niyete ve salih amele ulaştırır. Ancak son dönemlerde dinî ve millî kültürümüzle uzaktan yalıdan hiç alakası olmayan yanlış bir davranış türedi. Cenazede merasimlerinde alkış yapılmaya başlandı. Karakoç bu yanlış davranışı eleştirmiş ve uçurumun kenarında dans etmeye benzetmiştir. Hadiseyi, ölüm üzerine düşünme ve tefekkürün dumura uğradığının bir göstergesi saymış ve cahillik örneği kabul etmiştir. Böyle bir memlekette ilim, irfan ve ciddiyetin durmayıp kaçacağını, cehaletin artacağını belirtmiştir.

*Cenaze alkışlayan develer diyarında,
Kaçar kavağa çıkar, ilim, irfan, ciddiyet.
Cahiller dans ediyor uçurum civarında,
Beri gel güzel ölüm, beri gel halis niyet* (Karakoç, 2005b: 82) .

Ölüm ile yaşam arasında çok ince bir çizgi vardır. Düşünen bunu anlar. Ölüm de hayatı verenin elindedir. Her şey Allah'tandır. Karakoç bu durumu vurgulamak için bazı sorular sorarak insanı tefekküre davet eder:

*Ana, baba vesilesidir ortada;
Kim gönderdi? Nasıl geldin? De hele!
Et, kemik, kan mevcut durur mevtada;
Eksilen ne? Niye öldün? De hele!* (Karakoç, 1997b: 84).

Necip Fazıl'ın, ölümden korkmamak ve onu gülümseyerek karşılamak gerektiğini belirten, “*Kapı kapı, bu yolun son kapısı ölümse; / Her kapıda ağlayıp, o kapıda gülümse!*” mısraları vardır (Kısakürek, 2004: 156). Karakoç da bu mısraların verdiği ilhamdan ve çağrıştırdığı duygulardan hareketle ahirete inanmayanlara şöyle seslenmiştir:

*Size göre, mezar yokluk kapısı;
Bize göre, ebedilik tapusu.
Öte dursun sebeplerin hepsi;
Siz ölürken gülebilir misiniz?* (Karakoç, 1997b: 55).

Ölümün diriler için üzerinde düşünülecek ve ibret alınacak pek çok yönü vardır. Dünya hayatı mı daha gerçek ve daha canlı, yoksa ahiret hayatı mı diye bir soru sorulacak olsa Kur’ân buna, “*Dünya hayatı oyun ve eğlenceden ibarettir (sanaldır), ahiret hayatı ise daha canlı ve gerçektir*” (el-Ankebût, 29/64) cevabını verir. Hz. Ali'den nakledilen bir sözde de “*İnsanlar uykudadırlar, ölünce uyanırlar*” (Aclûnî, H.1352: II, 312) denilmiştir. Bu nedenle Karakoç’a göre ölümden korkmamak lazımdır. Zira Karakoç, mısralarında ölümü hayalden hakikate geçiş olarak değerlendirmektedir:

*Korkmayın bulanık değil, nettir ölüm.
Hayalden hakikate hicrettir ölüm.
Ölümler için nedir tarifi zor ya,
Diriler için büyük ibrettir ölüm* (Karakoç, 2005a: 202).

Karakoç yaptığı tavsiyeleri hayatında bizzat uygulamış ve ölümden korkmadığını göstermiştir. Ömründen muhabbet ile eksilen her bir günün, kendisini aşkına yaklaştıran bir müjde olduğunu söylemiş ve öldüğü zaman dostlarına duyurulmasını istemiştir:

*Muhabbet kıvraklık verirken dile,
Kaynatır kanımı bu aşk, bu çile
Taze bir sabahın müjdesi ile
Ömürden bir yaprak gittiği zaman.*

*Ebedi yolculuk güneş doğarken
Başlasın, yanımda n'olur sen varken...
"Karakoç, bu sabah öldü" de, erken,
Tanıdıklar sual ettiği zaman (Karakoç, 1997d: 70).*

Ömür sermayesi onda derin duygulara dönüşür; güneşi görüp eriyen kar misali benzetilir. Her varış, her hareket ve her çırpınış ecele doğrudur. O bu fikrini, "Dünyanın gurbetinden ahiretin rahmetine iltica eden Necip Fazıl Kısakürek ve Erol Güngör'ün aziz hatıralarına" diyerek yazdığı şu dörtlüklerle dile getirmiştir:

*Hayat kapısından tek tek,
Her giriş ecele doğru.
Toprakta sürünür bebek,
Her karış ecele doğru.*

*İster yürü ister bekle,
İster çıkart ister ekle,
"Geç kaldım" diye gam çekme,
Her varış ecele doğru.*

*Ayaklar zemine değer,
Analar yavrusun döğer
Kalbten damara kan yağar,
Her vuruş ecele doğru.*

*Yürü, koş, uyu, otur, kalk.
Yukarı bak, aşağı bak.
Dört yana dönmeyi bırak.
Her duruş ecele doğru.*

*Bir el yapar, bin el bozar,
Gün alçalır, gölge uzar.
Önü kundak, sonu mezar,
Her yarış ecele doğru (Karakoç, 1997c: 53).*

Karakoç yağmuru rahmet, dünyayı gurbet ve ölümü de vatana avdet olarak gördüğünü şöyle ifade etmektedir:

*Biz yağmuru rahmet bilenlerdeniz
Biz dünyayı gurbet bilenlerdeniz
Ölüm gerçeğini ve sonrasını
Ahrete avdet bilenlerdeniz (Karakoç, 2005b: 202).*

Karakoç'a göre ölümden şüphenin bitip hakikatle kucaklaşma vardır:

Her saat "İLK" bizden uzaklaşıyor

*Her nereye gitsek “SON” yaklaşıyor
Mavera meydana ve o durakta
Şüphe “HAKİKAT” le kucaklaşıyor* (Karakoç, 2005b: 156).

Karakoç, Necip Fazıl'ın, “Ne hasta bekler sabahı, Ne taze ölüyü mezar, Ne de şeytan, bir günahı, Seni beklediğim kadar” (Kısakürek, 2004: 203) dizelerinden hareketle ölüme nimet olarak da bakar. Ölümün bazen aranan ama arandığında bulunamayan bir nimet olduğunu şöyle anlatır:

*Rüyalar satın alırsın yaşlanınca,
Ağlarsın evden-ocaktan dışlanınca.
Tüm güzellikleri kaybolur hayatın,
Ölüm gelmez sen ölümden hoşlanınca* (Karakoç, 2005b: 153).

Ölüm herkesin başına er veya geç gelecek ama bir defa gelecek. Ölümün tekrarı yoktur. Ne zaman geleceği de belli değildir. Bu nedenle ölüm geldiğinde insanın ne ile meşgul olduğu önemlidir. En kötüsü ise Allah'a kulluk ederken değil de kula kulluk ederken gelmesidir. Bundan dolayı hep Allah'ı hoşnut edecek bir hayat sürmelidir:

*Ölüm bir defa gelir, belki geç, belki erken,
Kimisi sopa yerken, kimisi havyar yerken.
Yani kurtuluş yoktur nereye kaçarsan kaç,
Allah unutulurmuş kula kulluk ederken* (Karakoç, 2005a: 125).

Ölümün hatırlatıcıları vardır. Bunlardan biri her yıl sonbaharda yaprakların sararmasıdır. Bir diğeri ise saçın başın renklenerek kemali göstermesidir. Karakoç ölümü hatırlatan sebeplerden şöyle bahsetmiştir:

*Açılan şu çiçekler meyvenin habercisi,
Sanki renkler kemale ermenin habercisi.
Yapraklar sonbaharda sarardıkları zaman,
Belki ecel ipini germenin habercisi* (Karakoç, 2002a: 208).

Sonbahara hazan mevsimi denilse de Karakoç'a göre bu mevsim kemal ve olgunluğun sembolüdür. İnsan böyle kemal döneminde dünya ve ahiret adına güzel işler yapabilir:

*Eskiler hazan mevsimi derdi, ben güz derim.
Sonbahara sonbahar derken gönülsüz derim.
Kemal var, haşmet var eylül, ekim ve kasım'da,
Mevsimler ölümlü, duygular ölümsüz derim* (Karakoç, 2005a: 222).

Karakoç despotluk yapıp insanlara tuzak kuran ve onlara haksız yere zulmedenlere ölümü ve Allah'ı hatırlatır. Hesaba çekilecekleri ölümün yakın olduğunu söyler:

*Ne bu hayat çok yakın ne ölüm uzak bize,
Despotluğu bırakın, kurmayın tuzak bize.
Can süreli emanet, rızkımıza kefil var,
Her ne ki hak ettiysek verecek Rezzak bize* (Karakoç, 2005: 218).

Karakoç'a göre zulüm ve despotluk dünyanın manen dengesini bozmakta, madden de içten içe lav gibi eritmektedir. Bu nedenle dünyadaki kötülüklerin önüne geçmek için ölüm aranan gerekli ve hikmetli bir nimettir. Özellikle despotların ölmesi, zulmün devam etmesini engellemektedir. O bu düşüncesini dizelere şöyle dökmüştür:

*Ölüm!.. Sen olmasaydın kokardı Dünya,
Bedendeki ruhları yakardı Dünya.
Despotların tazyikine dayanamaz,
Erirdi lav misali akardı Dünya (Karakoç, 2002a: 24).*

Ahlaksızlığı ve zulmü yaygınlaştıranlara aldanmamak gerektiğini söyleyen Karakoç, onların gerçeği tersten okuduklarını söylemiştir. Kendisi de tersten bir okumayla doğumun gerçek son, ölümün ise hesap vermenin başlangıcı olduğunu belirtmiştir:

*Ana/üryan çıplaklık en modern kıyafettir
Hakaret bal şerbeti, işkence ziyafettir
Aldanmayın gerçeği tersten okuyanlara
Doğum gerçek son, nihayet, ölümse bidayettir (Karakoç, 2005b: 33).*

Hiçbir şey görüldüğü gibi değildir; perdenin arkasında neler olduğuna da bakmak lazımdır. Ölüm perdenin arkası için uyandıran bir ikazcıdır ama insanların çoğu bundan bile habersizdir. Karakoç bu konuda şunları söylemektedir:

*Yiyince doyar mı girdiğiniz yer?
Uzak bir diyar mı vardığınız yer?
Ölümden öteyi anlatın bize.
Dünyaya uyar mı gördüğünüz yer?
Gitti bahar, bahardan habersiz,
Kar yağıyor kardan habersiz.
Yok mu bizi yok mu uyandıracak?
Bizi ölümlerden-mezardan habersiziz (Karakoç, 2005b: 22).*

Her şey ve herkes ölecek. Açlar da ölecek toklar da, yöneten başlar da ölecek yönetilen ayaklar da. Hatta dünya bile ölecek, bir gün onun da ölüm sırası gelecek. Karakoç her şeyin ölümlü olduğunu şu dizeleri ile dile getirmiştir:

*Devletsizler sıhatten haberdar olmaz değil,
Açlar ölecek lakin şu toklar ölmez değil.
Dünya nerede, başlar ne zaman biter deme,
Onun dahi yolculuk sırası gelmez değil (Karakoç, 2002a: 76).*

Karakoç dünyadan ayrılırken nasıl bir ölüm istediğini duasında belirtmiştir. O hüsn-i hâtime ile dünyadan geçmek istemiş ve Cenâb-ı Allah'a şöyle dua etmiştir:

*Allah'ım kabul buyur, çok değil iki niyaz,
İslam'ın edebiyatı edeplendir bizleri.
Göçme vakti gelende canlar vururken pervaz,
Kolay/güzel ölümle şereflendir bizleri (Karakoç, 2002a: 208).*

6.2.2. Amelî Tasavvuf

Tasavvufun nazarî yönü kadar amelî yönü de mühimdir. Tasavvufta düşünce sistemi, dışa yansıyan tezahürlerinden daha önemli olmakla birlikte amele etkisi bulunmazsa bir değer ifade etmez. Fikrî temeli olan fiil, imânî dayanağı olan amele benzer. Tasavvufu diğer felsefî sistemlerden ayıran en bariz fark, nazariye ile ameliyeyi, yani düşünce ile fiili birleştirmesidir. Tasavvuf psikolojik bir hal ve yaşayışla başlar. Onda kâl (konuşmak) değil, hâl (yaşamak) esastır. Her seviyeden insanın iç âlemini güzelleştirmeyi, kalbini ve ruhunu kötü duygulardan temizlemeyi, iradeyi

kuvvetlendirmeyi ve mensuplarına yüksek bir ahlâkî hayat yaşatmayı amaçlar. Bu bakımdan tasavvuf insanın ferdiyetinin değil, şahsiyetinin ortaya çıkmasına sebep olur (Bolay, 1990: 266). Şahsiyetin ortaya çıkması teorik fikirlerin pratiğe aktarılmasıyla mümkündür. Zira amele dönüşmeyen düşüncenin, fiile dönüşmeyen konuşmanın mükemmel olsalar bile kıymeti yoktur. Hatta Kur'ân'da yapmadığını söyleyip durmak Allah katında büyük günah sayılmıştır (es-Saf, 61/2).

Tasavvufta ameller ana hatlarıyla bedene ve kalbe ait olmak üzere ikiye ayrılır. Bedenin amelleri azalar vasıtasıyla gerçekleşir ve gözle görülür. İslâm'ın şartlarından olan namaz, oruç, zekât ve hac gibi ibadetlerle dil ile yapılan iman ikrarı, bedenin amellerine örnek olarak gösterilebilir.

Sûfilere göre bedenin amelleri olduğu gibi kalbin de amelleri vardır. Ancak kalbin amelleri kalpte gerçekleşir ve bedenî ameller gibi aşikâr değil, gizlidir. Yerine göre kalp, bedenin amellerini kendi fiil ve amacına sütte yapıp arkasına gizlenebilir. Bu ayrıntıya dikkat çeken Hz. Ömer, “*Bir kişinin namazı ve orucu sizi aldatmasın! Siz onun dinar, dirhem ve menfaatle arasının nasıl olduğuna, güvenilir olup olmadığına bakın! Zira güvenilir olmayanın dini de yoktur*” (Müttakî el-Hindî, 1985: III, 677) mealinde bir rivayette bulunmuştur. Bu ince hassasiyetten dolayı, tasavvufta kalbin ameli beden ve organların amellerinden daha önemli ve önceliklidir. Zira fiillerin gerçek değerini kalpteki kasıt belirler. Kalp istemezse azaların harekete geçmeyeceği aşikârdır. Beden art niyetle bile harekete geçse, mutlaka bunun altında kalbe ait riya, kibir, haset ve ucüb gibi kötü fiillerden en az birisinin etkisi mevcuttur.

Muhâsibî sırf bu konuyu aydınlatmak için *er-Riâye li-hukûkullâh* isimli müstakil bir eser yazmış, amellerde Allah'ın hukukunu gözetmenin öneminden ve kalbin hem iyi hem de kötü fiillerinden bahsetmiştir. Muhâsibî'ye göre takvâ, zikir, muhasebe, tevbe, teyakkuz, hazer, azim ve ihtimam kalbe ait iyi amellerdendir ve bunların hepsi için kalpte bir aksiyon mevcuttur. Öyle ki, mâsivâdan yüz çevirmek anlamına gelen zühd bile, ilk bakışta her şeyi terk edip boş vermek gibi anlaşılrsa dahi aslında kalbin güçlü bir aksiyonu ile gerçekleşebilir. Diğer taraftan riya, kibir, ucüb, haset ve gırra (aldanma-gaflet) gibi haller de Muhâsibî tarafından kalbin kötü amelleri arasında saymıştır.¹⁰ Muhâsibî'nin yaklaşımına bakılınca kalbe ait pek çok tutum ve tavır, amelî tasavvufun konusu haline gelmektedir. Bu açıdan amelî tasavvuf alanının konu ve kavramlarının çok geniş olduğu söylenebilir.

Bir amel veya fiilin ibadet sayılabilmesi için en azından niyet ve taat içermesi şarttır (Türk, 2012: 34-35). İbadette niyet, Allah Teâlâ'nın rızasına ulaşmaktır. Taat ise emre boyun eğme, itaat ve muvafakat anlamlarını ihtiva eder; nas ile istenen veya teşvik edilen bir fiili yapmaktır (Cebecioğlu, 2014: 467). Niyet kalbe ait bir fiil, taat ise bedene ait bir fiildir. İkisinin birleştiği bir amel de ibadete dönüşür (Türk, 2012: 34-36). Bu açıdan zikir, duâ, şükür, sabır ve hatta niyet ve taat şartını taşıyan sema bile ibadet kabul edilmiştir (Türk, 2012: 36-49).

Abdurrahim Karakoç da şiirlerinde amelî tasavvufun konularına temas etmiştir. O, bazı şairler gibi ideal fikirleri sırf sanat için şairane bir üslupla dillendirmemiş, daha öte bir amaç gütmüş ve düşüncelerini hayata aktarmaya çalışmıştır. Muhataplarından da davranışlarına özen göstermelerini istemiştir. Şimdi onun şiirlerinde geçen amelî tasavvufla ilgili kavramlardan bir kısmını ele alalım.

10 Daha geniş bilgi için bk. Muhâsibî, Hâris, 1990. *er-Riâye li-hukûkullâh*, Dâru'l-maârif, Kahire, 431s.

6.2.2.1. Zikir

İbadet ve ahlaka dair kavramlar arasında sayılan zikir (Yılmaz, 2014: 162), amelî tasavvufun merkezini oluşturur. Zikir, ibadet için gerekli olan asgarî şartları taşımaktadır. Zira Kur'ân'ın üç âyetinde “*zîkr-i kesîr*”, yani “*Allah'ı çok zikrediniz*” emri mevcuttur (Âl-i İmrân, 3/41; el-Ahzâb, 33/41; el-Cum'a, 62/10). Ayrıca Kur'ân-ı Kerîm'de müştaqlarıyla birlikte 256 yerde zikir kelimesi geçmektedir. Bunların arasında “*Unuttuğun zaman hemen Rabbini an!*” (el-Kehf, 18/24) ayeti bulunduğu gibi, bizzat dille Allah adı ve lafzının söylenmesi gerektiğini belirten “*Rabbinin ismini zikret*” (el-Müzzemmil, 73/8; el-İnsân, 76/25) ayetleri de mevcuttur. Diğer taraftan “*Münafıklar Allah'ı anmazlar; ansalar da çok az anarlar*” (en-Nisâ, 4/142) buyrulurken zikirsizliğin veya çok az zikretmenin münafıklık alameti olduğu belirtilmiştir. Bu durumda Allah'ı zikretmek de Müslümanlık vasfıdır.

Hakkında emir niteliğinde açık seçik ayetler bulunmasına rağmen Müslümanlar için zikir namaz ve oruç gibi değildir. Zikri bu ibadetlerden ayıran fark, yapılış şekli ve vaktinin nas ile belirlenmemesidir. Günlük beş vakit namaz ise “*kitâb-ı mevkut*” (en-Nisâ, 4/103), yani vakitleri belli olan ibadetlerdendir. Zikirde böyle bir durum yoktur. Bu nedenle zikri her zaman ve her şekilde yapmak, miktarını azaltmak veya çoğaltmak mümkündür.

Lügatte unutmamak, hatırlamak, zihinde tutmak, yâd etmek ve anmak gibi anlamlara gelen zikir, Kelâbâzî'ye göre tasavvufta gafleti tard etme fiilini belirten bir ıstılah olarak kullanılmaktadır. Zikir lisan ve kalp ile olmak üzere iki şekilde gerçekleşir. Lisanın zikri dil ile Allah'ın adını söylemektir; bu, zikrin en kolayıdır ve en alt derecesidir. Mühim olan bir an bile O'nu unutmamaktır. Bu dereceye ancak kalp ile yapılan zikir sayesinde ulaşılır. Kalp ile yapılan zikir, hep Allah'ı düşünmek, O'nun vasıflarını hatırlamak suretiyle gerçekleşir. Gaflet gidince dil sükût etse de kalpte zikir devam eder. Böyle bir zikir, ancak insanın kâinattaki ahenge katılarak tüm yaratılmışlarla birlikte zikretmesiyle mümkündür. Bu durumda mâsivâ zikre engel teşkil etmez. Zikredene zâkir, zikredilene de mezkûr denir. Gerçekte tek zikredilen vardır, o da Hz. Allah'tır. Yine Kelâbâzî'ye göre zikrin üçüncü bir çeşidi daha bulunmaktadır ki, o da, zikredilen her dem temâşa edildiği için zikirden fânî ve gâib olmaktır. Bu durumda zâkir mezkûrun vasıflarında kendini yok etmiş demektir (Kelâbâzî, 1992: 154-157). Buna göre zikrin şöyle üç mertebesi mevcuttur:

- 1- İnsanın tek başına kendi ile yaptığı zikir,
- 2- İnsanın kozmik ahengi fark ederek tüm yaratılmışlarla birlikte yaptığı zikir,
- 3- İnsanın Allah ile yaptığı zikir.

İlk iki zikir türü Allah Teâlâ'nın “*Beni zikredin*” emrinin gereğidir. Üçüncü ise, Allah'ı zikretme şartının cevabı olan “*Ben de sizi zikredeyim*” (el-Bakara, 2/152) ayetinde ifade edilen zikir türüdür. Üçüncü mertebedeki zikir türüne ulaşan bir kişi, varlığın metafizik boyutunu keşfetme yolunda epeyce mesafe almış demektir. Bu seviyeye gelmiş bir zikir sayesinde tabiat kuvvetlerine hükmetme ihtimalinden bile söz edilmektedir (Öztürk, 1989: 353-355).

Kur'an-ı Kerîm'de cihat, namaz, oruç, zekât, hac vs. gibi dinin temelini teşkil eden ibadetler için, “ekber” ifadesi kullanılmamışken, “*vele-zikrullâhi ekber = Allah'ı zikir en büyüktür*” (el-Ankebût, 29/45) buyrulmuştur. Sadece zikir için böyle bir durumun söz konusu olması, üzerinde çokça düşünülmesi gereken bir husustur. Zira zikir her ibadette öz olarak bulunmaktadır. Zikir bütün ibadetlerin ortak paydasıdır.

Nitekim Hz. Mûsâ'ya “*Beni zikir için namaz kıl*” diye emredilmiştir (Tâhâ, 20/14). Âdeta zikir kaplam, ibadetler içlem konumundadır. Namazla Allah'ı zikir, zekâtla Allah'ı zikir, oruçla Allah'ı zikir, cihatla Allah'ı zikir mümkündür. İbadetlerin hepsi, Allah'ı zikretmenin farklı şekilleri gibidir. Tasavvufta da zikirden murat, hiçbir zaman Allah'tan gafil olmamaktır (Cebecioglu, 2014: 546).

Abdurrahim Karakoç'un şiirlerinde geçen tasavvufî temalardan birisi zikirdir. Ona göre zikir “can dilden” olmalı, yani gönülden ve kalpten gele gele samimi bir şekilde yapılmalıdır. Zikrin ana unsurunun tevhîd olduğunu belirten Karakoç, Allah'ın varlığını ve birliğini hiçbir zaman hatırdan çıkarmamak gerektiği kanaatinde. O, bu düşüncelerini şu dizelerle dile getirmektedir:

*Yansın hüzmeye hüzmeye kandillerimiz,
Tevhid'i zikretsin can dillerimiz.
Aksın gözyaşları yağmur misali,
Bırakın ıslansın mendillerimiz* (Karakoç, 2002a: 153).

Kur'an-ı Kerim'in pek çok âyetinde göklerde ve yerde bulunan varlıkların Allah'ı tesbih ettiği belirtilir (el-Hadîd, 57/1; el-Haşr, 59/1; es-Saf, 61/1). Bu ayetlerin birisinde mealen, “*Yedi gök, yer ve bunların içindekiler Allah'ı tesbîh ederler. Hiçbir şey yoktur ki O'nu hamdle tesbih etmesin. Ancak siz onların tesbihlerini anlamıyorsunuz. Şüphesiz O, çok hilm sahibidir, bağışlayandır*” (el-İsrâ, 17/44) buyrulur. Bu ve benzer ayetler bize kâinatta kozmik bir ahenk bulunduğunu haber vermekte ve farkında olmasak da tüm varlıkların bir şekilde Allah'ı zikrettiklerini bildirmektedir. Varlıkların Allah'ı zikretmesini de Kur'an bize “tesbîh” kavramı ile anlatmaktadır. Karakoç da dünya ve içindeki her şeyin “Hak ve Hû” diye Allah'ı zikrettiği inancındadır. Ona göre suyun, yağmurun, rüzgârın, ağaçların, kuşların ve diğer varlıkların vazifelerini yapmaları ve tabiattaki fonksiyonlarını icra etmeleri birer zikirdir. Farkında olsun veya olmasın insanın kalbi de çalışırken “Hak-Hak” diye çarpıp zikretmektedir. O bu fikrini şu dizeleriyle dile getirmiştir:

*Sular aşka gelir, coşar HAK diye,
Başın taşa vurur, vurur HU çeker.
Rüzgâr dağdan dağa koşar HAK diye,
Arada bir durur, durur HU çeker.
Otlar bile HAK diyerek bitermiş,
Yağmur HAK'tan gelir, HAKK'a gidermiş,
HAK aşığı ama gözlü bir derviş,
HAK yolunda yürür, yürür HU çeker.
Ağaç dal dal, HAKK'a açar kucığı,
Acı vermez HAK emrinin bıçağı.
Gökte güneş HAKK'ın sönmez ocağı,
Dağdaki kar erir, erir HU çeker.
Gök güvercin HAK der uçar seherde,
Balık suda HAKK'ı içer seherde,
Kırmızı gül HAK der acar seherde,
Kokusunu verir, verir HU çeker.*

*HAKK'ın yolcuları HAK'ta buluşur,
Varlık zerre, zerre HAKK'ı bölüşür.
Kalb bedende HAK, HAK diye çalışır,
Kan damara varır, varır HU çeker.*

*HAK mührü var ceylanların gözündey,
HAK yazılı kâinatın yüzündey,
HAK Resülü Muhammed (S.A.) in izinde,
Gönül HAKK'ı görür, görür HU çeker (Karakoç, 1997c: 51).*

Karakoç her varlığın Cenâb-ı Hakk'ı zikrettiğini bir başka şiirinde de şöyle anlatmaktadır:

*Güneşle Allah sevdası,
Yanar ha yanar, yorulmaz.
Dünyada Mevlâ'nın aşkı,
Döner de döner, yorulmaz.*

*Rüzgâr hu hu ede ede,
Eser ezelden ebede;
Dolaşır dağda, tepede,
Ovaya iner, yorulmaz.*

*Dağlar durmuş, fikir eyler;
Yaratan'a şükür eyler;
Taze otlar zikir eyler;
Kocamış çınar, yorulmaz.*

*Ak yüzle divana varmak,
İsteyene yoktur durmak.
"Rahman" diye akar ırmak;
"Rahim" der, pınar, yorulmaz (Karakoç, 1997b: 76).*

Şair Abdurrahim Karakoç, *Çobandan Mektuplar* isimli kitabında zikir konusuna değinir. Varlığın toptan tesbîh halinde olduğunu, kendisinin ise bir fert olarak bireyselleşip onlardan ayrıldığını, bu nedenle de ipinden kopmuş bir tespih tanesine benzediğini söyler. Elindeki kitap hakkında da bilgi veren Karakoç, kendisi ile Veysel Karânî arasındaki farklılıklardan söz eder. Veysel Karânî'nin varlığın dilinden anladığını kendisinin ise anlamadığını belirtir:

Ha. Elimdeki kitap, O kitap Veysel Karânî Hazretlerinin hayatını anlatan eski bir kitap. O mübarek de benim gibi garip bir çobanmış. Veysel Karânî develerle konuşur, beraberce yaratana zikrederlermiş. Ben ise 20 yıllık çobanım hala tek koyunla konuşamıyorum. Aha şu gördüğün giden sene doğan kuzularla konuşabildiğim gün gel, o zaman insanları da anlatabilirim. Şimdilik soru sorma (Karakoç 1997: 12).

Bu dünyada iyi ve kötü mücadele halindedir. Allah'ın yarattığı müşahhas şeyler, verdiği varlık ve nimetler nebat ve su örneğinde olduğu gibi iyidir. Bunun farkında olmak ezanla uyanmak gibidir. Farkında olmamak ise düşmanlık, nifak, fesat ve suizan

gibi duyguların doğmasına sebep olur ve insanı gerçeklikten uzaklaştırarak sanallığa sürükler. Dünyadaki kötülükler de hakikatlerden uzaklaşma ortamında doğar. Karakoç'a göre varlıkların dilinden anlamak ve onlarla uyumlu olup birlikte hareket etmek, beraber zikretmek, îmânı güçlendirir ve dünyadaki problemlerin çözümünü kolaylaştırır. İmân ve izan, sessiz varlık âlemini hareketlendirip canlandırır ve dünyanın yeniden yapılanmasını sağlar:

*Her sabah insan, nebat, su Ezan'la uyanır,
Düşmanlık; nifak, fesat, suizanla uyanır.
Sapkınlık girdabında komaya giren dünya,
İmanla vücut bulur ve izanla uyanır (Karakoç, 2005b: 43).*

6.2.2.2. Niyet

Niyet, bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme, maksat ya da kalbin kastı anlamına gelir. Arapçadan Türkçeye geçmiş bir kelimedir. Her iki dilde de anlamı aynıdır (T.D.K, Güncel: 2017).

Niyet, kulluğun ön şartlarından biri ve amellerin hükümlerinin belirleyicisidir. Bu durumu açıklamak için Hz. Peygamber (sav), “*Ameller niyetlere göredir*” (Buhârî, Bed’ü’l-vahy 1, İmân 41) buyurmuştur. Niyetin mekânı kalptir; kalbin en önemli ameli de niyettir. İnsan kalbiyle, kalp de niyetle üstünlük kazanır veya kaybeder. Ayrıca Mü'minin niyeti, amelinden hayırlı sayılmıştır (Beyhakî, Şu‘abü’l-îmân, IX, 176).

Abdurrahim Karakoç da kalbin kastına ve niyetin önemine şöyle dikkat çekmiştir:

*Güzel işler yapmaya çok güzel niyet lazım,
Karizma kafi değil, biraz ciddiyet lazım.
Ne gereği sanki vurup, kırıp, dökmeye?
Ödenmesi gereken bir sürü diyet lazım (Karakoç, 2005b: 148).*

İhlasla yapılan işler muvaffakiyete ulaştırır:

*Can özümnden besmeleyi çekende,
Dil yanmazsa ben yanarım sultanım.
Hak uğruna bir sefere çıkanda,
Yol yanmazsa ben yanarım sultanım (Karakoç, 1997d: 9-10)*

6.2.2.3. Şükür

Arapça kökenli bir kelime olan şükür Türkçeye de geçmiştir. Her iki dilde de gerçekleşen iyiliği takdir etme manasında kullanılan bir kavramdır. Yapılan iyiliğe ve verilen nimete karşı memnuniyet, minnettarlık ve teşekkür anlamı içeren şükür, tasavvufta hal kavramlarından biri kabul edilmiştir (Kuşeyri, 2005: 363). Zahirî ve batini nimetleri fark etmek, saymakla bitmeyecek bu nimetlerine karşı nimet sahibi olan Hz. Allah'ı övmek ve geçici nimetleri sonsuzlaştırma adına O'nun emirlerine mutabık hareket etmekle gerçekleşir. Bu yönüyle şükür , hem kalbin hem de bedenî ameliyle ortaya çıkan bir haldir.

Kuşeyrî dilin, bedeninin ve kalbin şüküründen bahsetmiştir. O'na göre dilin şükürü “nail olduğu nimeti itiraf etmek”, beden ve organların şükürü “kulun Allah'a karşı vefa ve hizmette kusur etmemesi”, kalbin şükürü ise “Rabbe hürmette daim olmasıdır” (Kuşeyrî, 2005: 363-434).

Cebecioğlu'na göre nimetin kıymetini bilmenin ilim, hal ve amel olmak üzere üç göstergesi vardır. Şükür daha çok âlimlerin dilinde, kulların fiillerinde, ariflerin ise hallerinde ortaya çıkar. Abdülkâdir-i Geylânî bu konuya dair düşüncelerini belirtirken dildeki şükürün, nimetin aslının Allah'tan geldiğini bilip, söylemekle olur. Kalpteki şükür de, insanın kendisindeki tüm nimetlerin, dışta ve içte, harekât ve sekenâtındaki menfaatlerin, lezzetlerin cümlesinin, başkasından değil; ancak Allah'tan olduğuna, sürekli sağlam bir şekilde inanmasıylaadır. Şükür gösterene şâkir, şükürden aciz olduğunu anlayana da şekûr denilmektedir. Konuyla ilgili dilimizde kullanılan, “Bin dilim olsa şüküründen acizim”, “Sonsuz şükürler olsun” gibi atasözü ve deyişler mevcuttur (Cebecioğlu, 2014: 466). Âyet-i Kerîme'de de “*Şükrederseniz muhakkak arttırırım*” buyrulmaktadır (İbrahim, 14/7).

Abdurrahim Karakoç şiirlerinde şükre de yer vermiş ve “*Şükür İrfan*” isimli şöyle bir yazmıştır:

*Bak işte yapayalnızsın.
Kendin konuşup, kendin dinliyorsun.
Yalnızlık deliliğin ikinci adıdır.
Konuş dağa taş,
Deliliğinle yaşa İrfan.
Başkalarıyla çıkamıyorsan başa
Kendinle çık başa İrfan...
Umutsuzluk mu
Haşa İrfan
Ne makama talipsin sen
Ne de maaşa İrfan
Hamd olsun, selam olsun Allah'ın verdiği
Kuru ekmeğe, yavan aşı İrfan* (Karakoç, 1997: 83).

Kur'ân-ı Kerîm'de, göklerde ve yerde ne varsa “*Hepsi duasını ve tespihini bilmektedir*” buyrulur (en-Nûr, 24/41). Karakoç da kâinattaki tüm varlıkların kendilerinden beklenen vazifeleri ve kulluk görevlerini yerine getirdiklerini düşünür. Öyle ki, sabit durduğu zannedilen bitkilerin bile aktif olarak sabır, zikir, fikir ve şükürde bulundukları kanaatindedir. O bu düşüncelerini, duruş ve fonksiyonlarından hareketle bitkilerde öne çıkan özellikleri belirterek açıklamıştır. Lalelerin aşağıya doğru boyunlarını eğmelerini tefekküre, asırlık ardıçların sabit duruşunu sabra, rüzgâr esince çamlardan çıkan uğultuyu zikre, otların yağmurdan sonraki hallerini ve tohumlarını toprağa döküşlerini şükre teşbih etmiştir. Konuyla ilgili dörtlülüğü şöyledir:

*Ardıçlar sabırda, çamlar zikirde,
Laleler boynunu eğmiş fikirde.
Yağmur şifa serper, otlar şükürde,
Sevgimizi ektiğimiz dağlar oy!* (Karakoç, 1997f: 74)

6.2.2.4. Doğruluk

Türkçe olan doğruluk kelimesinin Arapça karşılığı sıddıktır. Bir tasavvuf kavramı olarak sıdk, içle dışın birliği, söz, davranış ve hallerin doğru olması anlamında kullanılmış, elest bezminde verilen söze uygun yaşamının ve peygamber yolunun takipçileri arasına girmenin alâmet-i fârikası kabul edilmiştir (Kuşeyri,2005: 419-421). Doğruluk ve sıdk, kalpte var olan ancak varlığı amelle ortaya çıkan insanî bir vasıftır. Doğru kimselere sâdık, bu konuda zirveye ulaşanlara da sıddık denir. Sıddıklık İslâm tarihinde Hz. Ebû Bekir'e verilmiş bir unvandır. O'nun bu unvanı almasında, doğruluğunun ve güvenirliliğinin yanı sıra her hal ve şart altında Hz. Peygamber'i tasdik etmesi ile ona olan bağlılığı ve sadakati etkili olmuştur.

Kuşeyrî tarafından tasavvufî makam ve haller arasında sayılan sıdk, devam ve istikrar ile sıddıkiyyete ulaşıncı velayet mertebelerinin en üstünü haline gelir. Bu durumda sıddıkiyyet peygamberlik mertebesinin hemen altıdır ve peygamberlik ile arasında aracı bulunmaz. Sıddıkiyyet makamına varan doğrudan peygambere ulaşır. Sıddıkiyyetin temelinde sırayla İslam, iman, ihsan ve şehadet vardır. Bu temel birikim en sonunda kulu “Kendini bilen Rabbini bilir” mertebesine, yani hakiki marifete ulaştırır. Böylelikle sıddık olan, yakîn nuruyla, Hakk'ın yaratılanların gözüne görünmeyen sırlarına erişir (Cebecioğlu, 2014: 434).

Doğruluk ve sıdk sahibi olmak Kur'ân'da övülmüş, “*Ey iman edenler, sadıklarla yani doğrularla beraber olun!*” (Tevbe: 9/119) buyrulmuştur.

Abdurrahim Karakoç da doğru olmaya önem veren ve doğru dostla birlikte olmak için şiir diliyle Allah'a dua eden bir kimsedir. O'nun bu duası şöyledir:

*Bana çirkinleşmeden her dem güzel kalacak,
Her dem güveneceğim dostlar bırak Allah'ım!
Ben de çirkinleşirsem sözümde durmayarak,
Hem dünya hem mahşerde beni de yak Allah'ım!* (Karakoç, 2002a: 173)

Şair, insanın baş vazifesinin doğruluk olduğunu ifade eder:

*Eğri-büğrü oturup yamuk-yumuk konuşma,
Işık doğrusu olsun ağızından çıkan her söz.
Namerdin hatırına hiçbir merde kin kuma,
Sahibini küçültür mazlumu yakan bir söz* (Karakoç, 2005b: 197).

Şair Karakoç, *Beşinci Mevsim* kitabında doğruluğun alametinin eğrilığe karşı tavır almak olduğunu belirtir. Ona göre yazarların en önemli vazifelerinden biri de yanlışlıkları tespit edip ortadan kaldırmaktır. Yazarların kötü ve çirkin şeylerle mücadelesini doktorların bulaşıcı hastalık ve mikroplarla mücadelesine benzeten Karakoç şunları söyler:

Doğruluk tutkusu eğriye husumet sebebidir. Doktorun görevi nasıl ki mikropları öldürmek, yaraları sarmak, ağrıları dindirmekse yazarın görevi de kötülükleri, çirkinlikleri, eğrilikleri ortadan kaldırmak ve gelecek nesillere rahatça yaşanabilir, insan haysiyet ve şerefine var olduğu tadlı bir dünya teslim etmektir (Karakoç, 1997c: 117).

Abdurrahim Karakoç, doğruya olan tutkusundan dolayı hep doğruyu aramış ve bu arayışını, “*Bilirim, doğmuşum ölmek üzere;/Görevim, doğruyu bulmak üzere*” (Karakoç, 1997b: 80-81) mısralarıyla belirtmiştir. Diğer taraftan Karakoç, her şeyde

kendini öne çıkaran ve doruyu temsil ettiğini ileri süren bencil tiplerin tenakuzlarına da dikkat çekmiştir. Böyle kimselerdeki iddia ile gerçek arasındaki büyük fark ve zıtlıkları göz önüne seren Karakoç, “Doğru mu?” diye sormuştur:

*Şu yüreksiz beden, şu beyinsiz baş;
“Dünya, ahret benim” diyor, doğru mu?
Şu kahraman tavşan, şu cıvık kardaş:
“Cümle gayret benim” diyor, doğru mu?*

*Şu echel ulema, müfteri zahit;
Şu gözsüz, kulaksız, korkusuz şahit;
Şu topal akıncı, turşu mücahit;
“Milli devlet benim” diyor, doğru mu?*

*Şu cennet simsarı, dünya delisi;
Şu üç yüzlü, üçkâğıtçı velisi;
Şu mide mümini, iman müflisi:
“Hayır, rahmet benim” diyor, doğru mu?*

*Şu fosil, şu şaman, şu leş, şu yosun;
Şu “aman bana ne,” şu “varsın olsun”;
Şu hatada hikmet arayan tosun:
“Hak, adalet benim” diyor, doğru mu?*

*Üçü güç sayan hesap uzmanı;
Şu fabrika küpü, sinek kovarı;
Şu yalan ustası, laf pehlivani;
“Hadis, âyet benim” diyor, doğru mu? (Karakoç, 1997b: 42) .*

Karakoç’a göre doğru söz dokunur ve mutlaka ondan rahatsız olan birileri çıkar. Zira hayatta iken kendisi bunu yaşamış ve doğruyu yazıp söylediğinde yobazlar karşı çıkmış. Ayrıca iş bununla sınırlı kalmamış, yâr ve dost bildiği kimseler bile hiç tahmin etmediği tepkiler vermiştir.

*Yobaz mahfillerde masum yazımız,
Hep tersinden okunurmuş, okunsun.
Tavizsiz tavrımız, doğru sözümüz,
Zülfü yare dokunurmuş, dokunsun (Karakoç, 2005b: 30).*

Karakoç’a göre doğruluk zor iştir. Zira doğru kimse hayatında ciddi sıkıntılarla karşılaşır ve menfaatine göre hareket eden ilkesiz kişiler tarafından suçlu ilan edilir. Doğru kimsenin hak için attığı taşı sahibini vurmak için alıp geri atarlar. Doruluğa önem veren kişinin attığı taşla kendini vurdurmamaya dikkat etmesi gerekir. Karakoç bu durumu geç fark ettiğini belirtmiş ve “Geç Kalmışım...” isimli bir şiir yazarak konuyu şu şekilde açıklamaya çalışmıştır:

*Hak’tan söz edersen eğer,
Atılan taş sana değer.
Doğruluk suç imiş meğer,
Suç’luğunu geç anladım (Karakoç, 1997f: 31).*

Karakoç muhataplarına doğruluğu tavsiye eder. Herkesin işini doğru yapması gerektiğini söyler. Dünya hayatının sonlu olduğunu belirterek yaptıklarımızdan hesaba çekileceğimizi vurgular:

*Çiçek misin be dürzü,
Açacaksan doğru aç.
Kumaşı bozma terzi,
Biçeceksen doğru biç.*

*İşte köprü, işte yol,
Zararsız bir adam ol.
Sağı sağdır, solu sol,
Geçeceksen doğru geç.*

*Binme inat atına,
Sürüp gitme çetine,
İyi nedir, kötü ne?
Seçeceksen doğru seç.*

*Gösterişe kaçma be,
Ne isen "ben buyum" de.
Ya kuş ol, ya çekirge,
Uçacaksan doğru uç.*

*Gitmek de var, kalmak da,
Gaye insan olmak da.
Belki vaktin dolmakta,
Göçeceksen doğru göç (Karakoç, 1997c: 72).*

"Sıladan Gurbete Mektup" isimli şiirinde Şair Abdurrahim Karakoç, dertlerini ve toplumdaki bazı aksaklıkları dile getirir. Onun tespitine göre toplumsal arızalardan biri, doğruluğun kaybolmasıdır. O bu fikrini, "*Doğruluk tuş oldu, haberin var mı*" (Karakoç, 1997e: 119) ? diyerek belirtmiştir.

Şair Karakoç'un gönül lügatinde en büyük doğruluk imandır, Allah'ı bilmek ve tanımadır. Onun zıddı ise inanmamaktır. Bu durumda doğruluğun zıddı da yalandır. Yalanın beslenme kaynağı ise imansızlıktır. Bunun için Karakoç şu dörtlüğü söylemiştir:

*Baki bir Allah'tır, gayrisi fani
Bilinmeyi murat etti ol Gani!
Yarattı dünyayı, sonra insanı,
İnanmayan narlı yalan söylemiş (Karakoç, 1997b: 82-83).*

Karakoç doğruluğun azalıp yalancılığın artmasını dert edinmiştir. Hakikati söylememe hastalığının altında, hal ve durumuna bakmadan gözünü yükselere dikme ve büyük beklentilere kapılmanın yattığını belirten Karakoç, dilin doğruya yanaşmama sebebini de güve metaforuyla anlatır:

*Gönlümüzde sultanlık, gözümüzde mertek var
Dil doğruya yanaşmaz, dudağa güve düştü (Karakoç, 1997f: 34)*

Dilin yalan söylemesi, doğruluktan sapmanın ilk belirtileridir. Ancak Karakoç'a göre yalanın tehlikesi bundan çok daha büyüktür. Zira yalan dünyadan imansız gitmenin işaretlerindendir. Dilin yalanı olduğu gibi fiil ve tavırların da yalanı vardır. Kendini olduğundan farklı göstermek anlamına gelen riya, fiilî bir yalandır ve imansızlık alametlerinden biridir. Karakoç bu fikrini şu dörtlükle dile getirmiştir:

*Dünyaya yalnız gelir, yalnız gideriz,
Canlı geliriz, sonra cansız gideriz.
Yalandan ve riyadan sıyrılmadıkça,
Korkarım korkarım imansız gideriz* (Karakoç, 2005a: 52).

Karakoç'a göre yalan, yangın ve depremlerden çok daha büyük bir beladır. Zira bir ülkeyi yangın ve depremler yıkamaz. Onların meydana getirdiği hasarlar bir süre sonra giderilir. Ancak yalan ise böyle değildir. Doğuracağı güvensizlik ve israf ortamı, bir memleketi ve bir ülkeyi tamamen yıkıp yok edebilir. Karakoç'a göre ebet müddet devlet idealine ulaşmak ise "iman ve insaf" ile mümkündür. Zira iman ve insaf insanları doğruluğa, sıdka yöneltir. Karakoç konuyla ilgili olarak şu beyti söylemiştir.

*Yangınlar ve depremler yok etmez memleketi,
Belanın en büyüğü yalan ile israftır.
Ebed müddet kılacak devlet ile milleti,
Gönüllerde taht kuran iman ile insaftır* (Karakoç, 2005a: 20).

6.2.2.5. İstikamet

Amelî tasavvufun önemli konularından biri istikamettir. Bu nedenle "en büyük keramet istikamettir" denilmiştir (Yılmaz, 2014: 315). Dosdoğru olmak anlamına gelen istikamet bazı yönleriyle sıdktan farklıdır. Sıdk daha çok içten gelen bir hal iken, istikamet ise insanın kendi dışından gelen ilâhî emirlere istemese dahi riayet etmesidir. Bu nedenle Kuşeyrî istikameti emredildiği üzere ifratsız ve tefritsiz orta yol olarak tanımlamıştır (Kuşeyri, 2005: 413).

İstikâmet, kavramı Arapça'da, doğrultmak bir şeyi düzeltmek, anlamlarına gelmektedir. Taate sıkı sıkıya bağlanmakla beraber günahattan nefsinin alıkoymak suretiyle gerçekleşir. Bu çok zor bir iştir ve temeli nefisle savaştır. Zorluğundan dolayı Kur'ân'da müminlere "*Bizi sırât-ı müstakime, kendilerine nimet verdiklerinin yoluna ulaştır*" (el-Fâtiha, 1/ 6-7) duası talim edilmiştir. Namaz kılan bir Müslüman günde en az kırk defa bu duayı tekrarlamaktadır. Hz. Peygamber Efendimize de Cenâb-ı Allâh, "*Emrolunduğun gibi dosdoğru ol!*" ve "*Onların hevâlarına uyma!*" buyurmuştur (Hûd, 11/112; eş-Şûrâ, 42/15). Yine Kur'ân-ı Kerîm'de peygamberlerin, sıddıkların, şehitlerin ve salihlerin kendilerine nimet verilen istikamet sahibi kimseler olduğu belirtilmiştir (en-Nisâ, 4/69). Konu ile ilgili ayetlerden anlaşıldığına göre istikamet, kulun gayreti ve Allah'ın lütfu ile gerçekleşen bir durumdur.

Üç tür istikâmet mevcuttur: İlki Kelime-i şehadetle ilgili olan ve dil ile yapılan istikâmet, ikincisi iradeyi sağlam tutmak kaydıyla sağlanan istikâmet, üçüncüsü ibadette cehd üzere olan erkân istikâmetidir. İstikamet ilk mertebesi gerçekleşirse nefsi edebe taşır. Devamında gelen ikinci mertebesi kalbi süsler. Üçüncü mertebe ise sırların keşfine yaklaştırır. İstikametteki bu hakikati peygamberler ve veli kişilerin büyükleri bilmektedir. İstikamet aslı Kur'ân ve sünnete sınıksız uymaktır. Durumunda istikâmet gösteremeyen mümin ve salikin gayreti boşa çıkar; o yolda tükettiği himmet ve çaba da yarar getirmez (Cebecioğlu, 2009: 249).

Abdurrahim Karakoç şiirlerinde hem sırat-ı müstakîm tabirini hem de onun Türkçe tercümesi olan dosdoğru yol ifadelerini kullanmıştır. İstikamet göstergesi olan doğru davranışlarla istikametsizlik örneği olan eğri davranışlara da değinmiştir.

Karakoç'a göre istikamet dosdoğru Allah'a giden yoldur. Nefsi kontrol altında tutmak, dille hakkı söylemek bu yolun erkânlarındandır. Karakoç'un konuyla ilgili dörtlüğü şöyledir:

*Kul o ki, nefsini yularla güde.
Mal o ki, bekçisin muazzez ede.
Dil o ki, her yerde hakkı konuşa.
Yol o ki, dosdoğru Allah (c.c.) 'a gide* (Karakoç , 1997e: 14).

İnsanın aslı beşerdir; o beşer olarak doğmuştur. Kemale ermek ve insan olmak üzere dünyaya gönderilmiştir. Ancak Karakoç'a göre insan olmak zor iştir; nefsinden kendini korumaya, sözünde durmaya, doğru olmaya ve daha dünyada iken sırat köprüsünde yürüyormuş gibi hareket edip doğru yolda kalmaya bağlıdır. Bu nedenle kendisini de işin içine katarak şunları söylemiştir:

*Ben beni benden korursam insanım;
Verdiğim sözde durursam insanım.
Bastığım her yer sıratır mutlaka,
Şaşmadan doğru yürürsem insanım* (Karakoç, 2005b: 157).

Karakoç sırası gelenin bu dünyadan ahirete gideceğini belirtir. Ancak ona göre öte tarafa nasıl ve ne şekilde gidileceği önemlidir. Gidiş şekli hayattayken istikamet üzere yaşamaya bağlıdır. Bu nedenle o, istikameti kazanmada âli rehberin önemine vurgu yapar. İstikamet konusunda yolu aydınlatan yüce rehber, Allah'ın kavli olan Kur'ân ile Hz. Peygamber'in kavli olan sünnettir. Konuyla ilgili şöyle bir dörtlüğü vardır:

*Ne sonraya kalır ne de önce gideriz,
Gideriz, sıramız gelince gideriz.
Ya odun taşırız cehennem mülküne,
Ya âli rehberin kavlince gideriz* (Karakoç, 2005b:37).

Abdurrahin Karakoç, sırât-ı müstakîme itibar etmeyen kimselerin eninde sonunda yanlış yola girip hakikatten saptıklarını belirtir. O'na göre istikametten uzaklaşmış böyle kimseler aklî faaliyeti engellerler ve akıl dışı işleri önemli göstermede maharet kazanırlar. Dünyada bu yanlış yolu seçenlerin sergilediği akıl dışı hünerlerden birisi müşrikler gibi heykeller yapıp onlara tapmaktır. Üstelik bu heykelin ham maddesi hiçbir değeri olmayan küldür. Karakoç'un sırât-ı müstakîme itibar etmeyenleri eleştirdiği dörtlüğü şöyledir:

*Erbab-ı hünerdiler/Külden heykel yaptılar.
Akla perde gerdiler/Heykellere taptılar.
İtibar etmediler sırat-ı müstakîm'e,
Yanlış yola girdiler/hakikaten saptılar* (Karakoç, 2002a:37).

İstikametsizleri şiddetli bir şekilde hicvedip eleştiren Abdurrahim Karakoç'un sözlerinden politikacılar da nasibini almıştır. O'na göre hayatlarında en fazla zızzak çizen zümrelerden birisi politikacılarıdır. O ise politikacıların istikametinin belli ve saflarının net olmasını ister. Muhalefette iken millet ile sıcak ilişkiler kuran ancak iktidara geçince muktezâ-yı hâle göre davranıp durduğu yeri belli etmeyen ve yuvarlak laflar söyleyip vaziyeti idare eden politikacıları şiirleriyle tenkit etmiştir. Karakoç'un yaşadığı dönemde önemli politikacılarından biri olan ve yedi hükümete başbakanlık yapan IX. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel için şöyle bir dörtlük söylediği ileri sürülür:

*Geldiğin yer neresidir, hangisi safin senin.
Benliğin esiri misin, yok mu insafın senin.
Aktin vardı millet ile, kopardın bağlarını,
Hem köşeli, hem de yuvarlak bilcümle lafın senin* (Karakoç, 2005b: 182).

Karakoç'a göre hayırla anılmak isteyen kişi istikamet üzere yaşamalı, eğri-büğrü değil, dümdüz insan olmalı. Halkın önünde başka özel hayatında başka, gece başka gündüz başka olmamalı. Her zaman insan gibi davranmalı. Bu konuyla ilgili olarak şunları söylemiştir:

*Rahmetle yâd edilmek istiyorsa bir kişi,
Eğri-büğrü değil de dümdüz insan olmalı.
Zaman şarta göre kırmamalı kirişi,
Gece insan olmalı, gündüz insan olmalı* (Karakoç, 2005a: 133).

Karakoç'un üzüntü duyduğu şeylerden birisi istikameti kaybetmektir. Farz ve sünnetten uzaklaşmak, İnsanın kendisine ve istikamet konusunda örneklik yapacak sahabeye yabancılaşması, istikameti kaybetmenin bazı göstergeleridir. Ayrıca Müslümanlar halini Allah'a arz edeceği duayı bile unutmuş durumdadır. Şekvalarını Allah'a arz yerine insanlara duyurmaya çalışmaktadırlar. Karakoç, gördüğü bu tarz değişikliğini bir kayıp saymış ve üzüntüsünü şöyle dile getirmiştir:

*Sünneti kaybettik, farzı kaybettik,
Sahabeden miras tarzı kaybettik.
Manevi talebi, arzı kaybettik,
Kısmeti harcadık... daha ne kaldı?
Yıldızlar ne kadar uzaksa bize
O kadar uzağız biz kendimize
Eğilmiş, yıkılmış mezar taşları
Sorun ki gerçeği anlatisın sizi* (Karakoç, 2002b: 27-31).

6.2.2.6. Muhasebe

Muhasebe kelimesi köken itibarıyla Arapça bir sözcük olup zamanla amelî tasavvufun bir kavramı haline gelmiştir. Sözlükte hesaplama, hesap verme ve hesap görme anlamında kullanılmaktadır (Develioğlu, 1990: 800). İstilahta ise Nefsi tanıdıktan sonra, hallerini yoklamaya, hesaba çekilmeden onu hesaba çekmeye muhasebe denir. Müspet veya menfi ahirete gönderileceklerin dünyada iken sık sık gözden geçirilmesidir. Nefsini her an hesaba çeken insanın kıyamette hasret çektiği şeylerin az, Arasat meydanındaki beklemeleri kısa olur. Özetle muhasebe, nefsin, ortaya koyduğu iyi ve kötü meseleler bakımından kendini hesaba çekmesidir (Cebecioğlu, 2014: 341).

Cenâb-ı Hak, Haşr suresinde “*Her nefis yarın için önden ne gönderdiğine baksın!*” (el-Haşr, 59/18) buyurarak muhasebe yapılmasını istemiştir. Bir hadislerinde Hz. Peygamber Efendimiz de, “*Akıllı kişi nefisine hakim olan (onu kontrol altında tutan) ve ölümden sonrası için çalışandır*” buyurmuştur (Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 25). Hz. Ömer'den gelen bir rivayette de “*Ölmeden önce kendinizi hesaba çekiniz*” buyrulmuştur (Tirmizi, Kıyâmet, 25). Bu verilerden hareketle muhasebenin önemli bir amel olduğu söylenebilir.

Yanlışlara tövbe ve nedamet, yapılan güzelliklerle de ucüb ve gurura girme tehlikesine karşı tedbir almak diyebileceğimiz muhasebe, tasavvuf ehlinin olmazsa olmazıdır. Öyle ki içlerinde babasından kalan mirası almayanlar ve hesabını veremem diye bilmediği yerden gelen lokmayı yemeyenler bile çıkmıştır. Bunun örneklerinden birisi Muhâsibî'dir. Tasavvuf yolunun ilklerinden olan Ebu Abdullah Haris b. Esed, kendini çokça muhasebeye çektiği için "el-Muhasibî" ismi ile tanınmıştır (Kuşeyrî, 2005: 81).

Evet bu ayetler insana yapıp ettiklerinin neticesinde kazanç yada kayba düşür olacağını nazara vermektedir, İnsan gün içinde ar ya iyi şeyler yapmış ya da kötü şeyler, olumlu yada olumsuz yanlışları neler sorup sorgulaması kendine Allah için neler yaptın, gerçekten Allah için mi yaptın ve benzeri sorularla yanlışları toplama geri dönüş vesile olacak, geri dönüş için ipin ucunu kaçırmayacaktır.

İnsanın sık sık muhasebe yapıp kendini hesaba çekmesi, ipin ucunu kaçırmamasını engeller ve yanlıştan geri dönüşünü kolaylaştırır. Aksi takdirde insan bir süre sonra hatalarını doğru kabul etmeye başlar ve döşü olmayan bir yola girer, yanlışta inat ve ısrar eder. Bu nedenle Şair Abdurrahim Karakoç hesaba çekilmeden evvel kendini hesaba çekmiştir. Onun kendini hesaba çektiğini gösteren bir dördürlüğü şöyledir:

*Uyan kendine gel dümenci başı,
Yanlış rotadasın haberin var mı?
Çıkar un elersin rüzgâra karşı,
Fahiş hatadasın haberin var mı?* (Karakoç, 2002a: 75).

Nefis muhasebesinin neticesinde Karakoç Allah'a yönelmiş ve O'na iltica etmiştir. O'na göre zararın neresinden dönülürse kârdır. Hatalarından dönüşünü ve affetmesi için Allah'a yönelişini Karakoç şu dizelerle dile getirmiştir:

*Bunca yıldır bir hiçliğe,
Gittim sana geliyorum.
Yeter artık döne döne,
Bittim sana geliyorum.*

*Durdum ve düşündüm demin,
Baktım bu yol daha emin.
Ayrılmamaya bin yemin,
Ettim sana geliyorum*

*Gözüm yaşlı gönlüm garip,
Yalvarayım dedim varıp.
Benliği benden çıkarıp,
Attım sana geliyorum.*

*Aşk tokmağı değdi örse,
Durmam gayri dünya dursa.
Dünden kalma neyim varsa,
Sattım sana geliyorum.*

*Bıraktım öfkeyi kini,
Oldum bir rahmet ekini.
Seni sevmenin zevkini,
Tattım sana geliyorum* (Karakoç, 1997d: 23).

Şair yaşarken bir kâr zarar hesabı yapılması gerektiğini söyler. O'na göre en büyük kâr Rabbi tanımaktır. Yoksa işin sonunda boşa gelip, boşa giden ve heba olan bir ömürle karşılaşmak kaçınılmaz hale gelir:

*Dünya çirkef, düzen bozuk,
Geldiğin neye yarar ki?
Sonu ağlamaktır, yazık,
Güldüğün neye yarar ki?*

*Geleceksin, gideceksin,
Tükenecek, biteceksin.
Akıbet kaybedeceksin,
Bulduğun neye yarar ki?*

*Ha ahiret, ha burası,
Bir nefeslik yol arası.
Miras kalacak mirası,
Böldüğün neye yarar ki?*

*Mal alırsın, mülk alırsın,
Saat, çizme, kürk alırsın.
Bir gün çır-çıplak kalırsın,
Aldığın neye yarar ki?*

*Hesabın, kitabın derin,
Çoktur icadın, eserini.
Yoksa Rabbinden haberin,
Bildiğin neye yarar ki?*

*Hani nerde şükür, sabır?
İman taklit, amel cibir.
Haram kefen, nursuz kabir,
Öldüğün neye yarar ki? (Karakoç, 1997c: 98).*

Şiirlerinden Karakoç'un kendini hesaba çektiği açıkça anlaşılmaktadır. Muhasebesi, onu yaşamını inancına uygun şekillendirmeye götürmüştür. "Mirasyedi Nesil" adlı şiiri, bu konuya örnek teşkil eder. Nitekim bu şiirinde o, dünya zevki uğruna neleri harcadığımızı şu ifadelerle anlatmaya çalışır:

*Şarlatandık en canı arzular için,
Koymadık tek mani arzular için.
Üç günlük nefsanî arzular için,
Cenneti harcadık daha ne kaldı! (Karakoç, 2002b: 29)*

Bu dördlüğünde Karakoç, nefsanî şeyler için tüm engelleri aştığımızı ve manevî dünyamızı bile bitirdiğimizi ifade eder. Mirasyedi şiirinin genelinde kendi çağında yaşayan Müslümanları sert bir dille eleştirerek kendi iklimimiz olan İslamiyet'ten uzaklaşıp kaybolduğumuzun altını çizer.

Yine o, bir başka dörtlüğünde de ulvî bir mefkûre ve ideal sahibi olmak için madden ve manen temiz olmak gerektiğini söyler. Buna ulaşmak için de muhasebe şarttır. O'na göre aşk olmayan kalpte sevgi ve şefkat olmaz; pis bedende yüce gaye bulunmaz. Temizliğin dışı yansıyan göstergesi edep ve iffettir. Bu düşüncelerini Karakoç şu mısralarla belirtmiştir:

*Düşmezse gönle aşkın cemresi,
O gönülde sevgi şefkat barınmaz.
Edep iffet temizliğin meyvesi,
Pis bendende ulvi maksat barınmaz* (Karakoç, 2005b: 41).

Karakoç, tüm olumsuzluklarına rağmen dünyanın kirlene, pasına bulaşmayıp temiz kalan kimseleri tebrik edip kutlamıştır:

*Temiz gelip tertemiz gidenlere ne mutlu!
Zillate baş eğmeyen bedenlere ne mutlu!
Hak bildiği hak yolda sonsuza yürüyerek,
Nefsini adaletle güdenlere ne mutlu* (Karakoç, 2002a: 72).

Muhasebesiz insan dünyanın geçiciliğini ve buraya gönderiliş amacını bilemez; nefesine yenilip hatalar yapar. İnsanın zarar ve ziyandan kurtulması için durumun farkına varması ve sonsuza kapı açması lazımdır. Bu da ancak tefekkür ve muhasebe ile mümkündür. Karakoç insanın hal ve vaziyetinin ne olduğunu şu mısraları ile belirtir:

*Sen ömrün boyunca gurbettesin gönül,
Yaşarken her saat nöbettesin gönül.
Bekaya açılan bir penceren yoksa,
Ziyandasın gönül, zulmettesin gönül* (Karakoç, 2002a:178).

Muhasebenin lüzumunu göstermek için yaşamı boyunca insanın imtihanda olduğunu belirten Karakoç, dünyanın hal ve vaziyetine de değinir. İlk başta dünyanın düzgün olduğunu, ancak daha sonra onu insanların bozduğunu söyler. Karakoç'a göre dünyada bir hayır bir de şer olmak üzere iki zümre ve cephe vardır; kişi hangi tarafta olduğunu göstermeli ve safını belli etmelidir:

*Kendi bozduğumuz bir cihandayız,
Ömrümüz boyunca imtihandayız.
Bir tarafta hayır, bir tarafta şer
Biz hangi yandayız, hangi yandayız?* (Karakoç, 2005a. 216).

6.2.2.7. Tövbe

Tövbe, Arapça tevbe kelimesinin Türkçede yaygın kullanım şekillerinden biridir.¹¹ Sözlükte dönme, nedamet ve pişmanlık anlamlarını ifade eden bir kelimedir (Mutçalı,2012: 124). Günahtan pişmanlık duyarak vazgeçmek ve bir daha işlememeye söz vermektir (Develioğlu, 1990: 1322). Tövbe, ilk dönem sûfilerinden itibaren

11 Arapçada “ö” harfi yoktur; Türkçede ise sesli harflerden birisi ö'dür. Tövbe kelimesinin Türkçede yaygın kullanımı e'nin ö'ye dönüşmesi ile tövbe şeklindedir.

kullanılan kalbî ve amelî önemli bir tasavvuf kavramıdır (Kuşeyrî, 2005: 239). Tasavvufî olgunluk yolunda, pek çok makamdan bahsedilir. Bu makamların ilki tövbe, sonuncusu kullukta rızadır (Yılmaz, 2014: 154). Tövbeleri çok kabul etmesi münasebetiyle, Allah'ın “Tevvâb” diye bir ismi vardır. Cüneyd, “günahı unutmaya”, Sevrî de “Allah'tan gayri her şeyden yüz çevirmeye” tövbe demiştir. el-Megazilî, tövbeyi ikiye ayırır: 1. İnâbe Tövbesi: Allah'ın üzerindeki kudretinden korkarak yapılan tövbe. 2- Tövbe-i İsticâbe: Sana yakın olmasından dolayı Allah'tan utanarak yapılan tövbeye denir. Zünnûn, “Avamın tövbesi günahı, havasınki gafletten, enbiyanınki de başkalarının nail olduğuna ulaşmaktan aciz bulunduklarını görmek şeklindedir” der (Cebecioğlu, 2014: 493).

Bu ifadelere göre tövbe, gafletten kurtulma aracı, günahı uzaklaşma vesilesi ve Allah'ın emirleriyle barışık olma halidir. İyiyi tanıyamama seviyesizliğinden iyiyi tanıma durumuna yükselmektir. Tövbenin üç derecesi vardır. Allah'ın azabından korkarak günahı terk etmeye tövbe, sevap ve mükâfat umarak O'na yönelmeye inabe, sırf Allah rızası için yapılan tövbeye de evbe denir (Yılmaz, 2014: 161-162). Suçunu itiraf ederek Allah'a yalvarmak en büyük erdemlerden biridir. Hz. Âdem ile iblisin arasındaki far da budur. İblis itiraz ile şeytan; Hz. Âdem ise günahını itiraf ve tövbe ile peygamber olmuştur. Tövbe gönülden gelirse bir değer ifade eder; böylece kalbin amelî organlara yansır. Aksi takdirde bir kıymet ifade etmez.

Karakoç tövbeye önem veren bir şairdir. Bir dördlüğünde yanlışlarını sayıp Allah'a sığınmış; af, mağfiret ve bağışlanma dilemiştir. Günahlardan kurtarması için Allah'a şöyle yalvarmıştır:

*Şer mülküne açtık hasır,
Sırtımızda günah, kusur.
Nefsimize olduk esir,
Bizi sen kurtar Allah'ım* (Karakoç, 1997c: 166).

İnsan isyana ve şerre meyillidir. Halbuki önemli olan kulluktur. İnsanın kulluk dairesinde bulunduğu en açık göstergelerinden birisi tövbekâr olmasıdır. Hayır muradıyla yaratılmış insanın şer işlemesinden sonra tekrar hayra ve kulluğa dönmesi bir fazilettir. İnsanı kulluğa yöneltten bu döngü hayatta sık karşılaşılabilecek bir durumdur. Karakoç şerde takılıp kalmamanın ve kulluğu idrak etmenin önemini şu beytiyle dile getirmiştir:

*Kulluğun idrakinde kul olmadık Allah'a,
Akşama hayır girer, şer çıkarız sabaha* (Karakoç, 1997c: 84-85).

Kulluk bir sınav işidir. Allah insanı hayır ve şer, günah ve sevap ile dener (el-Bakara, 2/155). Başına gelenden sonra ne yapacağı ve hangi tarafa yöneleceği önemlidir. Her hal ve şartta Allah'a yönelen kârlı çıkar. İşlenen günaha pişman olup Allah'a yönelmek de buna dahildir. Zira Karakoç'a göre Allah kulları için bağışlayıcıdır ve günahları örtendir:

*Ayıpları örter Settar;
Amelleri ölçer, tartar.
Doğuştan ölüme kadar,
Kulları sınar yorulmaz* (Karakoç, 1997b: 76).

Karakoç'a göre tövbede acele etmek lazımdır. Bir an önce günaha yeter demek gerekir. Zira ömür kısa, yolun sonu yakındır; insan her an sorgu ve ceza ile muhataptır. Karakoç günahattan dönmek için şu uyarıda bulunur:

*Yığın yığın vebal günah seninle,
Sorgu ceza akşam-sabah seninle.
Her gün mezarlığın yolundasın ha.
İnsafa gel yolun sonundasın ha! (Karakoç, 2005c: 155).*

Karakoç'a göre insanın günaha girme sebeplerinden birisi çevresidir. Mütevazı bir kişi, çevre etkisi ile kibirli hale gelebilir. Sadece kibir değil, başka günahlara da girebilir. Bu nedenle tövbede geç kalmamalı, bir günahattan sonra farkına varınca hemen tövbe etmelidir. Zira insanın makam ve mevkii yükseldikçe, çevresi değiştikçe düşebileceği hatalar çoğalır. Bir de hayırlı dostlarından uzaklaştıkça geri dönülmez bir noktaya gelebilir. Karakoç böylesi tehlikeli bir durum hakkında detaylı bilgiler vererek şiir diliyle uyarılarda bulunur:

*Tevazu severdi, kaynatıp taşırdılar
Girdi hırs ambarına, çıkamadı bir daha...
Haramla yağladılar, kibirle pişirdiler
Bulanık gölettiler, akamadı bir daha...
Yakın arkadaşları çöplük yaptı beynini
Doldurdular ve sonra dökemedi bir daha...
Kör dikişler atıldı kaypak iradesine
Sökmek istese bile sökemedi bir daha...
Soyundu inancından terk-i edep eyledi
Şerefini göğsüne takamadı bir daha...
Sürdü benlik atını karanlık geleceğe
Dönüp de geçmişine bakamadı bir daha...
Söndü yüreğindeki yanan aşk alevleri
Uyanıp yeni baştan yakamadı bir daha...
Yediği haram oldu içtiği haram oldu
Ellerini haramdan çekemedi bir daha
Burçlardan indirilmiş bayraktı haysiyeti
Alıp tekrar yerine dikemedi bir daha...
Terk etti güzelliği çirkinliğe sarıldı
Girdiği bataklıktan çıkamadı bir daha...
Küfrü baş tacı yaptı dostlarına darıldı
Diktiği putları yıkamadı bir daha...
Kazancı beleş oldu ve kendisi leş oldu
İtır gibi gül gibi kokamadı bir daha...*

*Zirvenin yollarında döndükçe dönekleşti
Ağzına helal lokma sokamadı bir daha...*

*Dost oldu zalimlere görmedi mazlumlari
Gam çekmedi göz yaşı dökemedi bir daha* (Karakoç, 2002b: 4-5).

Gerçek suçluyu bulmak önemlidir. İnsanların pek çoğu kendi kusurunu görmez; suçu ve suçluyu dışarda arar. Halbuki özeleştiri ve kusurlarını görmek tövbeye kapı açar ve günahı kurtulmaya yardımcı olur. Bunun için de hatalardan pişmanlık duymak ve Mecnun'un Leyla'ya yönelişi gibi aşkla iyiliğe yönelmek şarttır. Ancak bunu yapmayıp hatasında ısrar eden kimseler suçu hep başkasında ararlar. Her suça, kendisinin haricinde bir suçlu bulmaya çalışırlar. Karakoç'a göre günahını itiraf edemeyen ve tövbeden yüz çeviren bir kimse şeytandan daha kötü bir durumdadır. İradeli bir şekilde ısrarla günah ve suç işlemeye devam eden bir beşerin yanında şeytan daha az suçlu kalır. Karakoç bu konudaki fikirlerini şöyle ifade etmiştir:

*Meydandan kaçarsan meydanın suçu ne?
Sen Mecnun değilsen Leyla'nın suçu ne?
Her suça suçlu bulma, adil ol biraz,
Sen günah işlersen şeytanın suçu ne?* (Karakoç, 2002a: 137).

6.2.2.8. Adalet

Arapça bir kelime olan adalet, Türkçede de kullanılır ve her iki dilde de aynı manaları ifade eder. Hak ve hukuka uygun olma, hakkı koruma, doğruluk, herkese kendi payını, hakkı olanı verme anlamlarına gelir (Develioğlu, 1990: 10). Yasaklardan kaçınma, zulmetmeme, her şeyi yerli yerine koyma, götüremeyeceği yükü yüklememe anlamlarını da içerir. Adalet Allah'ın emridir. Kur'an-ı Kerim'de "Haberiniz olsun ki Allah, size adaleti, iyi davranmayı ve yakınlarla yardımda bulunmayı emrediyor; hayasızlığı, fenalığı ve azgınlığı yasaklıyor; dinleyip anlayıp tutasınız diye size öğüt veriyor." (en-Nahl, 16/90) buyrulmaktadır. Adalette zirve noktayı ise Hz. Peygamber temsil eder. Onun yolunu izleyen sûfiler de adaleti önemsedikleri için bir hukuk terimi olmasına rağmen tasavvufî eserlerde bu kavrama yer verilmiştir (Cebecioğlu, 2014: 30). Adalet daha çok amelle ilgilidir; fiil ve davranışlarla kendini gösterir.

Abdurrahim Karakoç'un hayallerinden biri, adaletin gerçekleşmesidir. O, akraba ile adalet arasında denge kurmanın zorluğuna dikkat çeker ve her Cuma hutbelerde minberden tekrar edilen yukarıdaki ayetle bağlantılı olarak şunları söyler:

"Hak dediğimiz mübarek şeyin sahibi kim olursa olsun ona verilmesi gerekir. Düşmanına hakkını vermeyen haksızın ta kendisidir. Böyle değil de hep kendine, yakınına ulufe dağıtır gibi hak dağıtanın doğruluğundan ve namusundan şüpheleniyorum." (Karakoç, 1997e: 78).

Karakoç adaletin önemini bir şiirinde de şöyle vurgular:

*Divan-ı Mevla'ya varmak istiyorsan adil ol
Cehennemden uzak olmak istiyorsan adil ol
Adaletten ayrılırsan kaybolur insanlığın
Ki mezara temiz girmek istiyorsan adil ol* (Karakoç, 2005b: 169).

Karakoç'a göre adalet kolay gerçekleşecek bir şey değildir; çaba ve arayış gerektirir. Başarı için de çaba ve arayışın doğru yer ve zamanda yapılması lazımdır. Yoksa ne kadar aranırarsa aransın bulunamaz. Adalet gerçekleşmezse toplumda güven kalmaz, paranoyaklık ve birbirlerinden şüphelenme artar; insanlar kendi koynunda yılan arar hale gelir. Bu konuda şunları söyler:

Adalet arardık, el'an ararız.

Mezarlıkta bayram şölen ararız.

Kendi koynumuzda yılan ararız.

Medyumların falı yerli yerinde (Karakoç, 2002b: 83-86).

Abdurrahim Karakoç'un yoruluncaya dek aradığı en önemli şey adalettir. Öyle ki o, bırakın adaletin kendini kavramına bile âşık ve vurgundur:

Sizi bilmem ama ben yoruldum dostlar,

Ne durdum bir yerde ne duruldum dostlar.

Siz hangi kavrama vuruldunuz bilmem

Ben adalet mülküne vuruldum dostlar (Karakoç, 2002a: 144).

Adaletten ayrılmak ve adalet duygusunu kaybetmek delilikten, cahillikten ve hastalıktan çok daha kötü ve tehlikelidir. Kurnazlık ve yobazlığı da insanı adaletsizliğe sürükleyen huylardan sayan Karakoç düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

Ben deliden çok kurnazdan korkarım.

Cahilden ziyade yobazdan korkarım.

Bedenimdeki hastalıklardan değil,

Adalete düşen marazdan korkarım (Karakoç, 1997f: 89).

“Adalet mülkün temelidir” deriz. Ancak bu fikre inandığımız halde bir türlü adaleti gerçekleştirmez, inancımıza ters hareket ederiz. Bundan dolayı da sıkıntılardan kurtulamayız. Bir hiciv ustası olan Karakoç, eleştirel ifadelerle halimizdeki tezadları şöyle dile getirmiştir:

İnancımız kafeste hür,

Üstümüze yağar küfür.

Topal tilki böyle yürür,

Karıştırma körü, keli.

“Adalet mülkün temeli”

Önce devrime sahip çık,

Arkasından hemen yak, yık...

Adam öldür, araba yak.

Zulüm yapıp hak yemeli.

Adalet mülkün temeli (Karakoç, 1997a: 213).

6.2.2.9. Uhuvvet, Beraberlik ve Vahdet

Osmanlı Türk kültüründe yoğun kullanılan kavramlardan biri uhuvvettir. Uhuvvet, Arapça “ehun” kökünden türetilmiş bir kelimedir. Erkek kardeş anlamına gelen ehun kelimesinin çoğulu ihvândır. Uhuvvet ise kardeşlik, dostluk, arkadaşlık ve bağlılık anlamlarına gelir (Develioğlu: 1990: 1344; T.D.K Güncel 2017). Tasavvufta aynı şeyhe bağlı müritlere de “ihvân” denir (Yılmaz, 2014: 321).

Vahdet de Arapça bir kelimedir. Sözlükte yalnızlık ve birlik anlamına gelir (Develioğlu, 1190: 1361). Hakiki anlamda bir olmak sadece Cenâb-ı Hak'ın bir vasfıdır. Tasavvufta ise vahdet iki hali ifade etmek için kullanılır. Bunlardan biri uykudur. Sûfiler uyuyan kimse için, vahdet ediyor, vahdete yani uykuya çekildi şeklinde ifadeler kullanırlar. Diğeri ise vahdet kavramının Allah'a yakınlığı ifade etmek için kullanılmasıdır. Bundan dolayı tasavvufta “kesrette vahdet” vurgusu yapılır. Bu anlamda vahdet çoklukta biri, yani halkın arasında, topluluğun ortasında tek olan Allah'ı hatırlamak, O'nu unutmamaktır (Cebecioğlu, 2014: 512).

Uhuvvet ve vahdet kavramları kültür ve medeniyet tarihimizde gönülleri bir arada tutan manevi maya, dava, fikir ve inanç birlikteliği anlamında da kullanılmıştır. Ayet ve hadislerde Müslümanların kendi aralarındaki birlik ve beraberliğe vurgu yapılmıştır. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de “*Müminler ancak kardeşlerdir*” buyrulmaktadır. Araları açıldığı zaman kardeşlerin arasını düzeltmenin elzem olduğu ve Allah'a karşı takvalı olunursa rahmetin geleceği bildirilmektedir (el-Hucurât, 49/10).

Resul-i Ekrem (sav) Efendimiz de bir hadis-i şeriflerinde ruhunun kudret sahibi olan Allah'ın elinde bulunduğunu söyleyerek sözlerine başlamış ve ona yemin ederek iman etmedikçe cennete girilemeyeceğini bildirmiştir. Aynı hadisin devamında da “*müminlerin birbirlerini sevmedikleri sürece gerçek manada iman etmiş olamayacağını*” belirtmiştir (Müslim, İman, 93).

Enfâl suresinin 46. âyetinde de Allah'a ve Resulüne itaatten sonra müminlerden kendi aralarında çekişmemeleri istenmiştir. Nizâlaşmanın müminlerin gücünü kıracağı, etki ve tesirlerini azaltacağı bildirilmiştir. Konuyla ilgili ayet ve hadislerden, Müslümanların vifak ve ittifakının karşılıklı fedakarlık ve diğerkâmlık gibi fiili çabalarla mümkün olacağı anlaşılmaktadır. Müminler arasında uhuvvet, birlik ve beraberliği tesis etmek, uyumlu ve geçimli insan yetiştirmek amelî tasavvufun hedefleri arasındadır.

Abdurrahim Karakoç'un şiirlerinde geçen tasavvufi kavramlardan biri de kardeşlik, yani uhuvvettir. O, bir taraftan kardeşliğin nasıl olması gerektiğini, diğer taraftan da kardeşliğe sığmayan davranışların neler olduğunu şu dizelerle dile getirmiştir:

*Olmalı gardaşlık lale, gül gibi,
Resûl-i zîşanla Cebrail gibi.
Bizi bize düşman edip el gibi,
Bu hale koyana gardaş mı deyim?* (Karakoç, 1997a: 97).

Abdurrahim Karakoç'ta birlik ve beraberliğin temel unsuru din ve inançtır. O'na göre Müslümanların çektiği sıkıntıların altında, inancında samimi olmayan kişilerin muameleleri yatmaktadır. İnancın zedelenmesinde ve buna bağlı olarak da birlik, beraberlik ve toplumsal vahdetin kaybolmasında ise pek çok sebep vardır. Bunlardan birisi ırkçılığın dinin önüne geçmesidir. Karakoç kendisi milliyetçidir ama onun

milliyetçilik anlayışında din öncelikli bir yere sahiptir. O'nda din ırktan önde gelir. Nitekim Karakoç, Beşirili Muharrem'le olan dostluğunu anlatırken birinin Türklüğü diğerinin Kürt olmasının bir şey değiştirmedikçe çünkü aralarında inanç birliği olduğunu ifade etmiştir (Karakoç, 1997f: 71). Ayrıca aynı dinin mensuplarının kardeş olduklarını ve dayanışma içerisinde yaşamaları gerektiğini belirten şair, onlara şair diliyle şöyle bir birlik çağrısında bulunmuştur:

Birleşin ey yolları Kur'ân'da birleşenler!
Birleşin, itikatta, imanda birleşenler!
Ayrılık yakışmıyor, bölünmek günah size,
Birleşin ey, Secde-i Rahman'da birleşenler (Karakoç, 1997f: 55).

Karakoç herkesin Allah yolunda birleşmesini temenni etmiştir:

Nadir "Allah" diyor, demiyor başka,
Hepimiz o yolda buluşsak Keşke (Karakoç, 2005c: 133).

Karakoç'un hayali ve içinden geçenler, insanları vahdette görmektir; kinde ve nefrette değil. İnsanları vahdette görmeyen çok hoş olduğunu söyleyen Karakoç, bu düşüncelerini dizelere şöyle dökmüştür:

İnsanlar madde değil,
Değil, elbette değil
Kinde, nefrette değil,
Vahdette görmek ne hoş (Karakoç, 1997f: 157).

Karakoç, vahdete önemi çeşitli şekillerde anlatmıştır. Konuyla ilgili dörtlüklerinden birisi şudur:

Tek arzum, emelim vatanda vahdet
Çalışır, didinir, ederim gayret
Son durak, son rütbe ya bir şahadet
Ya gazi olurum" diyene kurban (Karakoç, 1997c: 23).

Uhuvvetin temininde ve vahdetin sağlanmasında dostluk çok önemlidir. Karakoç'a göre Aşık Veysel ve Yunus Emre gibi şairler hep dostluktan bahsetmişlerdir. Aşık Veysel: "*Dost dost diye nicesine sarıldım / Benim sadık yarım kara topraktır*" demiştir. Veysel bu mısralarıyla gerçek manada dost bulamadığını duyurmuştur. Sadakatı ve dostluğu toprakta gördüğünü söylemiştir. Bebekken anne kucağına, ölünce de toprak kucağına sığınırız. Bunların her ikisi de başa kakıcı değil, aciz hallerinde insana yakın dostturlar. Abdurrahim Karakoç'a göre "Bu makama odunun bile eğrisi yakışmaz" diyen Yunus gibi bir dost bulmak pek mümkün değildir. Bu nedenle dostluk numunesi kişilerin izinde yürümek bize gerçek dostun nasıl olduğu konusunda ipuçları verecektir (Karakoç, 1997e: 81-82). Karakoç ayrıca iyi dost hakkında, "geç bulunur, güç bulunur; çıkardan uzak, sevgiye yakın olurlar ve sayıları azdır" demiştir (Karakoç, 1997f: 59).

Abdurrahim Karakoç, "Göz Dostu Gönül Misafiri" adlı şiirinde dostluğun ne olduğunu, kıymetini ve köklerinin ne kadar eskiye dayandığını bize şöyle anlatmaktadır:

Gönül viranedir yıkılmış yanmış,
Hayal mermerinde hatıram dönmüş.

*Asırlar öncesi duvara konmuş,
Bir taş görsem sen gelirsin aklıma* (Karakoç, 1997e: 83).

Karakoç'a göre kişinin birlikte hareket ettiği insanlar önemlidir. O, muhataplarına, çevrelerindeki dostlarını sayı ve ahlâkî özellikler bakımından gözden geçirmelerini tavsiye eder. Ayrıca ona göre dost sayısı da önemlidir. Dost sayısı artarken bunların ne kadarı gerçek dost bilinmiyorsa böyle bir artış kişinin aleyhinedir. Dostlardaki azalma da doğrudan doğruya hayra yorumlanamaz. Dost sayısındaki azalma hayra da şerre de işaret edebilir. Hayra işaret eden bir azalmada kötü dostların Kur'an ve sünnet kaynaklı iyi hallerden rahatsızlık duyarak uzaklaşmaları söz konusudur. Böylesi duruma can kurbandır. Şerre işaret eden azalmada ise, iyi ve salih dostların azalması söz konusudur. Zira Karakoç'a göre salih ve iyi kimseler kötü hallerden rahatsızlık duyarlar ve kötü hal sahiplerinden uzaklaşırlar. Bu nedenle o, salih dostlarını kaybeden bir insanın kendisini hesaba çekmesi icap ettiğini belirtir (Karakoç, 1997ı: 57-74).

Karakoç mektuplarına başlarken genelde "Azîz dost" diyerek başlamıştır (Karakoç, 1997ı: 54-57). Kendisi, hitap cümlesi olarak "Aziz dost" ifadesini seçmesinin sebeplerini de açıklamıştır. Fayda uğruna dost olmak yerine, Allah için dost olmanın önemini vurgulamış ve zamanımızda fayda temini için dostluk kuranlar çoğaldı demiştir. Karakoç'a göre sadece Allah için dost olmayı tercih etmek önemlidir. O böyle kimseler için için aziz dost hitabını, binlerce kez selam olsun manasında kullandığını ifade etmektedir (Karakoç, 1997ı: 40-41).

Birlik, beraberlik ve dostluğu önemseyen Karakoç, kendi yolunun giriş kapısının dostluk olduğunu belirtmiş, herkesi Allah için dost olmaya davet etmiştir. Ayrıca bir tarikat şeyhi gibi şiir diliyle yolunun diğer özelliklerini de saymış ve yolunun "gönül yolu" olduğunu söyleyerek bu yola giren yoldaşlarına minnettarlığını şöyle ifade etmiştir:

*Bizim kapı dost kapısı,
Girene canımız kurban.
Selâm muhabbet tapusu,
Verene canımız kurban.*

*Nefisten soyunduk tül tül,
Gitti beden, kaldı gönül.
Özümüz bağ, sözümüz gül,
Derene canımız kurban.*

*Uzadıkça hasret demi,
Şefkat atı çiğner gem'i.
Yaramıza sabır em'i,
Sürene canımız kurban.*

*Hayat kilim, çile nakış,
Dokuyoruz iniş, yokuş.
Marifet mânâyâ bakış,
Görene canımız kurban.*

*Kin marazdır, sevgi sanat,
Yürekte kaynar her saat.
Kimsesizlere kol, kanat,
Gerene canımız kurban* (Karakoç, 1997c: 22).

Abdurrahim Karakoç, Allah'ın emirlerine isyan eden, ancak menfaat için de dini kullanmaktan da geri durmayan kesimleri hicveder. Sağlam inançtan yoksun olan bu tiplerin uhuvveti zedeleyici davranışlarına ve kişisel özelliklerine dikkat çeker. Böyle kimselerin yalanlarına kanmamak gerektiğini belirtir ve onların müminler için kardeş olamayacağını söyler. Karakoç, onların müminlere neden dolayı kardeş olamayacaklarının sebeplerini şu dörtlüklerle açıklamıştır:

*Yalan dolan ile garip köylümü
Aldatıp soyana gardaş mı deyim
Allah'ın emrine isyan edip de
Şeytan'a uyana gardaş mı deyim*
*Bacısız gardaşsız kalsam da garip
Sahtekara gardaş olamam varıp
Camide ön safa kararğah kurup
Kul hakkı yiyene gardaş mı deyim*
*Dinime taş atan dini güdüğe
Irkıma küfreden iğrenç düdüğe
Davasız gayesiz şo pis hödüğe
Şo sözden cayana gardaş mı deyim*
*Olmalı gardaşlık lale gül gibi
Resulü Zişanla Cebrail gibi
Bizi bize düşman edip el gibi
Bu hale koyana gardaş mı deyim*
*Bilgi Özmen İmamoğlu Kahraman
Öç diye çağrışır yüce makamdan
Diyemem şehitler tutar yakamdan
Gardaşa kıyana gardaş mı deyim* (Karakoç, 1997a: 96-97).

Şair Abdurrahman Karakoç, Müslümanlar arasındaki kardeşliğin üzerinde çok durmuştur. Geçmişte Müslümanların bu konuda başarı sağladıklarını ancak günümüz Müslümanlarının sınıfta kaldıklarını ve uhuvveti kaybettiklerini belirtmiştir. Karakoç, hayattayken şahit olduklarından ve Müslümanların yaşadığı sıkıntıların neler olduğundan bahsetmiş, onların hal-i pür melâlınden duyduğunu üzüntü dile getirmiştir. Müslümanların dağınıklığından ve birbirlerinin kuyusunu kazmalarından şikayetçi olan Karakoç, dert ve ıstırabını şöyle anlatmıştır:

*Görün hâlimizi biz insanların,
Tutsağı olmuşuz suizanların.
Her zaman her yerde Müslümanların,
Müslüman kırdığı çağda yaşadık* (Karakoç, 1997f: 20-23).

Karakoç sahte dost konusunda da uyarılarda bulunmuştur. Böyleleri ile ilgili olarak kendi hayatından da örnek veren Karakoç, “Gün oldu dostlarımın elinden düşmanlarım beni zorlukla kurtardılar. Hayatta ağrıma giden de bu oldu” (Karakoç, 1997: 43) demiştir.

Karakoç’a göre sahte dostların, dini-imanı, derdi davası yoktur. Onların tek derdi kendi menfaattarıdır. Karakoç, bazı özelliklerini belirterek sahte dostlar konusunda uyanık olmak gerektiğini şu güzel dördlüğü ile anlatmıştır:

*Onlar dava derler, davayı satarlar;
Toprak tükenirse havayı satarlar.
Mecnun hallerine bakıp aldanmayın,
Menfaat görünce Leyla’yı satarlar* (Karakoç, 2002a: 230).

6.2.2.10. İhlas

İhlas, gösterişten uzak durarak ibadet ve taatta içten olabilmeyi anlatan Arapça bir sözcüktür. Türkçeye de aynen geçmiştir. Yapılan her işi sadece Allah için ve O’nun rızasını kazanmak için yerine getirmek anlamına gelen ihlas, amellerin içindeki özdür. İhlâs Allah’ın muttali olduğu bir sırdır; melekler dahi bundan hakkıyla haberdar olamaz. İhlasın en alt mertebesi amellerini işlerken, Allah’ın dışındaki hiçbir varlıktan karşılık beklememektir. En üst mertebesi ise işlenen amel için Allah’tan başka şahit istememe ve O’ndan başkasını görmeme halidir (Cebecioglu, 2014: 232).

Kur’ân-ı Kerîm’de “*Allah’a ihlaslı olarak kulluk et ve O’nun dinine gönülden bağlan*” (ez-Zümer, 39/2) buyrularak Peygamber Efendimize bile ihlas emredilmiştir. Hz. Peygamber’den (sav) de, “*Dini yalnız Allah’a has kılarak ibadet etmekle emrolundum*” (ez-Zümer, 39/11) diyerek çevresine örnek olması istenmiştir. Mü’minlere de namazlarında “*Gönülden gelerek Allah için tam teslimiyetle O’nun huzurunda durun*” (el-Bakara, 2/238) ayetiyle samimiyet ve ihlas emredilmiştir.

Karakoç da şiirlerinde ihlastan bahsetmiş, Allah Teâlâ’nın da söze değil, öze ve amellerdeki niyete baktığını belirtmiştir. O’na göre Allah katında insanların içlerinde taşıdıkları samimiyet o dar kıymetlidir ki, bu vesileyle üstesinden gelinmesi zor işlerin kolaylıkla aşılmasını sağlar:

*Sen söze değil öze bakarsın Allah’ım,
İster dondurur ister yakarsın Allah’ım.
Küçücük varlıkları vesile kılar da
Koskocaman putları yıkarsın Allah’ım* (Karakoç, 2002a: 282).

Gönülden istemenin ve ihlaslı olmanın önemini anlatan Karakoç, içinde samimiyezsizlik varsa sonunda yine kendisi zarar göreceği inancındadır. O bu düşüncelerini şöyle anlatır:

*Can özümden besmeleyi çekende,
Dil yanmazsa ben yanarım sultanım.
Hak uğruna bir sefere çıkanda,
Yol yanmazsa ben yanarım sultanım* (Karakoç, 1997d: 9-10).

Karakoç yaşadığı dönemde Müslümanların zahmetsiz pek çok nimete ulaştıklarını, ihlastan uzak ve samimiyetten yoksun davranışlar sergilediklerini, riyanın

arttığını, beklentili bir İslâmî hayat sürdürdüklerini ve mirasyedi olduklarını gözlemlemiştir. İhlassızlığın sonunun hoş olmayacağını düşünen Karakoç, kurtuluş için Allah'a ve Resûlüne şu sözlerle iltica etmiştir:

*Paylaştık zahmet çekmeden İslamlık mirasını;
İbadet etmeyiz Hakk'a almadan kirasını.
Esiriz nefsin elinde, bilen yok çaresini,
Namaz, oruç, hac ve kurban hep riya'dır, hep riya,
Bir acayip ümmet olduk ey Resul-ü Kibriya.*

*Sade gösteriş i içindir fakire sadakamız,
Boş telaştan bir araya gelmez oldu yakamız.
Ya yalandır ikramımız ya küfürdür şakamız,
Sevgi, şefkat, selam, sohbet hep riya'dır, hep riya,
Bir acayip ümmet olduk ey Resul-ü Kibriya.*

*Koşarız benlik peşinde her ay, her gün, her saat;
Değişmeyen hedefimiz menfaattir, menfaat.
Sahtekârlık mesleğimiz ,hem kolaydır, hem rahat,
Saygı, hürmet, izzet, ikram hep riya'dır, hep riya;
Bir acayip ümmet olduk ey Resul-ü Kibriya*

*Öğretmeni talebeye hayır öğüt vermiyor,
Öz anası yavrusuna helal bir süt vermiyor.
Gidenimiz boşa gider, gelen umut vermiyor;
İlim, irfan, takdir, tenkit hep riya'dır, hep riya,
Bir acayip ümmet olduk ey Resul-ü Kibriya.*

*Dilimizde duayı gör, gözümüzde yaşa bak,
Kör şeytanı kovmak için attığımız taş a bak.
Cami, mescit, çeşme, köprü yaptığımız işe bak;
Hep riya'dır, hep riya'dır, hep riya'dır, hep riya,
Kıl şefa'at, kurtar bizi ey Resul-ü Kibriya (Karakoç, 1997c: 78).*

6.2.2.11. Züh'd

Züh'd, Arapça'da, soğuk ve ilgisiz davranma olarak açıklanmaktadır, yüz çevirmek anlamına gelmektedir.(Cebecioğlu, 2014: 550).Kuran-ı Kerîm'de yalnızca Yûsuf Sûresi'nin 20. ayetinde geçmektedir. H.z Yusuf'un satışıyla ilgili rağbetsiz olmaları ayette bildirilmiştir (Yûsuf, 12/20). Tasavvufî açıdan manası ise dünya hayatına tam olarak dalmamanın esas kabul edilmesi şeklindedir. Bu konuya dair Kur'ân-ı Kerîm'de çok sayıda ayet-i kerime mevcuttur. İnananlara seslenilerek eş ve çocuklarının bir kısmının kendisine düşman olacağından bahsedilmektedir ve sakınılması tavsiye edilir (et-Tegâbün, 64/14). Sahip olunan malların ve çocukların bir fitne olduğunun bilinmesini buyurmaktadır (Enfâl, 8/28). Birdiğer ayette ise dünya hayatının yalnızca bir oyun ve eğlenceden ibaret olduğu hatırlatılmaktadır (el-En'âm, 6/32). Âhiret varken dünyanın geçiciliğine razı olunmasının doğru olmadığı, dünya hayatının sürdürülmesi, ahirete kıyasla çok zor olduğu bildirilmiştir (et-Tevbe, 9/38). Süflilerde, züh'd konusu, farklı biçimlerde değerlendirilmiştir a) Haramdan zühdetmek

yani harama karşı ilgisiz, soğuk yaklaşmak, zühddür. b) Helâl olandan da zühd edilir. Bu zühd şeklinde, kısmetine düşenin azıyla kanaat edip, fazla olanı fakir kimselere dağıtmak gibi bir fazilet bulunmaktadır (Cebecioğlu, 2014: 550).

Başka bir Kuran Ayetinde İnsanlara dünya namına her şeyin verildiğini ancak hepsinin geçici olduğunu bildirmiştir (Âli İmrân, 3/14).

Bir baka Ayette ise Ahiret kazancını isteyen kim olursa olsun fazlasının verileceği bildirilmiştir. Yalnız dünya kazancını isteyen de dünya kazancının verileceği buyrulmaktadır. Bu şekilde olduğunda da âhiretten, nasibinin olmayacağını da bildirmiştir (eş-Şûrâ, 42/20). “*Fakat siz şu dünya hayatını üstün tutuyorsunuz.*” (el-A'lâ, 87/16). “*Oysa ahiret daha iyi ve daha kalıcıdır.*” (el-A'lâ, 87/17). Kitabuz Züh'de isedünyayı kalben terk, gönlünü dünyaya ait şeylerden temizlemek anlamına gelir (Beyhakî, 2005: 33). Başka bir eserde ise; “*Sizden gaip olan üzerine müteessir olmayasınız. Ve size verdiği ile de sevinip mağrur olmayasınız. Ve Allah, her bir böbürleneni, çok iftihar edeni sevmez.*” (el-Hadîd, 57/23), zühdün tarifi bu ayetle yapılmış yani varlığa sevinmeme yokluğa yerinmeme, yani zahid ne dünya umurundan kazandığına mesrur ve ne de kaybettiği şeye mahzun olmayan anlamındadır (Kuşeyri, 2005: 277). Aslında tasvvufun ne olduğu, nasıl ortaya çıktığı konusunda tanımlar yapılırken en baş tanım onun zühd olduğudur. Bu anlamda dünyaya tavır koymak, masivadan yüz çevirip, Allah'a yönelme, Allahtan gayrısını kalben terk anlamında kullanılır (Yılmaz, 2011: 29). Zühdün tanımını yapmaya çalışsakta unutulmamalıdır ki sufiler zühdü ,bulundukları manevi hale göre tanımlamışlardır (Kuşeyri, 2005: 277).

Ebedi ahiret saadeti için dünyayı dünyalığı terk diyebileceğimiz zühd konusunda şair:

*Bana Mevlâna'yı, Yunus'u verin
Mecnun'u, Leyla'yı size bıraktım
Kırk yıldır susuzum, bir tas su verin
İrmağı, deryayı size bıraktım*

*Talipli değilim şöhrete, şana
Makamı, rütbeyi yük etmem cana
Dostluk, sevgi, şefkat yetişir bana
Dövüşü kavgayı size bıraktım*

*Zaman yoktur ekip, biçip sürmeme
Ham topraktan haram mahsul dermeme
Bir tek gönül kafi gelir girmeme
Konağı, sarayı size bıraktım*

*Çokta değil, hakta buldum huzuru
İstedğim alınteri, göz nuru
Benliği, kibiri, iğrenç gururu
Faizi, bankayı size bıraktım*

*Hiç biriniz telaş etmesin boşa
Doyacak gözünüz toprağa, taşa
Beni inancımın koyun başbaşa
Topyekün dünyayı size bıraktım (Karakoç, 1997c: 54).*

“Sakin onlardan bazı sınıflara verdiğimiz dünya nimetine göz dikme, onlardan dolayı üzülmeye ve müminlere alçak gönüllü ol!” el- Hicr, 15/88 Ayetine dikkat çeker şair:

*İnsanlar vuruluyor, evler yanıyor
Ahmak her yerde adalet var sanıyor
Bir adım önde bulunmaktır niyeti
Zulme meyleden zalimi kışkanıyor* (Karakoç, 2005b: 3-20).

Dünyayı dünyada boşama anlamında kullandığı zühdü şair şu dizeleri ile dile getirir:

*Uyuz öküzlerin adam güttüğü
Bir çarpık devirde yaşadı, gitti
Çoğunun putlara secde ettiği
Dünyayı dünyaya boşadı gitti* (Karakoç, 1997c: 95) .

Yine şu dizelerde ise adeta dünyanın fani ve fena yüzne dikkat çeker; kalbin alakasına değmeyeceğini dile getirir:

*Fani diyen varsın desin sana ne
Gönül veren gitsin versin sana ne
Haydut vursun hırsız yesin sana ne
Gücenip kızmaya değmez bu dünya
Nerde kan akıtıp kavga verenler
Nerde şimdi sefasını sürenler
Ne götürdü kucağına girenler
Bir yırtık çizmeye değmez bu dünya
Hayaller kur tesbih tanesi farzet
Hepsi de senindir otuz üç adet
Bırak kalsın orda hiç çekme zahmet
İpliğe dizmeye değmez bu dünya
Kulpu yok ki neresinden tutasın
Sana göre lokma değil yutasın
İçine gireni Allah kurtarsın
Üstünde gezmeye değmez bu dünya.*

*Gel gitme kal desem kalamazsın ki
Ortadan böl desem bölemezsin ki
Git tekrar gel desem gelemezsin ki
Aldanıp azmaya değmez bu dünya*

*Almak-satmak, tapu-senef nafile
Toplayıp yığdığın servet nafile
Sıla nafiledir, gurbet nafile
Yağmaya tozmaya değmez bu dünya*

*Sınırlar çizilmiş konulmuş yasak
Beş para etmezdi bizler olmasak
Kısmen göz yaşı kan-kısmen kir pasak
Yıkayıp süzmeye değmez bu dünya*

*Senin benim ne ki? Küçük mü dar mı?
Hani kimin dostu, kimseye yar mı?
İnsan öldürmenin manası var mı?
Karıncı ezmeye değmez bu dünya*

*Misafirsin, misafirlik suç değil,
Bakacaksan uzaktan bak, güç değil
Eti yenmez, koyun değil koç değil
Derisini yüzmeye değmez bu dünya*

*Kabuktur, manayı unutturmasın
Babayı, anayı unutturmasın
Boş hayal mevlayı unutturmasın
Tırnakla kazmaya değmez bu dünya*

*Unutma ki yolcu yolunda gerek
Yolcunun azığı belinde gerek
İnsanlar insanlık halinde gerek
Mestolup sızmaya değmez bu dünya (Karakoç, 2005c: 103-104).*

Şair şu dizelerinde zahidene duruş halini dile getirir:

*Bunca yıldır bir hiçliğe
Gittim sana geliyorum
Yeter artık döne döne
Bittim sana geliyorum*

*Gözüm yaşlı gönlüm garip
Yalvarayım dedim varıp*

*Benliği benden çıkarıp
Attım sana geliyorum*

*Aşk tokmağı değdi örse
Durmam gayrı dünya dursa
Dünden kalma neyim varsa
Sattım sana geliyorum*

*Bıraktım öfkeyi kini
Oldum bir rahmet ekini
Seni sevmenin zevkini
Tattım sana geliyorum (Karakoç, 1997d: 23).*

Herşeyin elimizden bir gün çıkacağını, ifade ederken hiç gitmeyen ölmeyen, sönmeyen, yokolmayan birine yöneltir:

*Sönmeyen baki olana işret eder.
Doğuma ölüm ekleriz
Boşalmadan biter dünya
Durakta boşa bekleriz
Biz görmeden gider dünya (Kurt, 2013: 244).*

6.2.2.12. Sabır

Sabır, zamanla kavram haline gelmiş Arapça kökenli bir kelimedir. Sözlükte dayanmak, tutmak, hapsedmek, katlamak ve sükûnetle karşılamak gibi anlamlarda kullanılmaktadır (Mutçalı, 2012: 511). Arapçadan Türkçeye de geçmiş olan sabır, amelî tasavvufun kavramları arasında yer almaktadır (Yılmaz, 2014: 170). Tasavvufta sabır, tahammülü zor durumlara karşı direnmek ve katlanmak; elem, sıkıntı ve belâlara sızlanmayı terketmek, Allah'tan gelene yüz ekşitmemek gibi manaları ifade eder. Başa

gelen belâ ve sıkıntılara dayanma iradesidir. Nefse haz veren şeylerden uzaklaşmak diye de tarif edilmiştir. Sabır, kulda Allah sevgisinin alameti sayılmıştır (Kuşeyri, 2005: 376).

Sabrın çeşitleri ve türüne göre meertebeleri vardır. Bunlardan ilki, “*belâlara karşı sabırdır*” ve kavuşacağı nimetleri akla getirmekle elde edilir. Bir hadiste belirtildiğine göre bu nevi sabır, belâyla karşılaşıldığı ilk anda gösterilendir (Buhârî, Cenâiz 32, 43; Ahkâm 11; Müslim, Cenâiz 14-15). Sabırda ikinci mertebe, “*günaha karşı sabırdır*.” Bu nevi sabır, Allah’ın ceza vermesinden korkarak günaha yaklaşımdan kaçınmakla gerçekleşir. Sabrın üçüncü mertebesi ise, “*kullukta sabırdır*.” Nefse ağır gelmesine rağmen tâat ve ibadetler karşısında bıkkınlık göstermemek suretiyle gerçekleşir. Kısaca Allah’a ibadette devamlılığa ve isyan etmekten uzak durmaya da sabır denmektedir (Cebecioğlu, 2014: 409).

Kur’ân-ı Kerîm’de 103 yerde sabır kökünden türetilmiş kelime geçmiştir. Kulun imtihan sürecinde değişik olaylar karşısında verdiği tepkilerin ölçülmesini anlatan ayetler vardır. Bunun örneklerinden biri, Bakara suresinin 155. ayetidir. Bu ayet yeminle başlamış, arkasından Allah’ın insanları biraz korku, aç kalma, mal, can ve ürünlerden bir miktar eksiltmeyle imtihana tabi tutacağı bildirilmiştir. Âyetin devamında da Hz. Peygamber Efendimizden sabredenleri müjdelemesi istenmiştir. Bir başka ayette, sabrın önemine binaen Cenâb-ı Hak müminlere, “*Sabredin ve sabırda yarışın*” (Âl-i İmrân, 3/200) buyurmuştur. Ayrıca “*Allah sabredenleri sever*” “(Âl-i İmrân, 3/146) müjdesi verilmiştir. Bunlar ve bunlara benzer pek çok ayetle Kur’ân’da sabır açıkça teşvik edilmiştir.

Abdurrahim Karakoç kendisi sabırlı bir insandır. Geçim derdi başta olmak üzere hayatın getirdiği tüm çilelere sabretmiştir. Hemfikir olduğu kişilerin de sabırlı olmasını istemiştir. Mensur ifadelerinden birisi “Hz. Eyüp (A.S.) sabrına ortak olan çilekeşleri arıyorum. Tekrar ediyorum: Allah kerim...” sözleridir (Karakoç, 1997: 26). Bu sözleri, dert ve davanın büyüklük ve yüceliği karşısında kendilerinin zayıflığı, hasımların ise güçlülüğü ve acımasızlığı sebebiyle söylemiştir.

Karakoç’a göre hasımlarla mücadele bir dert olduğu gibi, düğün ve ölüm merasimleri gibi insanî sorumluluklar gereği yapılması gereken faaliyetler de birer derttir. Acı dertler olduğu gibi tatlı dertler de vardır. Karakoç, derde tekabül eden ve onu giderebilecek büyüklüğe sahip olan sabrı bir servet sayar. Bu konuda o, bir şiirinde şöyle demektedir:

*Kendi yavrusunu yemez kurt soyu,
Gül açtı sayarım düğünü, toyu.
Derde denk olursa sabırın boyu,
Göğsüme dizerim; servet bu derim* (Karakoç, 1997e: 22).

Karakoç, dert ve sıkıntıların sabırla aşılabileceği kanaatindedir. Bu zordur; başarabilenler sabır kahramanı sayılmalıdır. Karakoç sabrın erdirici, oldurucu ve selamete ulaştırıcı özelliğini şöyle dile getirmiştir:

*Koruğu helva yapacak yiğitleri.
Sabırla murada erecek dervişleri.
Sabırla selamete vasıl olacak inanmışları*
Hz. Eyüp (A.S.) sabrına ortak olan çilekeşleri arıyorum (Karakoç, 1997e: 39).

İslâm dininin en önemli özelliklerinden birisi sabırdır. Karakoç'a göre sabır korkunun ilacıdır. Cihat gibi zor işler de ancak sabırla yapılabilir. Karakoç harama karşı sabır göstermekten de bahsetmiştir. Mevlâ'nın rızasına talip bir kişiyi hapis, işkence ve sürgün cezalarının korkutup yıldıramayacağını savunmuştur. Konuyla ilgili fikirleri şöyledir:

*İslamın içinde korku arama!
Cihadı farz bildik, sabır var ama.
Aç gezer de isyan eder harama,
Mânâda delimiz Mevlâ'ya gider.*

*Yıldırılmaz hapislik, işkence, sürgün,
Dosta giden aşık düşer mi yorgun?
Her senede her ay, her hafta, her gün,
Her saat halimiz Mevlâ'ya gider (Karakoç, 1997a: 38-39).*

6.2.2.13. Dua

Dua kavramı, Arapçada niyaz, yalvarma, isteme gibi anlamlarda kullanılan bir kelimedir. Muhtaç olanların anahtarı, sıkıntıda olanların rahatladığı makam, mazlumların, muzdarların, zalimin zulmü karşısında direnecek gücü olmayanların sığınacağı kapı. Hal ile yapılan duanın daha kolay kabul edileceği belirtilmektedir. Bazı meşâyih-ı kiram, en makbul duanın, rıza ve sükût olduğunu bildirirken; bir bölümü de, duayı ibadet şeklinde değerlendirmektedir. Duanın, ibadetin özü olduğu vurgulanmaktadır. Aynı zamanda dua için, Hakk'ın hakkı olduğu belirtilmektedir. Nitekim duada kulluk zilletini ortaya çıkarma durumu söz konusudur. Bir grup sufinin bu konudaki yorumu, Allah'ın dilediği işe rızayla karşılık verip, sessiz kalmanın daha makbul olduğu yönündedir. Avam tabakanın ettiği dua dil ile, ariflerinki kalp ile yapılandır (Cebecioğlu, 2014: 134). İhtiyacın anahtarı, darda kalanların sığınağı, ibadetin özü, kulun derdini Allaha açması, tüm arzu isteklerine cevap verecek makamın farkındalığı halidir (Kuşeyri, 2005: 501).

Bir diğer açıdan, her şeye ama her şeye gücü yeten kudrete dilekçe, diyebileceğimiz dua kulun aczini fakrını hissetmesi sonsuz ihtiyaçlarına sonsuz rahmeti kudreti ile cevap verecek makama müracaat halidir.

Kurani kerim duayla başlar, duayla biter, adeta kuran baştan sona nasıl iyi bir kul olunacağını duasının cevabıdır. Tasavvufta dua o kadar önemlidir ki, manevi yolların ilticalarını dualarını içeren dua mecmuları oluşturulmuştur.

“Ey Muhammed! De ki: “Duanız olmasa, Rabbim size ne diye değer versin!” (Furkân, 25/77).” *Dua edin cevap vereyim* “ (el Mü'min, 40/60). Allah kulundan istemesini istemiştir. Peygamberimizin hayatı adeta bu ayetlere uygun olarak istemeyle doludur; kalkınca duası, evden çıkarken duası, yatarken, sohbete başlarken, bitirirken ...adeta O, dua insanı haline gelmiştir. Rızâ olunmuş bir hayat modeli olan Allah Rasulü'nün hayatını mutasavvufîlar sıkı sıkıya takip etmişler, O'nun duası konusunda kitaplarında özel bölüm açmışlar, dahası özel dua bölümleri oluşturmuşlardır (Gazali, 1992: 849).

“Dua” kuranda çokça geçer. Şair duadan başka bir gücünün olmadığını farkındadır. İnsan olduğunu hatalarla dolu olduğunu ve bu hatalardan dolayı çok korktuğunu ve rabbinden aman dilediğini birçok şiirlerinde dillendirir:

*Beşeriz şaşarız, sen şaşırtma bizi
Gurur kibir verip te şişirme bizi
Nefsimizin peşine düşürme bizi
İlim, irfan ver sanat ver Allah'ım* (Karakoç, 1997c: 38).

“Kullarım sana beni sorduklarında, (bilsinler ki) ben şüphesiz yakınım. Benden isteyenin, dua ettiğinde duasını kabul ederim. Artık onlar da davetimi kabul edip bana iman etsinler. Umulur ki kemale erişirler” (Balkara, 2/186).

Kimden istemek gerektiği konusunda Şair duada adres güncellemesi yapar. Herşeye gücü yeten kudrete dilekçe sunar:

*Ne bahar kışa ne gece sabaha yalvarsın
Ne Keklik şahine ne kurt silaha yalvarsın
İçinden yalvarmak dua etmek geçen varsa
Her an Allah'a yönelsin, Allah'a yalvarsın* (Karakoç, 2002a: 18).

Dua konusunda adresini kaybedenlere seslenir:

*Ahmaktır, maniden medet umar, Yazık
Korkaktır, caniden medet umar, yazık
Ebedi saadetten yok ki haberi
Fanidir, faniden medet umar, yazık* (Karakoç-2005a: .84).

En büyük ideali isteği, En büyük hayali; rızayı ilahiye taleptir:

*Rızanı aradım her yazdığımda
Malumun nefsimin rızasını değil Allah'ım.
Sana hoş gelmeyen duygum olursa
Aklımdan onları sen sil Allah'ım* (Karakoç, 1997f: 113).

Yine en önemli taleplerden biri de hidayettir. En büyük nimet hidayeti istiyor yeryüzü sakinleri için:

*İsteyin dualara açıktır semavat
Rahmet yağsın, hidayet yağsın yeryüzüne
Berrak gönüller miraca yükselsin kat kat
Şefkat yağsın, adalet yağsın yeryüzüne* (Karakoç, 2002: 189).

Dua bekaya açılan pencere, bakiyene sohbet, duasızlık bekaya açılan pencerenin kapanışı halidir:

*Sen ömrün boyunca gurbettesin gönül
Yaşarken her saat nöbettesin gönül
Bekaya açılan bir penceren yoksa
Ziyandasın gönül, zulmettesin gönül* (Karakoç, 2002a: 178).

En büyük farkındalık en büyük düşman nefis ve hevadın sığınışı:

*Bizi dilimizden koru Allah'ım
Yanlış fi'limizden koru Allah'ım
Diyardan ne gelse tedbir alırsız
Sen bizleri bizden koru Allah'ım* (Karakoç, 2002a: 182).

Allah sevgisini dileme ve dilenme ihtiyacını hissettirme, dile getirme konusunda ise:

*Gönlümü aşkınla mest eyle Allah'ım
Bana dostlarını dost eyle Allah'ım
Sevenlerini insanlıktan çıkartıp
Ne bir heykel ne de büst eyle Allah'ım* (Karakoç, 2005b: 62).

Duanın gücüne dikkat çeker şair şu dizelerinde adeta tek güç sahibinin gücünü arkasına alma, sonsuz herşeye gücü yeten birine dost olmanın yoluna işaret eder:

*Küçük bir mazlumun dualı dili
Dizüstü çökertir kocaman fili
Mazluma-mağdura Allah kefildir
Zalimin-zorbanın var mı kefili?* (Karakoç, 2002a: 151).

Özellikle kötü kusurları yapan nefsinden korkarak ona köle olmaktan çekiniyor ve Allah'a sığınıyor. Samimi bir yakarış içten bir ses olarak duygularını şiirlerine yansıtmıştır.

Şairden “ayrı tut” duası:

*Allah'ım sen bizi iki dünyada
Kör şeytana uyanlardan ayrı tut
Denizde, karada, hem de havada
Haram lokma yiyenlerden ayrı tut.*

*Günahkârız, rahmetine talibiz
Nihayetsiz şefkatine talibiz
Ermişlerin sohbetine talibiz
Fitne-fesat yalanlardan ayrı tut.*

*Hakikat yolundan şaşırma bizi
Korkuya-zillete düşürme bizi
Zalimin zulmüyle pişirme bizi
"Enel Ekber" diyenlerden ayrı tut.*

*Katma bizi nursuzların içine
Hele hele arsızların içine
Dahil etme hırsızların içine
Memleketi soyanlardan ayrı tut.*

*Hazarda kel-fodul-kostak olandan
Seferde kervana köstek olandan
Gaddarlara dayak-destek olandan
Mazlum gözü oyanlardan ayrı tut.*

*"Beli" dedik, bak hedefe yürüdük
Nefsimizi ipe takıp sürüdük
Toprak olduk, kavlimizle çürüdük
Söz verip de cayanlardan ayrı tut.*

*Başımıza çoban yapma kerizi
Bulaşmasın alnımıza kir izi
Dernekleşti "Çağdaş yaşam" krizi
Hayası kıt bayanlardan uzak tut.
Has niyetle hayallere takıldık
Hicranlarla hüsrانlarla yıkıldık
Tek delikten üç-beş defa sokulduk
Yılanlardan çıyanlardan ayrı tut.*

*Alimlere erenlere dost eyle
Nefsi yola serenlere dost eyle
Sana gönül verenlere dost eyle
Kibir kürkü giyenlerden uzak tut (Karakoç, 2005c: 55-56).*

Ya Rab aşkını ver bana, muhabbetullah duası yapar:

*Gönlümü aşkınla mest eyle Allah'ım
Bana dostlarını dost eyle Allah'ım
Sevenlerini insanlıktan çıkartıp
Ne bir heykel, ne de büst eyle Allah'ım (Karakoç, 2005b: 62).*

Şair edep istiyor: mutlu son, güzel akıbet dilenir:

*Allah'ım kabul buyur, çok değil iki niyaz
İslam'ın edebiyle edeplendir bizleri
Göçme vakti gelende canlar vururken pervaz
Kolay/güzel ölümle şereflendir bizler (Karakoç, 2005b: 127).*

“Ey o bütün iman edenler! Allahdan korkun ve ona yaklaşımağa vesile arayın ve onun yolunda mücadele edin ki felâha erebilesiniz” (el-Mâide, 5/35) ayetinde geçen tevessülü duada kullanır şair;

*Kur'an'ın, ismi Azam'ın hürmetine
Bizlere rahmet ver, rahmet ver Allah'ım.
Türk milletine ve İslam ümmetine
Huzur ver, sükûn ver, rahat ver Allah'ım.*

*İlk şehit, ilk emir, son haber hakkına
Gazilerin akıttığı ter hakkına
Ve Habibin olan peygamber hakkına
Tövbe ver, felah ver, necat ver Allah'ım.*

*Beşeriz, şaşarız sen şaşıрма bizi
Gurur, kibir verip de şişirme bizi*

*Nefsimizin peşine düşürme bizi
İlim ver, irfan ver, sanat ver Allah'ım.*

*Yarab! Rahmetin gazabından büyüktür
Talebim ne şöhret, ne mal, ne de mülktür
Zayıflık, acizlik sırtımızda yüküdür
İman ver, akıl ver, takat ver Allah'ım.*

*Bilsek'te, bilsekte gene bilmek için
Hatadan, günahtan dönebilmek için
Küfür ile zulmü yenebilmek için
Nusret ver, derman ver, takat ver Allah'ım.*

*Hem dünya hem ahrette yakma bizi
Kerem kıl, rahmetinle kucakla bizi
Kin alışverişinden sen sakla bizi
Sevgi ver, saygı ver, şefkat ver Allah'ım*

*Yalnızca sana inanan, sana bağlı
Senin Resulün olan sultana bağlı
Gönlüyle, bedeniyle Kur'an'a bağlı
Komşu ver, gardaş ver, evlat ver Allah'ım*

*Kirden, küfürden arınıp, yunmamıza
Benlik atına binersek inmemize
Yanlış yola saparsak dönmemize
Zaman ver, imkân ver, fırsat ver Allah'ım*

*Gadirsin, Ganisin mülkünde yok değil
Ver bize helal ne istersek, çok değil
Beşikten mezara kadar uzak değil
Azim ver, sabır ver, sebat ver Allah'ım (Karakoç, 1997c: 38-39).*

Fark edilmeyen nimet akıllı, doğru dost isteği:

*Canlı, cansız kâinat gafil olma der bize
Ya Rab, kurtaracaksan yalnızlık girdabından
Basiretli, akıllı, doğru dostlar ver bize
Her sabah bir mahkeme, her akşam mahşer bize (Karakoç, 2002a: 93).*

Şair, istenecek makamda isteneni verecek kudret olmalı;

*Ahmaktır maniden medet umar, Yazık
Korkaktır, caniden medet umar, yazık
Ebedi saadetten yok ki haberi
Fanidir, faniden medet umar, yazık (Karakoç, 2005a: 84).*

“Münacat” adlı şiirinde şairimiz şöyle yalvarır:

*Elimizden, dilimizden
Bizi sen kurtar Allah'ım
Azad eyle bizi bizden
Bizi sen kurtar Allah'ım*

*Şer mülküne açtık hasır
Sırtımızda günah, kusur
Nefsimize olduk esir
Bizi sen kurtar Allah'ım*

*Menfaat başımızda taç
Gözümüz aç, gönlümüz aç
Aklımız törpüye muhtaç
Bizi sen kurtar Allah'ım*

*Yığınlara “umut” olan
Bir acaip kara yılan
Gideni aratır gelen
Bizi sen kurtar Allah'ım*

*Mücahit cihadı bilmez
Akıncı firardan gelmez
Dağıldık toplayan olmaz
Bizi sen kurtar Allah'ım*

*Kula kulluk eylemekten
Ayıya dayı demekten
Yağ çekip, haram yemekten
Bizi sen kurtar Allah'ım*

*Hedefimiz ne sağ ne sol
Muhammed (a.s.) yoludur hak yol
Rahmetin bol, şefkatin bol
Bizi sen kurtar Allah'ım (Karakoç 1997c: 42-43).*

Karakoç yine, En büyük farkındalık en büyük düşman nefis ve hevadan Allah'a sığınır:

*Bizi dilimizden koru Allah'ım
Yanlış fi'limizden koru Allah'ım
Diyardan ne gelse tedbir alınız
Sen bizleri bizden koru Allah'ım (Karakoç.2002a: 182).*

Şair, en önemli istenecek şeylere değinir, bizi bizden koru duasında bulunur:

*Ya Rab her zaman sen bizi bizden koru
Doymayan, durmayan nefsimizden koru
Düşman vereceksen namuslusundan ver
Edepsiz, akılsız ve dinsizden koru (Karakoç, 2002a. 62).*

Şair iltica eder Rabbine ve Rahmet sığınağım diye seslenir:

*Beşerin zulmünden yüce Allah'ım
Senin rahmetine sığınıyorum
Yalnız sen olursun istinatgâhım
Senin rahmetine sığınıyorum
Doğruyum, masumum amma ne çare
Kudretim yetmiyor, oldum biçare
Vallahi kimseye etmem müdare
Senin rahmetine sığınıyorum*

*Emrinden dışarı bir yere gitmem
Yalana, hileye tevessül etmem
Başka vekilim yok, başka dost tutmam
Senin rahmetine sığınıyorum*

*Bir sabır ver, sabırların hasından
Yıkasın kalbimi elem pasından
Müfteri kulların iftirasından
Senin rahmetine sığınıyorum (Karakoç, 1997c: 48).*

Her daim duaya, içten duaya dikkat çeker:

*Yığarız boş zamanda kerpiçten duaları
Günah seli götürür bu hiçten duaları
Korku ve acizliği öğretir felaketler
En son anda yaparız en içten duaları (Karakoç-2002a: 203).*

Şair önce kendi nefsinden Allah'a sığınır:

*Kula kul eylemekten
Ayıya dayı demekten
Yağ çekip haram yemekten
Bizi sen kurtar Allah'ım (Karakoç-1997c: 42-43).*

Dualarında toplumun sorunları da vardır. Bir şiirinde şunları ifade eder:

*Beşerin zulmünde yüce Allah'ım
Senin rahmetine sığınıyorum
Yalnız sen olursun istinatgâhın
Senin rahmetine sığınıyorum (Karakoç,1997c: 48).*

Rabbinden dosta olan ihtiyacını dileniyor:

*Gönlümü aşkınla mest eyle Allah'ım
Bana dostlarını dost eyle Allah'ım
Sevenlerini insanlıktan çıkartıp
Ne bir heykel ne de büst eyle Allah'ım (Karakoç -2005b-.62).*

*Canlı, cansız kâinat, gafil olma der bize
Ya Rab, kurtaracaksan yalnızlık girdabından
Basiretli, akıllı, doğru dostlar ver bize...
Her sabah bir mahkeme, her akşam mahşer bize* (Karakoç, 2005a: 9).

Günahlar duanın reddine sebep; musibete davetiye olduğunu şöyle dile getirir:

*Bizim günahımızın dehşet ceremesini
Gelecek nesillere çektirme Sen Allah'ım
Duymasınlar ensede zorbanın nefesini
Mazlumlari canından bıktırma Sen Allah'ım* (Karakoç, 2005b: 49).

6.2.2.14. Rıza

Rıza sözlükte razı olmak, hoşnutluk, memnunluk ve kişinin kendinin istemesi anlamlarına gelir (Develioğlu, 1990: 1069). İstilahta ise rızanın kula ve Allah'a ait olmak üzere iki yönü mevcuttur. Kulun Allah'a itaat neticesinde kazandığı hoşnutluğa rıza dendiği gibi, Allah'ın kulun davranışlarından razı olması da rıza denir. Tutum ve davranışlar kalpten doğduğu için, kulda rıza, kalbin ve bedeninin müşterek amelini ifade eder. Kâmil mümin tüm yapıp ettikleriyle aslında sadece Rabbini razı etmek ister; O'nu razı ettiğine inanınca kendi de razı olur.

Rıza, tasavvufta makamların en üstünü kabul edilir (Yılmaz, 2014: 175) Nefsin tekâmülünde kulun Allah'tan razı olmasına “râziye”, Allah'ın kulundan razı olmasına da “merzıyye” isimleri verilmiştir (Yılmaz, 2014: 236). Rıza, kalbin Allah'ın hükmü karşısında sükûnet içinde bulunması, Allah Teâlâ'nın kul hakkındaki kararına itiraz etmeme ve başa gelenleri kabullenme halidir. Bazı sûfiler rızanın belayı hissetmemek olduğunu belirtmişlerdir (Kuşeyri, 2005: 395).

Genel anlamda rıza, hüküm ve kaza karşısında itirazı terk etmektedir. Rızanın koşulu, olay gerçekleşikten sonra olmasıdır. Eğer rıza olaydan önce gerçekleşirse, bu duruma rızaya azmetmek denilmektedir ve kesinleşmesi teste bağlıdır. Muhsin kimselerin Allah'tan razı olması, kaza ile gerçekleşmektedir. Bu nedenle şehitlerin, sıddıkların ve mukarrabîn rızaları farklıdır. Onlardan konum ve derecelerine göre farklı tutum ve davranışlar beklenir. Bazı durumlarda hasenât-ı ebrâr seyyiât-ı mukarrabîn olabilir. Tasavvuf yoluna zorluk ve meşakkatinden dolayı “rıza lokması”, uzunluk ve erkânının fazlalığından dolayı “rıza kapısı” denilmiştir. Örneğin Mevlevîlikte çile günleri, “rıza” kavramındaki harflerin rakamsal değerine göre bin bir gün olarak belirlenmiştir. Bin bir günlük süre zarfında dergahlarda çok şey öğrenerek ve tarikatın rükünlerini yaşayarak çile çıkarılır. Bu kolay bir iş değildir. Diğer taraftan her şeyin Allah'ın razı olmasına bağlı olduğunu göstermek için tasavvufta ömür için “rıza pazarı” tabiri kullanılır. Öneme binaen farklı coğrafyalardaki tasavvuf ekolleri sistemlerinde rızaya yer vermişlerdir. Tarikat öncesi dönemlerde Iraklı mutasavvıflar rızayı hâl, Horasanlı sûfiler ise makam olarak değerlendirmişlerdir (Cebecioğlu, 2014: 399).

Tasavvufta rıza konusunun üzerinde önemle durulması, Kur'an'da ona verilen değerden kaynaklanır. Kur'an'da rıza idealize edilmiş ve “Allah'ın rızası en büyüktür. İşte büyük kurtuluş budur” (et-Tevbe, 9/72) buyrulmuştur. Böylece rıza ulaşılması gereken büyük bir hedef ve hayal edilmesi istenen en yüksek gaye olarak gösterilmiştir.

Abdurrahim Karakoç da İslâmî geleneğe uyarak hayatı boyunca hep rızayı aramış bir şairdir. Yazdıklarında nefsinin tatmin yolunu değil, Allah'ın rızasını kazanmayı amaç edindiğini belirtmiştir. Şiir yazarken sanattan önce rızayı seçmiş; Allah'ın hoşlanmayacağı duyguların zihninden silinmesini istemiştir. Onun konuyla ilgili dörtlülüğü şöyledir:

*Rızanı aradım her yazdığım da
Malumun nefsimi değil Allah'ım.
Sana hoş gelmeyen duygum olursa,
Aklından onları sen sil Allah'ım* (Karakoç, 1997f: 113).

6.2.3. Diğer Tasavvufî Kavramlar

Karakoç'un şiirlerinde geçen tasavvuf kavramları burada zikredilenlerle sınırlı değildir. O'nun atıf yaptığı, yararlandığı, az veya çok değindiği ya da şiirlerinde kullandığı başka tasavvuf kavramları da mevcuttur. Herhangi bir tasnife tabi tutmadan verecek olursak onlardan bazıları şunlardır:

Nefis, mesuliyet duygusu, şefkat ve merhamet, tevekkül, emr-i bi'l-ma'rûf nehy-i ani'l-münker, hizmet, irşat, mürşit v.b. Şimdi de bu kavramlardan bir kısmını dizeler halinde sunuyoruz.

Nefis konusunda şu mısraları dile getirir:

*Bizi nefsimize hadim etme ya Rab
Hatadan esirge, nadim etme ya Rab
Mazlumların, mağdurların üstündeki
Ezayı, cefayı kadim etme ya Rab* (Karakoç, 2005: 237).

*Kah yarımız kah ağyarımızdır nefsimiz
Kah medarı iftiharımızdır nefsimiz
İçinden çıkamayız ömrümüz boyunca
Çünkü kazılmış mezarımızdır nefsimiz* (Karakoç, 2005: 180).

*Nefsi emmaresine tapan sensin sen
İbadette bile rol yapan sensin sen
Bilemem seni nasıl tarif etsem ki
Haktan ve hakikatten sapan sensin sen* (Karakoç, 2005: 177).

Enaniyet, benlik konusunda ifadeleri şunlardır:

*Ego ben: Siyaset sahnesinin müptelasıdır "ben"ler
Milletin değişmeyen başbelasıdır "ben"ler
Hava kirli, su kirli, atmosfer delik-deşik
Emsalsiz kirli çağın, Kerbela'sıdır "ben"ler* (Karakoç, 2002: 222).

*Dünler var muazzez/Bugün var zahmettir
Hayat var işkence/Ölüm var rahmettir
Bizi bizden alıp uzaklaştıran şey
Cehalet-benlik ve gaflettir gaflettir* (Karakoç, 2002a: 9).

*Kanat takmak ile fare kuş olmaz
Kaplan tuş olsa da karpuz tuş olmaz
Tartışmayı, şikayeti bırakın
Benlik kalkmadıkça kurtuluş olmaz* (Karakoç, 2002: 166).

Şefkat ve merhamet konusunda, dile getirdiklerinin bir kısmı şunlardır:

*Beş kıtanın beşinden akan kanlar bizimdir
Yaralanan uzuvlar, çıkan canlar bizimdir
“Size ne?” sorusunu soran güruha cevap:
Mademki biz insanız tüm insanlar bizimdir* (Karakoç, 2005b: 20).

*Müstehaktır” diyerek insaftan vazgeçilmez
Zorda kalınsa bile hayduttan dost seçilmez
Bulutlardan yağacak rahmet gecikse dahi
Vebal akan çeşmeden tek damla su içilmez* (Karakoç, 2005b: 31).

Tüm varlığa mehametle bakış şöyle dile gelir:

*Gölgesinde otur amma
Yaprak senden incinmesin.
Temizlen de gir mezara
Toprak senden incinmesin.*

*Yollar uzun, yollar ince
Yol kısalır aşk gelince
Yat kurban ol İsmail'ce
Bıçak senden incinmesin.*

*Burdayım de ararlarsa
Doğru söyle sorarlarsa
Tabutuna sararlarsa
Bayrak senden incinmesin.*

*İl göçsün göçtüğün vakit
Yol yansın geçtiğin vakit
Suyundan içtiğin vakit
Kaynak senden incinmesin.*

*Toz konmasın sakın sana
Hakkı geçer halkın sana
Gücenmesin yakın sana
Uzak senden incinmesin* (Karakoç, 2005c: 43-45).

Tevekkül, ümüdi verenden ümit etmek, konusunda şunları ifade eder:

*Her nereye baksam karşımda duran,
Ya yıkanmış sevap, ya kirli günah,
Bir müjdeli haber kalbime vuran,
Gadir 'dir, Rahim 'dir, Kerim 'dir Allah* (Karakoç, 1997c: 10).

*Umut Allah 'aydı kula değildi,
Yıllarca içime öfke yığıldı,
Yaslandım kırıldı, tuttum eğildi,
Direkten, sıırıktan umudu kestim* (Karakoç, 1997c: 90).

*Söz çok-söylemek zor-susmak felaket
Yorulmak-gücenmek-küsmek felaket
En zor bir zamanda-en kötü günde
Allah 'tan umudu kesmek felaket* (Karakoç, 2002a: 22).

Emr-i bi'l-ma'rûf nehy-i ani'l-münker konusunda dertsizlere hitaben şunları söyler:

*Senin değil dostum başındaki baş
Nasıl taşıyorsun Allah aşkına?
Derdin yoktur, öfken yoktur arkadaş
Nasıl yaşıyorsun Allah aşkına? (Karakoç, 2005a: 369).*

Zulme sessiz kalanlara ise şöyle seslenir:

*Diyorlar ki: Zülfü yare dokunma
Dokunmazsam vicdanıma dokunur
Bir yerde bir yanlış gördüğüm zaman
Sessiz kalmak irfanıma dokunur (Karakoç, 2002a: 135).*

Karakoç, silsile halinde tüm değer ve değerlilerin üzerinde hakkı olduğunu farkındadır şöyle dile getirir:

*Canım sağ oldukça rahmetli babam
Susarsam, hakkını helâl etmesin!
Ak sütün emziren ihtiyar anam,
Susarsam, hakkını helâl etmesin!*

*Yerindedir daha aklım, iradem
Ve işte yeminim, işte ifadem!
İlk insan, ilk nebi Hazreti Âdem,
Susarsam, hakkını helâl etmesin!*

*Meylim ne şöhrete, ne saltanata;
Hak için sarıldım ben bu sanata;
Kür-Şad, Bilge Kağan, Oğuzhan Ata,
Susarsam, hakkını helâl etmesin!*

*Önümde dururken Türklüğün hâli,
Susup da boynuma almam vebali;
Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali(r.a)
Susarsam, hakkını helâl etmesin!*

*İmanda bu fire, zillate bu zam!
Doymuyor yüreğim ne kadar yazsam.
Farabi, Gazali, İmamı Azam,
Susarsam, hakkını helâl etmesin!*

*Nusret versin yeri, göğü yaratan
Çekip çıkartalım akı karadan
Ertuğrul Bey, Osman Gazi, Murat Han,
Susarsam, hakkını helâl etmesin!*

*Ülküm aşk çölünde Veysel Karani
Ulubatlı Hasan eyler göreni
Fatih, Ak Şemsettin, Molla Gürani
Susarsam, hakkını helâl etmesin!*

*Bu yol bahadırlar, ermişler yolu;
Kendini davaya vermişler yolu!*

*Şeyh Mevlana, Derviş Yunus, Köroğlu,
Susarsam, hakkını helâl etmesin!*

*Türkçe sevdalanan, İslâmca yanan
Adar millette bir değil bin can
Yavuz Sultan Selim, Barbaros, Sinan
Susarsam, hakkını helâl etmesin!*

*Uyutulmuş köy, nahiye, ilçe, il
Yüreğimi yetmiş yerden yara bil;
Mehmet Âkif, Osman Batur, Şeyh Şâmil
Susarsam, hakkını helâl etmesin!*

*Mühim değil güceneni, küseni
Allah sevmez haksızlığa susanı
Yozgatın Yerköylü Yetim Hasanı,
Susarsam, hakkını helâl etmesin!*

*Allah rızasıdır arzum, emelim!
Bu necip milleti ondan severim
Hazreti Muhammed (S.A.V) gerçek rehberim,
Susarsam, hakkını helâl etmesin! (Karakoç, 1997b: 35).*

En büyük irşat'ın Kur'anla olması gerektiğine işareten şunları ifade eder:

*Ne söylesem hava, ne yazsam yalan
İlahi kaynaktır tek makbul olan
Hazreti Kur'an'ın dışında kalan
Hangi söz yerinde kaldı bilmem ki? (Karakoç, 1997f: 16).*

İrşat usulünü ise şu şekilde dile getirir:

*Sünneti kaybettik, farzı kaybettik
Sahabeden miras tarzı kaybettik
Manevi talebi, arzı kaybettik
Kismetini harcadık... daha ne kaldı? (Karakoç, 2002b: 31).*

İrşat vazifesini dile getirmeyenlere şu şekilde seslenir:

*Silahsız kuvvetler vakt oldu tamam;
Zamanınız mı yok, ölümüsünüz?
Cami cemaati, müezzin, imam...
İmanınız mı yok, ölümüsünüz?*

*Dervişler, hacılar, asa kulları;
Tüccürlar, patronlar kasa kulları;
Amirler, memurlar Masa kulları;
Vicdanınız mı yok, ölümüsünüz?*

*Düşünenler, okuyanlar, yazarlar;
İssiz yerde haksızlığa kızanlar,
Dadaloğlu mirasçısı ozanlar,
Lisanınız mı yok, ölümüsünüz?*

*Sahte mücahitler size diyorum;
Hani cihad, nerde gaza diyorum.*

*At sürün erkekçe düze diyorum;
Meydanınız mı yok, ölümüsünüz?* (Karakoç, 1997c: 116).

Mürşit, Allah dostlarına dost olma arzusu, isteği şöyle duaya dönüşür:

*Gönlümü aşkınla mest eyle Allah'ım
Bana dostlarını dost eyle Allah'ım
Sevenlerini insanlıktan çıkartıp
Ne bir heykel, ne de büst eyle Allah'ım* (Karakoç, 2005b: 62).
*Bir aşk bulsam, yağmurunda ıslansam
Bir dost bulsam irfanında beslensem
Bir dağ bulsam, sinesine yaslansam
Yalnızlığım biter mola, bilmem ki?* (Karakoç, 2005c:255).

*Alimlere erenlere dost eyle
Nefsi yola serenlere dost eyle
Sana gönül verenlere dost eyle
Kibir kürkü giyenlerden uzak tut* (Karakoç, 2005c: 55).

Allahın sevdikleri tarafından sevilme isteği dile dökülür:

*Yorulдум şu dünyada, durma koştur ha koştur
Doldurmak mümkün değil, boşluklar gene boştur
Ya Rab, seni sevenler eğer severse beni
Her şey o zaman güzel, her şey o zaman hoştur* (Karakoç, 2002a: 177).

Şaire göre, kamil insan beldeye değer katar, beldeyi şereflendirir:

*Bir mü'min abdest alsa bir nehir şereflenir
Bir Kamil konuk gelse bir şehir şereflenir* (Karakoç, 1997e: 93).

Gerçek mürşide ulaşmanın kolay olmadığını şöyle ifade eder:

*Adalet eksilmez tevziat ile
Vicdan zaptedilmez inzibat ile
Kestirmeden git diyorlar, gidelim
Peki hangi yoldan, hangi zat ile?* (Karakoç,2002a: 193).

Tarikatları haksız yere eleştirenleri hicveder:

*Tarikat mı? Aman tü
Düşmanım hicap, örtü
Yaptığım resimler nü
Ben mürteci değilim* (Karakoç, 2005c: 25).

Rehber bulma konusunda şu uyarılarda bulunur:

*Ey gönül yakın durma yağcıya-yalakaya
Varsın seni her sabah çeksinler falakaya
Gölgelere sığınma, adam gibi adam ol
El verme, kıymet verme, tekebbür alakaya* (Karakoç, 2002a: 220).

*Şapşallardan rehber tuttuk, Suç bizim
Zehir içtik yalan yuttuk, Suç bizim
Nahak yere sarfedildi seneler
Tez aldandık tez unuttuk, suç bizim* (Karakoç, 2002a: 102).

Vasiyet konusunda şair şunları dile getirmiştir:

*Cem Karaca ölmeden yapmış vasiyetini
Demiş ki: “Cenazeme sakın alkış tutmayın
Sadece tekbirlerle uğurlayın siz beni”
Bu mümine Fatiha gönderin, unutmayın* (Karakoç 2005b:139).

Kendi vasiyetini şu şekilde dile getirir:

*Bedenime korkak yürek yüklemem;
Tatlı diye öz canımı saklamam;
Öldüğümde çalgı, çelenk beklemem;
Al-götür kabrime koy bu sevdayı,
Canımın cananı say bu sevdayı* (Karakoç,1997b: 16).

Kendisini değerlendiren dostlarına şu şekilde bir vasiyet bırakır:

*“Ne dostlarımız kabul ettiğimiz derecede iyidirler,
Ne de düşman saydıklarımız tahmin ettiğimiz derecede kötü...
Beni böyle değerlendiriniz.”* (Karakoç, 1997f: 9).

Tespit edilen ve çoğu açıklanan kavramların haricinde Abdurrahim Karakoç'un şiirlerinde daha başka dinî ve tasavvufî nitelikli kavram ve konulara rastlamak da mümkündür. Bunda araştırmacıların ilgi alanları, bakış açıları ve dikkatleri belirleyici olacaktır. Zira Şair Abdurrahim Karakoç, çok geniş bir kültür havzasından ve derin bir birikimden beslenerek eserlerini vermiştir. Bu nedenle biz de Şair Abdurrahim Karakoç'un son verişi dizeleriyle, bu bölüme son veriyoruz:

*Daha bunlar bildiğimin yarısı,
Gelecek mektuba kalsın gerisi.
Bu yıl Karakoç'un gönül arısı,
Çiçekten çiçeğe uçtu duydun mu?* (Karakoç, 1997a: 80).

7. SONUÇ

Abdurrahim Karakoç'un Şiirlerinde Dinî ve Tasavvufî Temalar başlıklı çalışmada ulaşılmış belli başlı sonuçlar şunlardır:

Abdurrahim Karakoç Cumhuriyet döneminde yaşamış önemli bir Türk şairidir. Cumhuriyetin ilanından dokuz sene sonra 1932 yılında dünyaya gelmiş, 7 Haziran 2012 tarihinde de vefat etmiştir. Seksen yıl ömür sürmüştür. Çocukluğu Cumhuriyetin ilk yıllarına, gençliği ülkede tek parti, yurt dışında ise II. dünya savaşının cereyan ettiği dönemlere rastlamıştır. O, şahsiyetinin teşekkül ettiği bu zaman diliminde yaşanan sıkıntılara bizzat şahit olmuş, halk ile devlet arasında bazı konularda ortaya çıkan uyumsuzlukları görmüş, bunlara sebep olan arızaları doğrudan tespit imkanı bulmuştur. Tespit ve teşhis ettiği arızaların giderilmesi için de otuzlu yaşlarından itibaren çözüm önerilerinde bulunmaya başlamıştır. Karakoç, çözüm önerilerini kısmen düz yazı ve makaleleri ile ama çoğunlukla da şiirleriyle dile getirmiştir. Zaman geçtikçe de şiir konusunda rüşünü ispat etmiş ve şiirleriyle toplumu aydınlatmıştır.

Karakoç'un okul hayatına bakıldığı zaman ulaştığı nokta insanda hayranlık uyandırmaktadır. Zira o, ilkokuldan sonra örgün eğitim ve öğretim veren başka bir okula gitmemiştir. Tahsilini hayat mektebinde ve aile ortamında sürdürmüştür. Kur'ân okumayı babasından öğrenmiş, temel din ve ahlak eğitimini de aile ortamında kazanmıştır. Türk edebiyatının klasik eserleriyle yine aile ortamında tanışmıştır. Henüz daha onlu yaşlarının başındayken Seyrani Dede, Köroğlu, Dadaloğlu, Âşık Ömer, Ruhsatî, Karacaoğlu, Yunus Emre gibi birçok şairin şiirlerini öğrenmiştir. Baba Ümmet Karakoç, ilkokuldan sonra çocuklarının Fuzuli, Nefî, Baki, Nedim gibi divan şairlerini okumalarını sağlamış; kendisi de Süleyman Çelebi'nin *Mevlûd*'ü ile *Battal Gazi Destanı*, *Hazreti Ali Cenklere*, *Kerem ile Aslı* ve *Leyla ile Mecnun* gibi geleneksel hikâyeleri evlatlarına okuyup yorumlamıştır. Abdurrahim Karakoç daha sonra bunlara ilave olarak Ahmed Yesevî'nin *Divân-ı Hikmet*'i ile Mevlânâ'nın *Mesnevî*sinin de okumuştur. Doğal ortamda elde ettiği birikim onun ileride vereceği eserlere zemin hazırlamıştır.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla Abdurrahim Karakoç'un yayınlanmış on altı şiir kitabı bulunmaktadır. Çeşitli dergi ve gazetelerde yayınlanmış makale ve köşe yazıları da mevcuttur. Ancak onun şairliği diğer yönlerinden daha önde gelmektedir.

Bu çalışmanın içeriğinde şiir ve edebiyatla ilgili teknik konulara nerdeyse hiç değinilmemiştir. Zira Abdurrahim Karakoç'un şiirleri sadece edebiyat açısından önemli değildir. İctimaî konuları ele alan ve millî duygulara hitap eden şiirleri bulunduğu gibi, tabiat, aşk ve gurbet temalarını işleyen şiirleri de mevcuttur. O'nun şiirleri sosyoloji ve siyaset gibi farklı alanlar tarafından da incelenebilecek özelliklere sahiptir. Karakoç'un şiirlerinin incelenebilecek farklı yönlerinden birisi de içerdiği dinî ve tasavvufî temalardır.

Eserlerindeki bilgilerden Abdurrahim Karakoç'un temelde iki aslî kaynaktan beslendiği anlaşılmaktadır. Bunlardan biri İslâm dini, diğeri de Türk kültürüdür. Bu nedenle Karakoç için, Türk İslâm kültürü ile yoğrulmuş dindar bir Türk milliyetçisidir, diyebiliriz. Onda dinsiz bir milliyetçilik söz konusu değildir ve İslâm dini Türklüğün bir parçasıdır. Bireysel ya da toplumsal problemlere getirdiği çözüm önerilerinde de dindar ve milliyetçi bakış açısı öne çıkmaktadır. Ona göre yaşanan problemlerin temel sebebi dinden, maneviyattan ve milli kültürden uzaklaşmaktır. Çözüm de kaybedilen bu değerlerde gizlidir.

Kur'ân-ı Kerîm'de, “*Onlar yapmadıkları şeyleri söylerler*” (eş-Şuarâ, 26/226) buyrularak şairlerin bir kısmının yalan sözlerle insanları aldattıkları uyarısında bulunulur. Abdurrahim Karakoç'un şiirlerini incelerken şairimizin dine ve tasavvufa uygun bir hayat sürmeye çalıştığını, söyledikleri ile yaptıkları arasında bir tutarlılık olduğunu gördük. Teklif edilen ödülleri reddetmesi din ve tasavvuf açısından söylediklerine uygun yaşadığını gösteren örneklerden sadece biridir. Karakoç'un şiirlerinde İslamiyet'in ve onun manevî boyutu olan tasavvufun ruhuna aykırı ifadeler bulunmamaktadır.

Karakoç tasavvufi anlamda bir şeyh değildir. Tarikata intisap edip seyr-u sülûk yaptığını söylemek zordur. Bununla beraber tasavvufi muhitlere uzak olduğunu da söyleyemeyiz. Fethi Gemuhluoğlu ile gönül bağı, diğer tarikat büyüklerine şiirlerindeki saygı içeren ifadeler, bazan tamamen karşı duyanlara hicvi; bütün bunlardan dahada önemlisi dervişane bir hayta tarzı, tasavvufi ahlaka uygun yaşayaşı, O'nu tasavvufi dünyadan uzak tutulmaması gereken bir konuma getirir. Ancak şairimiz dini ve tarikatı suistimal edenleri sorumluluk bilinciyle eleştirmekten geri durmamıştır. Adem a.s ile başlayan taki, kutlu nebiye gelene kadar gelen silsilenin helallığı buna bağlıdır.

Abdurrahim Karakoç şiirlerinde dinî, ahlâkî ve tasavvufî nitelik taşıyan pek çok konuyu işlemiştir. Onda şiir bir amaç değil, araçtır. Dinî değerleri ve tasavvufî ahlakı insanlara ve topluma yerleştirmek için şiiri bir araç olarak kullanmıştır. Şiirlerinde mesaj vermeyi öncelikli hedef haline getirmiş, onları anlam yoğunluğu ve mana derinliği ile tek tek örgülemiştir. Bundan dolayı da pek çok şiiri manevî etki ve tesir gücüne sahiptir; okuyup dinleyenleri nüfuzu altına alıp kendi atmosferine çekmektedir. Karakoç'un şiirlerinde mükemmelliğin Hz. Allah ait olduğu vurgulanır. O mutlak güzeldir. En güzelin davası da güzel bir şekilde anlatılmalıdır. Şiir ile anlatım da bunun yollarından biridir.

Karakoç şiirlerinde sadece muhataplarının duygularına hitap etmekle kalmamış, dinî sorumluluklarını da açıkça vurgulamıştır. İman, ibadet ve hal konularına değinmiş, okuyucularına yapmaları gereken fiilî ibadet ve kalbî amelleri hatırlatmıştır. Şiirlerinde İslâm'ın ve imanın şartlarını zikretmiş; namaz, zekat, oruç ve hac gibi ibadatlara yer vermiştir. Selamlaşma gibi sosyal bünneyi kuvvetlendirecek uygulamaları teşvik etmiş, insanlar arası ilişkilerin sağlıklı yürütülmesi için tavsiyelerde bulunmuştur. İnsanların birbirleri ve Allah Teâlâ ile irtibatlarını zedeleyecek günah, riya, yalancılık gibi sair benzer yanlışlara düşmemeleri için uyarılarda bulunmuştur.

Abdurrahim Karakoç, şiirlerinde Türk İslâm tasavvufunun hem nazari hem de amelî verilerinden yararlanmıştır. Sadece yararlanmakla kalmamış, muhataplarını da tasavvufî tutum ve davranışlar kazanmaya yönlendirmiştir. Tevhîd, marifet, varlık, vahdet-i vücûd, vahdet-i şuhûd, aşk, ahd, tefekkür ve mevt gibi tasavvufun nazari konuları Karakoç'un şiirlerinde işlenmiştir. Diğer taraftan zikir, niyet, tövbe, şükür, muhasebe, dua, sabır, rıza, şefkat, merhamet, istikamet ve doğruluk gibi tasavvufun pek çok amelî konusu da Karakoç'un şiirlerinde yerini almıştır.

Karakoç'un amaçlarından birisi insanların hem dünya hem de ahiret saadetini kazanmalarıdır. Bunun için bir insanın hem dünyaya hem de ahirete yönelik ideallerinin olması gerektiğini belirtmiştir. Bir taraftan dünya için çalışmayı teşvik ederken diğer taraftan cazibesinin insanı aldatmaması için tasavvufî bir üslupla sık sık dünya hayatının geçiciliğini vurgulamıştır. Bu nedenle de şiirlerinde en çok işlediği temalardan biri tefekkür-i mevt olmuştur. O, dünyayı ahiret için bir basamak olarak görmüş ve ölümden sonraki hayat için sermaye biriktirme yeri kabul etmiştir.

Karakoç'un şiirlerindeki temalardan biri aşktır. Ancak o aşk konusunu tek yönlü olarak ele almamıştır. Aşkın hem dünyevî hem de dinî ve tasavvufî tarafına değinmiştir. Bundan dolayı şiirlerinde beşerî aşka da ilahî aşka da rastlamak mümkündür. O'na göre ilahî aşkın temelinde elest bezminde gerçekleşen ahd ve misak vardır. Cenâb-ı Hakk'ın “*Ben sizin rabbiniz değil miyim?*” sorusuna verdiği “*belâ: kesinlikle evet*” (el-A'râf, 7/172) cevabını insan unutabilir. Ancak kulun o muhatabiyeti, gönlünde yaşadığı manevi miraç, iç derinleşme ve kurbîyetle yeniden o hatırayı hatırlaması, zikretmekle mümkündür.

Abdurrahim Karakoç ideali olan bir dava adamıdır. Dünyadaki en önemli ideali de Rabbini, milletini ve ülkesini seven dindar insanlar yetiştirmektir. Şiirlerinin ana hedefi de budur. Bu nedenle erdem ve ahlaka çok vurgu yapmış, öğütlerinin kalıcı olması ve daha iyi anlaşılması için de şiir dilini kullanmıştır. Şiir, anlam bakımından çocuklardan ziyade dilin inceliklerini bilen yetişkinlere hitap eder ve onları etkiler. Çocuklar ise anlamını bilmeden kuru kuruya kolayca ezber yaparlar. Tasavvuf da yetişkinlere hitap eden bir eğitim sistemidir. Bu açıdan şiirle tasavvufun yetişkin insanların eğitiminde birlikte kullanılması gayet doğaldır. Abdurrahim Karakoç insan yetiştirme konusunda kısmen de olsa hedefine ulaşmıştır; sağlığında şiirleriyle dindar milliyetçi bir grubun oluşumuna katkı sağlamıştır. Bu fikir akımının önde gelenlerinden birisi olan Merhum Muhsin Yazıcıoğlu'nun 1970 yılından itibaren çevresine okumalarını en fazla tavsiye ettiği yazar ve şair Abdurrahim Karakoç olmuştur. Sadece bu çevrelerin değil, farklı çevrelerinde iltifatına mazhar olmuştur. Özellikle Mahzun-i Şerif'in iltifatı ve O'na yazdığı şiir kayda değerdir.

Abdurrahim Karakoç hayattayken yazıp söyledikleriyle pek çok insanı etkilemiş bir kişidir. Geride bıraktığı eserleri de farklı ilmî alanlara hitap edecek potansiyele sahiptir. İçeriklerinde İslam ahlak felsefesi, din eğitimi ve din sosyolojisi alanlarında çalışan akademisyenlerin bakış açısıyla tespit edilecek pek çok unsur barındırmaktadırlar.

KAYNAKLAR

- ACLÛNÎ, İ., H., 1351. *Keşfü'l-hafâ I-II*, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, I, 467s, II, 445s.
- AKBAŞ, A., 1983. *Karakoç'la Bir Çeşmebaşı Sohbeti*, *Doğuş Edebiyat dergisi*, sayı 20, Kasım 1983, s.4
- ALTINTAŞ, H., 2009. *Tasavvuf Tarihi*, Ankara İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara. *Doğuş Edebiyat dergisi*, sayı 9, Kasım 1998, s.38
- ASLAN, S., 1983. *Karakoç'a göre Şiir*, *Doğuş Edebiyat dergisi*, sayı 9, Kasım 1998, s.38
- ATEŞ, S., 2004. *İslâm Tasavvufu*, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul, 661s.
- AVCI, R., 1986. *Halk Şairi Abdurrahim Karakoç, Hayatı, Sanatı ve Şiirleri*, Yayımlanmamış Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum.
- AYDIN, M., 2018. *Dinler Tarihi: Tarih, İnanç ve İbadet*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 640s.
- BANARLI, N., 1998. *Türkçenin Sırları*, Kubbealtı Neşriyatı, 15. Baskı, İstanbul, 314s.
- BEYHAKÎ, 2003. Ahmed b. Hüseyin, *Şu'abü'l-îmân*, Mektebetü'r-Rüşd, Riyad, 26c.
- BİLKAN, A.F., 1985. *Suları İslatamadım, 1997, ve Karakoç'un Dünyası*, *Doğuş Edebiyat dergisi*, sayı 25, 1985, s.28
- BOLAY, S.H., 1990. *Felsefî Doktrinler Sözlüğü*, Akçağ Basım Yayın, Ankara, 307s.
- BOZ, D., 2013. *Kalemimde Sevede Yükü Biriktiren Şair Abdurrahim Karakoç*, Öncü Yay., Mehmet Gümüşer Lisesi, Kahramanmaraş.
- BUHÂRÎ, Muhammed b. İsmâil, 1999. *Sahîhu'l-Buhârî*, Dârü's-selâm, Riyâd.
- BURSEVÎ, İ.H., 2010. *Rûhu'l Beyân –Kur'ân Meâli ve Tefsiri-*, Erkam Yayınları, İstanbul.
- CEBECİOĞLU, E., 2009. *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, İstanbul: Ağaç Yayınları.
- _____, 2014. *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Otto Yay, S SYS, Ankara.
- CEMALİ, 2012. *Alkış Dergisi*, 2012,11.yıl, Cilt: 64. Sayı: Temmuz – Ağustos, Karakoç Özel, Kahramanmaraş.
- DEVELİOĞLU, F., 1990. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi, Ankara, 1439s.
- DİA., 2010. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Diyanet Yayınları, Ankara.
- DİB (Diyanet İşleri Başkanlığı) , 2012, *Kuran-ı Kerîm Meali*, Diyanet işleri başkanlığı yayınları, Ankara.
- DOĞUŞ EDEBİYAT DERGİSİ, 1983. özel sayı 20 Kasım, Kahramanmaraş.
- EBÛ DÂVÛD, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî, 1999. *Sünenü Ebî Dâvûd*, Dârü's-selâm, Riyâd.
- ERASLAN, K., 1989. “Ahmed Yesevî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul, II, 160-161.
- ERAYDIN, S., 2016. *Tasavvuf ve Tarikatler*, Marifet Yay., İstanbul, 632s.
- ERTÜRKMEN, O., 2018. *Abdurrahim Karakoç'un Şiirlerinde Tefekkür-i Mevt*, *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:2, Sayı: 10, ss.30-48
- FAZLIOĞLU, İ., 2001, *Varlık'ın Manzum ve Mensur Tasavvuruna Giriş*, Dibase Yay , İstanbul .
- FİLİZ, M., 2010. *Abdurrahim Karakoç'un Şiirlerinin Tematik Açından İncelenmesi*, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Kars

- GAZALİ MUHAMMED, 2014. İhya-ı Ulûm'id-din, Ter: Ali Arslan, Merve Yayınları, İstanbul.
- GÖLPINARLI, A., 1976. Ankara; İbtida -name Tercümeleri
- GUDDER, A.E., 2017. *Zamanın Kıymeti*, Çev., Enbiya Yıldırım., Otto Yay., Ankara, 333s.
- GÜVEN, M.S., 2016. Kuşadali İbrâhim Halvetî'nin Cumhuriyet Dönemindeki Halefleri, *Kuşadali İbrahim Halvetî ve Kuşadası Civarında Tasavvufî Hayat*, ed., Himmet Konur, Tibyan Yayıncılık, İzmir, 109-142.
- HÂKİM, Muhammed b. Abdullah en-Nîsâbü'rî, 2002. *el-Müstedrek*, I-V, Dârü'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut.
- HAMİDULLAH, M., 1996. *İslam'a Giriş*, Çev, Cemal Aydın, TDV. Yay., Ankara.
- HUCVİRÎ, A., 1996. *Keşfü'l-mahcûb (Hakikat Bilgisi)*, Haz., Süleyman Uludağ, Dergâh Yay., İstanbul.
- İBN MÂCE, Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, 1999. *Sünenü İbn Mâce*, Dârü's-selâm, Riyâd.
- İBN MANZÛR, ts[MOK1]. *Lisânü'l-Arab*, Dârü Sâdır, Beyrut, 15c.
- KAPLAN, M., 1987. *Yahya Kemal ve Şiir Sanatı 'Türk edebiyeti üzerine araştırmalar'* İstanbul,
- KARAKOÇ, A., 1997a. *Vur Emri*, 1975, Ocak Yayınları, Ankara.239s
- _____, 1997b. *Kan Yazısı*, Ocak Yayınları, Ankara, 127s.
- _____, 1997c. *Suları İslatamadım*, Ocak Yayınları, Ankara.102s
- _____, 1997e. *Beşinci Mevsim*, Ocak Yayınları, Ankara.140s
- _____, 1997f. *Gök Çekimi*, Ocak Yayınları, Ankara.168s
- _____, 1997ı. *Çobandan Mektuplar*, Ocak Yayınları, Ankara.119s
- _____, 2002b. *Parmak İzi*, Alperen Yayınları, Ankara.137s
- _____, 2005b. *Gerdanlık III*, Alperen Yayınları, Ankara.228s
- _____, 2005c. *Yasaklı Rüyalara*, Alperen Yayınları, Ankara.269s
- _____, 1997d. *Dosta Doğru*, Ocak Yayınları, Ankara.85s
- _____, 1997e. *Beşinci Mevsim*, Ocak Yayınları, Ankara.140s.
- _____, 1994. *Akıl Karaya Vurdu*, Günel Yayınları, Ankara.
- _____, 2002a. *Gerdanlık II*, Alperen Yayınları, Ankara.233s
- _____, 2005a. *Gerdanlık I*, Alperen Yayınları, Ankara.304s
- _____, 2018. *Akıl Karaya Vurdu*, Ankara, 107 s.
- KARAMAN, H., Dönmez, İ.K., Çağrııcı, M., Gümüş, S., 2016. Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir 1-5, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- KÂŞÂNÎ, A., 1987. *Te'vîlât-ı Kâşânîyye*, C. III, trc., Ali Rıza Doksanyedi, Özel Yayın, 295s.
- KÂŞÂNÎ, A., 2004., *Letâifu'l-a'lâm fî işârâtı ehli'l-ilhâm (Tasavvuf Sözlüğü)*, Çev., Ekrem Demirli, İz Yay., İstanbul, 591s.
- KELÂBÂZÎ, E.M., 1992. *et-Ta'arruf (Doğuş Devrinde Tasavvuf)*, trc. Süleyman Uludağ, Dergah, Yay., İstanbul, 325s.
- KISAKÜREK, N.F., 1974. *Çile*, Büyük Dogu Yay., 319s.
- KISAKÜREK, N.F., 2004. *Çile*, Y.K.Y. Yay, İstanbul.
- KURNAZ, C., 1990. *Halk Ve Divan Şiirinin Müşterekleri Üzerine Denemeler*, Ankara
- KURT, İ., 2013. *Dünyayı Dünyada Boşayan Şair Abdurrahim Karakoç*, Anonim Yayıncılık, İstanbul.
- KURT, İ., 1986. *Manevi Değerlerimiz ve Abdurrahim Karakoç*, Erciyes, sayı 103, Temmuz 1986. 256s.
- KUŞEYRÎ, A., 2005. *Abdulkerim, Kuşeyri Risalesi*, Semerkant yay, 757s.

- LEBÎB, M., 1275. *İlm-i Hâl Risâlesi*, Takvîmhâne-i Âmire, İstanbul, 40s.
- LEBÎB, M., 2004. *Mecmau'l-lugati'l-Arabiyye*, Mektebetu's-Şurûki'd-Devliyye.
- MEVLÂNÂ, C., 1994. *Fîhi mâ-Fîh*, trc. Ahmed Avni Konuk, Nşr., Selçuk Eraydın, İz Yayıncılık, İstanbul, 322s.
- MEVLÂNÂ, C., 1997. *Konularına Göre Açıklamalı Mesnevî Tercümesi I-II*, Trc., Şefik Can, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 541s.
- MUHÂSİBÎ, H., 1990. *er-Riâye li-hukûkullâh*, Dâru'l-maârif, Kahire, 431s.
- MUTÇALI, S., 2012. *Arapça Türkçe sözlük*, Dağırcık Yay.
- MÜSLİM, Ebü'l-Hüseyin Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî, 2009. *Sahîhu Müslim*, Dâru Kurtuba, Beyrut.
- MÜTTAKÎ el-HİNDÎ, 1985. *Kenzü'l-ummâl*, I-XVIII, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut.
- NESÂÎ, 1999. Ahmed b. Şuayb, *Sünenü'n-Nesâî*, Dârü's-selâm, Riyâd.
- NİCHOLSON, R.A., 1978. *İslâm Sûfîleri*, trc., Mehmet Dağ vd., Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 155s.
- NURSI, S., 2014. *Mektubat*, TDV .Yay, Ankara, 357s.
- ÖZKÖSE, K., 2015. *Tasavvuf El Kitabı*, Ed., Kadir Özköse, Grafiker Yay., Ankara, 503s.
- ÖZTÜRK, T., 1995. *Abdurrahim Karakoç'un Şiirlerinde Mahalli Deyişler*, Tekirdağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Tekirdağ.
- ÖZTÜRK, Y.N., 1989. *Kur'an-ı Kerim ve Sünnete Göre Tasavvuf (İslâm'da Rûhî Hayat)*, İFAV Yay., İstanbul, 455s.
- PAKSOY, A., 1984. *Abdurrahim Karakoç Şiirlerinden İzlenimler-Yorumlar*, Yayınlanmamış Lisans Tezi, Necatibey Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü, Balıkesir,
- PALA, İ., 1995. *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul, 638s.
- RÂGİP EL-İSFAHÂNÎ, 2009, *el-Müfredât*, Dârü'l-Kalem, Dımaşk, 1008s.
- SALDERE, A., 2001. *Abdurrahim Karakoç'Un Lirik Şiirlerinde Kelime Dünyası*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- SERRÂC, E.N., 1960. *el-Lüma' fi't-tasavvuf*, Dârü'l-kütübi'l-hadîsiyye, Mısır, 646s.
- SERRÂC, E.N., 1996. *el-Lüma' İslâm Tasavvufu*, trc., H. Kâmil Yılmaz, Erkam Yay. (Altınoluk Dergisi'nin Hediyesi), İstanbul.
- ŞENTÜRK, L. ve YAZICI, S., 2003. *İslâm İlmihali*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara, 584s.
- ŞULUL, K., 2013. *İlk Kaynaklara Göre Hz. Peygamber Devri Kronolojisi*, İnsan Yay., İstanbul, 1208s.
- TAHRALI, M., 1981, "Fransız Müslüman Abdülvâhid Yahyâ (René Guénon)'nın Eserinde Tasavvuf ve Mistisizm Farkı", *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, X/4, s. 21-36
- TARLAN, A.N., 1936. *Divan Edebiyatında Tevhidler*, Bürhaneddin Matbaası, İstanbul.
- TARLAN, A.N., 1974. *Mevlana*, İstanbul.
- TDK, 2005. *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*, Ankara.
- TİRMİZÎ, 1999. Muhammed b. İsâ, *Câmi'u't-Tirmizî*, Dârü's-selâm, Riyâd.
- TOPALOĞLU, B., 2009. "Selâm", *Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul, Cilt: XXXVIII, ss.341-342
- TURAL, S.K., 1982. *Zamanın Elinden Tutmak*, İstanbul, 317s.
- TÜMER, G., 1994, "Din", *Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul, Cilt: XXXIV, ss. 312-320.

- TÜR DAV, 2000. Abdullah Yeğın, Abdulkadir Badıllı, Hekimoğlu İsmail, İlham Çalım, *Osmanlıca Türkçe Büyük Lugat*,
TÜRK, İ., 2012. *Sûfilere Göre İbadetlerin İç Anlamı*, Albi Yay., İzmir, 200s.
ULUDAĞ, S., 2012. *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalcı Yay., İstanbul. 438s.
URAL, A., 2013. *Divan İmam Şafii'nin Şiirleri*, Şule Yay. İstanbul, 279s.
ÜSTDAL, K.M. ve SCHULZE, A., 2007. *Başarılı Tezler Nasıl Hazırlanır*, Cerrahpaşa Tıp Kitabevi, İstanbul.
YILMAZ, H.K., 2002. *Gönül Erleri I*, Erkam Yay., İstanbul, 239s.
_____, 2014. *Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 367s.

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı – Soyadı : Orhan ERTÜRKMEN
Doğum Yeri ve Tarihi : Kaharamanmaraş / 05.02.1976

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Malatya İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Yüksek Lisans Öğrenimi : KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri
Ana Bilim Dalı
Doktora Öğrenimi :
Bildiği Yabancı Diller : Arapça,
Bilimsel Faaliyetleri : ERTÜRKMEN, O: 2018. Abdurrahim Karakoç'un
Şiirlerinde Tefekkür-i Mevt, USBD Uluslararası Sosyal
Bilimler Dergisi, Cilt:2, Sayı: 10, ss.30-48

İş Deneyimi

Stajlar :
Projeler :
Çalıştığı Kurumlar : Milli Eğitim Bakanlığı

İletişim

E-Posta Adresi : oerturkmen@gmail.com

Tel. : 05345842762
Tarih : 21.05.2019